

**Županijska razvojna strategija
Virovitičko-podravske županije
za razdoblje do kraja 2020. godine**

Virovitičko-podravska županija

U Virovitici, travanj 2019. godine

Sadržaj

UVODNA RIJEČ ŽUPANA	5
0. SAŽETAK.....	6
Popis slika.....	7
Popis tablica.....	7
Popis grafikona.....	8
1. CJELOVITA ANALIZA STANJA	10
1.1. Položaj Virovitičko-podravske županije	10
1.1.1. Teritorijalno-upravni ustroj.....	10
1.1.2. Geoprometni položaj.....	12
1.2. Demografska analiza županije	14
1.2.1. Rodna struktura stanovništva.....	17
1.2.2. Dobna struktura stanovništva.....	18
1.3. Obrazovna struktura stanovništva	20
1.3.1. Predškolski odgoj.....	21
1.3.2. Osnovne škole.....	21
1.3.3. Srednje škole.....	23
1.3.4. Visoko obrazovanje.....	25
1.3.5. Cjeloživotno obrazovanje.....	25
1.3.6. Infrastrukturni kapaciteti u školama Županije.....	25
1.4. Zdravstvo i socijalna skrb	27
1.4.1. Zdravstvo.....	27
1.4.2. Socijalna skrb.....	33
1.5. Kultura	38
1.6. Civilno društvo	42
1.7. Sport i rekreacija	44
1.8. Gospodarstvo	46
1.8.1. Tržište rada.....	46
1.8.2. Vanjska trgovina.....	50
1.8.3. Bruto domaći proizvod.....	52
1.8.4. Bruto dodana vrijednost.....	53
1.8.5. Poslovno okruženje.....	54
1.8.6. Infrastruktura poslovne potpore.....	59
1.8.7. Poljoprivreda.....	62

1.8.8. Turizam Virovitičko-podravske županije	69
1.9. Stanje u prostoru/okolišu	74
1.9.1. Okoliš	74
1.9.2. Vodni resursi.....	74
1.9.3. Zrak.....	76
1.9.4. Šume	77
1.9.5. Ugljikovodici	78
1.9.6. Mineralne sirovine	78
1.9.7. Geotermalni izvori.....	78
1.9.8. Biološka i krajobrazna raznolikost.....	79
1.9.9. Operativne snage zaštite	81
1. 10. Komunalna infrastruktura	83
1.10.1. Gospodarenje otpadom	83
1.10.2. Javna vodoopskrba	84
1.10.3. Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda	87
1.10.4. Plinoopskrba.....	90
1.10.5. Elektroopskrba	90
1.10.6. Elektroničke komunikacije/Širokopolasni internet	91
1.11. Prometna infrastruktura	93
1.11.1. Prometni sustav.....	93
1.11.2. Cestovni promet	93
1.11.3. Željeznički promet	93
1.11.4. Riječni promet	94
1.11.5. Zračni promet	95
1.12. Institucionalni kontekst.....	97
1.12.1. Institucionalni kontekst	97
1.12.2. Međuregionalna i međunarodna suradnja	97
2. REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJE STRATEGIJE	99
3. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA.....	105
4. STRATEŠKI OKVIR.....	111
4.1 Vizija.....	111
4.2. Ciljevi	111
Cilj 1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva Virovitičko-podravske županije.....	113
Razvojni prioritet 1.1. Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti	115

Mjera 1.1.1. Razvoj prerađivačke industrije	115
Mjera 1.1.2. Održivi razvoj poljoprivrede, šumarstva te ostalih gospodarskih grana u ruralnom prostoru	116
Razvojni prioritet 1.2. Jačanje istraživanja i razvoja, primjene novih tehnologija i inovacija.....	117
Mjera 1.2.1. Primjene novih tehnologija te ulaganja u istraživanje i razvoj i poslovne procese .	117
Mjera 1.2.2. Ulaganje u istraživačke, inovacijske i tehnološke infrastrukture i kapacitete (centri kompetencija, tehnološko-istraživački centri, parkovi i sl.) i poduzetničke potporne institucije	118
Razvojni prioritet 1.3. Jačanje učinkovitog upravljanja regionalnim razvojem	119
Mjera 1.3.1. Ulaganje u ljudske potencijale i tehnologije javnih vlasti i ostalih dionika	119
Mjera 1.3.2. Racionalizacija upravljanja javnom imovinom u funkciji gospodarskog i društvenog razvoja.	120
Razvojni prioritet 1.4. : Unapređenje poslovnog okruženja za razvoj malog i srednjeg poduzetništva	121
Mjera 1.4.1. Jačanje potporne infrastrukture za osnivanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva	121
Mjera 1.4.2. Obrazovanje za male i srednje poduzetnike	122
Mjera 1.4.3. Umrežavanja u gospodarstvu.....	122
Cilj 2. Očuvanje okoliša i održivo upravljanje prostorom i resursima	124
Razvojni prioritet 2.1. Očuvanje okoliša i prirodnih vrijednosti te održivo upravljanje prostorom	126
Mjera 2.1.1. Zaštita prirode i okoliša.....	126
Mjera 2.1.2. Upravljanje obranom i zaštitom od elementarnih nepogoda i povećanje razine spremnosti za odgovor na krizne događaje.....	127
Razvojni prioritet 2.2. Stvaranje uvjeta za razvoj održivog turizma u ruralnim prostorima	128
Mjera 2.2.1. Razvoj selektivnih oblika turizma	129
Mjera 2.2.2. Izgradnja i poboljšanje ukupnih turističkih kapaciteta	129
Mjera 2.2.3. Obnova i zaštita povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog naslijeđa	130
Cilj 3. Unapređenje kvalitete života i razvoj ljudskih resursa.....	131
Razvojni prioritet 3.1. Poboljšanje infrastrukturnih sustava	134
Mjera 3.1.1. Održivo gospodarenje otpadom	135
Mjera 3.1.2. Izgradnja, obnova, i održavanje sustava vodovoda i odvodnje	135
Mjera 3.1.3. Izgradnja, obnova i održavanje energetske potencijala	136
Mjera 3.1.4. Izgradnja, obnova i održavanje prometne infrastrukture	136
Mjera 3.1.5. Razvoj širokopojasnog pristupa internetu.....	137

Razvojni prioritet 3.2. Jačanje društvenih djelatnosti	138
Mjera 3.2.1. Razvoj sustava obrazovanja i osnivanje centara kompetencija u strukovnom obrazovanju.....	140
Mjera 3.2.2. Jačanje suradnje obrazovnog sektora s gospodarstvenicima.....	141
Mjera 3.2.3. Razvoj zdravstvene i socijalne skrbi na regionalnoj razini.....	141
Mjera 3.2.4. Razvoj kulture	142
Mjera 3.2.5. Razvoj sporta i rekreacije	143
Mjera 3.2.6. Povećanje zapošljivosti.....	143
Mjera 3.2.7. Razvoj civilnog društva i društvenog poduzetništva	144
5. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA TERITORIJALNOM I URBANOM RAZVOJU	146
6. PROVEDBA	152
6.1. Financijski okvir za provedbu strategije	152
6.2. Provedbeni mehanizmi	152
6.3. Popis strateških projekata Županije	158
7. PRAĆENJE I VREDNOVANJE STRATEGIJE.....	160
7.1. Uspostava sustava praćenja i vrednovanja	160
8. ŽUPANIJSKO PARTNERSTVO	161
9. HORIZONTALNA NAČELA	163
10. IZVJEŠĆE O PROVEDENOM PRETHODNOM VREDNOVANJU	165
11. SUDIONICI NA IZRADI ŽRS VPŽ DO KRAJA 2020. GODINE	173
DODATAK 1.....	175
Rezultati konzultacija s partnerskim vijećem za područje Županije	175
DODATAK 2.....	178
Strateška ocjena utjecaja na okoliš	178

UVODNA RIJEČ ŽUPANA

Poštovani,

Županijska razvojna strategija Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine temeljni je strateški planski dokument Virovitičko-podravske županije u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja za područje županije, a izrađena je sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18) i Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe o izradi. Nositelj izrade Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije bio je županijski Upravni odjel za gospodarstvo, poljoprivredu i europske fondove, dok je VIDRA-Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije bila zadužena za koordinaciju i samu izradu kao ovlaštenu izrađivač.

Kao i prethodna, i ova Strategija izrađena je u svrhu usmjeravanja razvojnih procesa u našoj županiji, s naglaskom na daljnje jačanje gospodarstva te time na daljnje poboljšanje kvalitete života svih stanovnika na području županije. Županijska razvojna strategija za razdoblje do kraja 2020. godine, vođena ostvarenjem vizije kroz zadane strateške ciljeve, prioritete i mjere, osnova je za dodjelu financijskih sredstava iz fondova Europske unije, a nastala je suradnjom kroz partnerstvo svih ključnih dionika javnog, civilnog i privatnog sektora koji su sudjelovali u njezinoj izradi te kao takva predstavlja zajedničku inicijativu u realizaciji postavljene vizije razvoja županije do kraja 2020. godine. Virovitičko-podravska županija svoje će ključne gospodarske djelatnosti temeljiti na razvoju i primjeni novih tehnologija i inovacija te održivom upravljanju prirodnom i kulturnom baštinom.

Ostvarenje mjera ove Strategije mora biti zajednički cilj svih žitelja ove županije, stoga Vas sve pozivam na suradnju i pružanje podrške u stvaranju županije kao poželjne destinacije za život i ostanak mladih, jer snaga ove županije je njezino stanovništvo.

S poštovanjem,

Igor Andrović, župan

0. SAŽETAK

Županijska razvojna strategija Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine temeljni je strateški planski dokument u kojem su određeni glavni ciljevi i prioriteta razvoja Virovitičko-podravske županije (dalje u tekstu: Županija). Na temelju tih ciljeva i prioriteta razvojni projekti s područja Županije naći će svoje uporište u ovom strateškom dokumentu te će svojom realizacijom doprinijeti ostvarenju ovdje postavljene vizije.

Strategija je izrađena sukladno Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe koje je propisalo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (rujan 2015. godine) i sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14) i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 123/17).

Zajedničkim radom stručnjaka iz različitih područja i svih zainteresiranih skupina pripremljena je analiza stanja koja sadrži ključne pokazatelje vezano za položaj Županije i njene prirodne potencijale, demografsku sliku, gospodarstvo, stanje u prostoru i okolišu, društveni razvoj te institucionalni okvir. Također, definirana je i vizija razvoja Županije u kojoj su sadržane potrebe i nastojanja stanovnika za boljom budućnošću i svekolikim napretkom do kraja 2020. godine. Glavna je svrha ove analize omogućiti kompletan uvid u društveno-ekonomski razvoj Virovitičko-podravske županije, njezinih razvojnih snaga, ali i slabosti te uočenih razvojnih tendencija i potencijala.

Analize navedenog su bazirane na statističkoj analizi podataka prikupljenih iz različitih službenih dokumentacijskih izvora. Rezultati su ukazali da Županija raspolaže ključnim resursima, prije svega naslijeđenom i stvorenom imovinom (vode, šume i okoliš, vrijednosti prirodne, povijesne i kulturne baštine, a koji su preduvjeti razvoju različitih oblika turizma i na njima podržanih djelatnosti). Tu je i kvalitetno poljoprivredno zemljište i minerali koji pogoduju razvoju poljoprivredne proizvodnje. Još uvijek je, unatoč određenim razvojnim problemima, razvijena prehrambena i drvna industrija. Ipak, ključni je razvojni potencijal Županije i dalje njezino stanovništvo.

Međutim, analiza je pokazala negativne trendove u demografiji, lošiji stupanj obrazovanosti u usporedbi s Republikom Hrvatskom, manju poduzetničku aktivnost, dok su sve veća ulaganja u nova znanja preduvjet za gospodarski napredak na području tehnologije i inovacija na području Županije.

Županija definitivno ima preduvjete za razvoj. Hoće li ih realizirati i ostvariti pozitivne razvojne pomake te preokrenuti nepovoljne u povoljne razvojne tendencije i time ubrzati svoj društveno-ekonomski razvoj, ovisi o tome koliko posvećeno, odgovorno, motivirano, konzistentno i skladno u tom procesu budu sudjelovali svi subjekti regionalnoga razvoja, odnosno koliko uspješno budu obrazovne institucije, gospodarstvo, regionalna samouprava i lokalne uprave te javnost znanje i inovacije stavljali u funkciju održivog razvoja i socijalne ekologije.

Popis slika

Slika 1: Karta položaja Županije u Republici Hrvatskoj.....	10
Slika 2: Karta prostornog razmještaja JLS.....	11
Slika 3: Glavni prometni pravci za Hrvatsku	12
Slika 4: Karta glavnih cestovnih pravaca za Županiju	12
Slika 5: Karta siromaštva Republike Hrvatske (stopa siromaštva na razini općina/gradova/gradskih četvrti Grada Zagreba i na razini NUTS3)	35
Slika 6: Karta prirodnih vrijednosti Virovitičko-podravске županije	70
Slika 7: Karta vodenih resursa	75
Slika 8: Mineralne i energetske sirovine na području VPŽ	79
Slika 9: Karta zaštićenih područja	81
Slika 10: Karta vodocrpilišta	85
Slika 11: Karta odvodnje	87
Slika 12: Karta prometne infrastrukture	95

Popis tablica

Tablica 1: Površina, broj naselja, broj stanovnika i gustoća naseljenosti u Županiji	11
Tablica 2: Kretanje broja stanovnika po gradovima i općinama od 2001. do 2017.godine	15
Tablica 3: Demografski podatci po općinama i gradovima Županije - stanje 2017.....	16
Tablica 4: Procjena stanovništva prema dobnim skupinama u Virovitičko-podravskoj županiji	18
Tablica 5: Stanovništvo staro 15 i više godina prema osnovnim pokazateljima obrazovne strukture (Županija, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska)	20
Tablica 6: Dječji vrtići na području Županije.....	21
Tablica 7: Osnovnoškolske ustanove u Županiji	21
Tablica 8: Srednjoškolske ustanove na području Županije	23
Tablica 9: Mreža timova primarne i javne zdravstvene zaštite – stanje i potrebe.....	27
Tablica 10: Broj djelatnika Zavoda za hitnu medicinu Virovitičko-podravске županije	29
Tablica 11: Iskorištenost bolničkih kapaciteta u 2017. godini.....	30
Tablica 12: Broj djelatnika Opće bolnice Virovitica	32
Tablica 13: Obuhvaćenost stanovništva sa zajamčenom minimalnom naknadom u VPŽ 2017. godine (u %).....	33
Tablica 14: Proračun za kulturu u županijama kontinentalne Hrvatske u 2015. i 2016. godini.....	38
Tablica 15: Broj udruga u odnosu na broj stanovnika u Virovitičko-podravskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2017. godine.....	42
Tablica 16: Granski sportski savezi Županije i djelatnosti 2017. godine	44
Tablica 17: Broj osiguranika u Virovitičko-podravskoj županiji	46
Tablica 18: Broj zaposlenih od 2014. do 2017. godine po regijama i prema administrativnim izvorima	46
Tablica 19: Izvoz i uvoz po županijama u 000 HRK	51
Tablica 20: Struktura županijskog izvoza i uvoza prema NKD-u u 2017. godini.....	51
Tablica 21: BDP 2008.–2015. (u 000 HRK) Županije, Kontinentalne Hrvatske i Hrvatske	53

Tablica 22: Bruto domaći proizvod po stanovniku (HRK) 2008.–2015. Županija, Kontinentalna Hrvatska i Hrvatska.....	53
Tablica 23: BDV - udio djelatnosti (po NKD 2007) Županije i Kontinentalne Hrvatske u RH u 2014..	53
Tablica 24: Bruto i neto prosječna plaća u Virovitičko-podravskoj županiji.....	54
Tablica 25: Broj poslovnih subjekata prema pravnom statusu u Županiji	55
Tablica 26: Ukupan prihod poduzetnika na području Virovitičko-podravske županije u odnosu na Republiku Hrvatsku	56
Tablica 27: Usporedba Virovitičko-podravske županije sa Kontinentalnom Hrvatskom i Republikom Hrvatskom, ulaganja bruto investicija u novu dugotrajnu imovinu prema lokaciji objekta i vrstama imovine u 2017. godini.....	58
Tablica 28: Zaposleni radnici kod obrtnika u Županiji	58
Tablica 29: Cehovski ustroj u aktivnim obrtima u Republici Hrvatskoj	58
Tablica 30: Udio aktivnih obrta po područjima u Županiji	59
Tablica 31: Robna razmjena RH s inozemstvom u 2017.g.....	59
Tablica 32: Površina (ha) prema vrsti korištenja poljoprivrednog zemljišta evidentirana u ARKOD sustavu 31.12.2017. godine	62
Tablica 33: Broj gospodarstava u Virovitičko-podravskoj županiji prema tipu.....	64
Tablica 34: Broj smještajnih objekata i ležajeva.....	71
Tablica 35: Broj turista i noćenja na razini županije.....	72
Tablica 36: Zaštićena područja u Županiji	79
Tablica 37: Evidencija operativnih snaga civilne	82
Tablica 38: Prikaz podataka o odloženim količinama otpada na odlagalištu u 2016. godini	83
Tablica 39: Mreža javne vodoopskrbe.....	85
Tablica 40: Mreža javne odvodnje.....	88
Tablica 41: Izgrađenost prijenosne mreže	91
Tablica 42: Dionice željezničkih pruga u Županiji	94
Tablica 43: Sinteza društveno-ekonomskog razvoja Virovitičko-podravske županije kroz SWOT analizu	106
Tablica 44: Razvojna žarišta u Virovitičko-podravskoj županiji	147
Tablica 45: Podaci o osnovnim tipovima žarišta u Županiji.....	147
Tablica 46: Pregled ključnih dionika u provedbi ŽRS-a	156

Popis grafikona

Grafikon 1: Broj stanovnika u Županiji	14
Grafikon 2: Usporedba broja stanovnika Županije sa ostalim županijama Kontinentalne Hrvatske i Gradom Zagrebom u 2017. godine	15
Grafikon 3: Piramida stanovništva Virovitičko-podravske županije u 2017. godini.....	18
Grafikon 4: Obrazovna struktura stanovništva	20
Grafikon 5: Broj učenika u svim osnovnim školama na području Županije	22
Grafikon 6: Broj učenika u svim srednjim školama na području Županije	24
Grafikon 7: Broj učenika u svim osnovnim i srednjim školama u RH	24
Grafikon 8: Pokazatelji liječenja od 2004. godine do 2017. godine	31

Grafikon 9: Obuhvaćenost stanovništva sa zajamčenom minimalnom naknadom u Županiji 2013.-2017.....	34
Grafikon 10: Struktura nezaposlenosti prema dobi iskazana u zadnjih 5 godina prema podacima mjesečnih statističkih biltena (prosinac 2013., 2014., 2015., 2016., 2017.)	47
Grafikon 11: Struktura nezaposlenosti u VPŽ prema razini obrazovanja iskazana u zadnjih 5 godina.	49
Grafikon 12: Prikaz najznačajnijih grana izvoza u Virovitičko-podravskoj županiji od 2013. do 2017. godine.....	52
Grafikon 13: Prikaz najznačajnijih grana uvoza u Virovitičko-podravskoj županiji od 2013. do 2017. godine.....	52
Grafikon 14: Ukupan prihod poduzetnika na području Županije.....	56
Grafikon 15: Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu prema sjedištu investitora i namjeni i lokaciji objekta Virovitičko-podravške županije – u 000 HRK	57
Grafikon 16: Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu prema lokaciji investicijskih objekata i vrstama imovine za razdoblje od 2014. do 2017. godine Virovitičko-podravške županije - 000 HRK ..	57
Grafikon 17: Prikaz poljoprivrednih površina po Općinama Županije u 2017. godini.....	63
Grafikon 18: Broj i veličina gospodarstava u općinama/gradovima u Županiji 2017.....	65
Grafikon 19: Površina obrađenih površina u ha	66
Grafikon 20: Najzastupljenije povrtlarske kulture	66
Grafikon 21: Dužina javne vodoopskrbne mreže u km izgrađene po godinama od 2012. do 2017. godine	86
Grafikon 22: Ukupna zastupljenost javne vodoopskrbne mreže u postotku po JLS zaključno s 2017. godinom	86
Grafikon 23: Broj priključaka na sustav javne vodoopskrbne mreže po godinama od 2012. do 2017. godine.....	86
Grafikon 24: Javna vodoopskrba - ukupan broj priključaka u postotku u JLS zaključno sa 2017. godinom	87
Grafikon 25: Dužina mreže javne odvodnje u km izgrađena po godinama u JLS od 2012. do 2017. godine.....	88
Grafikon 26: Ukupna dužina izgrađene mreže javne odvodnje u postotku u JLS zaključno s 2017. godinom	88
Grafikon 27: Broj priključaka na sustav javne odvodnje po godinama u JLS od 2012. do 2017. godine	89
Grafikon 28: Ukupan broj priključaka na sustav javne odvodnje u postotku u JLS zaključno s 2017. godinom	89

1. CJELOVITA ANALIZA STANJA

1.1. Položaj Virovitičko-podravске županije

Županija se nalazi u kontinentalnom dijelu Republike Hrvatske, na prostoru dodira Središnje i Istočne Hrvatske.

Sa sjeverne strane graniči s Republikom Mađarskom, sa zapadne strane s Koprivničko-križevačkom županijom, s južne strane sa županijama Bjelovarsko-bilogorskom i Požeško-slavonskom te s istočne strane s Osječko-baranjskom županijom.

Prema prirodno-geografskim obilježjima zapadni dio Županije nalazi se na prostoru Bilogorske Podravine, a istočni dio Županije na prostoru Slavonske Podravine, s tim da u prometnom smislu preko nje prelazi trasa podravskog prometnog koridora koji povezuje središnju i istočnu Hrvatsku.

Površina Županije je 2.022,03 km²¹, što je 3,57% od kopnene površine RH. Broj stanovnika prema Popisu iz 2011. godine iznosi 84.836, gustoća naseljenosti je 42 st/km² te je time Županija jedna od rjeđe naseljenih županija u Republici Hrvatskoj.

Slika 1: Karta položaja Županije u Republici Hrvatskoj

Izvor: Razvojna agencija VIDRA

1.1.1. Teritorijalno-upravni ustroj

Županija ima u svom sastavu tri grada i trinaest općina i to: gradovi: Virovitica, koja je i sjedište Županije te Orahovica i Slatina, općine: Crnac, Čačinci, Čađavica, Gradina, Lukač, Mikleuš, Nova Bukovica, Pitomača, Sopje, Suhopolje, Špišić Bukovica, Voćin i Zdenci. Ukupno ima 188 naselja.

---

¹ Ured za katastarsko-geodetske poslove Županije usklađen prema teritorijalnoj podjeli temeljem Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj ("Narodne novine", br. 10/97.)

Slika 2: Karta prostornog razmještaja JLS

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravске županije

Tablica 1: Površina, broj naselja, broj stanovnika i gustoća naseljenosti u Županiji

Red. broj	Grad	Općina	površina km ²	broj naselja	broj stanovnika	Gustoća naseljenosti st/km ²
1.	Oraševica		123,67	13	4.744	38,36
2.	Slatina		166,75	15	12.270	73,58
3.	Virovitica		169,81	10	20.237	119,17
4.		Crnac	79,13	10	1.181	14,92
5.		Čačinci	145,02	12	2.338	16,12
6.		Čađavica	90,60	10	1.741	19,22
7.		Gradina	120,90	11	3.174	26,25
8.		Lukač	83,32	12	3.064	36,77
9.		Mikleuš	35,29	5	1.209	34,26
10.		Nova Bukovica	76,43	8	1.439	18,83
11.		Pitomača	158,14	12	9.427	59,61
12.		Sopotje	117,8	11	2.063	17,51
13.		Suhopolje	166,55	22	5.791	34,77
14.		Špišić Bukovica	107,94	7	3.722	34,48
15.		Voćin	295,80	21	2.114	7,15
16.		Zdenci	84,88	9	1.620	19,09
ŽUPANIJA UKUPNO:			2.022,03	188	76.131	37,65

Izvor: Državni zavod za statistiku, Procjena stanovnika 2017. godine

Površinom najveća općina u Županiji je Voćin koja je ujedno i najrjeđe naseljena općina. Najveći broj stanovnika i najveća gustoća stanovnika je na području grada Virovitice, koju slijedi grad Slatina. Općina sa najmanje stanovnika je općina Crnac.

1.1.2. Geoprometni položaj

Prostor Županije karakterizira izdužen oblik u pravcu istok-zapad i jasna reljefna podjela na sjeverni prostor podravske nizine i južni brdsko-planinski prostor koji obuhvaća sjeverne padine Bilogore i Papuka. On ima određeno prometno značenje koje proizlazi primarno iz priključnog transverzalnog smjera koridoru E-73. Naime, potrebno je istaknuti da se osnovni prometni koridori koji povezuju Hrvatsku sa svim dijelovima Europe (vidjeti kartu 1.4.) podudaraju s europskim cestovnim longitudinalnim koridorima smjera istok - zapad, koji pak preko hrvatskih prostora vežu Zapadnu i Sjeverozapadnu Europu s Istočnom i Jugoistočnom Europom, i s transverzalnim koridorima smjera sjever - jug koji, opet preko Republike Hrvatske, povezuju prostore Sjeverne Europe (Baltika i Skandinavije) s Južnom Europom (Mediterranom).

Slika 3: Glavni prometni pravci za Hrvatsku

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravske županije

Svi ti kopneni prometni koridori važni su za Hrvatsku, a za Županiju posebice oni koji ju s priključnim smjerom (npr. E-661) povezuju s ostatkom Hrvatske i Europom. Slikovni prikaz 4 prikazuje glavne cestovne pravce za Županiju.

Slika 4: Karta glavnih cestovnih pravaca za Županiju

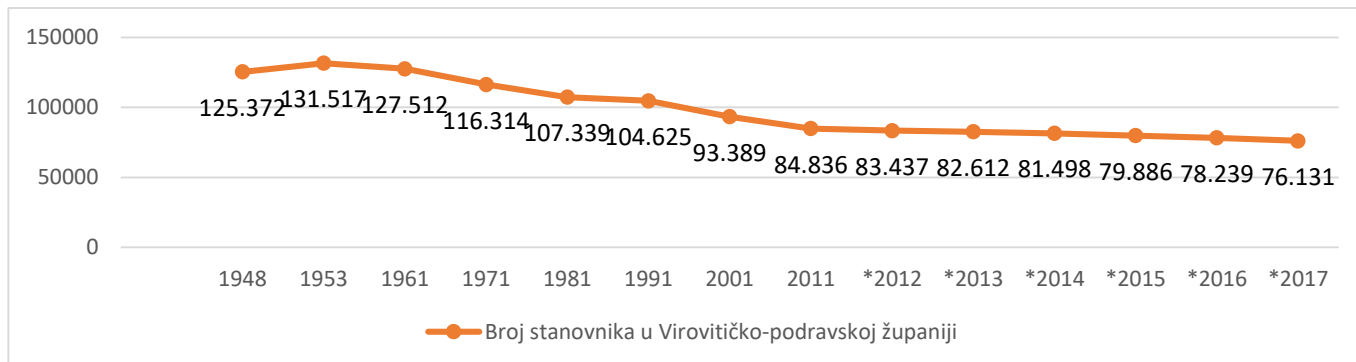
Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravske županije

Upravo taj položaj Županije u hrvatskom prostoru daje joj određenu važnost u geoprometnom značenju pa njegovo puno korištenje uz aktiviranje mikro lokacijskih i demografskih potencijala može biti određen čimbenik budućeg razvoja.

1.2. Demografska analiza županije

Prema podacima Procjene stanovništva 2017. godine² na području Virovitičko–podravske županije živi 76.131 stanovnika u 3 grada i 13 općina.

Grafikon 1: Broj stanovnika u Županiji

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovnika 2001. godine, Popis stanovnika 2011. godine, Procjene stanovništva 2012.-2017. godine

*procjene broja stanovnika

Županija bilježi pad stanovnika kontinuirano od 1953. godine, kada je Županija brojila 131.517 stanovnika. Prema Procjeni stanovništva za 2017. godinu, Županija je brojila 76.131 stanovnika, od toga 39.303 žena i 36.828 muškaraca. U usporedbi s rezultatima Popisa stanovništva iz 2011. godine, to je za 8.705 stanovnika manje. Uočena tendencija pada broja stanovnika je posljedica primarno gospodarskog zaostajanja područja i smanjenja njegove atraktivnosti za življenje i poslovanje, te sukladno tome emigracijskih procesa prema ostalim županijama, odnosno gradovima, ali i prema inozemstvu (primarno Gradu Zagrebu, Irskoj, Njemačkoj). Nadalje, posljedica je i negativnog prirodnog prirasta stanovništva, kao i ljudskih gubitaka prouzročenih tijekom Domovinskog rata (1991.-1995.)

Udio stanovništva Virovitičko–podravske županije u ukupnom broju stanovnika Republike Hrvatske (4.124.531 prema Procjeni 2017.) iznosi 1,9%. U usporedbi s ostalim županijama, Virovitičko-podravska županija je treća županija sa najmanjim brojem stanovnika (Požeško-slavonska 68.708 i Ličko-senjska 45.450).

² Osnova procjene broja stanovnika jesu popisni podaci prikupljeni Popisom stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Podaci o rođenima prikupljaju se na Statističkom izvještaju o rođenju (obrazac DEM-1) za svaki upis u državnu maticu rođenih. Podaci o umrlima prikupljaju se na Statističkom izvještaju o smrti (obrazac DEM-2) za svaki upis u državnu maticu umrlih. Istraživanja o unutarnjoj i vanjskoj migraciji stanovništva temelje se na podacima koji se prikupljaju u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

Grafikon 2: Usporedba broja stanovnika Županije sa ostalim županijama Kontinentalne Hrvatske i Gradom Zagrebom u 2017. godini

Izvor: Državni zavod za statistiku, Procjena stanovništva 2017. godine

Promjena broja stanovnika u Virovitičko-podravskoj županiji prikazana je u tablici ispod.

Tablica 2: Kretanje broja stanovnika po gradovima i općinama od 2001. do 2017.godine

Naselje	2001. godina	2011.godina	*2017.godina	2001. – 2011.	2011. – 2017.
Grad Orahovica	5.792	5.272	4.744	-8,98%	-10,02%
Grad Slatina	14.819	13.599	12.270	-8,23%	-9,77%
Grad Virovitica	22.618	21.256	20.237	-6,02%	-4,79%
Općina Crnac	1.772	1.423	1.181	-19,70%	-17,01%
Općina Čačinci	3.308	2.753	2.338	-16,78%	-15,07%
Općina Čađavica	2.394	1.976	1.741	-17,46%	-11,89%
Općina Gradina	4.485	3.789	3.174	-15,52%	-16,23%
Općina Lukač	4.276	3.595	3.064	-15,93%	-14,77%
Općina Mikleuš	1.701	1.453	1.209	-14,58%	-16,79%
Općina Nova Bukovica	2.096	1.750	1.436	-16,51%	-17,94%
Općina Pitomača	10.465	10.013	9.427	-4,32%	-5,85%
Općina Sopje	2.750	2.307	2.063	-16,11%	-10,58%
Općina Suhopolje	7.524	6.629	5.791	-11,90%	-12,64%
Općina Špišić Bukovica	4.733	4.217	3.722	-10,90%	-11,74%
Općina Voćin	2.421	2.381	2.114	-1,65%	-11,21%
Općina Zdenci	2.235	1.860	1.620	-16,78%	-12,90%
VPŽ	93.389	84.273	76.131	-9,76%	-9,66%

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovnika 2001. godine, Popis stanovnika 2011. godine, Procjena stanovništva 2017. godine

*procjene broja stanovnika

Prema podacima iz Procjene stanovništva 2017. godine, najveća koncentracija stanovnika nalazi se u gradovima Virovitici i Slatini te u općini Pitomača koja su administrativno-upravna, gospodarska, obrazovno-kulturna, zdravstveno-socijalna, uslužna i sportska središta Virovitičko–podravske županije. Grad Virovitica broji 20.237 stanovnika što čini 26,58% ukupnog broja stanovnika Virovitičko–podravske županije. Većina općina u razdoblju od 2011. do 2017. godine izgubila je 11-16% stanovništva. Od općina, najviše stanovnika je izgubila Općina Crnac 17,01%, a od gradova grad Orahovica 10,02%.

Prosječna gustoća naseljenosti u 2017. godini u Virovitičko-podravskoj županiji iznosi 37,61 stanovnika/km², a među pojedinim se gradovima i općinama bilježe značajne razlike. Najrjeđe naseljena je općina Voćin sa 7,15 stanovnika/km² koja se nalazi u brdsko-planinskom području, dok je najgušće naseljen grad Virovitica sa 119,17 stanovnika/km². Površinom najveća je općina Voćin sa 295,80km², a najmanja općina Mikleuš sa 35,29km². Ovakav neravnomjeran razmještaj stanovništva uzrokuje velike razlike u razvijenosti i kvaliteti života između gradova i općina, te otežava daljnja ulaganja u povećanje komunalnog i stambenog standarda naselja.

Tablica 3: Demografski podatci po općinama i gradovima Županije - stanje 2017. godine

OPĆINA – GRAD	rođeni	umrli	Prirodni prirast	Vitalni indeks
Virovitica	183	243	-60	75.3
Orahovica	37	68	-31	54.4
Slatina	87	181	-94	48.1
Crnac	10	25	-15	40.0
Čačinci	21	40	-19	52.5
Čađavica	18	34	-16	52.9
Gradina	27	63	-36	42.9
Lukač	23	53	-30	43.4
Mikleuš	14	20	-6	70.0
Nova Bukovica	8	34	-26	23.5
Pitomača	74	142	-68	52.1
Sopje	20	42	-22	47.6
Suhopolje	47	107	-60	43.9
Špišić Bukovica	38	56	-18	67.9
Voćin	30	25	5	120.0
Zdenci	9	31	-22	29.0
Virovitičko-podravska županija	646	1.164	-518	55.5

Izvor: Državni zavod za statistiku – Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2017. godini

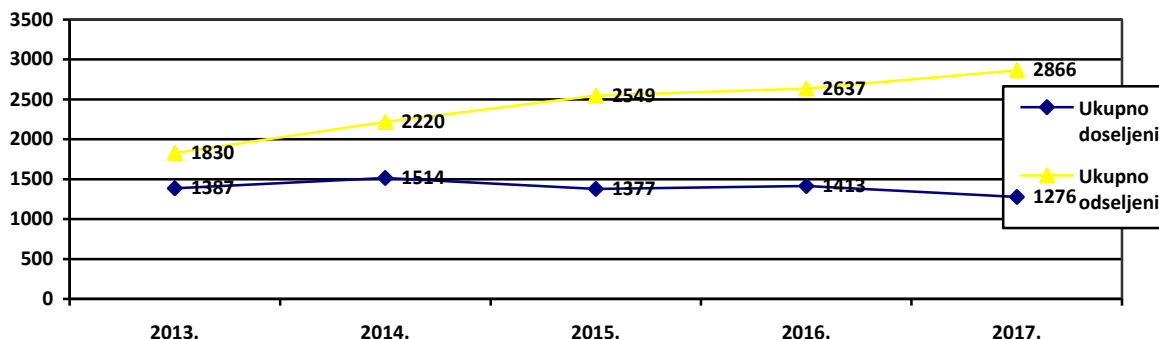
Nepovoljan prirodni prirast stanovništva ukazuje na izražene depopulacijske procese u Županiji i daljnje pogoršanje vitalitetne strukture stanovništva (na razini RH iznosi -4,1)³. Vitalni indeks koji mjeri broj živorođenih na 100 umrlih, također ima manju vrijednost od onog na RH razini (68,4). Podatci ukazuju na očekivane nepovoljne društvene i gospodarske posljedice u budućnosti koje će se očitovati između ostalog i kroz nestašicu radnog sposobnog stanovništva i povećanja broja starog stanovništva, a što će povratno imati nepovoljni učinak na gospodarske aktivnosti i životni standard.

Recesija u Hrvatskoj drastično je doprinijela usporavanju gospodarske dinamike i u Županiji kroz zatvaranje radnih mjesta, slabo otvaranje novih, smanjenje investicija, širenje pesimizma i

³ Izvor podataka za RH: Državni zavod za statistiku – Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2017. godini

oportunističkog djelovanja u društvu. Situacija objašnjava tako nagli skok broja emigranata od 2009. godine do danas.

Grafikon 3: Vanjska i unutarnja migracija stanovništva kroz period od 5 godina u Virovitičko-podravskoj županiji

Izvor: Državni zavod za statistiku, Procjene doseljenog i odseljenog stanovništvo po gradovima/općinama

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (dalje u tekstu: DZS), u 2017. godini Županiju je napustilo 2.111 stanovnika (1.322 u inozemstvo; 789 u drugu županiju) te je zabilježeno 755 preseljenja unutar županije, što prati emigracijski trend u RH. Negativan migracijski saldo na razini RH u 2017. godini iznosi -31.799. i kroz period od pet posljednjih godina kontinuirano raste, a što se nadalje refleksno odražava na sve gospodarske komponente i strukture društveno-ekonomskih odnosa.

Doseljenih stanovnika u Virovitičko-podravsku županiju, prema podacima Državnog zavoda za statistiku u 2017. godini, iz drugih županija je 354, dok je doseljenih stanovnika iz inozemstva 167 te je zabilježeno 755 preseljenja unutar županije. Podatci o opadanju broja stanovnika po gradovima i općinama Županije idu u prilog trendu migracije prema urbanim središtima te napuštanju ruralnih krajeva. Ruralna područja postaju sve manje atraktivna za život, što je posljedica neadekvatne poljoprivredne politike i uzrok propadanja sve više poljoprivrednih gospodarstava.

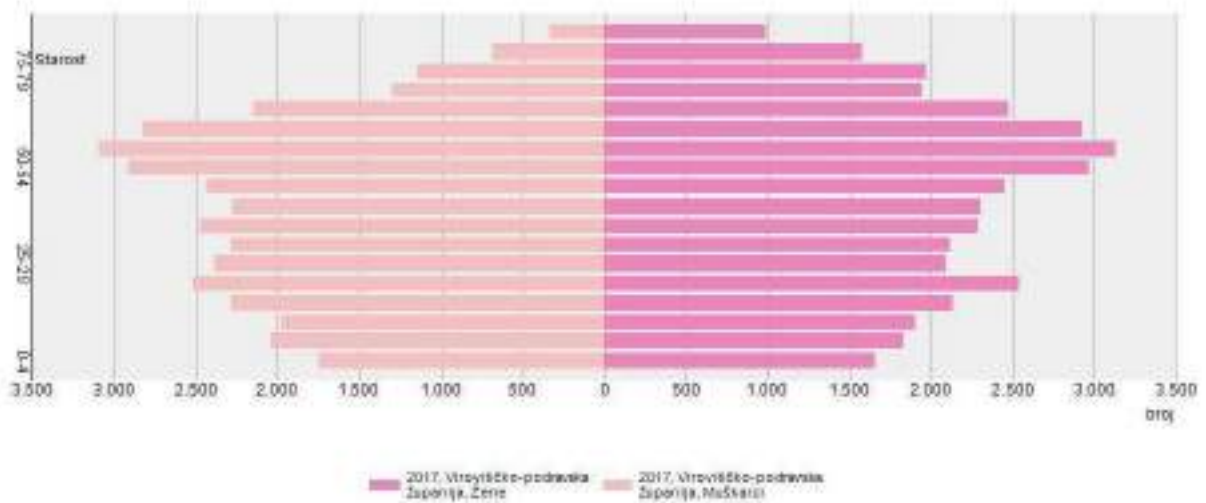
Najintenzivnija emigracija stanovništva RH u inozemstvo i migracije unutar same RH događa se kod stanovništva čija dob se kreće od 20 do 39 godina⁴.

1.2.1. Rodna struktura stanovništva

U provođenju demografske analize stanovništva Županije kritičnu važnost ima analiza rodne i dobne strukture stanovništva. Naime, poznavanje rodne i dobne strukture stanovništva nekog područja pruža temeljne informacije nužne za razumijevanje svih ostalih procesa koji se odvijaju u nekom području.

⁴ Državni zavod za statistiku, Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2017.

Grafikon 3: Piramida stanovništva Virovitičko-podravске županije u 2017. godini
Procjena stanovništva prema dobnim skupinama i spolu, po županijama, 31.12.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Procjena stanovništva prema dobnim skupinama i spolu, po županijama

U Županiji, prema podacima DZS-a, rodna struktura stanovništva je iskazana u korist žena. Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine podatci za Županiju pokazuju da je udio muškaraca iznosio 48,41%, dok je prema procjeni iz 2017. godine, njihov udio iznosio 48,38% u ukupnom broju stanovnika Županije. Takva struktura odgovara hrvatskoj rodnoj strukturi. Sljedeći podaci to potvrđuju: u 2011. godini udio muškaraca u RH iznosio 48,23%, dok je u 2017. godini iznosio 48,27%⁵.

1.2.2. Dobna struktura stanovništva

Dobna struktura stanovništva Županije iskazuje nepovoljnu tendenciju koja se ogleda u smanjenju broja mlađeg stanovništva i povećanja broja starog u ukupnom broju stanovništva Županije.

Tablica 4: Procjena stanovništva prema dobnim skupinama u Virovitičko-podravskoj županiji

Dobna skupina	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
0-19	17.968	17.544	16.988	16.311	15.582
20-34	15.905	15.631	15.052	14.547	13.925
35-49	16.235	15.803	15.296	14.729	14.224
50-64	18.157	18.090	18.103	18.120	17.840
65 i više	14.347	14.430	14.447	14.532	14.560

Izvor: Državni zavod za statistiku, Procjena stanovništva prema dobnim skupinama i spolu, po županijama, 31.12.

Udio starijeg stanovništva u ukupnom broju stanovnika u Virovitičko-podravskoj županiji stalno se povećava, dok se suprotno, broj mladog stanovništva smanjuje. Iseljavanje mladih, sa starenjem stanovništva može imati ozbiljne negativne posljedice po daljnju ekonomsku aktivnost Županije i njezin sveukupni društveno-ekonomski razvoj. Najmanji udio mladog stanovništva (18,29%) ukazuje na moguću nestašicu adekvatne radne snage na tržištu rada, povećanja broja uzdržavanog

⁵ Državni zavod za statistiku, Procjena stanovništva prema dobnim skupinama i spolu, po županijama, 31.12.

stanovništva, veće izdatke za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb te povećanje pritiska na proračun ne samo države, već i lokalne i područne samouprave. Smanjenje stanovništva najmlađe dobne skupine u Županiji u posljednjih pet godina ukazuje na nastavak tog nepovoljnog trenda u budućnosti.

Indeks starosti⁶, koji pokazuje brojčani odnos staroga (60 i više, na području Županije: 20.298) i mladoga (0-19; na području Županije: 15.582) stanovništva iznosi 130,27% što pokazuje da se stanovništvo Županije nalazi u dubokoj demografskoj starosti. Posljedično tom, može se očekivati i nastavak pada prirodnog prirasta.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano opadanje broja stanovnika - koncentracija stanovništva oko gradova - iseljavanje stanovništva iz općina - smanjenje udjela mlađeg stanovništva (posebice najmlađeg) i povećanje udjela starijeg u ukupnom broju stanovništva Županije - opasnost od nestašice radno sposobnog stanovništva, odnosno povećanje starog stanovništva	<ul style="list-style-type: none"> - zaustaviti daljnje opadanje broja stanovnika u Županiji - potaknuti povratak stanovništva u mjesta izvan gradskih sredina - promjena demografske politike

---

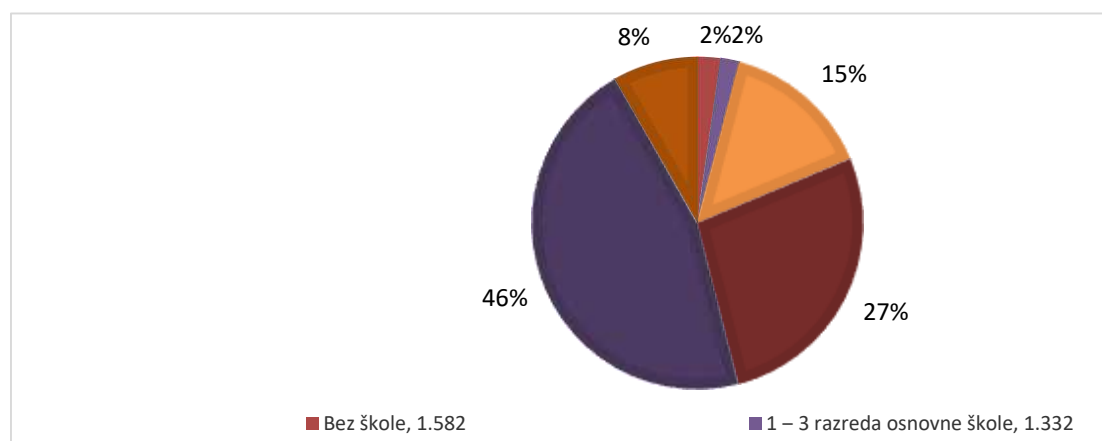
⁶ Indeks starenja jest postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0 – 19 godina. Indeks veći od 40% kazuje da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja.

1.3. Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovnu strukturu stanovništva Županije najvećim dijelom čine srednjoškolski obrazovane osobe, 46%. Osnovnoškolsko obrazovanje ima 27% stanovništva, 17% čine osobe sa završenom osnovnom naobrazbom od 1-3 odnosno 4-7 razreda, 2% stanovništva je bez naobrazbe dok 8% stanovništva ima visoko obrazovanje⁷.

Obrazovna struktura stanovništva Županije prikazana je sljedećim grafikonom.

Grafikon 4: Obrazovna struktura stanovništva

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva iz 2011. godine

U odnosu na statističke pokazatelje ukupne obrazovne strukture na razini Republike Hrvatske, evidentna je činjenica da postotak srednjoškolski obrazovanih osoba u Virovitičko-podravskoj županiji čini prosječnu vrijednost. Na razini Republike Hrvatske prisutan je dvostruko veći postotak visokoobrazovanih osoba od vrijednosti iskazanih u obrazovnoj strukturi Županije te on iznosi oko 16%.

Tablica 5: Stanovništvo staro 15 i više godina prema osnovnim pokazateljima obrazovne strukture (Županija, Kontinentalna Hrvatska i Republika Hrvatska)

Županija	Bez škole	1-3 razred osnovne škole	4-7 razred osnovne škole	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	Nepoznato	Ukupno						
VPŽ	1.582	2%	1.332	2%	10.391	15%	19.488	27%	32.608	46%	5.882	8%	61	71.344
KH ⁸	41.406	2%	22.701	1%	171.523	7%	559.265	23%	1.243.050	51%	387.463	16%	3.464	2.428.872
RH	62.092	2%	34.786	1%	249.081	7%	773.489	21%	1.911.815	53%	595.233	16%	5.965	3.632.461

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva iz 2011. godine

Prema iskazanim podacima, Županija ne odskaje znatno od prosjeka Kontinentalne Hrvatske niti od prosjeka Republike Hrvatske kada je u pitanju udio stanovništva bez škole u ukupnom broju stanovništva. Podaci Državnog zavoda za statistiku govore da udio nepismenog stanovništva starog 15 i više godina u Virovitičko-podravskoj županiji iznosi 2,21% što je nešto više od vrijednosti koja je prisutna na razini RH, a koja iznosi 1,70%. Ipak postotak osoba sa završenom osnovnom školom nešto je viši od prosjeka u statističkoj regiji i RH, dok usporedba udjela osoba sa završenom srednjom

⁷ Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011. godine

⁸ Županije kontinentalne Hrvatske

školom pokazuje manji postotak od statističke regije i RH. Zabrinjavajući je pokazatelj da je udio visokoobrazovnih osoba u Županiji dvostruko manji od prosjeka RH i Kontinentalne Hrvatske.

1.3.1. Predškolski odgoj

Predškolski odgoj na području Županije ustrojen je u okviru predškolskih organizacija ili pri osnovnim školama gdje nije drugačije organizirano. Na području Županije djeluje 19 predškolskih ustanova.

Tablica 6: Dječji vrtići na području Županije

GRAD/OPĆINA	POSTOJEĆI VRTIĆI
Virovitica	DV „Cvrčak“
Slatina	DV „Zeko“ DV „Suncokret“
Suhopolje	DV Suhopolje
Čačinci	DV pri O. Š. „Antun Gustav Matoš“ Čačinci
Orahovica	DV „Palčić“
Pitomača	DV „Potočnica“
Voćin	DV Voćin
Zdenci	DV pri O. Š. „Ivan Goran Kovačić“ Zdenci
Mikleuš	Dječji vrtić u Mikleušu
Gradina	Dječji vrtić u Gradini
Podgorje	Dječja kuća „Leptir“

Izvor: Evidencija i obrada Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu Virovitičko-podravске županije, 2017. godine

1.3.2. Osnovne škole

Temeljem propisanog pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, a sukladno mjerilima za ustroj osnovnih i područnih škola, na području Županije ustrojeno je ukupno 79 osnovnoškolskih ustanova sa područnim školama.

Tablica 7: Osnovnoškolske ustanove u Županiji

R.br.	Osnovnoškolske ustanove u Virovitičko-podravskoj županiji	Područne škole
1.	OŠ A. Cesarec Špišić Bukovica	PŠ Lozan, PŠ Rogovac, PŠ Bušetina, PŠ Okrugljača, PŠ Vukosavljevica
2.	OŠ Antuna Gustava Matoša Čačinci	PŠ Humljani
3.	OŠ "Davorin Trstenjak" Čađavica	PŠ Sopje, PŠ Ilmin Dvor, PŠ Noskovci
4.	OŠ Eugena Kumičića Slatina	PŠ Bakić, PŠ Josipovo, PŠ Gornji Miholjac, PŠ Novaki, PŠ Vaška
5.	OŠ Gradina	PŠ Bačevac, PŠ Tomislava Lukačevića u Brezovici, PŠ Rušani, PŠ Žlebina, PŠ Detkovac, PŠ Budakovac, PŠ Novi Gradec
6.	OŠ Ivane Brlić Mažuranić, Orahovica	PŠ Nova Jošava
7.	OŠ Ivana Gorana Kovačića, Gornje Bazje	PŠ Dugo Selo, PŠ Lukač, PŠ Terezino Polje, PŠ Turanovac, PŠ Veliko Polje
8.	OŠ Ivan Goran Kovačić Zdenci	PŠ Veliki Rastovac, PŠ Crnac
9.	OŠ Josipa Kozarca Slatina	PŠ Kozice, PŠ Donji Meljani, PŠ Sladojevci, PŠ Novi Senkovac
10.	OŠ Mikleuš	PŠ Četekovac

11.	OŠ Petra Preradovića Pitomača	PŠ Dinjevac, PŠ Grabrovnica, PŠ Kladare, PŠ Mala Črešnjevica, PŠ Otrovanec, PŠ Ivana Rengela Sedlarica, PŠ Stari Gradac, PŠ Starogr. Marof, PŠ Turnašica, PŠ Velika Črešnjevica, PŠ Križnica
12.	OŠ Suhopolje	PŠ Cabuna, PŠ Borova, PŠ Levinovac, PŠ Orešac, PŠ Pčelić, PŠ Pepelana
13.	OŠ Vladimira Nazora Nova Bukovica	PŠ Miljevci
14.	OŠ Voćin	PŠ Čeralije, PŠ Hum
15.	OŠ Ivane Brlić Mažuranić Virovitica	PŠ Milanovac, PŠ Rezovac, PŠ Čemernica, PŠ Rezovačke Krčevine, PŠ Taborište
16.	OŠ Vladimir Nazor Virovitica	PŠ Podgorje, PŠ Sv. Đurađ, PŠ Korija
17.	Glazbena škola Jan Vlašimsky Virovitica	PŠ Pitomača, Dislocirani odjel Suhopolje
18.	COOR Virovitica	
19.	GŠ Milka Kelemena	PŠ Orahovica
20.	Katolička osnovna škola Virovitica	

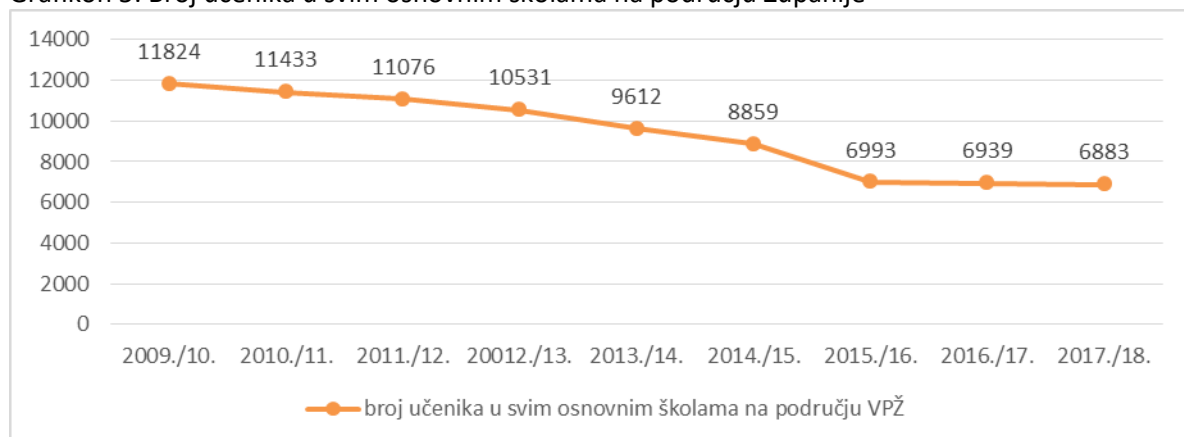
Izvor: Evidencija i obrada Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu Virovitičko-podravске županije, 2017. godine

U svim osnovnoškolskim ustanovama provodi se cjelovito osmogodišnje obvezno školovanje. Iznimno, zbog posebnih okolnosti, ustanova može imati manji broj razreda odnosno može ustrojiti kombinirane razredne odjele. Dok se u svim područnim školama provodi školovanje od I-IV. razreda.

U 2016./2017. godini u osnovne škole upisano je ukupno 6.939 učenika, dok je u školskoj 2017./2018. godini taj broj za 56 učenika manji i iznosi ukupno 6.883 učenika koji su upisani u 465 razrednih odjela, od čega je 4.642 učenika u 313 razredna odjela upisano u osnovne škole čiji je osnivač Županija. Od ukupnog broja upisanih učenika u osnovne škole, 82% učenika upisano je i polaznici su matičnih škola, dok 18% učenika pohađa područne škole.

Promatrajući broj učenika u osnovnim školama na području Županije kroz period od devet godina zamjetno je znatno smanjenje polaznika osnovnih škola koje je u odnosu na 2009./2010. godinu u 2017./2018. manje za 41,7%.

Grafikon 5: Broj učenika u svim osnovnim školama na području Županije

Izvor: Evidencija i obrada Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu Virovitičko-podravске županije, 2017. godine

Iako u manjoj postotnoj vrijednosti, prema podacima Držanog zavoda za statistiku negativan trend smanjenog broja učenika u osnovnim školama prisutan je i na razini Republike Hrvatske koji kroz promatrani period od osam godina iznosi 11,48% manje učenika⁹.

U osnovnoškolskim ustanovama na području Županije brojimo ukupno 763 djelatnika, od čega 44% čini nastavničko osoblje, 25% zaposlenih u razrednoj nastavi, 22% je zaposleno administrativno-tehničko osoblje, 7% djelatnog osoblja čini tajništvo i stručne službe, dok su 2% odgovorne osobe ustanova (ravnatelj/ce).

1.3.3. Srednje škole

Djelatnost srednjeg odgoja i obrazovanja na području Županije obavljaju srednje škole i učenički dom. Srednjoškolsko obrazovanje ustrojeno je u okviru 16 srednjoškolskih ustanova.

Tablica 8: Srednjoškolske ustanove na području Županije

Srednjoškolske ustanove na području Županije		
R.br.	Naziv škole	Osnivač
1.	Gimnazija Petra Preradovića	Virovitičko-podravska
2.	Strukovna škola	Županija
3.	Tehnička škola	
4.	Industrijsko-obrtnička škola Virovitica	
5.	Industrijsko-obrtnička škola Slatina	
6.	Srednja škola Marka Marulića	
7.	Srednja škola "Stjepan Ivšić"	
8.	Srednja škola Stjepana Sulimanca, Pitomača	
9.	Učenički dom Virovitica	
10.	Glazbena škola Jan Vlašimsky Virovitica	Grad Virovitica
11.	Katolička klasična gimnazija s pravom javnosti u Virovitici	Požeška biskupija

Izvor: Evidencija i obrada Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu Virovitičko-podravske županije, 2017. godine

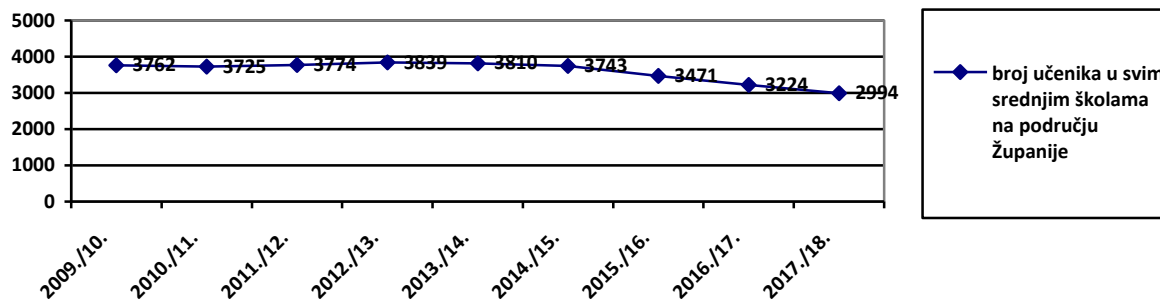
Odobrenje za izvođenje nastave u sustavu srednjoškolskog obrazovanja odraslih na području županije imaju tri škole: SŠ S. Ivšić, Orahovica, SŠ S. Sulimanca, Pitomača i Industrijsko-obrtnička škola Virovitica.

U prve razrede srednjih škola Županije u školskoj godini 2017./2018. upisano je 802 učenika što je 129 učenika manje od planiranog upisa. Ukupan broj učenika u srednjim školama na području Županije u školskoj godini 2017./2018. iznosi 2.994 učenika u 158 razrednih odjela. Ako podatke iz 2017./2018. o ukupnom broju učenika u srednjim školama kao i podatke o broju upisanih učenika u prve razrede srednjih škola usporedimo sa podacima iz školskih godina 2015./2016. i 2016./2017., zamjetan je kontinuitet opadanja broja učenika koji za period od tri godine na području Županije iznosi 13,7%.

Sukladno iskazanim podacima o broju upisanih učenika kako u osnovnim tako i u srednjim školama, nedvojbeno je prisutan konstantan broj smanjena učenika koji se upisuju i pohađaju škole.

⁹ Napomena: za 2017./2018. kroz DZS, trenutno nisu raspoloživi podaci

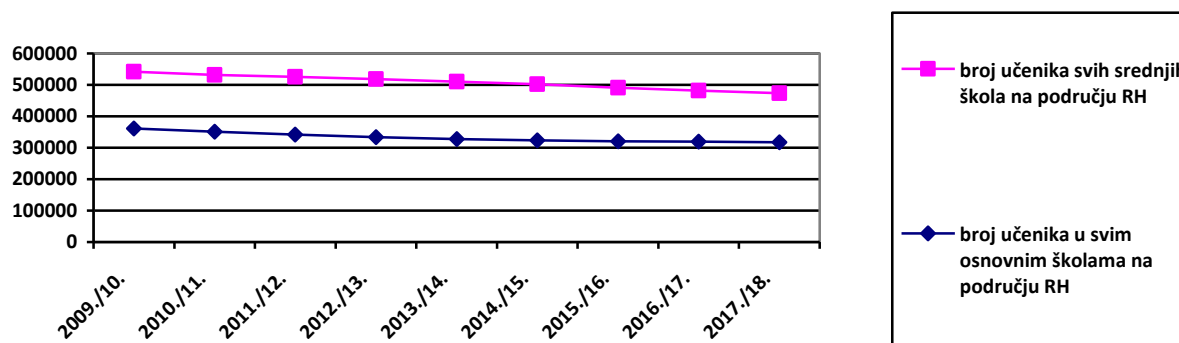
Grafikon 6: Broj učenika u svim srednjim školama na području Županije

Izvor: Evidencija i obrada Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu Virovitičko-podravске županije, 2017.

Uspoređujući prethodno spomenutu činjenicu smanjenja broja upisanih učenika u Županiji sa podacima na razini RH, takav negativan trend prisutan je i u ostalim dijelovima Hrvatske što pokazuju i podaci o broju učenika u osnovnim i srednjim školama u RH.

Grafikon 7: Broj učenika u svim osnovnim i srednjim školama u RH

Izvor: Državni zavod za statistiku, Obrazovanje – pregled po županijama

Razloge tome možemo tražiti u nizu faktora koji utječu na negativne demografske pokazatelje, migracije i iseljavanja mladih i obitelji. Te činjenice valja promatrati kao nepoželjne okolnosti koje predstavljaju prijetnju ekonomskom razvoju uz poremećaje na tržištu kvalificirane radne snage.

U srednjim školama na području Županije zaposleno je ukupno 507 djelatnika od čega je 79% nastavničkog osoblja, 11% administrativno tehničkog osoblja, 8% djelatnika u okviru tajništva i stručnih službi te po jedan ravnatelj svake školske ustanove.

Centri kompetencija pri srednjoškolskim ustanovama

Na području Virovitičko-podravске županije ne postoji regionalni centar kompetentnosti u strukovnom obrazovanju, koja uz Ličko-senjsku županiju čini jedine dvije županije u RH koje nemaju regionalni centar kompetentnosti u strukovnom obrazovanju na svom području.

Četiri srednje strukovne škole na području Županije u ulozi su partnera regionalnih centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju iz drugih županija: Srednja škola Stjepana Sulimanca, Pitomača (sektor poljoprivreda); Strukovna škola Virovitica (sektor turizam i ugostiteljstvo); Srednja

škola "Stjepan Ivšić" Orahovica (sektor strojarstvo) te Srednja škola Marka Marulića, Slatina (elektrotehnika).

1.3.4. Visoko obrazovanje

U rujnu 2007. godine osnovana je Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, koja obrazuje stručnjake na području menadžmenta, poduzetništva, računarstva te elektrotehnike. Visoka škola djeluje sukladno Bolonjskoj deklaraciji te studijske programe izvodi u obliku stručnog studija (6 semestara) te specijalističkog diplomskog stručnog studija (4 semestra).

1.3.5. Cjeloživotno obrazovanje

U Županiji se cjeloživotno obrazovanje provodi u okviru otvorenih učilišta, osnovnih škola, srednjih škola, visoke škole, škola stranih jezika, ustanova za skrb o osobama s posebnim potrebama i invaliditetom, popravnih i ostalih ustanova, ako zadovoljavaju preduvjete navedene Zakonom. Primjerice, provodi u sljedećim obrazovnim ustanovama: Informatičko obrazovno učilište, Slatina, Pučko otvoreno učilište Slatina, Slatina, Pučko otvoreno učilište Aspekt, Virovitica, FONEM D.o.o, škola stranih jezika, Virovitica.

1.3.6. Infrastrukturni kapaciteti u školama Županije

Na području županije postoji ukupno 79 školskih objekata uključujući i objekte područnih škola. Prosjek starosti školskih objekata na području Županije je približno trideset godina za srednjoškolske ustanove te četrdeset i pet godina za osnovnoškolske ustanove. Tehnička opremljenost škola je vrlo slaba. Unatoč toj činjenici valja istaknuti da je većina objekata obnovljena te da su u iste uložena znatna financijska sredstva kako kroz investicijsko održavanje tako i kroz projekte energetske obnove. Uz kontinuiranu brigu o obnovi, rekonstrukciji i sanaciji te redovnom održavanju školskih objekata njihovo stanje je relativno u okviru zadovoljavajućih potreba. Međutim, i dalje postoji nedostatak odgovarajućih prostornih kapaciteta u obrazovnim ustanovama. Ulaganja u ustanove za odgoj i obrazovanje financira se većim dijelom iz decentraliziranih sredstava (58%), EU sredstava (i ostalih) 28%, dok vlastita sredstva osnivača čine 14% postotka financiranja u odnosu na izvore financiranja investicija što je rezultat uspješnog korištenja svih raspoloživih mogućnosti dodatnih izvora financiranja kroz različite programe, projekte i fondove kako na nacionalnoj tako i na EU razini.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - manjak programa u predškolskim ustanovama - slaba tehnička opremljenost škola - ne postoje uvjeti za održavanje produžene nastave u osnovnim školama - nije razvijena mreža centara izvrsnosti - nije razvijena mreža Istraživačkog centra - ozbiljna prijetnja razvoju je trend smanjenja broja učenika upisanih u osnovne i srednje škole	<ul style="list-style-type: none"> - povećati broj predškolskih ustanova ulaganjem u izgradnju i infrastrukturu - povećati programe u predškolskoj skupini zapošljavanjem dodatnih djelatnika - povećati tehničku opremljenost škola ulaganjem u informatičku opremu - proširiti kapacitete za održavanje produžene nastave ulaganjem u prostor i osoblje - stvarati poticajno okruženje i promociju za obrazovanjem u obrtnička zanimanja - povećati broj ustanova za cjeloživotno obrazovanje s naglaskom na prekvalifikaciju - uspostava centra kompetencija - uspostava mreže istraživačkih centara - otvaranje novih radnih mjesta

-
- pružanje boljih uvjeta rada i osiguravanje veće plaće djelatnicima
-

1.4. Zdravstvo i socijalna skrb

1.4.1. Zdravstvo

Na području Županije nalaze se tri ustanove primarne zdravstvene zaštite - Dom zdravlja Virovitičko-podravske županije, Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ i Zavod za hitnu medicinu te jedna za sekundarnu zdravstvenu zaštitu - Opća bolnica Virovitica. Zdravstvena zaštita u Županiji suočena je s istim problemima s kojima se suočavaju i druge županije - nedovoljan broj liječnika, dok je palijativna skrb u Županiji nedovoljno razvijena. Broj zdravstveno osiguranih osoba u Županiji od 2013. godine je u postupnom padu. Gledajući broj osiguranika koji je 2013. godine bio 84.011 korisnik s obzirom na 2018. godinu kada je osiguranika u Županiji 77.708 zamjećuje se smanjenje od 7,5%. Broj zdravstveno osiguranih osoba nešto je veći od procijenjenog broja stanovništva (76.131), što ukazuje da su osiguranjem uključeni i stanovnici koji su stranci s radnom dozvolom u RH, strani umirovljenici s dozvolom privremenog ili trajnog boravka koji sami uplaćuju doprinose ili iseljeni radnici koji nisu objavljeni.

Primarna zdravstvena zaštita, sukladno Mreži javne zdravstvene službe odobrene od strane Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske, organizirana je putem ordinacija primarne zdravstvene zaštite lociranih u svakom općinskom središtu i po broju stanovnika u većem naselju.

Tablica 9: Mreža timova primarne i javne zdravstvene zaštite – stanje i potrebe

Zdravstvena djelatnost	Broj timova po mreži	Popunjeno timova - koncesionari	Popunjeno timova – u domu zdravlja	Prazna mjesta u mreži
Opća/obiteljska medicina	47	26	20	1
Dentalna medicina	45	21	18	5
Zdravstvena zaštita žena	7	3	3	1
Zdravstvena zaštita predškolske djece	6	4	1	1
Laboratorijska dijagnostika	3	2	1	-
Medicina rada	3	2	1	-
UKUPNO	111	58	44	8

Izvor podataka: Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Virovitičko-podravske županije; Mreža javne zdravstvene službe Republike Hrvatske, NN 101/12, 31/13, 113/15 i 20/18

Ordinacijama opće obiteljske medicine zastupljene su sve općine, dok dentalna medicina nije dostupna na području 4 općine u Županiji. Zdravstvena zaštita žena, zaštita predškolske djece, medicina rada i laboratorijska dijagnostika dostupne su samo u velikim središtima Županije. U dentalnoj medicini od 45 potrebnih timova je popunjeno 39 timova, 86,67%. Trenutno je na 1000 stanovnika Županije 0,46 timova dentalne medicine. Također bilježi se i pomanjkanje timova zdravstvene zaštite žena, trenutne popunjenosti od 85,71% i zdravstvene zaštite predškolske djece s popunjenosti timova od 83,33%.

Glavni problemi u mreži primarne zdravstvene zaštite su nedovoljan broj timova, nedovoljna izdvajanja za javnozdravstvene potrebe, veliki broj pacijenata po pojedinom timu, opterećenost osoblja, neadekvatna infrastruktura kojom se ne može kvalitetno pružati primarna zdravstvena zaštita, manjak i zastarjelost ili nepostojanje adekvatne medicinsko-tehničke opreme koja rezultira upućivanjem na pretrage specijalistima.

Dom zdravlja Virovitičko-podravске županije

Dom zdravlja Virovitičko-podravске županije sa ispostavama u Virovitici, Slatini, Orahovici i Pitomači trajno obavljaju zdravstvene djelatnosti primarne zdravstvene zaštite te određene oblike specijalističke zdravstvene zaštite. Dom zdravlja Virovitičko-podravске županije nema organizirano posebno dežurstvo, već je rad subotom organiziran preraspodjelom radnog vremena te svaka subota pokrivena je radom iz djelatnosti opće i dentalne medicine. Dom zdravlja u svom sastavu ima opću/obiteljsku medicinu, dentalnu zdravstvenu zaštitu, zdravstvenu zaštitu žena, predškolske djece i starijih osoba, patronažnu zdravstvenu zaštitu, hitnu, laboratorijsku, ljekarničku djelatnost, te u okviru specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite i dijagnostike obavlja ortodontiju, radiološku, ultrazvučnu dijagnostiku, fizikalnu terapiju, njegu u kući te se dio djelatnosti obavljaju i putem privatne prakse odnosno davanjem u zakup dijelova domova zdravlja (opća/obiteljska medicina, pedijatrija, dentalna medicina, medicina rada, zdravstvena zaštita žena, zubotehnički laboratorij).

Virovitičko-podravska županija svrstava se među županije s kontinuiranim deficitom liječnika opće/obiteljske medicine, liječnika pedijatrije kao i brojem liječnika dentalne medicine i ortodontije, a također je sličnog ili ispod republičkog prosjeka. Bez odgovarajućeg broja liječnika opće i dentalne medicine nemoguće je podizati kvalitetu zdravstvene zaštite, a to se osobito odnosi na preventivne mjere u zdravstvenoj zaštiti. Broj doktora medicine na području Županije je 26 djelatnika, točnije 0,29 na 1000 stanovnika. Djelatnika opće medicine je 18, 0,22 na 1000 stanovnika. Broj zdravstvenih djelatnika, liječnika dentalne medicine na području Županije je 39, što je 0,47 djelatnika na 1000 stanovnika¹⁰. Primarna zdravstvena zaštita obuhvaćena je ljekarnama u privatnom vlasništvu i pri Domu zdravlja Virovitičko-podravске županije. Na području Županije nalazi se 20 ugovorenih ljekarni, tj. regionalnih ureda/područnih službi sa sjedištem ljekarna, od kojih je 15 ljekarničkih ustanova, 4 privatnih ljekarna i 1 ljekarna u zakupu. Ljekarne su samo u većim općinama a u 4 općine ne postoje. Nepostojanje ljekarni u svim općinama otežava život te posebno pogađa starije stanovništvo.

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravске županije

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravске županije ima sjedište u novoj poslovnoj zgradi u Virovitici, gdje su uz upravu smještene sve medicinske djelatnosti, te djeluje i u ispostavama u Pitomači, Slatini i Orahovici. Ispostave nemaju status podružnice. Zavod obavlja preventivne mjere i aktivnosti zdravstvene zaštite unutar epidemiološke, mikrobiološke i zdravstvene ekologije, školske, zdravstvene zaštite mentalnog zdravlja i suzbijanja bolesti ovisnosti i javnog zdravstva na području Virovitičko-podravске županije. Nabrojane djelatnosti, osim zdravstvene ekologije, do sada su sredstva za provedbu javno zdravstvenih mjera ostvarivali ugovorima sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, te dijelom na tržištu. Zdravstvena ekologija je do sada bila isključivo usmjerena na ostvarivanje vlastitih prihoda s tržišta i po tome je specifična po svom statusu jer je jedina zdravstvena djelatnost u svim zdravstvenim institucijama koja za svoj rad ne ostvaruje sredstva od strane HZZO-a. U narednom periodu predviđeno je djelomično ugovaranje i timova zdravstvene ekologije sa HZZO-om. Za mikrobiološku djelatnost HZZO propisuje tzv. „limite“ koji se gotovo svake godine premaše fakturiranjem izvršenih usluga koje ne budu plaćene jer su iznad spomenutog limita. Specifičnost u radu mikrobiologije odražava se u činjenici da je to laboratorijska djelatnost koja izvršava usluge zatražene od strane liječnika iz primarne zdravstvene zaštite putem uputnica HZZO-a.

---

¹⁰ Hrvatski zavod za javno zdravstvo - periodične publikacije; djelatnost opće medicine, djelatnost za zaštitu i liječenje usta i zubi

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" nema u potpunosti popunjenu navedenu mrežu jer nedostaju doktori medicine odgovarajuće specijalnosti ili su trenutno na specijalističkom usavršavanju. Iz navedenog razloga, neke poslove sada provode doktori medicine ugovoreni kao vanjski suradnici. Na djelatnosti za mikrobiološki tim prema mreži predviđen je samo jedan specijalist mikrobiologije, a u odsutnosti postojećeg specijalista mijenja ga vanjski suradnik iz obližnjeg drugog Zavoda za javno zdravstvo. Zavodu za javno zdravstvo "Sveti Rok" u RH je u takvoj situaciji da je priznat samo jedan tim, a da pri tome županijska Opća bolnica nema svoju mikrobiološku djelatnost. Zavod sa svojom mikrobiološkom djelatnosti pruža usluge ne samo liječnicima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti već i Općoj bolnici Virovitica.

Od ukupnog broja procijenjenih potreba za rad u djelatnostima Zavoda nedostaje 6 zaposlenika. Od ukupnog broja potrebnih zdravstvenih djelatnika trenutno je 27 od 31 djelatnika, što iznosi 87,09%. Ostali problemi i potrebe Zavoda za javno zdravstvo su nedostatak opreme i nedovoljna financijska izdvajanja za rad Zavoda. Također postoji i potreba za angažmanom patronažne službe.

Zavod za hitnu medicinu Virovitičko-podravske županije

Djelatnost hitne medicine i djelatnost sanitetskog prijevoza obavlja Zavod za hitnu medicinu Virovitičko-podravske županije. Organizacija rada u Zavodu provodi se sukladno načelima zdravstvene zaštite u vidu kontinuirane i jednako dostupne zdravstvene zaštite za sve stanovnike Virovitičko-podravske županije. Sukladno Mreži hitne medicine Zavod ima ispostave hitne medicinske službe u Virovitici, Slatini, Orahovici, Pitomači i Voćinu, u kojem ima organiziranu pripravnost hitne medicine. Zavod hitne medicine Virovitičko-podravske županije ima sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje ugovoreno 10 timova sanitetskog prijevoza za područje Županije.

Tablica 10: Broj djelatnika Zavoda za hitnu medicinu Virovitičko-podravske županije

Zdravstveni djelatnici	Broj djelatnika
Doktori medicine	8
Doktori medicine - specijalisti	3
Pripravnik doktora medicine	0
Diplomirane medicinske sestre/tehničari	2
Stručni prvostupnik/prvostupnica sestrinstva	5
Medicinske sestre/tehničar	57
Pripravnik med. sestre/tehničara	3

Izvor: Podatci Zavoda za hitnu medicinu Virovitičko-podravske županije

Zavod za hitnu medicinu u cijeloj Virovitičko-podravskoj županiji ima organiziran model hitne medicine na način da su od 0 do 24 dostupni liječnici u svim ispostavama, što liječnici zaposleni u Zavodu, što liječnici drugih zdravstvenih ustanova kao vanjski suradnici. U Županiji postoji model po kojem svi gradovi i općine sudjeluju u sufinanciranju nadstandarda kako bi usluga, dostupnost i skrb bila za sve jednaka. Problemi Hitne medicine i sanitetskog prijevoza u Županiji odnose se na zastarjelost vozila, nedostatnu ili zastarjelu opremu, potrebu za novom infrastrukturom Zavoda za hitnu medicinu, kako bi uprava, sanitet i hitna te dojavni centar bili u istoj zgradi. Jedan od problema je i Mreža hitne medicine za Ispostavu Pitomača i Ispostavu Orahovica gdje Zavod za hitnu medicinu ima sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje ugovoreno po 3 Tima T1 (timova s liječnikom) i 1 Tim T2 (tim bez liječnika), a 1 Tim T2 financiraju jedinice lokalne samouprave i Županija. Da bi hitna medicinska skrb sa liječnikom bila dostupna od 0 do 24 sata Timovima T2 pridružuje se liječnik koji nije ugovoren sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje što stvara dodatne financijske

troškove, a upravo radi čega je i zatražena Izmjena Mreže hitne medicine za navedene Ispostave. Za potrebe zbrinjavanja vitalno ugroženih bolesnika potrebno je nabaviti REANIMOBIL – sanitetsko vozilo u kojem se može obavljati reanimacija u vožnji tijekom transporta iz bolnice u ustanovu višeg ranga ili sa intervencija.

Opća bolnica Virovitica

Sekundarna zdravstvena zaštita organizirana je kroz rad Opće bolnice Virovitica. Prema klasifikaciji Nacionalnog plana razvoja kliničkih bolničkih centara, kliničkih bolnica, klinika i općih bolnica u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2016. godine, Županija spada u Istočnu regiju. Prema Master planu bolnice, Opća bolnica Virovitica, u Virovitičko-podravskoj županiji, ulazi u III. kategoriju županijske bolnice.

Prosječan broj ležaja na 1000 stanovnika na području Županije iznosi 2,88, što je daleko ispod prosjeka Republike Hrvatske koji je 5,39. Zbog navedenog postoje potrebe za povećanjem broja ležaja pogotovo na odjelima koji ležajeve nemaju i odjelima koji su većinu vremena popunjeni. Prema Nacionalnom planu usporedba broja postelja temeljem podataka Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u 2016. godini i brojem postelja temeljem analize posteljnih kapaciteta za Virovitičko-podravsku županiju za Opću bolnicu Virovitica navedena je potreba za 300 ležaja u stacionarnim djelatnostima opće bolnice. U okviru bolničke zdravstvene zaštite koja obavlja liječenje bolesnika oboljelih od akutnih bolesti, Opća bolnica Virovitica ima ugovorenih 228 akutnih kreveta. Prema Nacionalnom planu dnevne bolnice potrebno je 80 ležaja, premda se trenutno nalaze 74 ležaja.

Ukupan postotak iskorištenosti kapaciteta u Općoj bolnici Virovitica povećavao se od 2012. godine kada je bio 66,65%, da bi u 2017. godini dosegao 75% što je za 8,54% više od sveukupnog prosjeka za Republiku Hrvatsku. Iskorištenost kapaciteta varira ovisno o odjelu i službi. Najviši je na odjelu za infektologiju 101,2 %, a najniži na odjelu za ginekologiju i porodništvo 55,4%.

Tablica 11: Iskorištenost bolničkih kapaciteta u 2017. godini

Red. broj	BOLNIČKI ODJEL	Broj ležaja	Broj hospitaliziranih	Broj ostvarenih b.o. dana	Dužina liječenja	Iskorištenost kapaciteta u %
1.	Služba internističkih djelatnosti	65	2.428	19.047	7,8	80,3
2.	Odjel za pedijatriju	15	942	4.645	4,9	84,8
3.	Odjel za neurologiju	18	631	4.943	7,8	75,2
4.	Odjel za psihijatriju	16	440	3.267	7,4	55,9
5.	Odjel za infektologiju	6	345	2.217	6,4	101,2
6.	Odjel za ginekologiju i porodništvo	27	1.265	5.461	4,3	55,4

Izvor: Podatci Opće bolnice Virovitica

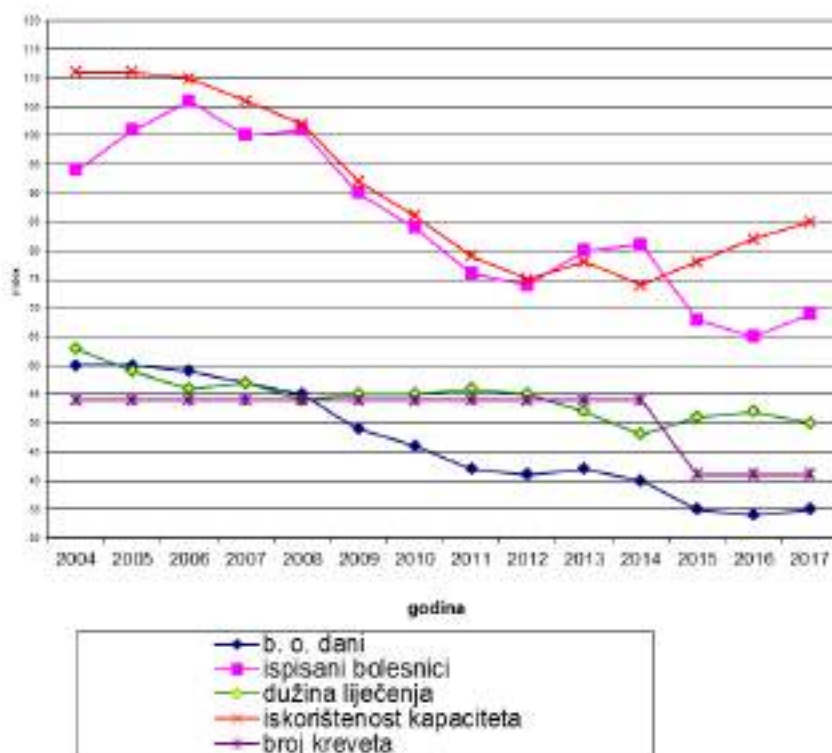
U dnevnoj bolnici Opće bolnice Virovitica nalazi se ukupno 74 postelje u različitim službama i odjelima (služba internističkih djelatnosti broj 13, odjel za infektologiju 4, odjel za pedijatriju 7, odjel za psihijatriju 20, odjel za neurologiju 7, služba kirurških djelatnosti 6, odjel za ginekologiju i porodništvo 10, odjel za otorinolaringologiju 3 i odjel za oftalmologiju 4 postelje). U navedenim

odjelima i službama dnevne bolnice u 2017. godini s obzirom na 2016. godinu povećao se broj slučajeva za 14,39% i DPT¹¹ postupaka za 18,74%.

U svim odjelima i službama OB Virovitica hospitalizirano je ukupno 9.907 bolesnika ili 5,8% više u odnosu na 2016. godinu što je sukladno Nacionalnom planu. U Općoj bolnici Virovitica nalazi se ukupno 228 postelja po različitim odjelima i službama. U službi internističke djelatnosti nalazi se 65, odjelu za neurologiju 18, odjelu za infektologiju 6, odjelu za psihijatriju 16, odjelu za pedijatriju 15, službi za kirurške djelatnosti 75, odjelu za ginekologiju i porodništvo 27, odjelu za oftalmologiju i optometriju 6 i odjelu za otorinolaringologiju 0 postelja. U usporedbi 2016. i 2017. godine broj postelja u Općoj bolnici Virovitica nije se povećao, ali se povećao broj dana liječenja, broj ispisanih bolesnika i iskorištenost kapaciteta odjela i službi. Tijekom 2017. godine na odjele Opće bolnice Virovitica primano je prosječno dnevno 27 pacijenta uz iskorištenost kapaciteta od 75,0%.

Broj dana liječenja se povećao za 2,00% sa 61.183 na 62.406 dana liječenja. Prosječno trajanje liječenja u Općoj bolnici Virovitica iznosilo je 6.5 dana. Broj ispisanih bolesnika se povećao sa 9.363 na 9.907 tj. za 5,81%, dok se ukupna iskorištenost kapaciteta odjela i službi povećala za 2,31%. Jedino smanjenje s obzirom na 2016. godinu je u prosječnoj dužini liječenja pojedinog pacijenta koja se smanjila za 3,07%. Na svim odjelima i službama bilježi se pad prosječne dužine liječenja osim na odjelu pedijatrije koje je ostalo neprimijenjeno. Najveće povećanje u broju dana liječenja je na odjelu za infektologiju koje s obzirom na 2016. godinu iznosi 11,29%. Najveći porast ispisanih bolesnika bilježi odjel za oftalmologiju i optometriju od 15,77%. Najveći porast bilježi odjel za infektologiju u kojem je iskorištenost kapaciteta porasla 11,57%

Grafikon 8: Pokazatelji liječenja od 2004. godine do 2017. godine

Izvor: Podatci Opće bolnice Virovitica

¹¹ Dijagnostičko-terapijski postupci

Tablica 12: Broj djelatnika Opće bolnice Virovitica

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Medicinski djelatnici	429	446	474	464	484
Nemedicinski djelatnici	189	182	169	159	163
Ukupno	618	628	643	623	647

Izvor: Podatci Opće bolnice Virovitica

Broj medicinskog osoblja neprestano se povećava te se u razdoblju od 6 godina (2012. godine broj medicinskih djelatnika iznosio je 407, nemedicinskih djelatnika 189, što je ukupno 596) povećao za 18,92%. U Općoj bolnici Virovitica ukupno bilo 73 doktora, te broj postelja po jednom liječniku iznosi 3,25¹², što ne odskaje od prosjeka Republike Hrvatske koji je 3,55. Postoji problem poslovanja u neadekvatnim uvjetima, rad sa neprimjerenom, zastarjelom i nedostatnom medicinskom opremom, nedostatak prostora za rad kao uzrok neadekvatnih uvjeta za rad zaposlenika. Opća bolnica Virovitica ima ozbiljan problem s nedovoljnim brojem doktora medicine specijalista, posebno u području djelatnosti anesteziologije, reanimatologije i intenzivne medicine (2 zaposlena), psihijatrije (2 zaposlena), otorinolaringologije (0), urologije (1 zaposlen), patologije (0) i hitne medicine (1 zaposlen). Dodatni problem je i visoka životna dob liječnika. Opća bolnica zapošljava ukupno 62 doktora medicine specijalista, od kojih je 54 liječnika zaposleno na neodređeno vrijeme, dok je preostalih 8 - u dobi iznad 65 godina života, zaposleno na određeno radno vrijeme i to njih 5 u punom radnom vremenu uz dopusnicu resornog ministarstva, a 3 liječnika rade kao umirovljenici u polovici punog radnog vremena. Iz navedenog razloga, otežana je organizacija rada kroz 24 sata – u dežurstvu i pripravnosti. Prosječna životna dob svih zaposlenih liječnika specijalista u Općoj bolnici Virovitica je 50 godina, dok je njih 13% starije od 65 godina. Opća bolnica Virovitica ima 30 liječnika na specijalističkom usavršavanju, međutim njihov povratak u matičnu ustanovu neizvjestan je obzirom na ponude kliničkih bolničkih centara i obiteljske prilike svakog specijalizanta pojedinačno.

EU projektom „Dogradnja i opremanje dnevnih bolnica Opće bolnice Virovitica“ koji je u provedbi do svibnja 2019. godine, ulaže se u poboljšanje efikasnosti kroz bolju organizaciju poslovanja i bolje uvjete rada za zaposlenike u pogledu prostora, veća dostupnost zdravstvenih usluga kroz pružanje dodatnih usluga za pacijente koji gravitiraju VPŽ, a nabavom nove medicinske opreme povećat će se broj prijema u dnevnim bolnicama kao i standard zdravstvenih usluga, te će se na taj način rasteretiti akutni bolnički odjeli, sukladno suvremenim smjernicama u zdravstvu.

Palijativna skrb

S obzirom na to da je opći cilj palijativne skrbi unapređenje kvalitete života oboljelih od progresivnih, neizlječivih bolesti, plan je stvoriti uvjete za ugovaranje Ambulante za bol pri Općoj bolnici Virovitica. Mrežom javnozdravstvene službe za Virovitičko-podravsku županiju predviđeno je 5 kreveta za palijativnu skrb pri Općoj bolnici Virovitica. Bolnički palijativni tim uključuje liječnika specijalista/subspecijalista (koordinatora), liječnike specijaliste/subspecijaliste, sestru za planirani otpust, medicinske sestre i fizioterapeuta, psihologa, duhovnika i volontere.¹³

Posudionica pomagala za pomoć palijativnim bolesnicima djeluje pri Gradskom društvu crvenog križa Slatina, Općoj bolnici Virovitica i HZZO-u, Područnoj službi Virovitica, a u planu je i u Domu zdravlja

¹² Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis 2016. str. 217

¹³ Strategija razvoja palijativne skrbi u Virovitičko-podravskoj županiji za razdoblje od 2017. do 2020. godine, str. 31., 32.

Virovitičko-podravške županije. Kontinuirano će se raditi na nabavci potrebnih pomagala i njihovoj kvaliteti i dostupnosti na čitavom području Županije. Trenutno je u fazi organizacija posudionice u Domu Zdravlja.

Na području Županije djeluje 8 subjekata koji obavljaju djelatnost zdravstvene njege u kući bolesnika na području grada Virovitice te općina Lukač, Špišić Bukovice, Gradine, Pitomače, Suhopolja, Nove Bukovice, Sopja, Čađavice, Zdenaca, Čačinaca i Crnca, te grada Slatine. Prema podacima Hrvatskog zdravstveno-statističkog ljetopisa za 2016. godinu, na području Županije bilo je 179 korisnika zdravstvene njege u kući. Zdravstvenih djelatnika koji provode zdravstvenu njegu po kućama u Virovitičko-podravskoj županiji ukupno je 19 (4 djelatnika VŠS prvostupnika fizioterapije, 14 SSS medicinskih sestara-tehničara i jedan fizioterapeutski tehničar).

Usvojena je Strategija razvoja palijativne skrbi u VPŽ za razdoblje od 2017. do 2020. godine, osnovan je Koordinacijski centar za palijativnu skrb u VPŽ koji djeluje pri domu zdravlja VPŽ, kao i izvanbolnički palijativni tim. Potrebna je organizacija edukacije volontera i zaposlenika na području palijativne skrbi kao i osiguravanje opreme za jedinstvenu posudionicu pomagala pri Domu zdravlja VPŽ kako bi se osigurala dostupnost medicinskih i ortopedskih pomagala palijativnim bolesnicima s područja cijele Županije.

1.4.2. Socijalna skrb

U Virovitičko-podravskoj županiji djeluju dva Centra za socijalnu skrb: Centar za socijalnu skrb Virovitica, s Podružnicom Pitomača u Pitomači i Podružnicom Obiteljski centar u Virovitici, te Centar za socijalnu skrb u Slatini, s Podružnicom Orahovica u Orahovici. Osnivačka prava nad Centrom ima Republika Hrvatska.

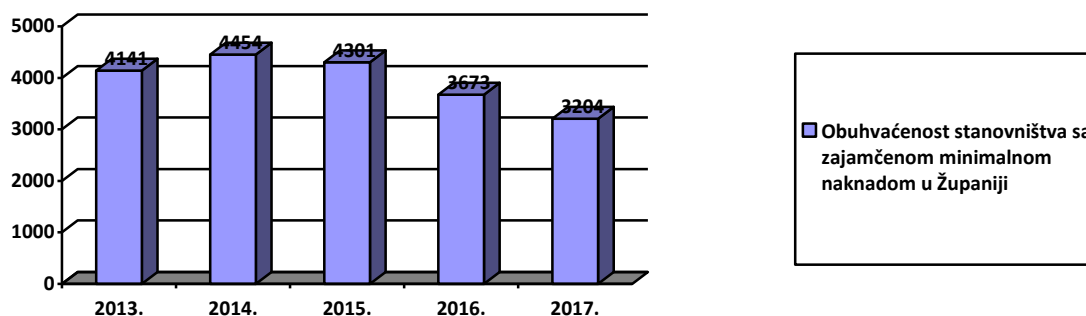
Prema podacima, broj korisnika zajamčene minimalne naknade po gradovima i općinama iznosi 3.204 osoba u 2017. godini (odnosno 4,3%) i on odstupa od prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi 2,4%. Na području Županije najviše korisnika zajamčene minimalne naknade po broju stanovnika ima u Slatini, čak 48,97% od ukupnog broja korisnika na području Županije.

Tablica 13: Obuhvaćenost stanovništva sa zajamčenom minimalnom naknadom u VPŽ 2017. godine (u %)

VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA - podružnice	broj stanovnika	broj osoba korisnika zajamčene minimalne naknade	udjel (%) broja osoba korisnika zajamčene minimalne naknade u broju stanovnika (4:3)
- Slatina	12.270	1.569	7,82
- Orahovica	4.744	376	12,62
- Virovitica	20.237	938	21,57
- Pitomača	9.427	321	29,37
Ukupno VPŽ	73.131	3.204	22,82
Ukupno RH	4.124.531	84.930	48,56

Izvor: Mjesečna statističko izvješće o korisnicima i primijenjenim pravima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2017. godini - Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Grafikon 9: Obuhvaćenost stanovništva sa zajamčenom minimalnom naknadom u Županiji 2013.-2017.

Izvor: Mjesečna statističko izvješće o korisnicima i primijenjenim pravima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2013., 2014., 2015., 2016., i 2017. godine - Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

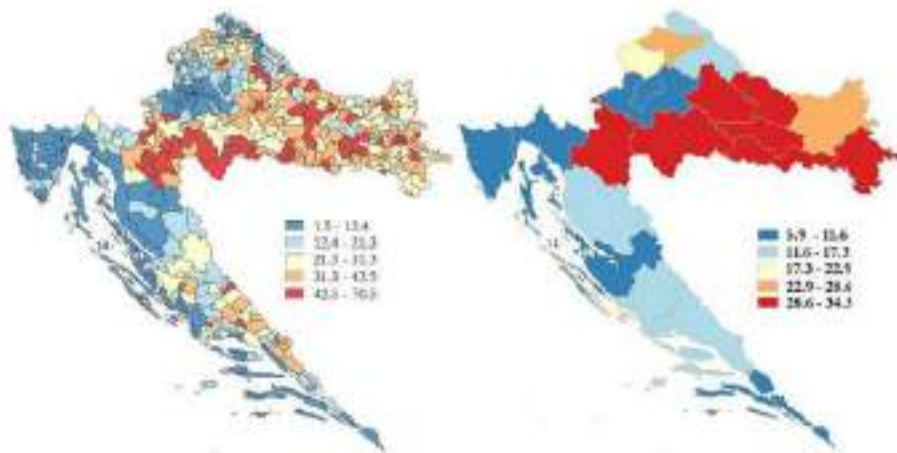
Broj korisnika zajamčene minimalne naknade opada od 2014.-2017. za čak 19,38%, također opada i broj korisnika jednokratne naknade. Naknade za osobne potrebe korisnika smještaja je povećan sa 244 korisnika na 412 korisnika. Broj korisnika sa statusom roditelja i njegovatelja u 2017. godini (125) nalazi se u blagom porastu od 2014. godine (89), dok se broj korisnika osobne invalidnine (617) isto kao i socijalne usluge pomoći u kući (271) nalazi u blagom padu. Naknade do zaposlenja i naknade u vezi s obrazovanjem su u nepromjenjivom toku¹⁴.

Glavni problemi socijalne pomoći su niska razina naknade, dugotrajno razdoblje primanja pomoći i neučinkovitost programa opće socijalne pomoći. Sukladno tome, ugroženom stanovništvu se najviše pomaže kroz novčanu pomoć i druge materijalne oblike pomoći.

"Mapiranjem i procjenom geografske raspodjele rizika od siromaštva i socijalne isključenosti za područja općina/gradova i županija Republike Hrvatske" vidljiva je stopa rizika od siromaštva u RH. Najveća stopa rizika od siromaštva je u Brodsko-posavskoj županiji 35,9% i Virovitičko-podravskoj 33,4%, a najmanja u Zagrebu 9,8%. Nešto veći rizik od siromaštva je u Kontinentalnoj Hrvatskoj 20% nego u Jadranskoj Hrvatskoj 17,4%, bar kad je riječ o dohodovnoj metodi.

¹⁴ Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2014. i 2017. godini

Slika 5: Karta siromaštva Republike Hrvatske (stopa siromaštva na razini općina/gradova/gradskih četvrti Grada Zagreba i na razini NUTS3)

Izvor: Hrvatska - Ocjena siromaštva za mala područja temeljem potrošnje (Karte siromaštva) Svjetska banka, studeni 2016. godine

Ukupno osoba sa invaliditetom u Republici Hrvatskoj ima 511.850, dok je udio Županije u sveukupnom broju 1,93%, sto je proporcionalno udjelu stanovništva Virovitičko – podravske županije u ukupnom broju stanovnika Republike Hrvatske koji iznosi 2%.

U Virovitičko podravskoj županiji, na dan 14. ožujka 2017. godine, živi 9.896 osoba s invaliditetom od čega su 6.215 muškarci (63%) i 3.681 žene (37%). Osobe s invaliditetom čine čak 11,7% ukupnog stanovništva županije. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 5404 (55%), je u radno aktivnoj dobi. Invaliditet je prisutan u svim dobnim skupinama, a u 5% udjela prisutan je i u dječjoj dobi, 0-19 godina. 76% osoba s invaliditetom, prema dostupnim podacima o obrazovanju, nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje. 17% ima srednju stručnu spremu dok je oko 1% osoba s visokom ili višom stručnom spremom.

Kriminalitet i maloljetnički kriminalitet

Broj kaznenih dijela iz grupacije maloljetničke delikvencije i kriminaliteta na štetu mladeži i obitelji smanjio se od 2014. do 2016. godine sa 249 na 147 kaznenih djela odnosno za -40,97%. Od navedenog tipa kriminaliteta u 2016. godini najviše je zabilježeno 59 kaznenih djela prijetnje, 39 kaznenih djela povreda dužnosti uzdržavanja, 10 kaznenih djela povreda djetetovih prava. Glavni razlozi smanjenja kriminaliteta su aktivnosti policije na području prevencije i edukacije stanovništva, posebice mladih osoba. Na području Policijske uprave Virovitičko-podravske sva kaznena djela maloljetničke delikvencije su razriješena, odnosno ukupna razriješenost kaznenih djela je 100%.

Ukupno je u 2016. godini evidentirano 1.142 kaznena djela, što je za 4,9% manje u odnosu na 2015. godinu. Od toga je razriješeno 82,2% slučajeva što je također rast razriješenosti u odnosu na prethodnu godinu. U strukturi kaznenih djela (KD) sudjeluju kaznena djela općeg kriminaliteta (660 KD), gospodarskog kriminaliteta (169 KD), organiziranog kriminaliteta (17 KD), kriminaliteta iz

područja droga (92 KD), iz djelokruga maloljetničke delikvencije i kriminaliteta na štetu mladeži i obitelji (147 KD).

Domovi socijalne skrbi

U Virovitičko-podravskoj županiji postoji Dom za odrasle osobe koji je smješten u Borovi, nedaleko od Virovitice, sa kapacitetom od 150 korisnika te je u cijelosti popunjen. To je jedini dom koji sufinancira država. Preostala tri doma u privatnom su vlasništvu i sa svojim kapacitetom mogu primiti 118 korisnika, što je nedostavno za područje Županije, te postoji potreba za otvaranjem domova za starije i nemoćne osobe ravnomjerno raspoređenih po Županiji.

Na području Županije ne postoje domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, kao niti dom za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju, što je veliki problem.

Obiteljski domovi

Na području Županije smještaj izvan vlastite obitelji osiguran je u 11 obiteljskih domova, kapaciteta 181 korisnika. Domove vode predstavnici obitelji kao profesionalnu djelatnost. Obiteljski domovi se prema Zakonu o socijalnoj skrbi ubrajaju u izvaninstitucionalne oblike skrbi budući da fizička osoba i njena obitelj dom vode u okruženju vlastite obitelji, bez osnivanja ustanove. Kapacitet im je najviše do 20 korisnika. Cijena smještaja u obiteljskim domovima kreće se od 2.400,00 do 4.500,00 HRK. Izazovi zdravstvene skrbi u obiteljskim domovima su najčešće različita zdravstvena stanja korisnika, provođenje zdravstvene skrbi uz profesionalne kriterije za različite grupe korisnika na malom prostoru, deficit zaposlenog stručnog medicinskog osoblja (najčešće se zadovoljava zakonski minimum).

Udomiteljske obitelji

Prema podacima Centra za socijalnu skrb Virovitica i Centra za socijalnu skrb Slatina, na području Županije postoji 81 udomiteljska obitelj, smještajnog kapaciteta za ukupno 193 korisnika. Glavna potreba udomiteljskih obitelji s aspekta djece iz sustava socijalne skrbi je suradnja odgojno-obrazovnog sustava i sustava socijalne skrbi kako bi se djecu stavilo u jednak položaj s ostalom djecom.

Za posebno ugrožene skupine, kao što su žrtve obiteljskog nasilja i beskućnici, u Virovitičko-podravskoj županiji ne postoji smještaj no za žrtve obiteljskog nasilja postoje institucije i udruge za pomoć izvan Županije. Na području Županije u 2016. godini prijavljeno je 309 slučajeva obiteljskog nasilja, što obilježava pad nasilja u obitelji u odnosu na 2015. godinu kada je bilo 361 slučaj i 2014. godine kada je bilo 333 evidentirana slučaja. Potrebno je pojačati aktivnosti i povećati sredstva za te svrhe uz pažnju da svi transferi dolaze u prave ruke, a prvi korak je već učinjen usvajanjem Akcijskog plana socijalnih usluga za 2015. i 2016. godinu u kojem su utvrđene socijalne usluge koje postoje i koje se provode te one koje treba razvijati ili proširivati s obzirom na strukturu i potrebe stanovnika Županije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
Zdravstvo	Zdravstvo
- broj zdravstveno osiguranih osoba je veći od procijenjenog broja stanovnika	- regulirati zdravstvenu zaštitu iseljenih državljana
- nedostatak timova primarne zdravstvene zaštite (nedostaje 11 timova)	- popunjavanje mreže Timova T1
	- nabava novih vozila za zdravstvene ustanove
	- izgradnja zgrade Zavoda za hitnu medicinu

- manjak timova dentalne medicine (nedostaje 8 timova) - nedostaje 1 tim u općoj/obiteljskoj medicini, 1 tim u zdravstvenoj zaštiti žena i 1 tim u zdravstvenoj zaštiti predškolske djece - prosječan broj ležaja na 1.000 stanovnika na području Županije iznosi 2,88, što je daleko ispod prosjeka Republike Hrvatske koji je 5,39. - starost vozila hitne službe i sanitetskog prijevoza - zastarjela oprema i povećanje troškova za tekuće održavanje radi učestalih kvarova - ljekarne nisu dostupne u svim općinama županije (na području općina Crnac, Lukač, Mikleuš, Nova Bukovica, Sopje i Voćin ne postoji ljekarna) - nedovoljno razvijena palijativna skrb u VPŽ Socijalna skrb - nedovoljni kapaciteti za smještaj starijih i nemoćnih osoba i osoba s invaliditetom - nepostojanje specijaliziranog udomiteljstva - pomanjkanje socijalnih usluga za djecu s poteškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom	- ulaganje u medicinsku opremu - podizanje kvalitete postojećih medicinskih /zdravstvenih usluga i uvođenje novih dijagnostičkih pretraga - ulaganje u preventivne programe - rekonstrukcija i opremanje ambulanti Bušetina, Čađavica, Slatina - povećanje broja zdravstvenih kadrova – liječnika specijalista i subspecijalista barem na razinu prosjeka RH - edukacija zdravstvenih kadrova za rad s novim metodama i tehnologijama - povećanje broja ležaja u bolnici barem na razinu prosjeka RH - povećanje broja ležaja u odjelima za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivnu medicinu - povećanje i poboljšanje dostupnosti ljekarničkih usluga na čitavom području Županije Socijalna skrb - razvijati palijativnu skrb na području čitave Županije - usmjerenost na potrebe korisnika - poticati razvoj specijaliziranog udomiteljstva - povećanje institucijskih kapaciteta za starije i nemoćne osobe te osobe s invaliditetom - izrada socijalne politike županije - educiranje stručnog kadra
-

1.5. Kultura

U 2016. godini u Županiji za razvoj kulture izdvojeno je 9.962,00 HRK, što je 1,62% ukupnog proračuna. Republika Hrvatska je u istom razdoblju za kulturu izdvojila 5,07% proračuna.

Tablica 14: Proračun za kulturu u županijama kontinentalne Hrvatske u 2015. i 2016. godini

Županija	Izdvojeno iz lokalnoga proračuna za kulturu u 000 HRK		Udio proračuna za kulturu u lokalnome (županijskom) proračunu, %	
	2015	2016	2015	2016
Republika Hrvatska	1 401 172	1 440 805	6,05	5,07
Virovitičko-podravska	10 751	9 962	2,96	1,62
Zagrebačka	54 034	48 073	3,63	3,31
Krapinsko-zagorska	16 976	19 934	3,95	4,36
Sisačko-moslavačka	36 437	35 438	4,82	2,68
Karlovačka	32 321	35 000	5,01	3,27
Varaždinska	32 897	41 587	5,00	5,59
Koprivničko-križevačka	33 777	18 803	6,15	2,21
Bjelovarsko-bilogorska	17 362	21 003	4,06	2,85
Požeško-slavonska	12 594	15 130	4,72	5,28
Brodsko-posavska	22 588	23 383	4,88	4,53
Osječko-baranjska	70 408	59 545	5,72	5,34
Vukovarsko-srijemska	37 067	29 902	6,02	4,37
Međimurska	20 470	24 090	5,25	5,34
Grad Zagreb	443 522	465 000	6,98	5,54

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2017. godine

Županija je u 2017. godini u svom proračunu izdvojila 10.160.000,00 HRK za kulturu, što čini 2,9% ukupnog proračuna Županije. Usporedbom sredstava izdvojenih iz lokalnih proračuna za kulturu u pojedinim županijama Kontinentalne Hrvatske i iz proračuna Republike Hrvatske, vidljivo je kako Županija izdvaja najmanje sredstava za kulturu u 2015. i 2016. godini. Izdvajanja za kulturu u Županiji su od 2014. godine u padu, a u 2017. godini ponovno su u porastu no još uvijek je to povećanje manje od sredstava izdvojenih 2015. godine.

U nastavku je sintetizirana raspoloživa infrastruktura u području kulture u Županiji.

1. Muzeji, zbirke i likovne cjeline. Na području Županije smješteni su:

- Gradski muzej Virovitica. Osnovan je 1953. godine. Raspoložuje s četiri stalne zbirke (arheološka, etnografska, povijesna i likovna), a organizira i povremene izložbe.
- Stalna muzejska izložba o životu i djelu hrvatskog pjesnika Petra Preradovića u Grabrovnici. Izložba je smještena u rodnoj kući pjesnika, a tijekom 2018. i 2019. godine traje obnova u suvremeni, moderni, multimedijски izložbeni prostor (Općina Pitomača).
- Zavičajni muzej Slatina odlikuje se vrijednim zbirkama i izvanrednim muzeološkim konceptom, što ga uz dinamičan ritam kvalitetnih izložbenih programa istovremeno svrstava u vodeće muzejske institucije u regiji te u vrh kulturno-turističke ponude.
- Muzej Franjevačkog samostana u Virovitici posjeduje više od 10000 predmeta iz perioda od 15. do 21. st. Uz crkveno posuđe, ruho i namještaj, ističu se apotekarska zbirka, biblioteka i bogata likovna zbirka.
- Crkva Sv. Roka u Virovitici - unutrašnjost crkve ubraja se među najistaknutije barokne cjeline u Hrvatskoj. Uz glavni oltar sv. Roka, krase je još osam sporednih oltara, propovjedaonica, faldistorij i sakristija. Oltarne slike, pozlate kipova kao i stolarske

radove, izvodila su franjevačka braća rezbari i kipari: Luka Auleidner, Gerard Lohenbauer, Damjan Pitner i Timotej Schwab.

- Crkva Pohodjenja Blažene Djevice Marije u Voćinu je tijekom Domovinskog rata srušena, a u periodu 2002.-2011. godine potpuno je obnovljena metodom faksimilske rekonstrukcije. Predstavlja jedinstven primjer monumentalne gotičke arhitekture izvan urbanih centara. Unutrašnjost crkve opremljena je radovima najistaknutijih suvremenih hrvatskih autora. Crkva je okružena prostranim parkom u kojem su zastupljene biljne vrste koje potječu sa 5 kontinenata.
- Šetalište Edite Schubert u Virovitici predstavlja likovne vizije najistaknutije predstavнице hrvatske transavangardne umjetnosti utkane u urbano tkivo grada.
- Nesređena zbirka nalaza s Ružice grada. Zbirka je pod nadzorom Uprave za zaštitu prirodne i kulturne baštine u Osijeku.

2. Knjižnice. Na području Županije postoji pet knjižnica (Virovitica, Orahovica, Slatina, Pitomača, Suhopolje)

- Gradska biblioteka i čitaonica Virovitica raspolaže s knjižnim fondom od 32.000 svezaka. Prerasta u matičnu knjižnicu za područje cijele Županije.
- Gradska knjižnica i čitaonica Slatina raspolaže s 55.000 svezaka te osim prostora knjižnice i čitaonice ima i multimedijalnu dvoranu i izložbeno-galerijski prostor.
- Gradska knjižnica Orahovica raspolaže s fondom s više od 13.000 svezaka i nositelj je niza kulturnih manifestacija na orahovačkom području.

3. Kazalište. Kazalište Virovitica organizira i prikazuje godišnje 6 premijera i oko 200 predstava u sezoni. Polovica predstava odigrava se u Virovitici, dok ostatak izvedbi se odigrava u svim ostalim dijelovima Hrvatske, a često i izvan nje. Kod odabira premijernih naslova jednaka pažnja posvećuje se djeci i odraslima. U Kazalištu djeluje deset glumaca, jedan redatelj i jedna dramaturginja.

U Županiji djeluju brojne udruge na području kulturno-umjetničkog djelovanja i amaterizma. Uz više desetaka aktivnih udruga najaktivnija su folklorna kulturno-umjetnička društva.

4. Manifestacije. U Županiji se održavaju brojne kulturne manifestacije. Neke od njih su postale tradicionalne, a neke su i prekoračile lokalne okvire. Među najpoznatije ubrajaju se:

- *Dani Milka Kelemena* (listopad, Slatina). Dani su međunarodna glazbena manifestacija koja se održava u čast poznatog skladatelja suvremene glazbe, rođenoga u Slatini.
- Festival *Pjesme Podravine i Podravlja* (lipanj, Pitomača). Glazbena manifestacija koja već tradicionalno okuplja najeminentniju umjetničku tamburašku glazbu te podravske riječi i pjesme.
- *VIRKAS* – Virovitički kazališni susreti (veljača, Virovitica, uz gostovanja po cijeloj županiji). Dvotjedni kazališni program koji se održava u prvoj polovici mjeseca veljače, a obuhvaća mnoštvo kazališnih predstava, koje započinju premijernom predstavom domaćeg kazališta, a nastavlja se uspješnicama kazališnih kuća i družina iz Hrvatske i inozemstva.
- *Noć muzeja* u organizaciji Hrvatskog muzejskog društva predstavlja kulturni događaj koji razvija percepciju muzeja kao baštinskih ustanova, ustanova identiteta i muzeja kao nezaobilaznog dionika u održivom razvoju turizma. Kulturne institucije s područja Županije sudjeluju u ovoj manifestaciji od samih početaka (od 2005. godine).

- *Europska noć kazališta* jednodnevna je manifestacija posvećena scenskim i izvedbenim umjetnostima. Održava se istovremeno u 14 europskih država. Kazalište Virovitica u ovoj manifestaciji sudjeluje od 2008. godine.
- *Proljetni zvuci Jana Vlašimskog* (svibanj, Virovitica). Manifestacija koja se svake godine održava se tijekom mjeseca svibnja u organizaciji Češke besede Virovitica i Saveza Čeha u Republici Hrvatskoj, uz suorganizaciju Glazbene škole Jana Vlašimskog, HPD Rodoljud te Gradske glazbe Virovitica. Uspostavljena je u čast virovitičkog skladatelja i glazbenog pedagoga Jana Vlašimskog.
- *Virovitičko kazališno ljeto (lipanj, Virovitica)*. Svi ljubitelji kazališta tijekom mjeseca lipnja na ljetnoj pozornici Gradskog parka mogu uživati u brojnim kazališnim izvedbama virovitičkog kazališta, ali i brojnih drugih gostujućih kazališta. Tradicionalna je to manifestacija koju svake godine posjeti nekoliko tisuća posjetitelja.
- *Festival klasične i sakralne glazbe Kolbovi dani (listopad, Virovitica)* posvećen Kamilu Stjepanu Kolbu, franjevcu i skladatelju sakralne glazbe. Franjevački samostan u Virovitici odlučio je njemu u čast pokrenuti festival na kojem bi se sustavno predstavljala djela ovog znamenitog autora te ostala djela klasične glazbe.
- *Ferragosto JAM (kolovoz, Orahovica)* je glazbeni festival smješten uz Orahovačko jezero. Trenutno je najveći festival u Slavoniji i jedan od najvećih domaćih festivala. Ovaj višednevni festival pokriva rock, punk, hip hop, elektronsku glazbu i srodne žanrove.

Iako u Županiji djeluje više desetaka aktivnih udruga na području kulture, zamjetna je nezainteresiranost mlađe populacije (posebno školaraca) za kulturna događanja i, u konačnici, sudjelovanje u radu istih. Navedeno je posljedica nezainteresiranosti samih udruga za uključivanjem mlađih članova u vlastiti rad. Uzrok se može promatrati iz dvije perspektive. Jedna je kako umjetnici i članovi unutar udruga svoj rad percipiraju kao odgovornost za očuvanje kulturne baštine te predrasudom kako populacije mladih i djece ugrožavaju očuvanje baštine željom za inovacijama i modificiranjem rada udruga prema popularizmu. Druga perspektiva je nedostatak prostora, vremena i financijskih mogućnosti kako bi udruge proširile područje djelovanja.

Prepoznat je i nedostatak i potreba za poticanjem razvoja inovativnih umjetničkih i kulturnih praksi. Razvijanjem novih sadržaja potrebno je pružiti podršku programima eksperimentalnih i multimedijalnih umjetničkih izričaja, istraživanju i eksperimentiranju u domeni novih medija, dizajna i vizualne umjetnosti, stvaranje novih modela kolektivnog rada i novih formata, inovativne instalacije, programima koji razvijaju kulturnu i umjetničku scenu sa svrhom održavanja domaće produkcije, istraživanja u domeni umjetničke produkcije u javnom prostoru, te potreba za inkluzivnim sadržajima kroz edukativni, prezentacijski i glazbeni program. Prepoznata je potreba za kinematografijom te je razvoj, uređivanje i uspostava kina trend u Županiji.

Jedna od rastućih industrija u Republici Hrvatskoj je kulturna i kreativna industrija koja u Županiji nije prepoznata kao uspješnija grana gospodarstva.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - mala izdvajanja JL(R)S za razvoj kulture - nedovoljna turistička valorizacija kulturne baštine - niska uključenost mladih u rad udruga i društava na području kulture	<ul style="list-style-type: none"> - veća financijska izdvajanja za razvoj kulture - razvoj turističkih koncepata i bolja promocija kulturne baštine - očuvanje nematerijalne kulturne baštine - poticanje udruga i društava na uključivanje djece i mladih u svoj rad - poticanje razvoja kulturnih i kreativnih industrija (literarne, audio-vizualne, vizualne i audio)

1.6. Civilno društvo

Civilno društvo već samo po sebi – na različite načine – predstavlja aktivan odnos građanki i građana prema javnim politikama, službama i poslovima: od sudjelovanja u javnim raspravama i utjecaju na formiranje političke volje, preko konkretnih inicijativa usmjerenih na određene političke i pravne mjere, do preuzimanja dijela javnih poslova koje država i javne institucije ne mogu obaviti uopće, u potpunosti ili dovoljno kvalitetno. Na području Županije registrirano je 835 različitih organizacija civilnog društva (OCD).

Tablica 15: Broj udruga u odnosu na broj stanovnika u Virovitičko-podravskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2017. godine

Teritorij	Broj stanovnika prema procjeni stanovništva 2017.	Broj registriranih udruga na dan 06. prosinca 2017. godine	% udruga na teritoriju u odnosu na ukupan broj udruga u RH	Broj stanovnika na 1 udrugu
Virovitičko-podravska županija	76.131	835	2%	91
Republika Hrvatska	4.124.531	52.250	100%	79

Izvor: Ured državne uprave u Virovitičko-podravskoj županiji

*broj udruga se odnosi na ukupan broj registriranih udruga

Iako rezultati istraživanja ukazuju da su organizacije civilnog društva u Hrvatskoj još uvijek relativno urbani fenomen te da su njihove aktivnosti najvidljivije u najvećim hrvatskim gradovima Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku i pripadajućim županijama, u Virovitičko-podravskoj županiji je zabilježena manja gustoća neprofitnih organizacija u odnosu na prosjek Republike Hrvatske.

Najviše organizacija civilnog društva sa područja Županije djeluje u području sporta, zatim kulture i umjetnosti pa gospodarstva. Najzastupljenije su udruge u velikim središtima županije - Virovitici, Slatini, Pitomači i Orahovici.

Često poteškoće s kojima se udruge susreću u radu rezultiraju padom motivacije za aktivno djelovanje u zajednici, narušavanjem povjerenja zbog nedostatne podrške i razumijevanja okoline, te smanjenjem broja aktivnih pojedinaca koji stvarnim i konkretnim akcijama žele potaknuti pozitivne promjene u društvu. Vodstvo i upravljanje udrugama je u rukama aktivnih pojedinaca koji često nemaju dovoljnog znanja iz neprofitnog menadžmenta. Profesionalno zapošljavanje građana u udrugama je rijetkost. Zbog niskog stupnja razvijenosti udruga civilnog društva na području Županije, potrebna je pomoć u promociji i načinu djelovanja ustanova civilnog društva.

Gotovo sve udruge ovise o financijskim sredstvima iz javnog sektora što često nije dovoljno za obavljanje svih njihovih djelatnosti. Dio udruga ipak uspijeva i samostalno pronaći i koristiti druge financijske izvore. Neke udruge aktivno su uključene u apliciranje za sredstva europskih fondova, međutim sve je to u nedovoljnoj mjeri i zanemarivo s obzirom kakve su se mogućnosti financiranja civilnog sektora otvorile u novom programskom razdoblju. Unatoč mogućim financiranjem civilnog sektora iz EU fondova, udruge su nedovoljno osposobljene za financijsko praćenje takvih projekata.

Nedovoljno je povezivanje udruga na području Županije, ali i povezivanje s udrugama u drugim dijelovima Hrvatske i Unije putem koordinacija, koalicija, mreža, čime bi se ostvarilo obrazovanje razmjenom iskustava, planiranjem djelovanja, promidžbom i angažiranjem članstva.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - manja gustoća neprofitnih organizacija od prosjeka RH na broj stanovnika - nedostatnost finansijskih sredstava za rad - nedovoljna znanja, te nedovoljno aktivno uključene udruge za korištenje EU sredstava - nedovoljan broj aktivno uključenih članova - rijetko profesionalno zapošljavanje građana u udrugama	<ul style="list-style-type: none"> - veća podrška medija i jedinica lokalne i regionalne samouprave i poslovnog sektora razvoju OCD - osnaživanje udruga za rad na projektima i osiguravanje likvidnosti za finansijsko praćenje projekata - poticanje aktiviranja stanovništva

---

1.7. Sport i rekreacija

Sport kao djelatnost od posebnog društvenog interesa, od osobitog je značaja, kako za Republiku Hrvatsku, tako i za lokalnu upravu i samoupravu jer okuplja velik broj populacije svih uzrasta. Hrvatska je specifična po tome što s obzirom na broj stanovnika postiže značajne sportske rezultate, a neke od uspješnijih koje je izdvojila Sportska zajednica Županije su:

- Marino Bloudek - učenik Gimnazije Petra Preradovića Virovitica obara Atletske rekorde – prvak je Hrvatske na 1.500 m, vice prvak Balkana u kategoriji juniora, prvak europskih Olimpijskih igara mladih, osvojio je naslov europskog prvaka na 800 metara u kategoriji junior te je proglašen najboljim juniorom Hrvatske.
- Rukometašice TVIN-a redovite su sudionice državnih natjecanja u mlađim kategorijama (mlađe kadetkinje osvojile su 3. mjesto na prvenstvu Hrvatske)
- Hrvači Slatine stabilni su prvoligaši i bilježe uspjehe u mlađim kategorijama.
- Karataši i dalje osvajaju medalje na državnim prvenstvima u mlađim kategorijama
- Karting klub Cobra u vrhu je prvenstva Hrvatske.

U Županiji svi učenici osnovnih i srednjih škola imaju obvezno pohađanje nastave tjelesne i zdravstvene kulture, a djeca predškolskog uzrasta, učenici, mladi, odrasli i osobe starije životne dobi imaju mogućnost rekreacijskog i individualnog oblika vježbanja i bavljenja raznim sportovima u Županiji, uključujući sportske igraonice i škole sporta za djecu vrtićkog uzrasta.

Prema podacima Sportske zajednice Županije iz 2017. godine, na području Virovitičko-podravске županije djeluje 167 klubova sa brojem od 6.244 sportaša. Najveći broj građana djeluje u sportovima nogomet, rukomet i košarka.

Prema izvještaju Sportske zajednice Virovitičko-podravске županije za 2017.godinu, u Sportsku zajednicu Virovitičko-podravске županije udruženo je 9 granskih sportskih saveza:

Nogometni	Kuglački	Sportsko ribolovni	Košarkaški	Streljački
Rukometni	Stolnoteniski	Karate	Šahovski	

Svi spomenuti savezi na svom području organiziraju natjecanja u I., II. ili višem stupnju natjecanja.

Tablica 16: Granski sportski savezi Županije i djelatnosti 2017. godine

Granski sportski savezi Županije	Djelatnost
Nogometni savez Virovitičko-podravске županije	65 nogometnih klubova u kojima je registrirano 3850 natjecatelja . Registrirani igrači raspoređeni su u 60 nogometna kluba i 5 malo nogometnih klubova.
Rukometni savez Virovitičko-podravске županije	10 rukometnih klubova od toga 3 muška kluba
Kuglački savez Virovitičko-podravске županije	10 kuglačkih klubova od toga 3 ženska kluba
Sportsko-ribolovni savez Virovitičko-podravске	4 Zajednice s ukupno 35 sportsko ribolovnih udruga
Karate savez Virovitičko-podravске županije	4 kluba
Šahovski savez Virovitičko-podravске županije	6 šahovska kluba koji se natječu u među županijskim i županijskim ligama
Streljački savez Virovitičko-podravске županije	7 klubova (društava)
Košarkaški savez Virovitičko-podravске županije	5 klubova. Savez je počeo s organizacijom županijskog natjecanja ali ima problema sa pomanjkanjem sudačkog kadra

Izvor: Izvješće o djelovanju Sportske zajednice Virovitičko-podravске županije u 2017. godini

U Zajednicu je udružen Školski sportski savez Virovitičko-podravske županije koji objedinjava 25 školskih sportskih društava koji putem 10 sportskih grana u osnovnim i 8 sportskih grana u srednjim školama provodi natjecanja od županijske, regionalne pa sve do državne razine. Kroz ovaj pokret mladih u okviru ovih natjecanja sudjeluje oko 2.000 učenica i učenika osnovnih i srednjih škola.

Krajem 2017. godine usvojen je Program javnih potreba u sportu Županije za 2018. godinu. Prema programu, predviđen je iznos od 460.000,00 HRK, što je dvostruko više nego 2017. godine. Povećanje izdvajanja za sport osjetit će svi savezi. Izgradnjom novih sportskih dvorana (Gradina, Špišić Bukovica, Voćin, Čačinci, Mikleuš), stvoreni su bolji uvjeti rada. U gradovima, kao županijskim centrima, još uvijek postoji problem neadekvatnog prostora te racionalizacije raspodjele termina korištenja sportskih dvorana i terena. Izgradnjom nove sportske dvorane u sklopu novog Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju u Virovitici očekuje se racionalnija raspodjela termina klubova na području grada Virovitice. Smanjenjem sredstava za troškove edukacije, priprema i natjecanja, utjecat će na djelovanje športskih klubova i njihovo napredovanje u više razine natjecanja, što je sve veći problem brojnim djelatnicima koji rade u klubovima. Unatoč tome, djelatnici u udrugama i savezima, uz pomoć pojedinih sponzora i roditelja, pronalaze dodatna sredstva kako bi svojim klubovima mogli održati stečenu razinu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - nedostatnost prostora i opremljenosti sportsko rekreacijskih dvorana - raspodjela termina korištenja športskih terena i prostora - nedovoljno izdavanje za potrebne programe u sportu - nedovoljna valorizacija vrhunskih sportskih rezultata - nedostatak stručnog kadra (trenera i sudaca) 	<ul style="list-style-type: none"> - veća izdvajanja za sport - djecu usmjeravati prema tjelovježbi kroz vrtičke sportske igraonice - educiranje, usavršavanje i licenciranje trenera i sudaca - detektiranje i dodatna ulaganja u darovitu djecu - izgradnja infrastrukture za ostvarivanje sportsko-rekreacijskih sadržaja

1.8. Gospodarstvo

Hrvatsko gospodarstvo se nekoliko posljednjih godina suočava s globalnom gospodarskom krizom koja je prouzrokovala značajan pad gospodarske aktivnosti. Posljedice krize se, dakako, osjete i u gospodarstvu Virovitičko-podravške županije. Prema Regionalnom indeksu konkurentnosti gospodarstva iz 2013. godine, Županija zauzima 18. mjesto, a po indeksu razvijenosti 21. mjesto. S druge strane, pristupanje Europskoj Uniji otvorilo je procese liberalizacije i integracije gospodarstva i stvorilo brojne mogućnosti za zaokret u pozitivnom smjeru. Najznačajniji ekonomski pokazatelji na razini Županije uspoređivat će se s pokazateljima statističke regije (Kontinentalna Hrvatska), kao i prosjekom Republike Hrvatske.

1.8.1. Tržište rada

Zaposlenost

Zaposlenost u Županiji u razdoblju 2014. -2017. godine bilježi stalan porast. Ukupan broj zaposlenih povećao se u tom razdoblju za 5,14% dok je u Republici Hrvatskoj taj porast iznosio 5,55%. U strukturi zaposlenosti prema broju osiguranika najveći porast od 7,77% bilježi zaposlenost kod fizičkih osoba, dok je kod obrtnika smanjen za 9,03%. Najveći pad zaposlenosti od 18,42% je kod poljoprivrednika.

Tablica 17: Broj osiguranika u Virovitičko-podravskoj županiji

Godina	Radnici kod pravnih osoba	Radnici kod fizičkih osoba	Obrtnici	Poljoprivrednici	Samostalne profesionalne djelatnosti	Produženo osiguranje	Ukupno
2014.	13.606	2.264	919	1.976	167	78	19.010
2015.	13.858	2.253	872	1.869	157	87	19.096
2016.	14.191	2.416	810	1.646	153	89	19.305
2017.	14.868	2.440	836	1.612	157	75	19.988

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje; Statističke informacije HZMO-a 4 2014 veljača 2015 str. 6., Statističke informacije HZMO-a 4 2015 veljača 2016 str. 6, Statističke informacije HZMO-a 4 2016 veljača 2017 str. 6, Statističke informacije HZMO-a 4 2017 veljača 2018 str. 6

Vidljiv je porast broja zaposlenih „Radnici kod pravnih osoba“ i „Radnici kod fizičkih osoba“, dok u ostalim kategorijama bilježimo pad zaposlenosti.

Tablica 18: Broj zaposlenih od 2014. do 2017. godine po regijama i prema administrativnim izvorima

Godina	Regija	Radnici kod pravnih osoba	Radnici kod fizičkih osoba	Obrtnici	Poljopri- vrednici	Samostalne profesionalne djelatnosti	Produženo osiguranje	Ukupno
2014.	VPŽ	71.57%	11.91%	4.83%	10.40%	0.88%	0.41%	100%
	KH	86.27%	6.75%	3.55%	1.98%	1.07%	0.38%	100%
	RH	84.61%	7.52%	4.30%	1.57%	1.50%	0.50%	100%
2015.	VPŽ	72.57%	11.80%	4.57%	9.79%	0.82%	0.45%	100%
	KH	86.77%	6.68%	3.34%	1.84%	1.02%	0.35%	100%
	RH	85.10%	7.40%	4.08%	1.47%	1.48%	0.46%	100%
2016.	VPŽ	73.51%	12.51%	4.20%	8.53%	0.79%	0.46%	100%
	KH	87.16%	6.65%	3.19%	1.70%	0.97%	0.33%	100%
	RH	85.49%	7.37%	3.93%	1.36%	1.42%	0.43%	100%
2017.	VPŽ	73.39%	12.21%	4.18%	8.07%	0.77%	0.38%	100%
	KH	87.68%	6.31%	3.17%	1.62%	0.93%	0.29%	100%
	RH	85.93%	7.12%	3.90%	1.32%	1.35%	0.38%	100%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje; Statističke informacije HZMO-a 4 2014 veljača 2015. str. 6., Statističke

Virovitičko-podravska županija prednjači po broju poljoprivrednika u ukupnom broju zaposlenih u odnosu na Kontinentalnu Hrvatsku i Republiku Hrvatsku. Udio zaposlenih u poljoprivredi u ukupnom broju zaposlenih u svim županijama Kontinentalnog dijela Hrvatske je u opadanju u 2017. godini u odnosu na 2014. godinu. Broj radnika kod pravnih osoba u stalnom je porastu u svim županijama, ali prema pokazateljima Virovitičko-podravska županija je u odnosu na druge nešto slabija u tom segmentu.

Udio ukupno zaposlenih iz Županije na razini Republike Hrvatske iznosi 1,35%. Najveći udio Županija iskazuje u dijelu poljoprivrede gdje sudjelujemo s 8,27% zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih u poljoprivredi.

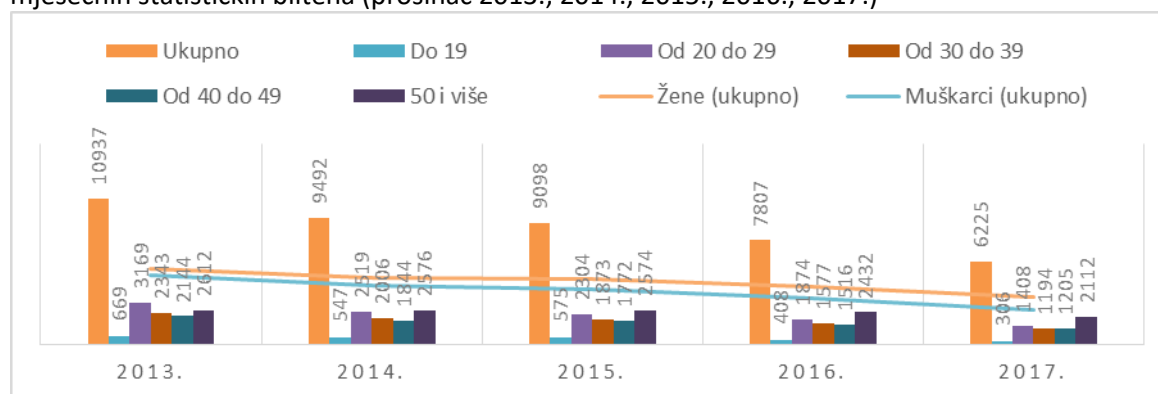
Nezaposlenost

Broj nezaposlenih osoba u posljednjih pet godina je u opadanju u svim županijama Kontinentalne Hrvatske, kao i čitave RH. I u Virovitičko-podravskoj županiji prisutan je taj trend. Zabilježen je pad nezaposlenosti za oko četiri tisuće osoba u zadnjih pet godina.

Godišnji prosjek registrirane zaposlenosti na području Republike Hrvatske (prema podacima Državnoga zavoda za statistiku) povećao se za 1,1% u usporedbi s 2016. godinom, dok se istodobno prosječni broj registrirane nezaposlenosti smanjio za 19,8%. Pod utjecajem snažnog smanjenja broja nezaposlenih te blažeg porasta broja zaposlenih osoba smanjila se prosječna godišnja stopa registrirane nezaposlenosti za 2,7 postotnih bodova, tj. od 14,8% u 2016. na 12,1% u 2017. godini.¹⁵

Krajem 2017. godine (prosinac) u Zavodu za zapošljavanje - Područnom uredu Virovitica bilo je evidentirano 6.225 nezaposlenih osoba. Stopa nezaposlenosti iznosila je 29,6% za 2016. godinu, dok je za 2017. godinu iznosila 24,8%.¹⁶ U odnosu na prosinac 2016. godine, nezaposlenost je manja za 20,3 %¹⁷ ili 1582 nezaposlene osobe.

Grafikon 10: Struktura nezaposlenosti prema dobi iskazana u zadnjih 5 godina prema podacima mjesečnih statističkih biltena (prosinac 2013., 2014., 2015., 2016., 2017.)

Izvor: Mjesečni satistički bilten br. 12 (2013.-2017.) Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područni ured Virovitica

¹⁵ Hrvatski zavod za zapošljavanje – godišnjak 2017. (Zagreb, svibanj 2018.) str. 7, paragraf 2

¹⁶ Hrvatski zavod za zapošljavanje – godišnjak 2017. (Zagreb, svibanj 2018.) str. 12, grafika Stopa nezaposlenosti po županijama

¹⁷ Mjesečni statistički bilten Broj 12 ISSN-1331-4610 HZZ – Područni ured Virovitica (2017.)

Virovitičko-podravska županija ne odstupa znatno od prosjeka Kontinentalne Hrvatske i Republike Hrvatske kada govorimo o podjeli nezaposlenih osoba prema dobi, kako je razvidno i u tablici br. 23.

Tablica 23: Struktura nezaposlenih prema dobi VPŽ u odnosu na RH

	do 19	od 20 do 29	od 30 do 39	od 40 do 49	50 i više	Ukupno
RH	8.114	44.112	36.373	36.840	61.924	18.7363
%	4.33%	23.54%	19.41%	19.66%	33.05%	100%
VPŽ	306	1.408	1.194	1.205	2.112	6.225
%	4.92%	22.62%	19.18%	19.36%	33.93%	100%

Izvor: Godišnjak 2017. Hrvatski zavod za zapošljavanje (stanje na dan 31. prosinca 2017. godine)

Tablica 24: Struktura nezaposlenosti u VPŽ prema dobi i spolu iskazana u zadnjih 5 godina

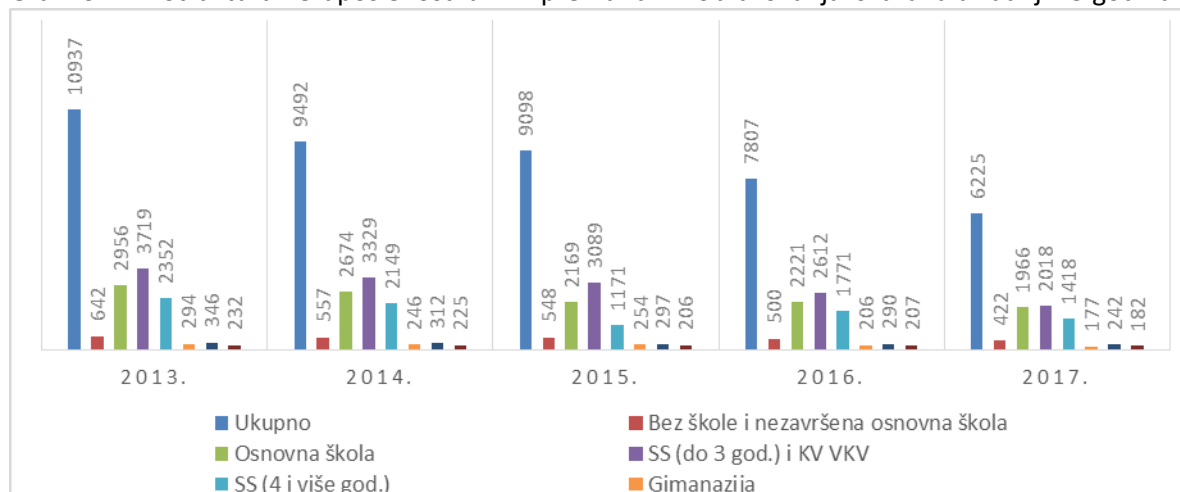
		Ukup.	do 19	od 20 do 29	od 30 do 39	od 40 do 49	50 i više	Ukup. (%)
2013	Ukup.	10.937	669	3.169	2.343	2.144	2.612	100%
	Ž	5.691	293	1.564	1.340	1.306	1.188	52.03%
	M	5.246	376	1.605	1.003	838	1.424	47.97%
2014	Ukup.	9.492	547	2.519	2.006	1.844	2.576	100%
	Ž	5.006	254	1.296	1.162	1.131	1.163	52.74%
	M	4.486	293	1.223	844	713	1.413	47.26%
2015	Ukup.	9.098	575	2.304	1.873	1.772	2.574	100%
	Ž	4.900	264	1.219	1.120	1.118	1.179	53.86%
	M	4.198	311	1.085	753	654	1.385	46.14%
2016	Ukup.	7.807	408	1.874	1.577	1.516	2.432	100%
	Ž	4.319	201	1.076	948	944	1.150	55.32%
	M	3.488	207	798	629	572	1.282	44.68%
2017	Ukup.	6.225	306	1.408	1.194	1.205	2.112	100%
	Ž	3.579	159	847	767	799	1.007	57.50%
	M	2.646	147	561	427	406	1.105	42.50%

Izvor: Mjesečni statistički bilteni (prosinac 2013., 2014., 2015., 2016., 2017. godine) Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područni ured Virovitica

Nezaposleni prema razini obrazovanja¹⁸– U strukturi evidentiranih nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja najveći udio imaju osobe sa završenom srednjom školom do 3 godine i školom za KV,VKV (2.018 ili 32.4%). Zatim slijede osobe sa završenom osnovnom školom (1.766 ili 28.4%), osobe sa završenom četverogodišnjom srednjom školom i gimnazijom (1.595 ili 25.6%) i osobe bez škole i nezavršene osnovne škole (422 ili 6.8%). Najmanja je nezaposlenost kod osoba sa završenim diplomskim studijem/fakultetom, akademijom (182 ili 2.9%) te s dodiplomskim studijem/višom školom (242 ili 3.9%).

¹⁸Mjesečni statistički bilten broj 12/2017 Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Virovitica

Grafikon 11: Struktura nezaposlenosti u VPŽ prema razini obrazovanja iskazana u zadnjih 5 godina

Izvor: Mjesečni statistički bilteni (prosinac 2013., 2014., 2015., 2016., 2017.) Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područni ured Virovitica

Virovitičko-podravška županija ne odstupa znatno od prosjeka Kontinentalne Hrvatske i Republike Hrvatske kada govorimo o podjeli nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja, osim u skupini prvi stupanj fakulteta, stručni studiji i viša škola, tako i u skupini fakultet, akademija, magisterij i doktorat i gdje je postotak 2-3% manji, tj. 4-5% manji s obzirom na prosjek u Republici Hrvatskoj i Kontinentalnoj Hrvatskoj.

Tablica 25: Struktura nezaposlenih prema razini obrazovanja u Republici Hrvatskoj, Kontinentalnoj Hrvatskoj i Virovitičko-podravskoj županiji

	Ukupno	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	Srednja škola za zanimanja do 3 godine i škola za KV i VKV radnike	Srednja škola za zanimanje u trajanju od 4 i više godina i gimnazija	Prvi stupanj fakulteta, stručni studiji i viša škola	Fakultet, akademija, magisterij i doktorat
RH	187.363	11.273	37.623	56.903	53.547	12.256	15.761
%	100%	6,02%	20,08%	30,37%	28,58%	6,54%	8,41%
KH	120.735	9.496	27.258	35.340	32.439	7.065	9.137
%	100%	7,86%	22,58%	29,27%	26,86%	5,85%	7,57%
VPŽ	6.225	422	1.766	2.018	1.595	242	182
%	100%	6,78%	28,37%	32,42%	25,62%	3,89%	2,92%

Izvor: Godišnjak 2017. Hrvatski zavod za zapošljavanje (stanje na dan 31. prosinca 2017. godine)

Problemi nezaposlenosti i rješenja koja se provode

Gledajući globalno, zabrinjava činjenica da je veliki broj mladih koji su nezaposleni i bez radnog iskustva, a koji će biti prisiljeni živjeti na granicama tržišta rada, pa stoga mlade osobe kao jedino rješenje vide u iseljavanju prema zemljama koje imaju stabilnije gospodarstvo. Veliki problem je i u mirovinskom sustavu zbog sve starijeg stanovništva, negativnih stopa nataliteta, a posebice broja zaposlenih na jednog umirovljenika čiji se omjer gotovo izjednačio. Problem je i taj da su mnogi zaposleni prijevremeno otišli u mirovinu, čime se također povećao broj umirovljenika.

U nizu mjera za smanjenje stope nezaposlenosti, Virovitičko-podravška županija ulaže u obrazovanje za deficitarna zanimanja te je uvela i stipendije za srednjoškolska deficitarna zanimanja. Riječ je o

ulaganjima za zanimanja bravar, obučar, mesar, tesar, zidar, vodoinstalater, stolar, pekar, limar, strojobravar, zavarivač, CNC operater i vozač motornih vozila.

Drvena industrija ima snažan razvojni potencijal koji nije odgovarajuće valoriziran u državnim strategijama, iako sektor ima veliku važnost u zadržavanju zapošljavanja u ruralnim područjima. Proizvodnja namještaja i proizvoda od drva na hrvatskom tržištu sve je lošija te je Panonski drveni centar kompetencija zamišljen kao poveznica znanstvenika, lokalne zajednice i industrije u svrhu razvoja inovativnih proizvoda od drva te pružanja usluga poduzetnicima iz drveno-prerađivačkog sektora. Podizanje kompetencija i konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika u drveno-prerađivačkom sektoru predviđeno je kroz pružanje usluga poduzetnicima u Kontinentalnoj regiji i šire uvođenjem novih dizajniranih i inovativnih proizvoda i pružanjem ostalih usluga, kao što su certificiranje, informiranje, promocija i drugo.

Velik utjecaj na stopu nezaposlenosti imaju migracije. Najčešći razlozi emigracije intelektualaca su preniske plaće, nezaposlenost, radna nesigurnost te nepostojanje preduvjeta znanstvenog rada. Dakle, očito je da je nezaposlenost jedan od važnijih potisnih faktora napuštanja zemlje. Iz toga proizlazi da bi rješenje problema bila reforma obrazovnog sustava koja bi omogućavala korištenje stečenih znanja i vještina nakon školovanja, poboljšavanje radnih uvjeta, povećanje plaća osobama s posebnim profesionalnim sposobnostima. Isto bi moglo biti primijenjeno i na deficitarna zanatska zanimanja. U tom bi smjeru tako trebalo jačati i mjere samozapošljavanja.

Bez obzira na to što se o njoj ne govori koliko o mjeri za zapošljavanje mladih, potpora za samozapošljavanje postaje uvjerljivo najpopularnija i najbolja mjera za smanjenje nezaposlenosti koju provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje. U razdoblju od 1. siječnja do kraja lipnja 2017. godine u potporu za samozapošljavanje bilo uključilo se 1.255 korisnika dok ih je u istom razdoblju, prvih šest mjeseci 2018. bilo čak 2779. Prema podacima HZZ-a, najveće povećanje korisnika, od preko 230% vidljivo je u Sisačko-moslavačkoj županiji, a slijede Međimurska županija s povećanjem broja korisnika od 191%, Virovitičko-podravaska županija sa 164% više korisnika potpore za samozapošljavanje. Valja dodati da su apsolutno sve županije zabilježile porast broja samozaposlenih putem ove mjere, a njih čak 15, uz grad Zagreb, bilježi povećanje broja korisnika od 100 i više posto. Virovitičko-podravaska županija kontinuirano nadopunjuje mjere za samozapošljavanje kroz subvencioniranje prostora u Poduzetničkom inkubatoru u Virovitici, a uskoro i u tri nova Poduzetnička inkubatora u Pitomači, Slatini i Orahovici. Radi se o 48 kompletno uređenih poslovnih prostora koji će biti na raspolaganju novim poduzetnicima i to - potpuno besplatno. Županija radi i na edukaciji i informiranju zainteresiranih osoba za samozapošljavanje. Edukacije se održavaju u Virovitici i Slatini jednom mjesečno, te u Visokoj školi za menadžment u turizmu i informatici, strukovnim, tehničkim i obrtničkim školama, jednom u semestru. Od 2018. godine uvedeno je i stipendiranje za srednjoškolska obrtnička i deficitarna zanimanja.

1.8.2. Vanjska trgovina

Izvoz u Virovitičko-podravskoj županiji nakon 2012. godine opada i tek je 2016. godine dosegao razinu veću nego 2012. godine. Za razliku od Kontinentalne Hrvatske koja od 2012. godine bilježi rast izvoza.

Tablica 19: Izvoz i uvoz po županijama u 000 HRK

Županija	2012. godina	2013. godina	2014. godina	2015. godina	2016. godina	2017. godina
IZVOZ						
VPŽ	996.059	756.417	952.230	949.375	1.100.682	1.282.367
KH	55.814.734	57.924.566	60.572.101	65.610.687	68.620.030	74.777.628
RH	72.380.725	72.594.640	79.099.297	87.772.423	92.763.217	104.600.956
UVOZ						
VPŽ	632.556	364.557	470.682	504.824	625.460	704.053
KH	104.808.066	110.194.017	111.810.411	120.033.131	123.169.280	128.627.914
RH	121.899.361	125.051.938	130.673.196	140.747.763	148.474.542	163.313.126
Izvoz-uvoz VPŽ	363.503	391.860	481.548	444.551	475.222	578.314
Izvoz-uvoz KH	-48.993.332	-52.269.451	-51.238.310	-54.422.444	-54.549.250	-53.850.286

Izvor: Državni zavod za statistiku 2018. godine (obrađeno RA VIDRA)

Virovitičko-podravska županija bilježi povećanje u svim segmentima robne razmjene. Izvoz se povećao u odnosu na 2012. godinu 28,74%, također i uvoz za 11,30%. Uvožno-izvozna bilanca Virovitičko-podravske županije je uvećana za čak 59,09% u 2017. godini s obzirom na 2012. godinu te najveći porast bilježi u 2014. i 2017. godini. Udio izvoza za Virovitičko-podravsku županiju u cjelokupnom udjelu Republike Hrvatske je 1,23% dok je udio uvoza 0,43%. U usporedbi sa Kontinentalnom Hrvatskom koja od 2012. godine bilježi povećanje izvoza za 33,97% i uvoza za 19,54%, možemo reći da Virovitičko-podravska županija prati povećanje kao i ostale županije Kontinentalne Hrvatske. Udio Virovitičko-podravske županije u Kontinentalnoj Hrvatskoj u izvozu je 1,72%, a uvozu 0,55%.

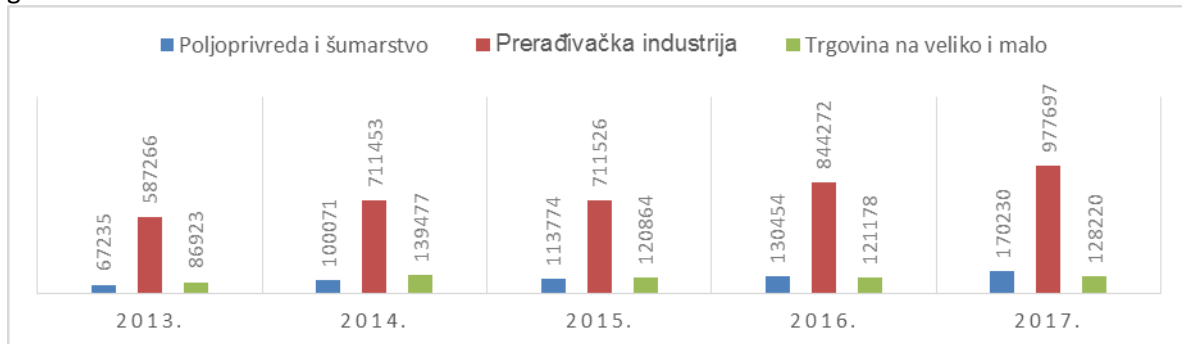
Tablica 20: Struktura županijskog izvoza i uvoza prema NKD-u u 2017. godini

	Izvoz (000 HRK)	% izvoza	Uvoz (000 HRK)	% uvoza
UKUPNO:	1.282.367	100%	704.053	100%
A) Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	170.230	13,28%	87.646	12,45%
B) Rudarstvo i vađenje	3.669	0,29%	519	0,074%
C) Prerađivačka industrija	977.697	76,24%	441.591	62,72%
D) Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	-	-	1.854	0,26%
E) Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	-	-	22	0,003%
F) Građevinarstvo	2.002	0,16%	5.935	0,84%
G) Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	128.220	10,00%	165.815	23,55%
H) Prijevoz i skladištenje	24	0,002%	287	0,04%
I) Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	512	0,04%	17	0,002%
J) Informacije i komunikacije	-	-	49	0,007%
L) Poslovanje nekretninama	-	-	69	0,01%
M) Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	3	-	107	0,015%
Q) Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	-	-	40	0,006%
S) Ostale uslužne djelatnosti	10	0,001%	50	0,007%

X) Neraspoređeno	-	-	53	0,008%
------------------	---	---	----	--------

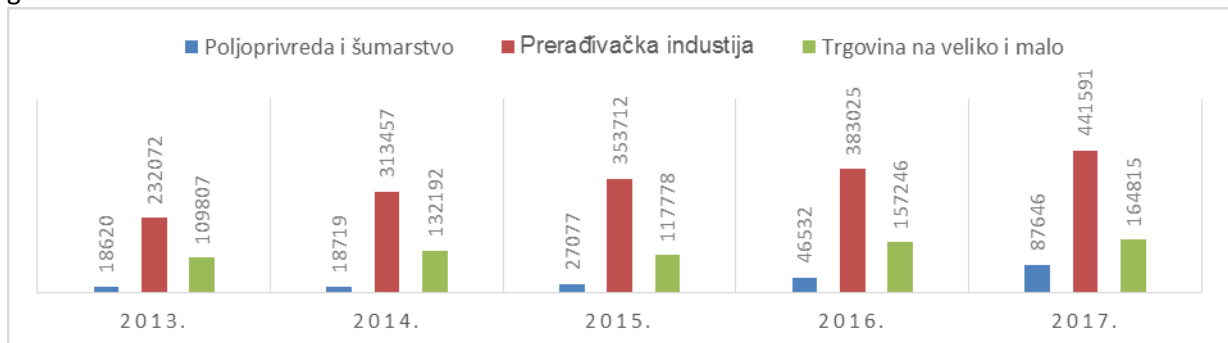
Izvor: Robna razmjena sa inozemstvom – pregled po županijama; Državni zavod za statistiku 2018. godine

Grafikon 12: Prikaz najznačajnijih grana izvoza u Virovitičko-podravskoj županiji od 2013. do 2017. godine

Izvor: Robna razmjena sa inozemstvom – pregled po županijama; Državni zavod za statistiku 2018. godine

Grafikon 13: Prikaz najznačajnijih grana uvoza u Virovitičko-podravskoj županiji od 2013. do 2017. godine

Izvor: Robna razmjena sa inozemstvom – pregled po županijama; Državni zavod za statistiku 2018. godine

Jedan od najvećih napredaka grana NKD-a u Virovitičko-podravskoj županiji zabilježila je prerađivačka industrija sa povećanjem izvoza za 66,48% i s povećanjem uvoza za navedenu granu od 90,28% od 2013. do 2017. godine. Također, jedna od neznčajnijih grana prema NKD-u u Virovitičko-podravskoj županiji je poljoprivreda i šumarstvo te je za navedenu granu zabilježen porast izvoza 150,93% i porast uvoza od 370,70% od 2013. do 2017. godine. Također, trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala zabilježila je porast izvoza od 47,51% i uvoza od 50,09% od 2013. do 2017. godine.

Virovitičko-podravská županija najveći udio izvoza u 2017. godini bazira na izvozu prema zemljama partnerima kao što su Austrija (10,00%), Italija (15,31%), Mađarska (6,42%), Njemačka (16,58%) i Slovenija (8,99%) od ukupnog izvoza u 000 HRK.

Uvoz u Virovitičko-podravsku županiju u 2017. godini najviše se bazirao na zemljama partnerima Bosni i Hercegovini (7,69%), Kubi (13,41%), Mađarskoj (14,64%), Njemačkoj (10,51%) i Italiji (6,78%) od ukupnog udjela uvoza.

1.8.3. Bruto domaći proizvod

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku na području VPŽ u 2014. godini ostvaren je BDP u iznosu od 3.565 mil. HRK, što je 1,08% ukupno ostvarenog BDP-a u Republici Hrvatskoj i 1,58% ukupno ostvarenog BDP-a u statističkoj regiji NUTS-2 razine, Kontinentalnoj Hrvatskoj.

Tablica 21: BDP 2008.–2015. (u 000 HRK) Županije, Kontinentalne Hrvatske i Hrvatske

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
VPŽ	4.522.831	4.073.490	3.848.878	3.984.292	3.905.514	3.813.751	3.565.886	3.593.000
KH	236.495.918	226.021.552	224.815.932	228.583.656	226.190.614	225.872.174	225.327.094	230.743.000
RH	347.685.002	330.965.750	328.942.839	333.325.928	330.925.139	331.374.391	331.266.383	338.975.000

Izvor: Državni zavod za statistiku Bruto domaći proizvod - DZS-a - (obrada Vidra)

U promatranom razdoblju ostvareni BDP na razini VPŽ, Kontinentalne Hrvatske i RH bio je najviši u 2008. godini (VPŽ–4.522 mil. HRK; Kont.Hrv.–236.495 mil. HRK; RH– 47.685 mil. HRK), nakon kojeg je, zbog vrhunca gospodarske krize, došlo do pada BDP-a. Naime, BDP RH, BDP Kontinentalne Hrvatske i BDP VPŽ u razdoblju nakon 2008. godine je u blagom padu.

Tablica 22: bruto domaći proizvod po stanovniku (HRK) 2008.–2015. Županija, Kontinentalna Hrvatska i Hrvatska

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
VPŽ	51.846	47.161	45.049	47.064	46.575	45.935	43.457	44.528
KH	81.624	78.186	78.016	79.620	79.091	79.320	79.565	82.123
RH	80.653	76.856	76.563	77.827	77.517	77.888	78.201	80.555

Izvor: Državni zavod za statistiku Bruto domaći proizvod - DZS-a - (obrada Vidra)

BDP po stanovniku u 2015. godini iznosio je 44.528 HRK, što je na razini 55,3% prosjeka Republike Hrvatske i 54,2% prosjeka Kontinentalne Hrvatske.

1.8.4. Bruto dodana vrijednost

Virovitičko podravska županija je u 2014. godini ostvarila bruto dodanu vrijednost od 3,532 milijuna HRK, što čini 1,1% BDV Republike Hrvatske. Promatrano prema djelatnostima, bruto dodana vrijednost je 2014. godine u Županiji bila najveća u skupini djelatnosti Prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije te je iznosila 18,93% ukupne BDV. Slijede djelatnosti Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi sa 15,50%, Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo 14,56%, Prerađivačka industrija 14,42% te Poslovanje nekretninama s 11,04% udjela u ukupnoj BDV na razini Županije. Ostale djelatnosti ostvarile su bruto dodanu vrijednost manju od 10% ukupne bruto dodane vrijednosti Županije.

Tablica 23: BDV - udio djelatnosti (po NKD 2007) Županije i Kontinentalne Hrvatske u RH u 2014.

	VPŽ (000 HRK)	Udio djelatnosti u ukupnom BDV-u Županije (%)	RH (000 HRK)	Udio VPŽ u RH (%)	Kontinentalna Hrvatska (000 HRK)	Udio VPŽ u Kont. Hrv. (%)
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	514.431	14,56	11.597.201	4,4	9.403.786	5,47
Prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije	668.613	18,93	59.631.621	1,1	43.474.268	1,54
Prerađivačka industrija	507.707	14,37	40.964.542	1,2	32.832.325	1,55
Građevinarstvo	207.342	5,87	14.916.638	1,4	8.778.222	2,35
Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje,	380.151	10,76	60.078.386	0,6	36.145.933	1,04

smještaj, priprema i usluživanje hrane						
Informacije i komunikacije	35.740	1,01	12.234.250	0,3	10.049.954	0,36
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	129.127	3,66	18.555.701	0,7	14.663.402	0,88
Poslovanje nekretninama	386.081	10,93	28.993.310	1,3	16.241.928	2,38
Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	95.543	2,70	23.818.894	0,4	17.242.018	0,57
Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	547.447	15,50	42.207.134	1,3	29.449.529	1,85
Ostale uslužne djelatnosti	60.333	1,71	8.967.748	0,7	5.687.507	1,06
Ukupno	3.532.515	100	321.965.425	1,10	223.968.872	1,58

Izvor: DZS (Obrada: RA VIDRA)

Tablica 24: Bruto i neto prosječna plaća u Virovitičko-podravskoj županiji

Godine	Bruto plaća HRK	Indeks	Neto plaća HRK	Indeks	Virovitičko-podravska županija Republika Hrvatska (RH=100%) Bruto	Virovitičko-podravska županija Republika Hrvatska (RH=100%) Neto
2013.	6.423,00	101,3	4.676,00	100,9	81,1	84,9
2014.	6.296,00	99,3	4.599,00	99,3	78,3	83,1
2015.	6.291,00	99,2	4.667,00	100,7	78,1	80,9
2016.	6.233,00	99,1	4.815,00	103,9	80,4	84,7
2017.	6.386,00	100,2	4.978,00	105,1	79,2	83,2

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Virovitica 2018. (obrada VIDRA)

Prosječna bruto plaća u Virovitičko-podravskoj županiji bilježi smanjivanje u razdoblju 2013.-2016. godine, dok je neto plaća u istom razdoblju bila u blagom porastu. 2017. godine bilježi se rast bruto i neto prosječne plaće. Odstupanje prosječne neto plaće u odnosu na Republiku Hrvatsku je najmanje u 2016. godini 15,3%, dok je najveće u 2015. godini 19,1%. Porast plaće za 2,4% u odnosu na prethodnu godinu u 2017. godini možemo pripisati izlasku gospodarstva iz recesije.

1.8.5. Poslovno okruženje

Analiza poslovnih subjekata

U Županiji je u 2017. godini aktivno 1.064 poslovnih subjekata, što je 0,89% od ukupnog broja u Hrvatskoj. Na trgovačka društva, registrirana i aktivna u Županiji otpada 969, a na obrte 996.

Tablica 25: Broj poslovnih subjekata prema pravnom statusu u Županiji¹⁹

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
PRAVNE OSOBE					
registrirano	3.118	3.258	3.392	2.878	2.795
aktivno	1.539	1.679	1.813	1.503	1.471
TRGOVAČKA DRUŠTVA					
registrirano	1.204	1.321	1.435	1.557	1.463
aktivno	1.056	1.173	1.286	966	969
PODUZEĆA I ZADRUGE					
registrirano	514	515	514	139	116
aktivno	93	94	94	35	31
USTANOVE, TIJELA, UDRUGE, FONDOVI I ORGANIZACIJE					
registrirano	1.400	1.422	1.443	1.182	1.216
aktivno	390	412	433	502	601
SUBJEKTI U OBRTU I SLOBODNIM ZANIMANJIMA					
	1.295	1.221	1.213	1.113	998

Izvor: Statistički ljetopis (obrada: RA VIDRA)

Broj poduzetnika koji su predali financijska izvješća u 2017. godini je 1.064. Najveći broj poduzetnika od 269 je u trgovini na veliko i malo, 191 je u prerađivačkoj industriji i 134 u poljoprivredi, odnosno ove tri djelatnosti čine 56% svih poduzetnika u Županiji. Broj poduzetnika u Županiji čini 0,89% svih poduzetnika u Hrvatskoj.

Prema broju zaposlenih, velikih poduzetnika u 2017. godini (više od 250 zaposlenih) ima 3, srednjih poduzetnika (od 50 do 249 zaposlenih) je bilo 25, a svi ostali gospodarski subjekti (prema broju zaposlenih) su mali poduzetnici. Broj velikih poduzetnika varira od 1 do 3 između 2012. i 2017. godine, s tim da je 2014. godine taj broj pao na 1, dok se jedino povećanje se bilježi u 2017. godini. Najviše zaposlenih u 2017. godini prema djelatnostima u poslovnim subjektima je u prerađivačkoj industriji 26,11%, a slijede trgovina 11,48% i poljoprivreda 8,50%.

Struktura je jedinaka i kada se djelatnosti gospodarskih subjekata usporede prema godišnjim prihodima u 2017. godini. Učešće prerađivačke industrije u ukupnim prihodima poduzetnika iznosi 40,19%, trgovina 19,94% te poljoprivrede 18,89%.

Razmještaj poduzetnika po gradovima i općinama Županije, promatrano prema prihodima, prati trend centralizacije u gradskim središtima kao i na razini Hrvatske. Virovitica ima učešće od 40,25%, Slatina 19,36%, Orahovica 8,47%. Općine su ukupno ostvarile prihod od 31,92%²⁰.

¹⁹ Pri analiziranju tablice važno je imati na umu razliku između registriranih i aktivnih pravnih osoba. Registrirane pravne osobe su oni subjekti koji su upisani u Registar poslovnih subjekata, a aktivne pravne osobe su subjekti koju su također upisani u Registar poslovnih subjekata čija je aktivnost određena na temelju podataka iz Registra poreznih obveznika, odnosno godišnje prijave poreza na dobit i na temelju podataka iz Registra godišnjih financijskih izvještaja Fine. Aktivna poduzeća svoje postojanje dokazuju predajom izvješća s kojima potvrđuju svoju poslovnu aktivnost tijekom godine.

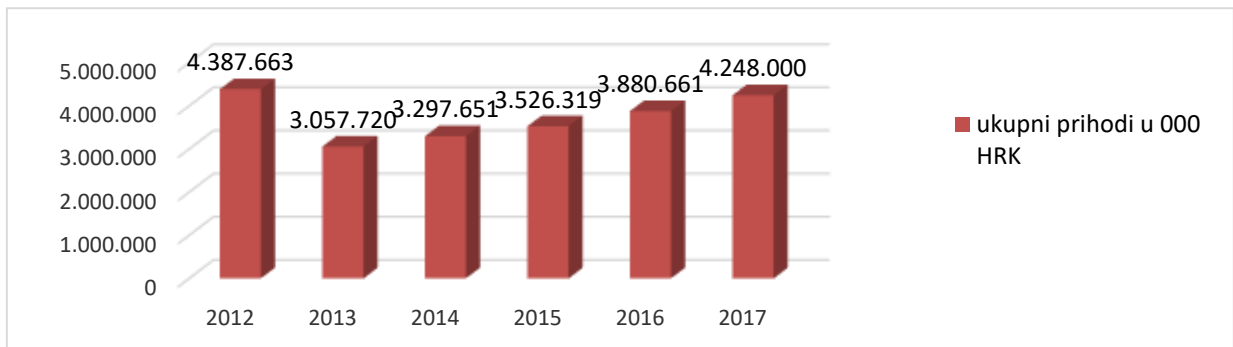
²⁰ Podaci HGK Virovitica za 2017. godinu

Najveći porast prihoda u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu zabilježen je u djelatnosti opskrbe električnom energijom i plinom 37,58%, zatim u djelatnosti informacija i komunikacija 35,56%, za 21,43% u ostalim uslužnim djelatnostima.

Ukupan prihod u Virovitičko-podravskoj županiji u 2017. godini bio je 4,25 mlrd. HRK. Udio Virovitičko-podravске županije u ukupnom prihodu Republike Hrvatske iznosi 0,6%, i time je Županija pozicionirana na 19. mjestu u RH.

Dinamika kretanja ukupnog prihoda gospodarskih subjekata na području Županije pokazuje da je najveći prihod ostvaren u 2012. godini, a samo godinu kasnije dolazi do značajnog smanjenja.

Grafikon 14: Ukupan prihod poduzetnika na području Županije

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Virovitica(obrađena VIDRA)

Tablica 26: Ukupan prihod poduzetnika na području Virovitičko-podravске županije u odnosu na Republiku Hrvatsku

	Ukupan prihod u 000 HRK			
	2014.	2015.	2016.	2017.
Virovitičko-podravska županija	3.297.651	3.526.319	3.880.661	4.248.661
Republika Hrvatska	618.791.000	639.647.947	633.109.425	678.395.000
Udio VPŽ u RH	0,53%	0,54%	0,61%	0,63%

Izvor: Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Virovitica(obrađena VIDRA)

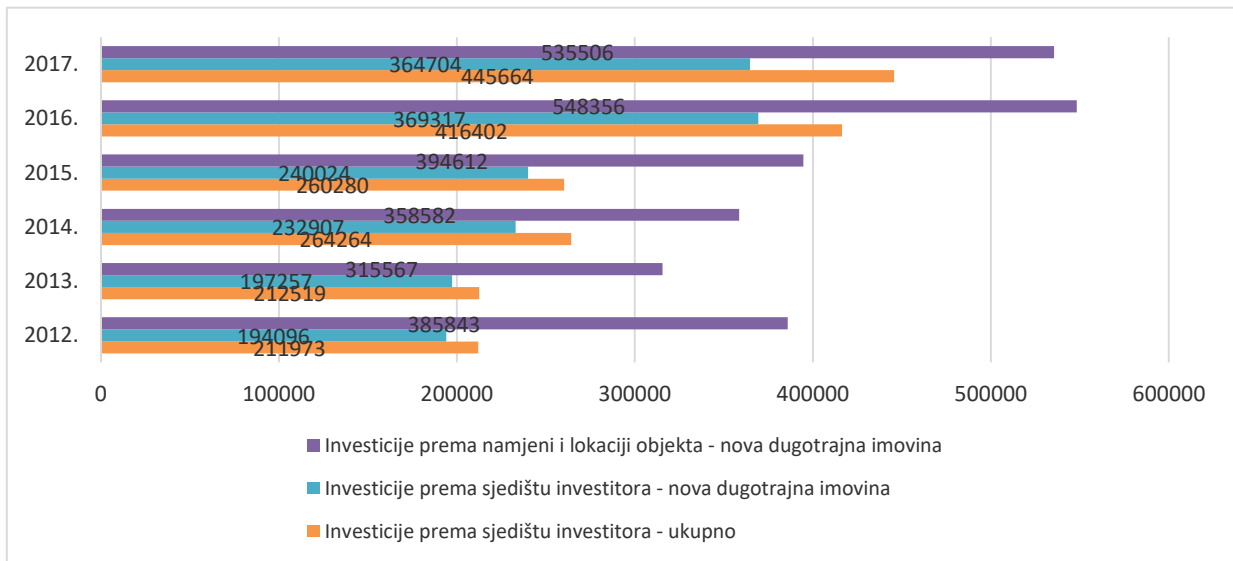
Ukupan prihod poduzetnika na području Virovitičko-podravске županije iznosi 4,25 mlrd. HRK, što je porast od 9% u odnosu na 2016. godinu, odnosno porast od 22,3% u odnosu na 2014. godinu.

Investicije

Investicije u dugotrajnu imovinu u Županiji iz godine u godinu imaju tendenciju rasta.

Usporedimo li investiranje Virovitičko-podravске županije u 2017. godini s ukupnim investicijama Republike Hrvatske i Kontinentalne Hrvatske, vidimo da su investicije u dugotrajnu imovinu u porastu. Udio Virovitičko-podravске županije u ukupnim investicijama Republike Hrvatske povećao se te sada iznosi 0,86% investicija prema sjedištu investitora, dok investicije prema lokaciji investicijskih objekata u novu dugotrajnu imovinu iznosi 1,24%. Udio Virovitičko-podravске županije u investicije Kontinentalne Hrvatske prema sjedištu investitora iznose 1,18% dok prema lokaciji investicijskih objekata iznose 1,90%.

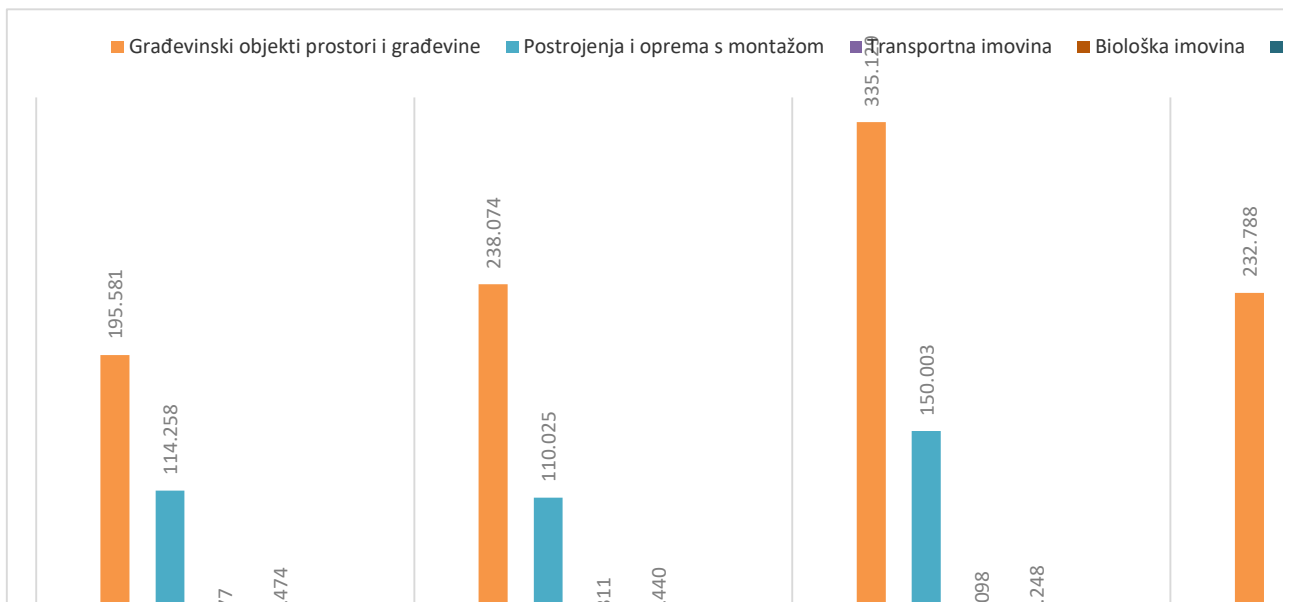
Grafikon 15: Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu prema sjedištu investitora i namjeni i lokaciji objekta Virovitičko-podravske županije – u 000 HRK

Izvor: Državni zavod za statistiku; SI 1531 Investicije u 2012. (str. 45.), SI 1554 Investicije u 2013. (str. 45.), Pr 12.2.1. Investicije u 2014., Pr 12.2.1. Investicije u 2015., Pr 12.2.1. Investicije u 2016., Pr 12.2.1. Investicije u 2017.

Investicije u ukupnu dugotrajnu imovinu prema sjedištu investitora od 2012. nemaju tendenciju naglog rasta sve do 2016. godine, u kojoj je uspoređujući s prethodnom 2015. godinom došlo do povećanja od 59,98%. U 2017. godini taj rast se povećava za 6,57%

Grafikon 16: Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu prema lokaciji investicijskih objekata i vrstama imovine za razdoblje od 2014. do 2017. godine Virovitičko-podravske županije - 000 HRK

Izvor: Državni zavod za statistiku; Pr 12.2.1. Investicije u 2014., Pr 12.2.1. Investicije u 2015., Pr 12.2.1. Investicije u 2016., Pr 12.2.1. Investicije u 2017. godini

U 2017. godini u dugotrajnu imovinu prema lokaciji investitora u Virovitičko-podravskoj županiji najviše se investiralo u postrojenja i opremu s montažom, 47,95%, dok se najmanje ulagalo u intelektualnu imovinu, svega 1%. Naspram razdoblja od 2014. do 2016. godine, kada su zabilježena ulaganja u građevinske objekte i prostore, od 2015. do 2017. godine zabilježeno je povećanje

ulaganja u postrojenja i opremu s montažom. Navedeno dovodi do zaključka kako se od 2014. do 2017. godine ulagalo u izgradnju i opremanje kompletnih proizvodnih i prerađivačkih pogona.

Tablica 27: Usporedba Virovitičko-podravske županije sa Kontinentalnom Hrvatskom i Republikom Hrvatskom, ulaganja bruto investicija u novu dugotrajnu imovinu prema lokaciji objekta i vrstama imovine u 2017. godini

	Ukupno	Građevinski objekti	Postrojenja i oprema	Transportna imovina	Biološka imovina	Intelektualna imovina
VPŽ (%)	100%	43,47%	47,78%	1,6%	5,21%	1%
KH (%)	100%	36,75%	34,35%	16,47%	1,59%	7,59%
RH (%)	100%	44,29%	33,71%	12,63%	1,31%	5,03%

Izvor: Tablica izrađena prema podatcima Državnog zavoda za statistiku; Pr 12.2.1. Investicije u 2017.

Uspoređujemo li Virovitičko-podravsku županiju sa Kontinentalnom Hrvatskom i Republikom Hrvatskom u 2017. godini, Županija više ulaže u postrojenja i opremu i biološku imovinu od prosjeka KH i RH.

Obrtništvo

Broj registriranih obrta i slobodnih zanimanja na 1000 stanovnika iznosi 37,4 te se ovim pokazateljem Županija uklapa u prosjek Kontinentalne Hrvatske²¹.

Obrtništvo u Županiji najbrojnije je u usporedbi s trgovačkim društvima, iako iz godine u godinu ima tendenciju opadanja. Obrtnici se svakodnevno suočavaju sa problemom nelikvidnosti i nemogućnosti urednog naplaćivanja svog poslovanja.

Tablica 28: Zaposleni radnici kod obrtnika u Županiji

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
žene	983	986	993	981	1.088	1.111
muškarci	1.089	1.158	1.152	1.172	1.242	1.249

Izvor: Hrvatska obrtnička komora – Obrtništvo u brojkama (obrada: VIDRA)

Kako bi opstao, velik broj obrtnika koji još radi posljednjih godina značajno smanjuje broj zaposlenika. Za uočiti je kako je veći broj zaposlenih muškaraca u obrtništvu u odnosu na zaposlene žene u obrtništvu. U 2017. godini u odnosu na 2012. godinu zaposleno je 160 muškarca više, a žena 128²².

Promatrajući vlasnike u aktivnim obrtima prema starosti²³ od 2012. godini pa sve do 2017. godine najviše je u dobi od 35 do 44 godina, zatim od 45 do 54, a najmanje je od 65 do 74 godina, a najzastupljenija djelatnost je uslužno zanatstvo.

Tablica 29: Cehovski ustroj u aktivnim obrtima u Republici Hrvatskoj

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Proizvodno zanatstvo	11,7%	12,4%	12,5%	13,1%	12,8%	9,9%
Uslužno zanatstvo	33,3%	34,1%	33,7%	34,3%	36,0%	39,5%
Ugostiteljstvo i turizam	13,00%	12,5%	12,6%	12,3%	11,7%	15,7%
Trgovina	20%	18,4%	18,3%	17,2%	16,4%	12,5%

²¹Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine

²²Hrvatska obrtnička komora – Obrtništvo u brojkama (obrada: RA VIDRA)

²³Hrvatska obrtnička komora – Obrtništvo u brojkama (obrada: RA VIDRA)

Prijevoz osoba i stvari	6,8%	6,5%	6,8%	6,6%	6,4%	9,6%
Ribarstvo, marikultura i poljodjelstvo	9,6%	9,8%	9,3%	9,7%	9,8%	5,2%
Frizeri, kozmetičari, njega tijela, fitness	5,5%	6,2%	6,6%	6,7%	6,9%	7,6%

Izvor: Hrvatska obrtnička komora – Obrtništvo u brojkama (obrada: RA VIDRA)

Tablica 30: Udio aktivnih obrta po područjima u Županiji

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Ukupno VPŽ	1,6%	1,6%	1,6%	1,5%	1,5%	1,5%
Ukupno Kontinentalna Hrvatska	51,4%	53,4%	52,5%	51,8%	51,3%	51,4%
Ukupno RH	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Izvor: Hrvatska obrtnička komora – Obrtništvo u brojkama (obrada: RA VIDRA)

Inozemna ulaganja

Virovitičko-podravski županija 2012. godine certificirana je kao regija prihvatljiva za strana ulaganja. Naime, program certifikacije regija za ulaganja (ICPR) dio je EU projekta "Razvoj investicijskog okruženja" realiziran sredstvima pretprijetne pomoći IPA komponente III C kao nastavak dvije prethodne faze Programa certificiranja regija za ulaganja (ICPR). Na aktivnostima privlačenje investicija i poboljšanja investicijske klime, te promociji Virovitičko-podravski županije kao poželjne investicijske destinacije radi županijska razvojna agencija, ali i lokalne razvojne agencije s njenog područja, kao i ostale potporne institucije.

Pozitivan primjer dosadašnjeg inozemnog ulaganja od iznimnog značaja za Virovitičko-podravsku županiju jest ulaganje u proizvodnju "zelene energije" - elektrane na biomasu snage jedan megavat (MW) otvorene 2015. godine. Naime, Tvrtka BR Bioplin Crnac u vlasništvu švicarskog i austrijskog investitora uložila je pet milijuna eura, otvorila pet radnih mjesta i sklopila ugovor s dvadesetak kooperanata. Na području Grada Slatine izgrađena su dva biopliniska postrojenja, ukupne snage 3 MW te kogeneracijsko postrojenje na drvenu biomasu snage 5 MW koji posluju s preko 100 kooperanata.

Tablica 31: Robna razmjena RH s inozemstvom u 2017.g.

Županija	Vrijednosti, 000 HRK			Udio u RH, %	
	Izvoz	Uvoz	Saldo robne razmjene	Izvoz	Uvoz
Republika Hrvatska	104.348.016	162.681.147		100,0	100,0
Kontinentalna Hrvatska	74.551.598	128.165.357	-53.613.759	71,4	78,8
Virovitičko-podravski	1.281.875	699.782	582.093	1,2	0,4

Izvor: Robna razmjena hrvatskih županija (vrijednosti, položaj, zemlje partneri i struktura po NKD u izdanju HGK Zagreb ožujka 2018.

1.8.6. Infrastruktura poslovne potpore

Poduzetničko-potporne institucije i zone

Poduzetničke potporne institucije i poduzetničke zone predstavljaju sustav poduzetničke infrastrukture i kao takve definirane su Zakonom o unapređenju poduzetničke infrastrukture (Narodne novine broj 93/13., 114/13., 41/14. i 57/18).

Osnivači poduzetničke infrastrukture su jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave koje su registrirane za djelatnosti koje unapređuju razvoj poduzetničke infrastrukture, ali i inovacije i tehnološki razvoj u poslovnom sektoru. One upravljaju poduzetničkim potpornim institucijama.

Poduzetničko-potporne institucije

Sukladno nacionalnom registru poduzetničke infrastrukture u Virovitičko-podravskoj županiji djeluju sljedeće poduzetničko-potporne institucije: županijska razvojna agencija, tri lokalne razvojne agencije, jedan poduzetnički inkubator te prvi hrvatski drvni centar kompetencija.

- **Poduzetnički inkubator Virovitičko-podravske županije** izgrađen je 2013. godine i jedan je od tada najvrjednijih EU projekata Virovitičko-podravske županije, a cilj mu je doprinijeti regionalnoj konkurentnosti, poduzetničkom okruženju i održivom razvoju Virovitičko-podravske županije poticanjem razvoja tehnoloških „start-up“ poduzeća i otvaranje novih radnih mjesta. Trenutno su u izgradnji i tri nova poduzetnička inkubatora u Orahovici, Slatini i Pitomači.
- **Panonski drvni centar kompetencija (PDCK)** zamišljen je kao poveznica znanstvenika, lokalne zajednice i industrije u svrhu razvoja inovativnih proizvoda od drva te pružanja usluga poduzetnicima iz drvno-prerađivačkog sektora pa su od samog početka i razvoja ideje u njenoj razradi uz Virovitičko-podravsku županiju kao inicijatora i začetnika ideje bili uključeni partneri VIDRA – Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije, zagrebački Šumarski fakultet i Institut Ruđer Bošković, a u konzultacijama su sudjelovali i drvo-prerađivači sa područja naše županije. Izgrađen je 2016. godine u sklopu EU projekta vrijednog gotovo 48 milijuna HRK. Svrha mu je podizanje kompetencija i konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika u drvno-prerađivačkom sektoru kroz pružanje usluga poduzetnicima u Kontinentalnoj regiji i šire uvođenjem novih dizajniranih i inovativnih proizvoda i pružanjem ostalih usluga, kao što su certificiranje, informiranje, promocija i drugo.
- **Razvojna agencija VTA** osnovana je Odlukom gradskog vijeća Grada Virovitice te je prva lokalna razvojna agencija u RH koja je registrirana kao ustanova. Osnivač i vlasnik Razvojne agencije VTA je Grad Virovitica te je sukladno tome glavna zadaća Razvojne agencije raditi u interesu osnivača kroz izradu i implementaciju razvojnih projekata i ostalih strateških dokumenata. Osim toga, djelatnosti Razvojne agencije VTA uključuju i pisanje projekata za ustanove i poduzeća kojima je osnivač Grad Virovitica kao i za organizacije civilnog društva koje djeluju na području grada Virovitice.
- **Gradska razvojna agencija Slatine** osnovana je u cilju jačanja poduzetništva na području Grada Slatine i okolice, a kroz svoj rad se bazira na praćenje procesa važnih za razvoj poduzetništva i ruralni razvoj, prikupljanje i davanje informacija, vršenje administrativne obrade podataka, davanje konzultantskih usluga poduzetnicima, pomaganje u iznalaženju poslovnog prostora, posredovanje u pribavljanju financijskih sredstava i realizaciji drugih poslova vezanih za probitak poduzetničke aktivnosti.
- **DRAFT d.o.o.** je tvrtka čiji rad podržavaju 4 općine (Pitomača, Općina Kloštar Podravski, Općina Podravske Sesvete i Općina Špišić Bukovica), na čiju inicijativu je i stvorena tvrtka. Tvrtka prati mjere i aktivnosti usmjerene prema poticanju poduzetništva od strane

nadležnih institucija kao što su ministarstva, agencije, EU institucije i EU programi, pruža informacije o trenutno dostupnim mjerama samozapošljavanja i poticajima usmjerenim poduzetnicima početnicima, pruža savjete o odabiru najboljeg modela financiranja projekata i poslovanja putem dostupnih sredstava kao što su natječaji za bespovratna sredstva, seed capital, poslovni anđeli, venture capital, subvencionirani krediti, Proof of Concept, akceleratori programi i druge raspoložive mogućnosti, savjete prilikom prijave na javne natječaje dostupnih nacionalnih i EU potpora u svrhu dobivanja bespovratnih sredstava.

Uloga ovih institucija važna je za poticanje poduzetničke aktivnosti i ekonomskog rasta, ali i pripremu razvojnih projekata financiranih iz nacionalnih i fondova Europske unije. Valja napomenuti i to kako je veća koncentracija poduzetničkih potpornih institucija u gradu Virovitici, nego u preostala tri najveća mjesta u županiji. Također, poduzetničke potporne institucije koje se nalaze izvan Virovitice, raspolažu sa mnogo manjim ljudskim kapacitetima, ali i infrastrukturnim što rezultira ograničenim brojem usluga.

Poduzetničke zone

Osnivanjem i izgradnjom poduzetničkih zona postižu se višestruki ciljevi za razvoj regije i lokalne zajednice - otvaranje novih radnih mjesta, poticanje gospodarskog razvoja na određenom području te poticanje poduzetništva i investicija.

Na razini gospodarskih subjekata, prednosti poduzetničkih zona se ogledaju u rješavanju problema prostora i infrastrukture, omogućava se zajedničko korištenje infrastrukture te povezivanje poduzetnika smještenih na istom prostoru uključujući kvalitetnu prometnu povezanost tih područja s glavnim prometnim pravcima i sustav poticajnih mjera i povlastica za poslovanje u tim područjima. Sve od navedenog u konačnici rezultira racionalizacijom poslovanja poduzetnika.

Na području Virovitičko-podravske županije osnovano je više od 20 poduzetničkih zona. Najvažnije, infrastrukturno opremljene su Poduzetnička zona Sjever Virovitica (174.480 m²), Poduzetnička zona Zapad I Virovitica (65.794 m²), Poduzetnička zona Zapad II Virovitica (264.159 m²), Poduzetnička zona II Virovitica (19.500 m²), Poduzetnička zona III Virovitica (573.775 m²), Poduzetnička zona Rakitka Pitomača (19.614 m²), Poduzetnička zona Trnovača Slatina (32.592 m²), Poduzetnička zona Turbina 1 i 2 Slatina (36.674 m²) sa započetim proširenjem na Turbinu 3 (oko 23.000 m²), Poduzetnička zona Kućanica-Medinci Slatina (35.182 m²) te Poduzetnička zona Iskra Voćin (22.407 m²). Zone su raspoređene prema administrativnoj podjeli na općine i gradove, a smještene su u svim gradovima na području Županije te u gotovo svim općinama. Predviđena namjena poduzetničkih zona uključuje proizvodnu, trgovačku, skladišnu i uslužnu namjenu. Pogodnosti koje nude zone odnose se na nisku kupovnu cijenu zemljišta, parcele različitih veličina te na snažnu potporu lokalne zajednice.

1.8.7. Poljoprivreda

Poljoprivreda je djelatnost od strateške važnosti za Virovitičko-podravsku županiju. Stratešku važnost poljoprivreda ima zbog povoljne klime i resursne osnove, nizinsko-brežuljkastog prostora, koji omogućavaju visoke urode ratarskih, voćarskih i povrtlarskih kultura. Poljoprivredne površine u Županiji prema podacima iz ARKOD sustava prostiru se na 84.128,65 ha, a obuhvaćaju 58% ukupnih zemljišnih površina županije, odnosno 8% poljoprivrednih površina Republike Hrvatske. Većina poljoprivredne proizvodnje ostvaruje se u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

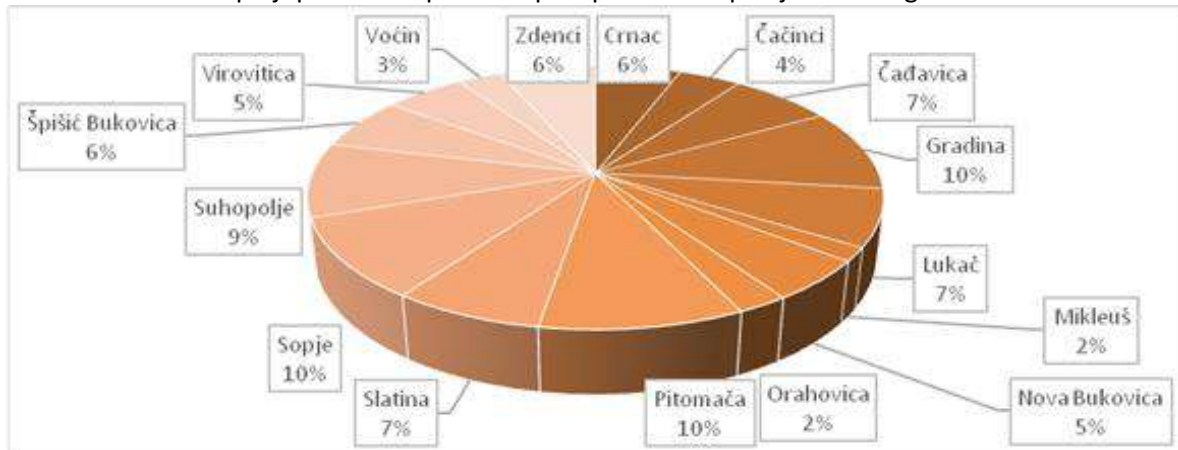
Tablica 32: Površina (ha) prema vrsti korištenja poljoprivrednog zemljišta evidentirana u ARKOD sustavu 31.12.2017. godine

Općina/grad	Oranica	Staklenici na oranici	Livada	Pašnjak	Vinogradi	Iskrčeni vinogradi	Voćne vrste	Kultura kratkih ophodnji	Rasadnik	Miješani trajni nasadi	Ostale vrste korištenja zemljišta	UKUPNO
Crnac	4.615,60	0,00	32,81	30,63	0,13	0,00	94,94	0,00	0,00	0,10	0,00	4.774,22
Čačinci	3.000,93	0,12	66,40	55,15	42,69	0,00	403,94	0,00	5,71	0,76	1,76	3.577,47
Čađavica	5.688,61	0,04	48,09	28,43	0,03	0,00	14,60	0,00	0,00	0,00	10,65	5.790,45
Gradina	8.272,12	4,71	26,89	6,88	3,11	0,00	85,60	0,00	0,00	0,93	0,43	8.400,67
Lukač	5.692,90	2,48	46,32	9,04	2,10	0,00	87,20	30,37	0,00	0,16	12,51	5.883,10
Mikleuš	1.249,38	0,39	69,10	66,18	1,70	0,00	16,21	0,00	0,00	0,00	1,97	1.404,93
Nova Bukovica	3.996,21	0,00	61,96	3,16	0,88	0,00	55,63	0,00	0,00	0,42	1,09	4.119,36
Orahovica	1.404,31	1,68	82,37	61,83	176,18	10,05	309,21	1,70	1,50	0,96	0,82	2.050,60
Pitomača	7.436,43	39,63	385,94	24,48	79,86	0,40	133,29	0,15	0,00	0,86	11,71	8.112,73
Slatina	5.590,88	2,17	133,25	35,47	83,89	0,00	145,97	1,03	0,08	0,29	4,30	5.997,33
Sopje	8.193,92	1,78	48,39	34,57	0,17	0,00	64,30	0,00	0,00	0,00	0,00	8.343,13
Suhopolje	7.108,35	6,20	292,39	130,32	8,88	0,20	231,63	0,00	3,47	0,66	7,28	7.789,66
Špišić Bukovica	5.045,81	37,90	128,92	6,31	39,76	0,29	121,54	0,00	0,00	0,00	1,32	5.381,83
Virovitica	4.145,55	5,61	163,63	43,58	10,84	0,10	122,60	0,00	0,00	0,55	3,56	4.496,01
Voćin	1.317,61	0,00	278,20	929,50	0,77	0,00	50,35	0,00	0,00	1,30	3,46	2.581,21
Zdenci	5.234,98	0,00	69,01	47,45	0,43	0,00	66,16	0,25	7,60	0,07	0,00	5.425,95
Ukupno (ha)	77.993,59	102,71	1.933,67	1.512,98	451,42	11,04	2.003,17	33,5	18,36	7,06	60,86	84.128,65
%	92,71%	0,12%	2,30%	1,80%	0,54%	0,01%	2,38%	0,04%	0,02%	0,01%	0,07%	100%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2017. godina)

U strukturi korištenih obradivih površina najveći udjel je oranica i vrtova s 92,71% iz čega se vidi da je u Županiji najzastupljenija proizvodnja ratarskih kultura, dok se na ostalih 7,29% koriste slijedeće poljoprivredne površine prema ARKODU- staklenici na oranici (0,12%), livada (2,30%), pašnjak (1,80%), vinogradi (0,54%), iskrčeni vinogradi (0,01%), voćne vrste (2,38%), kultura kratkih ophodnji (0,04%), rasadnik (0,02%), miješani trajni nasadi (0,01%) i na ostale vrste korištenja (0,07%). Poljoprivredna proizvodnja bazirana na uzgoju konvencionalnih kultura (pretežito ratarskih) dok naglasak treba biti na primjeni modernih tehnologija i bavljenju intenzivnom poljoprivredom koja zahtjeva više angažmana i ulaganja, ali je prinos neusporedivo veći od tradicionalne poljoprivrede.

Grafikon 17: Prikaz poljoprivrednih površina po Općinama Županije u 2017. godini

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2017. godina)

U strukturi raspoloživosti poljoprivrednog zemljišta po općinama Županije najveći udio obradivih poljoprivrednih površina (prema Arkodu 2017. godine) imaju Općina Sopje (10%), Općina Pitomača (10%), Općina Gradina (10%) te Općina Suhopolje (9%).

Površina koja se trenutno navodnjava u Virovitičko-podravskoj županiji iznosi oko 1% ukupnog poljoprivrednog zemljišta.

Županija ulaže u sustave navodnjavanja kako bi se 150 poljoprivrednih gospodarstava omogućilo navodnjavanje i intenzivan uzgoj profitabilnih i konkurentnih povrtlarskih i voćarskih kultura. Izgradnjom navedenih sustava navodnjavanja, navodnjavalo bi se oko 4.000 ha površine, i to:

- SN Kapinci – Vaška 2.000 ha već priključeni 50 br PG
- SN Novi Gradac – Detkovac 750 ha 30 predugovora
- SN Đolta- I. faza 200 ha (Đolta – II faza – 200 ha) – potpisana 3 predugovora
- SN Lukač- i. faza 500 ha (Lukač II. faza 500 ha) – predugovori nisu sklopljeni

Površina od 84.128,65 hektara rascjepkana je na 55.817 parcela. Prosječna veličina poljoprivrednog gospodarstva u Virovitičko-podravskoj županiji iznosi 13,36 hektara, te je veća od prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi 7 hektara. U Županiji, veliki je problem rascjepkanost i usitnjenost parcela što predstavlja ograničavajući čimbenik razvoja poljoprivrede te prosječna površina parcela u Virovitičko-podravskoj županiji iznosi 1,5 hektara dok na području Republike Hrvatske prosječna površina parcela iznosi 0,81 hektar. Najviše ARKOD parcela ima u općini Pitomača 9.854, a najmanje u općini Mikleuš

989. Jedna od ključnih mjera u stvaranju konkurentnog poljoprivrednog sektora odnosi na zemljišnu politiku čiji je temeljni cilj okrupnjavanje posjeda i uređenje poljoprivrednog zemljišta.²⁴

Poljoprivrednu proizvodnju, kao ključnu djelatnost županije sa svim postojećim preduvjetima za razvoj (reljef, klima) trebalo bi, dakle, unaprijediti okrupnjivanjem poljoprivrednih površina. Naime, okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta ima za cilj homogenost i bolje gospodarenje što će se odraziti višim prinosima i usko specijaliziranom proizvodnjom. Komascija je jedna od radikalnih tehničkih mjera kojom se povećavaju obradive površine, omogućuje suvremena obrada zemlje, a to dovodi do povećanja prinosa. Glavna korist koja bi proizlazila iz postupka komasacije bilo bi povećanje poljoprivredne proizvodnje, izgradnja objekata od javnog interesa, hidromelioracijski zahvati te rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.

Ukupan broj poljoprivrednih gospodarstva u Županiji u 2017. godini bio je 6.510 gospodarstva koje posjeduje, a 216 ne posjeduje poljoprivredno zemljište.

Tablica 33: Broj gospodarstava u Virovitičko-podravskoj županiji prema tipu

Broj gospodarstava prema tipu	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Promjena 2013./2017. (%)
Obiteljsko gospodarstvo	8.235	7.988	6.891	6.711	6.269	-23,87
Obrt	146	136	99	91	96	-34,24
Trgovačko društvo	141	139	113	116	108	-23,40
Zadruga	48	42	22	21	16	-66,66
Ostali	24	24	23	23	21	-1,25
UKUPNO	8.594	8.329	7.148	6.962	6.510	-24,25

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR)

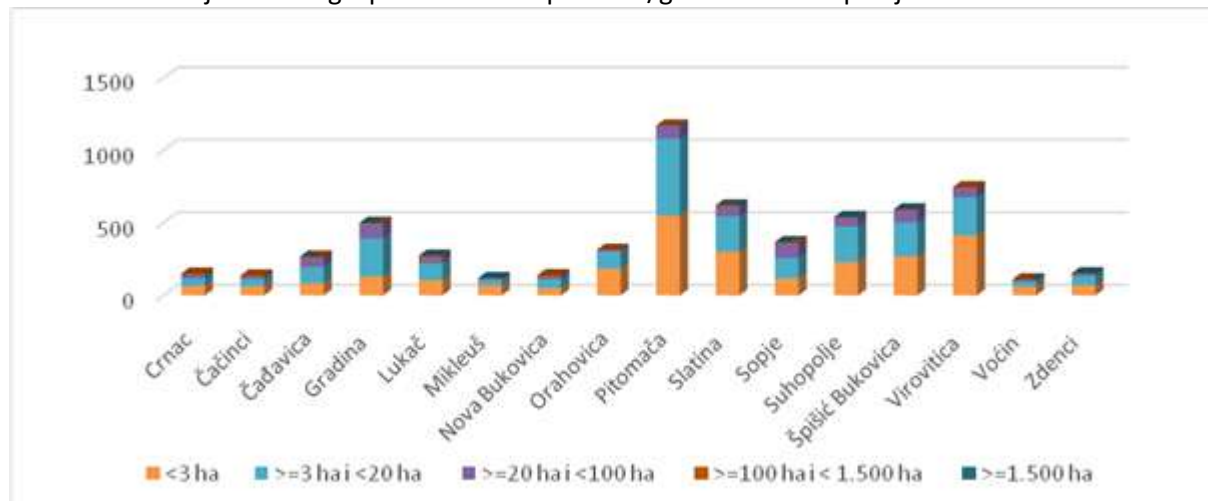
Poljoprivredna proizvodnja Županije bazira na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG). Od ukupnog broja gospodarstava u 2017. godini u Virovitičko-podravskoj županiji, 96,30% čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva, 1,47% obrti, 1,66% trgovački obrti, zadruge 0,25% te 0,32% ostala poljoprivredna gospodarstva. U 2017. godini ukupan broj gospodarstava u Virovitičko-podravskoj županiji je 6.510, što je za 24,24% manje u odnosu na 2013. godinu kada je bilo ukupno 8.594 gospodarstava.

U Virovitičko-podravskoj županiji, kao i u cijeloj Kontinentalnoj Hrvatskoj ukupan broj gospodarstava u razdoblju od 2013. do 2017. godine bilježi tendenciju pada gospodarstva Županije. U 2017. godini imaju udio od 3,96% u ukupnom broju gospodarstava Republike Hrvatske.

U strukturi veličine poljoprivrednih gospodarstava prema općinama/gradovima najviše su zastupljena gospodarstava do 3 ha, dok su na drugom mjestu gospodarstva koja posjeduju više od 3 ha te manje od 20 ha. Izneseni podaci ukazuju na vodeći broj malih gospodarstava i onih koji uopće nemaju zemlju (216 poljoprivrednih gospodarstava od ukupno 6.510 u 2017. godini ne posjeduje poljoprivredno zemljište). Ovakvo stanje prosječne veličine i strukture gospodarstava u Virovitičko-podravskoj županiji ukazuje na pitanje njihove gospodarske održivosti te konkurentnosti, kao i slabe pozicioniranosti na tržištu.

²⁴ Strateški plan Ministarstva poljoprivrede za razdoblje 2019. – 2021., svibanj 2018. godine

Grafikon 18: Broj i veličina gospodarstava u općinama/gradovima u Županiji 2017.

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR)

Biljna proizvodnja

Način korištenja poljoprivrednog zemljišta (prema ARKODU) u Virovitičko-podravskoj županiji pokazuje da su u 2017. godini najzastupljenije oranice s 92,71% (77.993,59 ha) korištenog poljoprivrednog zemljišta te takva situacija ukazuje da na području Županije prevladava pretežito uzgoj ratarskih kultura. Od tradicionalnih ratarskih kultura najzastupljenije su površine pod kukuruzom i pšenicom te svakako treba napomenuti i proizvodnju duhana i kamilice (ljevakovito bilje).

U strukturi proizvodnje u 2017. godini od žitarica dominantno mjesto imaju kukuruz sa 28,17% (21.975,25 ha) te pšenica 13,36% (10.422,01 ha).

Razlog takvoj proizvodnji je nesklonost poljoprivrednika ka promjeni intenzivnim (povrtlarskim i voćarskim) kulturama te inertnost poljoprivrednika ka okretanju isplativijim i unosnijim kulturama.

Od ratarskih kultura također je važna i proizvodnja kamilice 6,55% (5.108,04 ha) te već nadaleko poznata, tradicionalna proizvodnja duhana s udjelom od 3,88% (3.030,90 ha) u ukupnoj proizvodnji ratarskih kultura. Važno je naglasiti povećanje proizvodnje kamilice iz tzv. Podravskog bazena koja predstavlja *brand* u svijetu i po svim analizama se pokazuje kao jedna od najboljih po svojim eteričnim i ljekovitim svojstvima. Radi se o kulturi s kojom poljoprivrednici nemaju velika ulaganja, a imaju zajamčen otkup i sigurnu cijenu te se javlja trend porasta sjetve i očekuje se njena ekspanzija u narednim godinama.

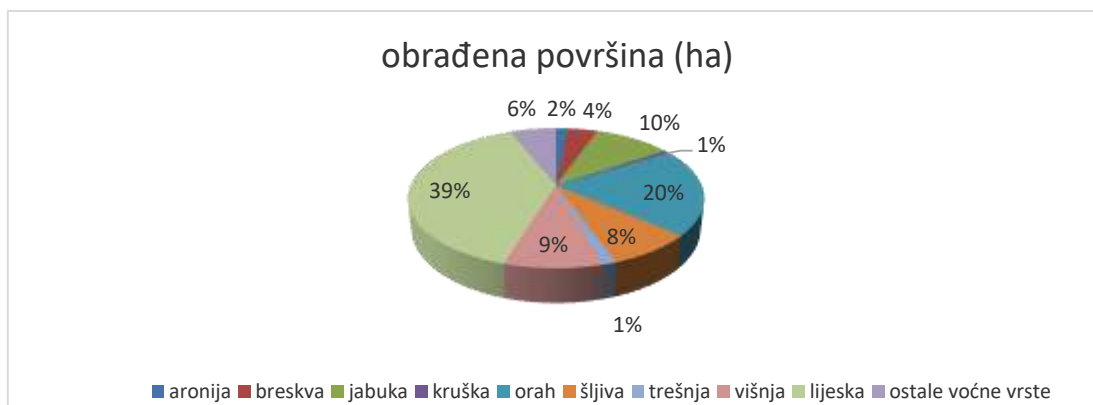
Voćarstvo

Od ukupno obradive površine koja iznosi 84.128,65 ha, voćne vrste zauzimaju 1.867,85 ha tj. 2,22%. Najznačajnija kultura u uzgoju na 1.867,85 ha zauzima lijeska sa 720,28 ha, odnosno 38,6%, jer je trenutno uzgoj lijeske posebno primamljiv voćarima budući da omogućuje dosta visoke poticaje u ekološkom obliku proizvodnje, a na tržištu postoje velike mogućnosti plasmana.

Ostale vrste koje se uzgajaju na poljoprivrednim površinama Županije su: aronija 30,43 ha, voćna vrsta koja je vrlo privlačna uzgajivačima zbog dobrih proizvodnih karakteristika odnosno dobre prilagodljivosti na podneblje te niskih troškova uzgoja, borovnica 3,73 ha, breskva 66,21 ha, dunja 0,64 ha, jabuka 201,76 ha kao tradicionalno najznačajnija voćna vrsta u uzgoju trenutno nije najzastupljenija što je rezultat dosta neuređenog tržišta i niske otkupne cijene, kesten 1,48 ha, kruška 14,19 ha, kupina

5,64 ha, malina 2,81 ha, nektarina 5,95 ha, orah 375,41 ha zauzima dosta visok udio u ukupnoj proizvodnji županije posebno zbog niskih proizvodnih troškova i dobre potražnje na tržištu, kao i lijeska koja se uzgaja na 720,28 ha, ribiz 1,68 ha, šipak 0,87 ha, šljiva 146,04 ha, trešnja 20,82 ha, višnja 164,76 ha.

Grafikon 19: Površina obrađenih površina u ha

Izvor: APPRRR 2017. (obrada VPŽ)

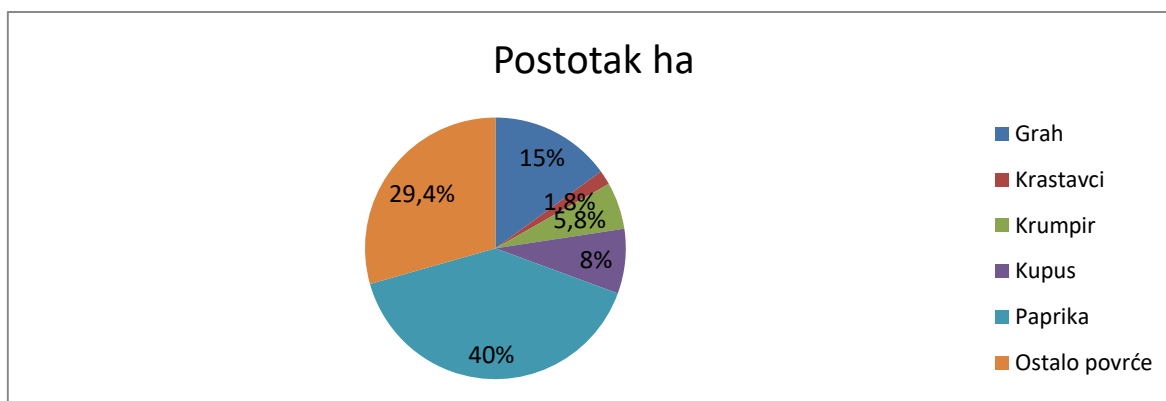
Vinogradarstvo

Od ukupno obradive površine koja iznosi 84.128,65 ha, vinogradi zauzimaju 416,53 ha tj. 0,5%. Na 416,53 ha uzgaja se vinova loza u Virovitičko-podravskoj županiji, te se u Virovitičko-podravskoj županiji proizvede 10.700 hl vina, a u Vinogradarski registar je upisano 450 fizičkih osoba.

Povrće

Ukupan broj površina zasijanih povrtlarskim kulturama iznosi 1.531,68 ha prema podacima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju iz 2017. godine. Udio povrtlarskih kultura u ukupnoj proizvodnji na obradivim površinama u Virovitičko-podravskoj županije iznosi 1,82%. Postoji prostora za napredak posebno zbog sustava navodnjavanja Kapinci-Vaška koji je u upotrebi, također postoje sustavi navodnjavanja u izgradnji Đolta, Novi Gradac-Detkovic, s tim sustavima navodnjavanja broj zasijanih površina povrtlarskim kulturama mogao bi znatno porasti zbog dostupnosti vode koja ne neophodna u povrtlarskoj proizvodnji.

Grafikon 20: Najzastupljenije povrtlarske kulture

Izvor: APPRRR 2017. (obrada VPŽ)

Paprika obuhvaća najveći broj hektara pod povrtlarskim kulturama i njen obujam proizvodnje je 40% ili 615,12ha, stoga je naša županija i poznata po proizvodnji paprike, također postoje i Putevi paprike koji su poznati diljem županije i šire, koji obuhvaćaju najznačajnija područja na kojima se paprika kao kultura uzgaja. Preostali dio povrtlarske proizvodnje od 29,4% površine otpada na ostale povrtlarske kulture od kojih niti jedna ne obuhvaća veći udio, a neke od najznačajnijih su: rajčica, cikla, cvjetača, patlidžan, kelj i luk.

Stočarstvo

Govedarska proizvodnja je jedna od najvažnijih grana poljoprivrede i stočarske proizvodnje. Najznačajnije pasmine u uzgoju su simentalaska, holstein, te pasmine koje se uzgajaju za meso u sustavu krava tele (Charolais, Herefordt, Limousin, Angus, Slavonsko-srijemski podolac).

Prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije, broj gospodarstava koja se bave uzgojem goveda na području županije u razdoblju 2013.-2017. godine bilježi smanjenje za 14%, ali je porastao broj goveda u uzgoju 2017. godine u odnosu na 2013. godinu za 6,5%. Do smanjenja broja gospodarstava koje se bave ovom proizvodnjom snažan utjecaj imao je pad otkupne cijene mlijeka od strane otkupljivača, ali je unatoč tome porastao ukupan broj goveda.

Brojnost svinja u uzgoju je značajno porastao u petogodišnjem razdoblju, kao i broj gospodarstava koje se bave tom proizvodnjom. Tako se broj svinja u uzgoju za razdoblje od 2013. do 2017. godine udvostručio, odnosno povećao se broj svinja za 26.160. Pasmine koje prevladavaju u uzgoju su landras, durok, crna slavonska. Rezultat ovako značajnog porasta životinja u uzgoju je obavezno i opsežno vođenje registra svinja na gospodarstvu, tako da su gotovo sve životinje evidentirane. Iako se broj svinja u uzgoju značajno povećao, proizvodnja je još uvijek nedostatna, glavni razlog nedovoljne proizvodnje za vlastite potrebe je niska cijena uvoznog svinjskog mesa u trgovačkim lancima, te se uslijed slabije kupovne moći kupci odlučuju za proizvod niže cijene neovisno o kvaliteti.

Uzgoj ovaca na gospodarstvima bilježi porast u petogodišnjem razdoblju za 21.003, dok broj gospodarstava koja se bave tom proizvodnjom porastao za 649, te s 31.12.2017. godine iznosi 827. Pasmine koje se uzgajaju su uglavnom mesne, dok su mliječne pasmine slabije zastupljene uglavnom zbog neorganiziranog otkupa od strane mliječne industrije. Najzastupljenije pasmine u uzgoju su: travnička pramenka, merinolanshaf (poznat kao wirtenberg) i istočno frizijska mliječna pasmina.

Kozarstvo kao grana stočarstva u našoj županiji nije posebno zastupljena, to su uglavnom gospodarstva s manjim brojem koza. Broj koza u uzgoju u 2017. bio je 1.470, a broj uzgajivača 197. Najveći broj koza je u općini Voćin koja podiže broj uzgojnih grla na području Županije, tako da broj koza u općini Voćin iznosi 652, što je gotovo polovica grla koje se uzgajaju na području županije.

Prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije, broj kopitara na području Županije unatoč nekoliko godina kada je zabilježen pad uzgoja, približno je na istoj razini 2017. godine kao i 2013. godine, oko 600 te u donosu na Republiku Hrvatsku iznosi 2,25%. Također broj gospodarstava koja se bave uzgojem u 2017. godini gotovo je identičan broju uzgojnih gospodarstava u 2013. godini i iznosi 155. Najzastupljenija pasmina u uzgoju je Hrvatski hladnokrvnjak.

Pčelarstvo

S obzirom na zastupljenost pčelarstva i činjenicu da je Virovitičko-podravska županija među najvećim proizvođačima meda u Republici Hrvatskoj, inicijativa za zaštitu meda krenula je 2014. godine upravo iz

Virovitičko-podravske županije, osnovana je i udruga proizvođača Slavanskog meda te je Europska komisija donijela uredbu kojom se nalaže upis Slavanskog meda u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla, čime je završen postupak registracije Slavanskog meda na razini EU-a.

Nesumnjivo je da su Virovitičko-podravska županija i grad Virovitica lideri u proizvodnji meda. Jedino što nedostaje je združeno okupljanje tržišnih viškova i okrupnjavanje ponude te kao takvu je plasirati na vanjsko tržište. Virovitičko-podravska županija svake godine ima suficitarnu proizvodnju meda od oko 50%, što je dva puta više proizvodnje od onog što nam treba. Izvozom suficita možemo i balansirati i ostvarivati pravu cijenu meda u Hrvatskoj.

Na području naše županije aktivno djeluje pet pčelarskih udruga:

- Udruga pčelara Virovitica – 145 članova – 12.430 pčelinjih zajednica,
- Pčelarska udruga “Lipa” Slatina – 70 članova – 3.970 pčelinjih zajednica,
- Pčelarska udruga “Pčelica” Orahovica – 40 članova – 3.162 pčelinje zajednice,
- Udruga pčelara Voćin – 55 članova – 2.846 pčelinjih zajednica,
- Udruga pčelara “Bagrem” Pitomača – 26 članova – 3.727 pčelinjih zajednica.

Zaključuje se da na području Virovitičko-podravske županije trenutno u svih pet udruga djeluje 335 članova koji posjeduju ukupno 26.135 pčelinjih zajednica. Prosječna godišnja proizvodnja meda po pojedinom pčelaru se kreće od cca 20 kg/košnici, a sve ovisi o vremenskim uvjetima i količini cvijeta, poglavito medonosnih vrsta. Ako se uzme u obzir da je 2016. godine broj pčelara na području Virovitičko-podravske županije bio 400, a broj pčelinjih zajednica 24.397 može se zaključiti da je u 2017. godini došlo do povećanja broja pčelinjih zajednica (26.135), ali je također došlo do smanjenja broja pčelara (335).

Prema podacima iz Nacionalnog pčelarskog programa za razdoblje 2017. – 2019., u Europskoj uniji je bilo otprilike 600.000 pčelara. Broj pčelara se i na razini cijele Europske unije smanjuje. Mnoge pčelare koji napuste sektor zbog starosti ne zamijene novi pčelari. Broj pčelara u Hrvatskoj u 2016. godini bio je 11.440 s 495.805 pčelinjih zajednica.

Zaključak

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku Uniju poljoprivredni sektor suočen je sa brojnim izazovima i problemima. Problemi hrvatske poljoprivrede dijele se na one koji se izravno tiču poljoprivrednih subjekata kao što su usitnjenost poljoprivrednih gospodarstava, nepovoljna obrazovna i dobna struktura poljoprivrednih dionika, neorganiziranost poljoprivrednika te one koji se tiču šireg okruženja, kao što su loša tržišna pozicija poljoprivrednog proizvođača te nedovoljno iskorištenje prirodnih resursa – tlo i voda.

Izravan rezultat gore navedenih problema je nekonkurentnost hrvatskog poljoprivrednika te smanjenje proizvodnje što rezultira odustajanjem od poljoprivrede i gubitak radnih mjesta koji u ruralnom prostoru neizravno utječu na deagrarnizaciju i deruralizaciju tj. postepeno propadanje hrvatskog sela. Trend propadanja poljoprivrede u Hrvatskoj ne zahvaća samo primarnu proizvodnju nego i prehrambenu industriju. Hrvatska ovisnost o uvozu hrane gotovo je 50%, dok je EU prehrambeno neovisna.

Virovitičko-podravska županija svojom ukupnom površinom od 202.400 ha ubraja se u manje hrvatske županije, ali po svojim prirodnim uvjetima i geografskom položaju ima sve pretpostavke za svestrani razvoj i značajnu ulogu u društvenom i gospodarskom životu Republike Hrvatske.

Na području Virovitičko-podravske županije poljoprivredna djelatnost predstavlja najznačajniju gospodarsku granu utemeljenu na prirodnim i komparativnim prednostima – plodnom tlu i pogodnim klimatskim uvjetima koji omogućuju proizvodnju žitarica (osobito pšenice i kukuruza), industrijskog (šećerna repa) i aromatičnog bilja, uljarica, voća i grožđa, dok su pjeskovita tla pogodna za proizvodnju duhana i povrća.

Osnovni prirodni resurs Virovitičko-podravske županije je poljoprivredno zemljište, te šume i šumsko zemljište. Činjenica je da na području županije nema značajnijih i većih kapaciteta koji bi uvjetovali značajnija zagađenja okoliša, stoga je područje županije zanimljivo kao potencijalni rezervat za proizvodnju ekološki zdrave hrane.

Jedna od temeljnih karakteristika naše županije je da udio primarne poljoprivredne proizvodnje i prerađivačkih kapaciteta poljoprivrednih proizvoda (uključujući i proizvodnju fermentiranog duhana) iznosi približno 50% društvenog proizvoda županije, te je u tom smislu udio poljoprivrede u društvenom proizvodu Virovitičko-podravske županije najveći među svim hrvatskim županijama.

1.8.8. Turizam Virovitičko-podravske županije

U Županijskoj razvojnoj strategiji važećoj od 2011. godine, ulaganje u turističku infrastrukturu predstavljalo je jedan od strateških prioriteta Županije, zahvaljujući čemu su se iskristalizirali određeni smjerovi razvoja u turizmu.

Turistički potencijali Županije baziraju se na tri reljefne cjeline Papuku, Bilogori i rijeci Dravi koje predstavljaju bogate prirodne vrijednosti te se nalaze u nekoj od zaštićenih područja. Nadalje, turistički potencijal leži u tradicijskim vrijednostima Podravine i Slavonije, koje doprinose relativno bogatoj kulturnoj i tradicijskoj baštini Virovitičko-podravske županije. Županija održava i ulaže u kulturnu i prirodnu baštinu te infrastrukturu, kao preduvjet da bi se postigli željeni rezultati u turizmu.

Turističke atrakcije i potencijali

Turističke atrakcije i potencijali Županije leže na prirodnim te kulturnim i tradicijskim vrijednostima, koje se koriste u svrhu razvoja ruralnog turizma²⁵, odnosno različitih specifičnih (selektivnih) oblika turizma.

U dosadašnjem razdoblju fokus je stavljen na razvoj kulturnog turizma kroz obnovu i revitalizaciju graditeljske i hortikulture baštine. Dobri primjeri su revitalizacija Dvorca Pejačević i Gradskog parka u Virovitici, gdje će se razviti novi muzejski koncept te popratni sadržaji, Dvorac Janković u mjestu Suhopolje koji prolazi kroz temeljnu rekonstrukciju te će postati posjetiteljski centar.

Najznačajniju ulogu u razvoju turističke ponude u županiji ima prirodna baština. Tri su značajne reljefne cjeline – Papuk, Bilogora i rijeka Drava. Navedena od područja Županije, uključujući Papuk i rijeku Dravu, sastavni su dijelovi ekološke mreže Natura 2000, prema Direktivi o pticama te Direktivi o

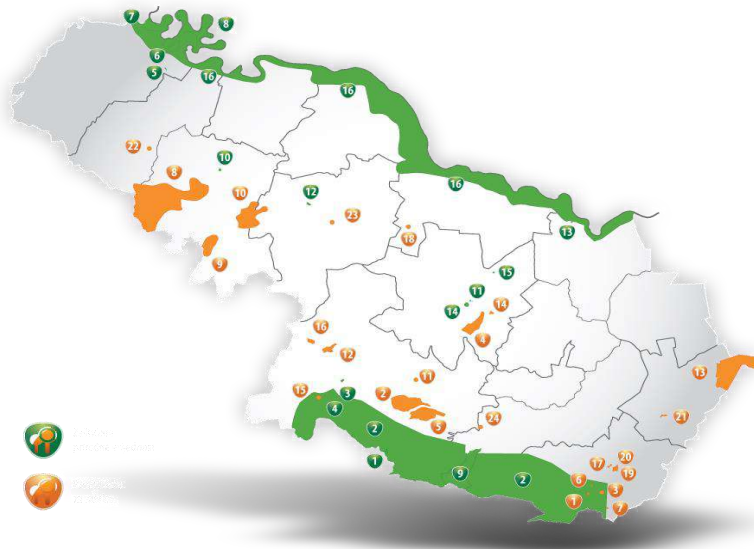
---

²⁵ Ruralni turizam je naziv za različite aktivnosti i oblike turizma koji se razvijaju u ruralnom prostoru te se ne treba poistovjetiti sa agroturizmom.

staništima. U 2012. godini UNESCO je proglasio prekogranični Rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav, koji obuhvaća područje Mađarske i Hrvatske, a u čijem je sastavu, uz još 5 hrvatskih županija, i Virovitičko-podravska županija. Na području Županije zaštićeno je 15 prirodnih vrijednosti, odnosno područja koja imaju izrazito važan značaj u razvoju turizma baziranog na prirodnoj baštini a još 24 prirodne vrijednosti su predviđene za zaštitu.

Na sljedećoj slici zelenom bojom prikazana su zaštićena područja, dok su narančastom područja predviđena za zaštitu.

Slika 6: Karta prirodnih vrijednosti Virovitičko-podravske županije

Zaštićena područja:

1. Sekulinačke planine
2. Papuk
3. Rupnica
4. Dva stara hrasta kitnjaka
5. Močvarno stanište Vir
6. Širinski otok
7. Jelkuš
8. Križnica
9. Šuma Jankovac
10. Park oko dvorca u Virovitici
11. Park u Slatini
12. Park u Suhopolju
13. Mamutovac
14. Šumica "Turski grad" kod Slatine
15. Područje rijeke Mure i Drave

Prirodne vrijednosti predviđene za zaštitu:

1. Mrtvi dol
2. Smutska brda
3. Rustine
4. Potočna dolina Rakitovac
5. Dolina potoka Čeralinca i nastavno Vojlovica rijeke
6. Područje oko Ružica grada
7. Područje manastira Sv. Nikolaja
8. Zaštićeni pojas grada Virovitice na obroncima Bilogore
9. Šuma Jasenaš
10. Rezovačke krčevine
11. Vidikovac Macute
12. Potočna dolina rijeke Čađavice
13. Ribnjak Grudnjak
14. Šuma Plandište kod naselja Kozice
15. Šumsko područje Djedovica
16. Arboretum Lisičine
17. Park u Orahovici
18. Park u Višnjici
19. Šuma Albus
20. Lokalitet Merkur kod Orahovice
21. Park u Zdencima
22. Skupina stabala u Špišić Bukovici
23. Drvored stabala između Suhopolja i Cabune
24. Skupina borova uz raskrižje ceste Đurčić - Drenovac

Izvor: Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima i ekološkom mrežom Virovitičko-podravska županije

Prirodne vrijednosti glavni su izvor potencijala za razvoj aktivnih oblika turizma u Županiji, kao što je planinarenje, biciklizam, jahanje, plovljenje rijekom, ali i za odmor i uživanje u prirodi. Javna ustanova za upravljanje zaštićenim vrijednostima i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije osnovala je Informativno edukativni centar-hostel Dravska priča, koji se nalazi u Regionalnom parku Mura-Drava te interpretira prirodne vrijednosti tog područja, a istovremeno je izvrstan primjer obrazovnog turizma za djecu i mlade gdje se provodi program škole u prirodi.

Najjači adut za razvoj turizma baziranog na prirodnim vrijednostima je Park prirode Papuk – UNESCO svjetski geopark koji predstavlja geološki najraznolikije područje u ovom dijelu Hrvatske. Do 2020. godine Park prirode Papuk provest će strateški važan projekt koji će unaprijediti postojeću infrastrukturu i time osigurati značajniji napredak kao turistička destinacija.

Na istočnom dijelu županije smješten je grad Orahovica, koji zbog svog smještaja podno Papuka, relativne izoliranosti, povijesne priče o Ružici gradu te popularnog izletišta Orah na kojemu je smješteno „Orahovačko jezero“ predstavlja vrijedan potencijal za razvoj turizma.

Na području županije postoje 32 lovišta te tridesetak lovnih udruga koja djeluju na nizinskim i brdsko-planinskim lovištima. Lovni turizam u županiji, zahvaljujući bogatom fondu divljači, ima najdužu tradiciju ali i izrazitu perspektivu razvoja.

Trenutna razina ugostiteljske ponude je skromna, međutim poneki ugostitelji i slični pružatelji usluga ističu se iznimno kvalitetnom ponudom utemeljenom na gastronomskoj tradiciji Slavonije i Podravine.

Statistika u turizmu Virovitičko-podravske županije

U razdoblju od 2013. godine broj registriranih hotela porastao je za 60% te je u istom trendu i rast broja ležajeva. Nagli porast registriranih smještajnih objekata te ležajeva u 2016. i 2017. godini porastao je zbog uvođenja obveze prijave nekomercijalnog smještaja uspostavom sustava eVisitor.

Tablica 34: Broj smještajnih objekata i ležajeva

Godina	Smještajni objekti / ležajevi		
	Hoteli	Ostalo ²⁶	Ležajevi
2013.	3	23	473
2014.	3	25	496
2015.	3	24	479
2016.	4	28	549
2017.	5	53	835

Izvor: Sustav eVisitor, Turistička zajednica Virovitičko-podravske županije

U 2017. godini, u odnosu na 2016. godinu, zabilježen je pad broja noćenja za 34%, posebice na području Turističke zajednice grada Orahovice u iznosu od 82%. Razlog tome je prestanak rada turističkog kompleksa koji je funkcionirao za provedbu škole u prirodi, zbog čega je velik broj djece i mladih boravio u Orahovici. Najviše dolazaka i noćenja turista zabilježeno je u Virovitici.

²⁶ Ostali oblici smještaja: soba, apartman, kuća za odmor, prenoćište, hostel, odmaralište za djecu, planinarski dom, lovački dom)

Tablica 35: Broj turista i noćenja na razini županije

TZ / Godina	2013.		2014.		2015.		2016.		2017.	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
Ukupno:	12.045	18.446	12.280	21.556	10.090	21.698	14269	40.080	12.260	26.622

Izvor: sustav eVisitor, Turistička zajednica Virovitičko-podravske županije

Virovitičko-podravska županija svrstana je u turističko područje Slavonije, koje je na razini cjelokupne Hrvatske u 2016. godini ostvarilo 0,5% ukupnih noćenja u Hrvatskoj²⁷. Udio Virovitičko-podravske županije u ukupnom broju noćenja područja Slavonije, čini 10,6% noćenja, dok na razini Hrvatske 0,05%. Ukoliko se napravi usporedba stranih i domaćih turista, vidljivo je kako domaći turisti prednjače prema dolascima i noćenjima. U prosijeku je u razdoblju od pet godina, od 2013. do 2017. godine, 48% noćenja ostvareno od strane stranih turista. Prosječna dužina noćenja stranih i domaćih turista se produžila na duže od 2 dana.

Prema udjelu dolazaka turista iz stranih zemalja najviše registriranih noćenja bilježe stanovnici Austrije (4,47%) Srbije (4,44%), Njemačke (4,33%), Italije (4,31%), Slovenije (3,62%), Bosne i Hercegovine (3,62%) te Mađarske (1,59%). Ostale zemlje zastupljene su sa manje od 1%.

Smjerovi razvoja turizma na temelju turističkih djelatnosti u Županiji tijekom 2017. godine:

- Ruralni turizam (agroturizam, eko turizam, aktivni turizam / boravak u prirodi: cikloturizam, promatranje ptica (*birdwatching* i *birding*), planinarenje, *trailrunning*, jahanje, pješačenje; riječni turizam...)
- Istraživačko-edukativni turizam za učenike, studente i znanstvenike
- Lovni turizam
- Kulturni turizam
- Hodočasnički turizam

Županija u suradnji s Turističkom zajednicom Virovitičko-podravske županije te drugim dionicima kontinuirano ulaže u ljudske kapacitete koji su važna karika u nošenju turističke ponude, stoga su educirali turističke vodiče, ciklovodiče te turističke pratitelje - vodiče u zaštićenim područja prirode u Županiji.

Trenutno na prostoru Županije djeluju dvije turističke agencije, od kojih je jedna isključivo emitivnog tipa (prodaja putovanja u druge destinacije), dok druga u neznatnoj mjeri, pored organizacije putovanja u druge destinacije, organizira dolaske u Županiju. Nepostojanje receptivne turističke agencije utječe na manjak organizirane turističke ponude (aranžmana) za dolazak turista u Županiju, koja bi objedinila turističke proizvode raznih dionika, od restorana, atrakcija, kušaonica vina do smještajnih objekata. Organiziranim dolaskom turista putem turističkih agencija, ne samo da bi se povećao broj noćenja, već bi se potakao i razvoj nove turističke ponude – od smještaja, atrakcija, educiranih vodiča, gastronomije i slično.

Turističke atrakcije, infrastruktura i potencijali detaljno su razrađeni u Master planu turizma Virovitičko-podravske županije.

²⁷ Institutu za turizam

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - slabiji porast zaposlenih u usporedbi sa Kontinentalnom Hrvatskom - najveći udio u registriranoj nezaposlenosti imaju osobe preko 50 godina starosti - nezaposlene žene čine većinu u registriranoj nezaposlenosti - najveći udio nezaposlenih prema razini obrazovanja čine osobe srednje stručne spreme - plaće u Virovitičko-podravskoj županiji su niže u odnosu na RH - bruto društveni proizvod VPŽ niži je nego u ostalim županijama Kontinentalne Hrvatske - smanjenje broja pravnih osoba - smanjenje broja zadruga - smanjenje broja obrtnika <p>Poljoprivreda</p> <ul style="list-style-type: none"> - poljoprivredna proizvodnja bazirana na uzgoju konvencionalnih kultura - rascjepkanost i usitnjenost parcela - opadanje broja poljoprivrednih gospodarstava - vodeći broj malih gospodarstava i onih koji uopće nemaju poljoprivredno zemljište <p>Turizam</p> <ul style="list-style-type: none"> - iznimno nizak udio noćenja u Županiji u odnosu na RH - nedovoljan broj registriranih pružatelja smještaja za ravnomjeran razvoj turizma u Županiji - neumreženost turističkih proizvoda zbog nedostatka receptivne turističke agencije 	<p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - dodatno poticanje zapošljavanja/samozapošljavanja - poticanje zapošljavanja žena - poticanje razvoja sekundarnih i tercijarnih djelatnosti koji zapošljavaju osobe srednje stručne spreme - poticanje poduzetništva, mijenjanje poduzetničke klime - podrška razvoju finalnih dobara i usluga dodane vrijednosti - poticanje udruživanja poduzetnika - poticanje otvaranja obrta, stipendiranje učenika u deficitarnim zanimanjima - ulaganje u ljudske resurse u potpornim institucijama <p>Poljoprivreda</p> <ul style="list-style-type: none"> - poticanje primjene modernih tehnologija u polj. proizvodnji i bavljenje intenzivnom poljoprivredom - provedba okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta - podrška i podizanje konkurentnosti obiteljskih poljoprivrednih gospodarstvima <p>Turizam</p> <ul style="list-style-type: none"> - produžiti dužinu boravka turista - iskoristiti turističke potencijale prirodne i kulturne baštine radi ostvarenja većeg broja dolazaka turista - potreba za receptivnom turističkom agencijom koja će organizirati dolaske turista te objediniti različite turističke proizvode u jedinstvenu turističku ponudu - podići razinu kvalitete usluge

1.9. Stanje u prostoru/okolišu

1.9.1. Okoliš

Reljef

Reljef prostora Županije je podijeljen uzdužno na dva osnovna tipa. Sjeverni dio je nizina uz Dravu, a južni dio Županije čine sjeveroistočni, osojni obronci lanaca Bilogore i Papuka.

Prostor same ravnice podijeljen je na dvije zaravni dijeljene kotom 110 m na niži i viši dio. Zaravan je usječena i nizom vodenih pritoka.

Lanac Bilogore i Papuka je razveden poprečnim udolinama duž vodotoka. Sam masiv Papuka odvojen je od nizine izdvojenim volumenom brda Gaj. Tako se slika planova, klanaca i različitih uzvisina ocrtava na obrisu ukupnog poteza. Taj je obris u zapadnom dijelu niži i blaže razveden (do Virovitice), dok je u istočnom dijelu snažniji, viši i pokazuje veću visinu i prostornu dubinu.

Klimatske značajke

Klimatske osobine ovog prostora mogu se okarakterizirati kao svježja klima kontinentalnog tipa. Prosječna godišnja temperatura iznosi 10-10,7°C. Temperature dosežu maksimum u srpnju i kolovozu, a najniže su u siječnju. Oborine su raspoređene na cijelu godinu. Prosječna godišnja količina padalina iznosi cca. 808 mm. Najviše padalina ima u lipnju i studenom, a najmanje u kasno ljeto, i početak jeseni. Dominantni su vjetrovi iz NW i SW smjera koji najčešće pušu umjerenom snagom.

Usljed klimatskih promjena očekuju se promjene temperature zraka na području Županije za 0,6-0,8 °C do 2040. godine i za 2-2,5°C do 2070.

1.9.2. Vodni resursi

Virovitičko-podravski županija prema teritorijalnim osnovama za upravljanje vodama - ustrojstvu vodnog gospodarstva, pripada dvama vodnim područjima: vodnom području slivova Drave i Dunava i vodnom području sliva Save.

Najveći dio županije pripada vodnom području slivova Drave i Dunava. Tu se izdvajaju slivna područja: Karašica-Vučica, Županijski kanal i Bistra. Vodnom području sliva Save pripada dio područja sliva Ilove-Pakre.

Voda kao temeljni prirodni resurs nije ravnomjerno zastupljena na prostoru Županije. Južni dio Županije (brdsko-planinski) bogatiji je oborinama no istovremeno je siromašniji podzemnim vodonosnim resursima. Ovakav raspored vode upućuje i na način zahvaćanja vode za vodoopskrbu.

Količine zahvaćene vode neusporedivo su značajnije u nizinskom dijelu gdje su korišteni podzemni vodonosni horizonti kojih u većem dijelu Županije nema. Vodoopskrbni sustavi brdskog dijela bazirani su uglavnom na gorskim izvorima. Količina dostupne vode nije velika i reda je veličine oko litre u sekundi. Ova činjenica veliki je ograničavajući element razvoju.

Ukoliko se želi potaknuti razvoj brdsko planinskog područja, vodu kao temeljni element života nužno je osigurati u dovoljnim količinama. Razvoj vodoopskrbnih sustava toga dijela Županije mora se temeljiti na razvoju velikih vodoopskrbnih sustava kojima bi se voda iz nizinskog dijela gdje je ima dopremala u dijelove Županije koji su njome deficitarni.

Virovitičko-podravska županija ima dobro razvijenu riječnu mrežu i značajnije je hidrografsko čvorište u Hrvatskoj. Glavni vodotok predstavlja rijeka Drava, koja odvodnjava najveći dio prostora. Pravac otjecanja rijeke Drave zapad-istok odredio je longitudinalno usmjerenje čitave riječne mreže.

Ukupna duljina rijeke Drave je 710,7 km, od toga je na području RH duljina toka Drave 322,8 km, a na području Virovitičko-podravske županije cca 73 km. Vodni režim je fluvio-glacijalni s najnižim protokama u siječnju i veljači, a najvišim u svibnju i lipnju. Zbog postojećih karakteristika vodnog režima Drava je povoljan vodotok za hidroenergetsko korištenje, tako da se u zadnje vrijeme omogućuje korištenje voda za izgradnju sustava za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta u čemu je ova Županija na visokom mjestu u Republici Hrvatskoj.

Neki sustavi su realizirani, dok su drugi u fazi ishođenja potrebne dokumentacije. Ukupno navodnjavanje poljoprivredne površine nakon stavljanja sustava u funkciju su cca 5.000 ha (sustav navodnjavanja Kapinci – Vaška (1.280 ha), Novi Gradac – Detkovac (880 ha), Đolta (500 ha) i sustav navodnjavanja za Općinu Lukač (1.000 ha).

Ribnjačarske površine zastupljene su sa oko 797 ha (ribnjak Grudnjak). Značajne su i postojeće površine jezera, prvenstveno nastala kao akumulacije/retencije, koje se uglavnom koriste u športsko-rekreacijske svrhe i to Zidine, Virovitička jezera, Lisičine, Javorica, Seginac i Orahovačko jezero. Nešto manje površine jezera nastala su uslijed eksploatacije pijeska, šljunka i kamena npr. Prodorina na području općine Lukač i jezera na području Orahovice.

Slika 7: Karta vodenih resursa

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravske županije

Opasnost od poplava

Na razini branjenih područja provodi se operativno upravljanje obranom od poplava, provode se nalozi Glavnog centra obrane od poplava i sa razine sektora, te se osigurava samoinicijativno postupanje u obrani, u slučaju izostanka naloga. Dionice su najniže teritorijalne jedinice unutar branjenih područja, na kojima se kod nastupa opasnosti od poplava prate stanja i izravno provodi obrana od poplava na zaštitnim vodnim građevinama.

Provedbenim planom obrane od poplava branjenog područja sektor B – Dunav I Donja Drava Branjeno područje 18: Područje maloga sliva Županijski kanal te Branjeno područje 17: Područje maloga sliva Karašica-Vučica utvrđuju se tehnički i ostali elementi potrebni za upravljanje redovnom i izvanrednom obranom od poplava na vodama I. i II. reda, te građevinama osnovne melioracijske odvodnje na branjenom području.

Ukupan broj stanovnika na branjenom području br. 18 iznosi cca 56.740. Veći vodotoci na području malog sliva Županijski kanal su: Drava, Županijski kanal, Čađavica, Brežnica, Brana, Ođenica i Lendava ukupne dužine 158.029 km. Na branjenom području 18: Područje malog sliva Županijski kanal izgrađeno je 13 retencija i 1 akumulacija, čime je znatno smanjena opasnost od poplava.

Slivno područje vodotoka Karašice i Vučice nalazi se u Slavonskoj podravini, a prostire se od vododjelnice Papuka i Krndije na jugu, do rijeke Drave na sjeveru, te od Petrijevac na istoku do Slatine i Voćina na zapadu. Ukupna dužina kanala I i II reda na području grada Slatine iznosi 25,1 km, od čega kanala I reda 8,6 km (Slatinska Čađavica stac. 11+200 – 19+800), a kanala II reda 16,5 km (Kozički potok dužine 3,8 km, Potočani dužine 5,0 km i Javorica dužine 7,7 km).

Sa svrhom obrane od poplava nizinskog područja u podnožju brdskog dijela planirana je izgradnja niza akumulacija i retencija, koje se mogu koristiti i u druge svrhe, ako su usklađene sa Zakonom o vodama. Potok Javorica nastaje prikupljanjem voda sa sjevernih obronaka Papuka i sjeveroistočnih obronaka Bilogore i ima ukupnu dužinu 9,5 km. Veličina sliva zajedno sa podslivovima iznosi oko 12,5 km². Prosječni pad sliva iznosi 0,47 %. U gornjem toku, neposredno prije ulaska u gradsko područje grada Slatine, Javorica prima jednako značajan lijevi pritok, potok Bukvik, a u samom gradu prima dva manja desna pritoka. Dužina toka Javorice kroz grad Slatinu iznosi oko 2,6 km. Tijekom kišnih razdoblja ovaj vodotok nabuja i predstavlja neposrednu opasnost za grad, stanovnike, stambene objekte i infrastrukturu. Isti slučaj je i sa vodotokom Čađavica koji uzvodno od ceste Virovitica-Slatina nakon obilnih oborina dosegne nivo vode kod kojeg se proglašavaju redovne i izvanredne mjere obrane od poplava.

1.9.3. Zrak

Za područje Virovitičko-podravske županije izrađen je Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama u Virovitičko-podravskoj županiji za razdoblje 2017.-2021. godine²⁸, prema kojem kvaliteta zraka na području Virovitičko-podravske županije nije iziskivala zakonsku obvezu za uspostavu mreže za redovito praćenje kakvoće zraka.

---

²⁸ Izrađivač: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravske županije

Na području Virovitičko-podravske županije, prema podacima koji su prijavljeni u registar onečišćenja okoliša, nema velikih onečišćivača zraka koji bi znatnije utjecali na kvalitetu zraka koja se još uvijek nalazi u I. kategoriji razine onečišćenja te kao takva predstavlja značajan resurs ove županije.

1.9.4. Šume

Šume su najznačajnije prirodno bogatstvo Virovitičko-podravske županije. Pod šumama je oko 32% površine Županije (oko 68.000 ha), s udjelom od 3% u ukupnim šumskim površinama u Republici Hrvatskoj.

Šume imaju velik značaj za razvoj drvne industrije, a isto tako imaju važan utjecaj u sprečavanju erozije tla u brdskim područjima. Isto tako one predstavljaju temelj razvitka turističke i lovne djelatnosti ovog područja.

U šumskim zajednicama najviše su zastupljena stabla bukve, hrasta kitnjaka i jele, dok u nizinskim područjima prevladavaju stabla hrasta.

Prema vegetacijskoj karti šuma Slavonije i Baranje zastupljenost šumskih zajednica je sljedeća:

- uz Dravu su zastupljene šume vrba i topole,
- u nizinskom dijelu dominiraju šume hrasta lužnjaka i običnog graba, a značajnije su prisutne šume hrasta lužnjaka s žutilovkom i šume poljskog jasena s kasnim drijemovcem,
- u višim predjelima su šume hrasta kitnjaka i običnog graba te submontanske šume hrasta kitnjaka i bukve,
- u visokim predjelima najzastupljenije su submontanske šume bukve, a prisutne su i submontanske šume hrasta kitnjaka,
- najviše zone pripadaju šumskim zajednicama jele i bukve.
- Od značajnijih biljnih zajednica fitocenoza zastupljene su i:
  - šume kitnjaka i običnog graba s bukvom,
  - šume lipe sa šašem,
  - šume crne johe sa šašem.

Danas na području Virovitičko-podravske županije šumskim zemljištem upravljaju tri uprave šuma: Koprivnička, Bjelovarska i Našička. Krajem 2018. godine osnovana je Uprava šuma Slatina za područje Virovitičko-podravske županije.

Šume imaju značaj za razvoj drvne industrije, a isto tako imaju važan utjecaj u sprečavanju erozije tla u brdskim područjima. Isto tako, one predstavljaju temelj razvitka turističke i lovne djelatnosti ovog područja. Šume Županije trenutno su podijeljene na dvije kategorije i to: šume i šumska zemljišta u državnom vlasništvu i šume i šumska zemljišta u privatnom vlasništvu sa šumama kojima su gospodarila bivša društvena poduzeća. Sve "državne šume" su uređene, a od šuma u privatnom vlasništvu uređene su samo šume na području bivše općine Virovitica. U strukturi vlasništva površine privatnih šuma čine svega 0,8% ukupne površine šuma Županije, a rasprostranjene su uglavnom u brdskom dijelu Županije.

Prema podacima Ureda za katastarsko-geodetske poslove Virovitica, na području Županije pošumljeno je, odnosno površina je koje se vode kao šumsko zemljište ukupno 5.097 ha, od čega su četinjače na površini od 7 ha, a ostale površine su pošumljene listačama.

1.9.5. Ugljikovodici

Na području Virovitičko-podravске županije eksploatira se nafta i zemni plin. Količine koje ekonomski pravdaju eksploataciju prisutne su na rubnim dijelovima županije prema Osječko-baranjskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji.

Naftna i plinska polja svojim postojanjem ne uvjetuju ograničenja korištenja prostora na površini zemlje, osim sabirnog sustava naftovoda/plinovoda, pojedinačnih lokacija bušotina te objekata otpreme i obrade (plinska stanica, čistačka stanica i sl.).

INA – Industrija nafte d.d. ima odobrenje za eksploatacijska polja nafte i plina: Kalinovac, Stari Gradac, Bilogora, Pepelana, Cabuna, Bokšić-Klokočevci, Crnac, Beničanci i Gakovo. Veliki potencijal je planirano eksploatacijsko polje Dravica-Zalata.

Na cijelom području Županije moguće je izvoditi istražne radove i aktivnosti u svrhu utvrđivanja mogućnosti eksploatacije ugljikovodika ili geotermalnih voda u energetske svrhe, osim na području zaštitnih šuma, osobitog vrijednog obradivog tla te u koridorima infrastrukture.

1.9.6. Mineralne sirovine

Na području Virovitičko-podravске županije eksploatiraju se mineralne sirovine s gotovo isključivom primjenom u graditeljstvu. Korištenje mineralnih sirovina ovisno je o potrebama tržišta, a proizvodnja ovisi o prirodnom potencijalu.

Također, na području Županije eksploatira se nekoliko različitih mineralnih sirovina. Nizinski dio karakterizira zastupljenost pijesaka, šljunaka i glina dok je u brdskom dijelu u najvećoj mjeri riječ o eksploataciji tehničkog kamena. Tehnički građevinski kamen se eksploatira u kamenolomima Oršulica Kosa, Brenzberg - Točak i Žervanjska te Jovanovici kraj Voćina.

Pijesak se eksploatira na više lokacija uz Dravu. Šljunak se eksploatira kod Špišić Bukovice i Cabune. Glina se eksploatira na lokaciji kraj Jasenaša, Rodinog potoka, Sladojevaca i Orahovice. U Gornjem Bazju na eksploatacijskom polju Prodorina vrši se eksploatacija pijeska i šljunka.

1.9.7. Geotermalni izvori

U specifične vodne resurse Virovitičko-podravске županije ubrajamo mineralno-termalna vrela i vode geotermičkog porijekla.

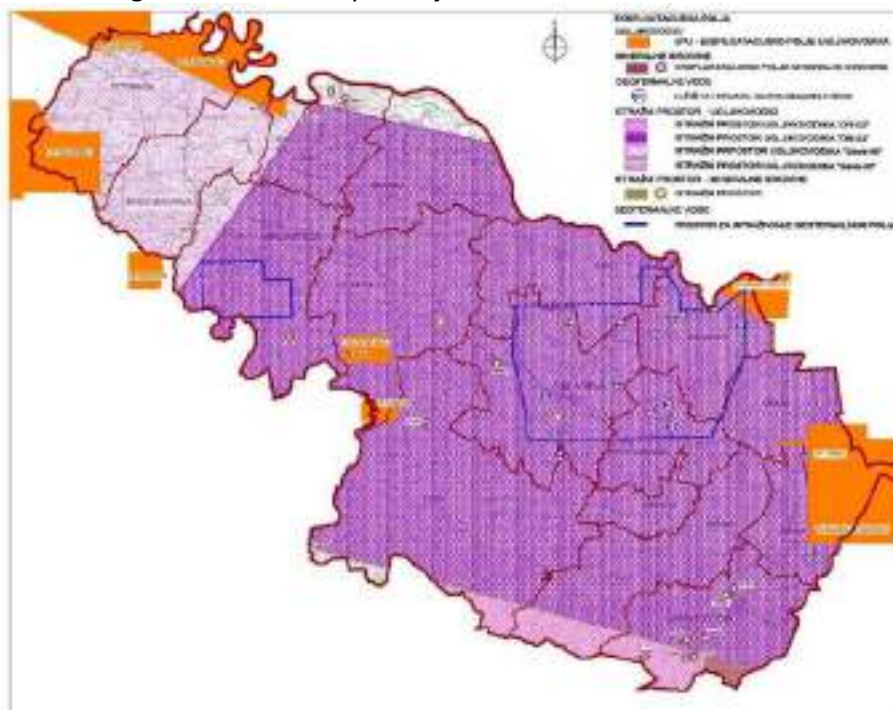
Složena geološka građa s naglašenim utjecajem tektonike uzrok su pojave mineralno-termalnih vrela duž rasjednih linija, a razlikuju se s obzirom na mineralni sastav (sumporna, slana) i temperaturu vode (hladna, mlačna, topla).

Drugi specifični vodni resurs predstavljaju geotermalne vode iz dubljih dijelova podzemlja. Na njihovo postojanje ukazala su duboka istražna bušenja za naftu i plin na području jezera u Virovitici, Slatini i Čađavici.

Geotermalna energija može se iskorištavati lokalno, jer se uglavnom koristi na mjestima proizvodnje i to u balneološke svrhe, za sport i rekreaciju, poljoprivredu, proizvodnju električne energije i zagrijavanje. Ova vrsta energije može se koristiti i šire ukoliko se javi interes i pokaže ekonomska

opravdanost takvog korištenja, jer ne zahtijeva nepoznata tehnička i tehnološka rješenja, a predstavlja ekološki čist proces koji nema negativnog utjecaja na okoliš.

Slika 8: Mineralne i energetske sirovine na području VPŽ

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravске županije godina

1.9.8. Biološka i krajobrazna raznolikost

Zaštićena područja

Temeljem Zakona o zaštiti prirode na području Županije zaštićeni su dijelovi prirode u šest kategorija zaštite koji obuhvaćaju područje od ukupno 20.088,79 ha. Zaštićenim područjima upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravске županije. Park prirode Papuk je državna razina zaštite.

Tablica 36: Zaštićena područja u Županiji

Rb	kategorija zaštite	naziv zaštićenog dijela	površina obuhvata u ha
1.	Regionalni park	Mura – Drava*	87.448,7
2.	Park prirode	Papuk	34.306,81
3.	Posebni rezervat	Dio šumskog odjela 34. G.J. Sekulinačke planine na Papuku	11,2
4.	Park šuma	Šuma Jankovac na Papuku	622,86
5.	Spomenik prirode	Majdan Rupnica kod Voćina	0,5
6.	Spomenik parkovne arhitekture	Stari park oko dvorca u Virovitici	5,01
7.	Spomenik parkovne arhitekture	Park u Slatini	1,27
8.	Spomenik parkovne arhitekture	Stablo Mamutovca (sequoia)	0,1
9.	Spomenik parkovne arhitekture	Park u Suhopolju	7,99
10.	Spomenik parkovne arhitekture	Skupina stabala oko škole u Noskovačkoj Dubravi	1,24
11.	Značajni krajobraz	Lokalitet Križnica	802,57
12.	Značajni krajobraz	Lokalitet Jelkuš	291,6

13.	Značajni krajobraz	Lokalitet Širinski otok	105,65
14.	Značajni krajobraz	Lokalitet močvarno stanište Vir	1,15

Izvor: Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Virovitičko-podravске županije

* područje Regionalnog parka Mura-Drava u Virovitičko-podravskoj županiji

Regionalni park je kategorija zaštite u kojoj su dopuštene gospodarske i druge djelatnosti, te korištenje prirodnih dobara kojima se ne ugrožavaju njegove bitne značajke i uloga, a realizacija pojedinih namjena prostora planiranih dokumentima prostornog uređenja ne ovisi samo o primjeni zakonske regulative iz područja zaštite prirode, već i o zakonskoj regulativi drugih sektora.

Regionalni park Mura-Drava proteže se na 87.680,52 ha kroz pet hrvatskih županija (Međimurska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska i Osječko-baranjska).

Udio Virovitičko-podravске županije u površini Regionalnog parka Mura-Drava je 20,35%, odnosno 17.801,96 ha, a u sastav parka ušla su i ranije zaštićena područja: u kategoriji zaštite Značajni krajobraz to su Križnica (površine 802,57 ha), Jelkuš (površine 291,60 ha), Širinski otok (površine 105,65 ha) i Močvarno stanište Vir (površine 1,15 ha), te Spomenik parkove arhitekture – Skupina stabala u Noskovačkoj Dubravi (površine 1.24 ha).

Na području Regionalnog parka Mura-Drava u Virovitičko-podravskoj županiji nalazi se sedam općina (Pitomača, Špišić Bukovica, Lukač, Gradina, Suhopolje, Sopje i Čađavica).

Regionalnim parkom Mura – Drava upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravске županije.

Ekološka mreža NATURA 2000²⁹

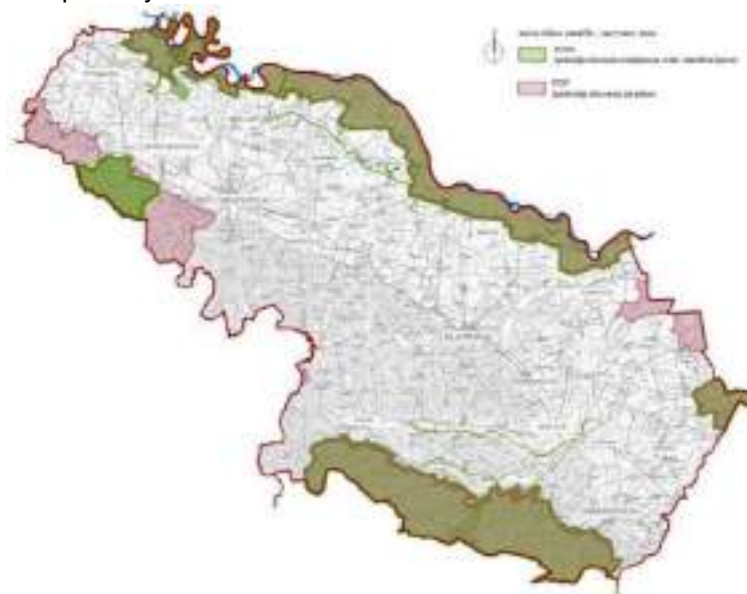
Vlada Republike Hrvatske donijela je Uredbu o ekološkoj mreži (NN 124/13, 105/15) koja je stupila na snagu u listopadu 2013. godine i kojom se proglašava Ekološka mreža RH odnosno područja NATURA 2000. Na području RH Ekološka mreža obuhvaća 36,92% kopna i 16,6% teritorijalnog mora.

Njezin cilj je očuvati ili ponovno uspostaviti povoljno stanje ugroženih i rijetkih vrsta te prirodnih i poluprirodnih stanišnih tipova. Dosad je u ovu Ekološku mrežu uključeno oko 30.000 područja na gotovo 20% teritorija EU što je čini najvećim sustavom očuvanih područja u svijetu.

Ekološka mreža na području Virovitičko-podravске županije pokriva prostor od oko 43.727 ha, uzimajući u obzir da se na nekim područjima preklapaju područja POVS-a (Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove) i POP-a (Područja očuvanja za ptice). Ekološka mreža na području Županije pokriva prostor od oko 43.727 ha, (21,6% ukupne površine Županije).

²⁹ U Hrvatskoj je Ekološka mreža propisana Zakonom o zaštiti prirode, a proglašena Uredba o ekološkoj mreži (N.N. 124/13, 105/15). Područja ekološke mreže sukladno EU ekološkoj mreži NATURA 2000 podijeljena su na područja važna za divlje svojte i stanišne tipove (potencijalna "SAC" područja - Special Areas of Conservatori) te međunarodno važna područja za ptice (potencijalna "SPA" područja - Special Protection Areas).

Slika 9: Karta zaštićenih područja

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravске županije

Ekološka mreža na području Virovitičko-podravске županije obuhvaća sljedeće:

POVS (Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove)

- Gornji tok Drave (od Donje Dubrave do Terezinog polja) - HR5000014
- Srednji tok Drave (od Terezinog polja do Donjeg Miholjca) - HR5000015
- Stari Gradac – Lendava HR2001004
- Starogradački Marof - HR 2001005
- Županijski kanal (Gornje Bazje – Zidina) - HR2001006
- Bilogora – HR2001281,
- Ribnjak Grudnjak s okolnim šumskim kompleksom - HR2001085
- Potoci oko Papuka – HR2001329
- Papuk – HR2000580

POP (Područja očuvanja značajna za ptice)

- Bilogora i Kalničko gorje HR1000008
- Ribnjaci Grudnjak i Našice HR1000011
- Taložnice Virovitičke šećerane HR1000012
- Gornji tok Drave (od Donje Dubrave do Terezinog polja) HR 1000014
- Srednji tok Drave 1000015
- Papuk HR1000040

Kroz aktivnosti projekata koji se provode na području Županije, a odnose se na očuvanje prirodne baštine, građane se nastoji uključiti u aktivnosti samih projekata kako bi se upoznali sa prirodom i potaknuli da u njoj provode više svog slobodnog vremena. Potrebno je dodatno poraditi na razvijanju svijesti građana o potrebi očuvanja prirodne baštine i bogatstvu flore i faune Županije.

1.9.9. Operativne snage zaštite

Na području Virovitičko-podravске županije su sve jedinice lokalne samouprave donijele odluku o osnivanju postrojbi civilne zaštite, tako je formirano ukupno 16 postrojbi opće namjene. U svim općinama i gradovima su postrojbe popunjene obveznicima civilne zaštite. Procjenom ugroženosti

Virovitičko-podravske županije definirana je potreba za specijalističkim postrojbama sukladno procijenjenim prirodnim i tehničko-tehnološkim opasnostima za područje Županije.

U Županiji su osnovane slijedeće specijalističke postrojbe:

1. Tim civilne zaštite za spašavanje iz ruševina (USAR-Urban Search and Rescue),
  - Tim srednje kategorije – 30 pripadnika
2. Tim civilne zaštite za spašavanje iz vode- 36 pripadnika,
3. Tim civilne zaštite za logistiku – 99 pripadnika.

U 2017. godini nije bilo potrebe za angažiranjem postrojbi civilne zaštite jer na području Županije nije bilo ugroza i izvanrednih situacija.

Tablica 37: Evidencija operativnih snaga civilne

OPERATIVNE SNAGE	VPŽ ukupno
STOŽER CZ	180
OPERATIVNE SNAGE VATROGASTVA	614
OPERATIVNE SNAGE CRVENOG KRIŽA	45
OPERATIVNE SNAGE HGSS-a	24
UDRUGE	39
POSTROJBE OPĆE NAMJENE, POVJERENICI I ZAMJENICI POVJERENIKA CZ	987
KOORDINATORI NA LOKACIJI	5
PRAVNE OSOBE	82

Izvor: Upravni odjel za gospodarstvo, poljoprivredu i europske fondove

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - nedostatan razvoj vodoopskrbnog sustava brdsko- planinskog područja Županije - nedovoljno iskorištenje riječnog resursa u svrhu razvoja riječnog prometa - neiskorištenost mineralno- termalnih i geotermičkih resursa - nedovoljna informiranost građana o važnosti razvrstavanja miješanog komunalnog otpada - neiskorištenje sirovine korisnog otpada na području Županije - nepostojanje Centra za gospodarenje otpadom 	<ul style="list-style-type: none"> - ulaganje u vodoopskrbne sustave brdsko- planinskih područja - veća iskoristivost riječnog potencijala za plovnost mogućim korekcijama riječnog korita - kontinuirano praćenje kakvoće zraka na lokalnoj razini - revalorizacija ekonomske opravdanosti korištenja mineralno- termalnih i geotermičkih resursa - pojačane aktivnosti educiranja građana o postupanju sa miješanim komunalnim otpadom - održivo upravljanje količinom otpada daljnjom preradom odvojenog prikupljenog korisnog otpada na području Županije - izraditi studiju izvedivosti i prilagoditi kapacitet i sadržaje planiranog Centra ciljevima Plana gospodarenja otpadom na nivou RH - podizanje svijesti lokalne zajednice o važnosti održavanja prirodnih područja zaštićenima i njihovom održivom korištenju

1. 10. Komunalna infrastruktura

1.10.1. Gospodarenje otpadom

Na području Virovitičko-podravske županije aktivna su tri odlagališta komunalnog otpada, kojima upravljaju tri komunalna poduzeća sa sjedištima i gradovima Virovitici, Slatini i Orahovici. Odlagališta su u fazama sanacije do uspostave regionalnog/županijskog centra za gospodarenje otpadom. Na gradskom odlagalištu otpada u Virovitici postoji ploha za zbrinjavanje azbestnog otpada. Donedavno je u funkciji bilo i odlagalište komunalnog otpada Klisa u Općini Pitomača koje je u postupku sanacije odlagališta.

S područja općina Mikeluš i Voćin sakupljeni otpad se prevozi izvan županije na odlagališta Doroslav (Donji Miholjac) i Petrovačka dola (Vukovar). Jedinice lokalne samouprave s područja Virovitičko-podravske županije dužne su osigurati izgradnju stacionarnih reciklažnih dvorišta na svom području, osim onih koje imaju manje od 3.000 stanovnika te su dužne osigurati na svom području mobilno reciklažno dvorište.

Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2022. godine na području županije nije predviđena izgradnja županijskog niti regionalnog centra za gospodarenje otpadom osim ako studije isplativosti i izvodljivosti pokažu opravdanost izgradnje ovih građevina uzimajući u obzir broj stanovnika i količinu otpada koju treba zbrinuti.

Tablica 38: Prikaz podataka o odloženim količinama otpada na odlagalištu u 2016. godini

Naziv odlagališta	Grad /općina	Upravitelj	Status operativnosti	Status sanacije	Osnova za utvrđivanje mase - vaganje	Ukupno odložena količina (svih vrsta) otpada (t)	Odloženo biorazgradkomunalnog otpada (t)	Odloženo ostalog biorazgrad. otpada (t)	Preostali kapacitet na dan 31.12.2016. (t)
GO Virovitica	Virovitica	Flora VTC d.o.o. Virovitica	aktivno	postupci sanacije u tijeku	da	12.351,61	5.215,72	0,00	16.000,00
Klisa	Pitomača	Komunalno Pitomača d.o.o. Pitomača	aktivno	sanacija u pripremi	ne	3.000,00	1.950,00	0,00	6.500,00
Radosavci	Slatina	Slatina kom d.o.o. Slatina	aktivno	postupci sanacije u tijeku	ne	4.169,92	2.564,72	0,00	8.500,00
Tuk	Orahovica	Papuk d.o.o. Orahovica	aktivno	postupci sanacije u tijeku	ne	1.920,00	1.243,20	0,00	54.913,00

Izvor podataka: Hrvatska agencija za zaštitu okoliša, 2016.

Ukupna odložena količina otpada na navedena odlagališta je 21.450,67 t/godine. Količina odloženog otpada na aktivna odlagališta ima tendenciju pada. Najveće količine odvojenih vrsta otpada iz komunalnog otpada u 2016. godini odnose se na papir (1.593,99 t), zatim na plastiku, staklo, metal, glomazni otpad i tekstil dok biootpad nije zabilježen. Ukupna količina proizvedenog komunalnog otpada (sa dodatno utvrđenim i procijenjenim količinama) u 2016. godini, u Županiji iznosi 284 kg/stan što je manje od državnog prosjeka (392 kg/stan).

Na području Županije u 2016. godini javnu uslugu sakupljanja i odlaganja komunalnog otpada pružaju 3 komunalna trgovačka društva koja imaju važeće dozvole za gospodarenje otpadom i komunalno trgovačko društvo koje ima važeću dozvolu samo za sakupljanje komunalnog otpada. Pokrivenost odvoza otpada na području županije iznosi preko 90%. Teži se tendenciji smanjenja količine odloženog otpada na odlagališta radi uspostavljanja selektivnog sakupljanja otpada na cijelom području županije. Sukladno Zakonu o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13, 73/17) te Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o održivom gospodarenju otpadom (NN 14/19), sve jedinice lokalne samouprave s područja Virovitičko-podravске županije koje imaju više od 3.000 stanovnika dužne su osigurati izgradnju reciklažnih dvorišta na svom području. Općine Crnac, Čačinci, Čađavica, Mikleuš, Nova Bukovica, Sopje, Voćin i Zdenci imaju manje od 3.000 stanovnika te su dužne osigurati na svom području funkcioniranje mobilnog reciklažnog dvorišta.

U prostornim planovima svih jedinica lokalne samouprave određene su lokacije građevina za gospodarenje otpadom od lokalnog značaja. Gradovi Virovitica, Slatina i Orahovica imaju postojeća reciklažna dvorišta na odlagalištima komunalnog otpada, u 3 općine je u tijeku realizacija izgradnje reciklažnih dvorišta (Pitomača, Špišić Bukovica, Suhopolje). Trenutno u 3 općine postoje mobilna reciklažna dvorišta (Čađavica, Nova Bukovica i Mikleuš), a u još tri općine se planira nabava mobilnog reciklažnog dvorišta (Crnac, Zdenci i Voćin).

Uredba Vlade Republike Hrvatske o gospodarenju komunalnim otpadom koja je na snagu stupila 1. studenoga 2017. godine obvezuje općine i gradove na značajno smanjenje količine miješanog komunalnog i biorazgradivog otpada kako bi se koristan otpad maksimalno iskoristio. Gradovi nabavljaju prilagođene spremnike za odvojeno skupljanje otpada i pojačano provode aktivnosti informiranja i educiranja građana o važnosti odvajanja otpada no svijest građana je još uvijek nedovoljno razvijena te većina građana još uvijek ne razvrstavaju otpad ili ga odlažu na neprimjerena mjesta.

1.10.2. Javna vodoopskrba

Na području Virovitičko-podravске županije postoji nekoliko većih sustava vodoopskrbe. To su:

- a) vodoopskrbni sustav Virovitica sa crpilištem Bikana kapaciteta 390 l/s, sa kapacitetom prerade od 160 l/s; koji pokriva Grad Viroviticu sa svim naseljima te sva naselja u općinama Špišić Bukovica, Lukač, Gradina i Suhopolje,
- b) vodoopskrbni sustav Slatina sa zahvatom iz crpilišta Medinci kapaciteta 99 l/s kojim se opskrbljuju sva naselja Grada Slatine, izuzev prigradskih naselja Ivanbrijeg, Golenić i Lukavac, te naselja općina Sopje, Čađavica, Mikleuš i Nove Bukovice, izuzev naselja Gornje Viljevo, kao i Općina Podravska Moslavina u Osječko-baranjskoj županiji
- c) vodoopskrbni sustav Orahovica koji se bazira na tri izvora-kaptaže (Tisovac - kapaciteta 14 l/s, Toplički potok - kapaciteta 3 l/s i Fatovi - kapaciteta 21 l/s) ukupnog kapaciteta 48 l/s, a kojim se opskrbljuju naselja Grada Orahovice i naselja u općinama Zdenci i Čačinci.

Postoje i oni manji vodoopskrbni sustavi, kao što su:

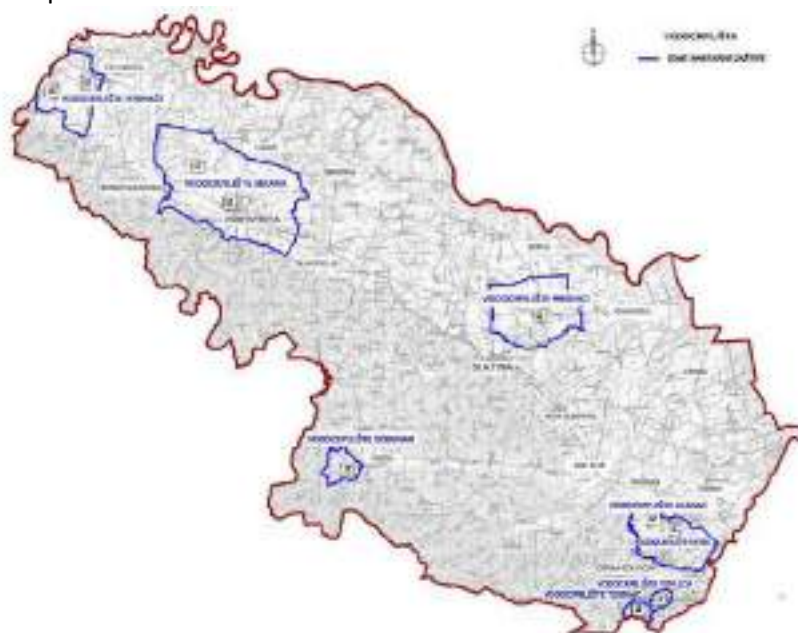
- a) Špišić Bukovica sa vodocrpilištem kapaciteta 2x10 l/s (bez obrade vode) koji više nije u funkciji obzirom da je izvršen priključak na vodoopskrbni sustav Virovitica, potom
- b) vodoopskrbni sustav Pitomača koji se snabdijeva pitkom vodom sa vodocrpilišta Lisičine, kapaciteta 25 l/s, a kojim su obuhvaćena i pokrivena vodovodnom mrežom sva naselja Općine, osim naselja Križnica te

- c) vodoopskrbni sustav Voćin, sa kaptažom izvora (Sobunar) kapaciteta oko 17 l/s. kojom su obuhvaćena i pokrivena vodovodnom mrežom sva naselja u općini osim naselja Dobrić, Đuričić, Hum, Gornji Meljani, Hum Varoš, Kuzma, Lisičine, Rijenci, Sekulinci, Smude i Popovac.

Lokalni vodoopskrbni sustavi postoje u Gornjoj Pištani, Donjoj Pištani i Duzluku gdje je izvršena kaptaža gorskih izvora.

Voda je osigurana za gotovo sva gradska i općinska središta. Od ukupno 188 naselja, njih 172 odnosno 91% je pokriveno vodoopskrbom. Razlike su vidljive prvenstveno u priključenosti na vodoopskrbni sustav koja u većim gradovima iznosi i do 99%, do je u nekim ruralnim sredinama 6%.

Slika 10: Karta vodocrpilišta

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravске županije

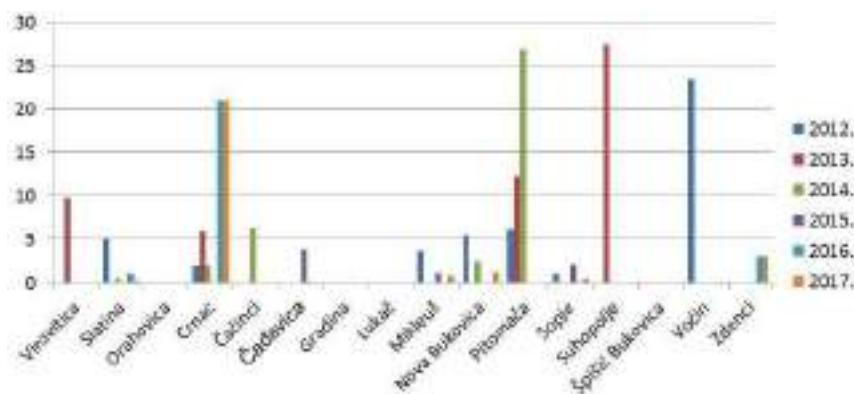
Tablica 39: Mreža javne vodoopskrbe

Grad/ općina	izvorište	dužina mreže u KM izgrađena u godini		dužina mreže U KM -ukupno-		broj priključaka u godini		broj priključaka -ukupno-	
		2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.
Virovitica	Bikana	-	-	242	242	52	17	9.378	9.395
Slatina	Medinci	-	0,21	121,53	121,74	-	50	5.028	5.078
Orahovica	Tisovac	-	-	53,5	53,5	-33	1	1.893	1.908
Crnac	Fatovi	21,01	-	40,01	40,01	14	44	77	121
Čačinci	Fatovi	-	-	35,7	35,7	10	5	656	661
Čađavica	Medinci	0,04	-	84,40	84,40	20	31	385	416
Gradina	Bikana	-	-	98	98	16	-	1.206	1.206
Lukač	Bikana	-	-	66	66	25	22	1.307	1.329
Mikleuš	Medinci	-	0,77	14,67	15,44	4	7	414	421
Nova	Medinci	-	1,14	40,59	41,73	5	15	305	320
Bukovica									
Pitomača	Lisičine	-	-	136,775	136,77	64	133	935	1.075
Sopje	Medinci	-	0,42	41,79	42,21	40	16	367	383
Suhopolje	Bikana	-	-	182	182	46	94	2.011	2.105

Špišić Bukovica	Bikana	-	-	77	77	22	32	1.075	1.107
Voćin	Sobunar	-	0,02	58,6	58,62	-	10	511	521
Zdenci	Fatovi	3,01	-	42,51	42,51	42	16	494	510

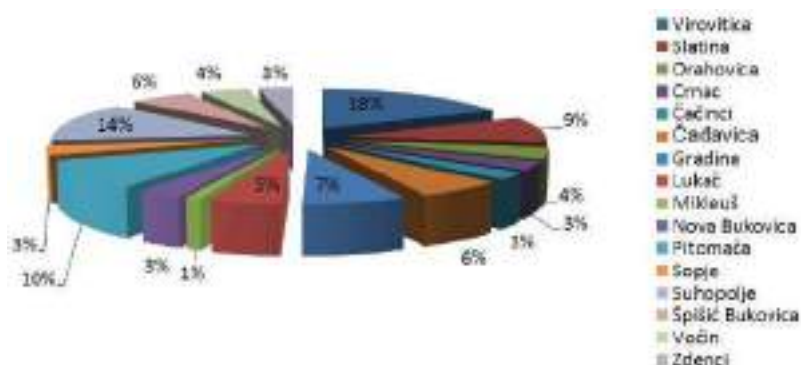
Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravске županije

Grafikon 21: Dužina javne vodoopskrbne mreže u km izgrađene po godinama od 2012. do 2017. godine

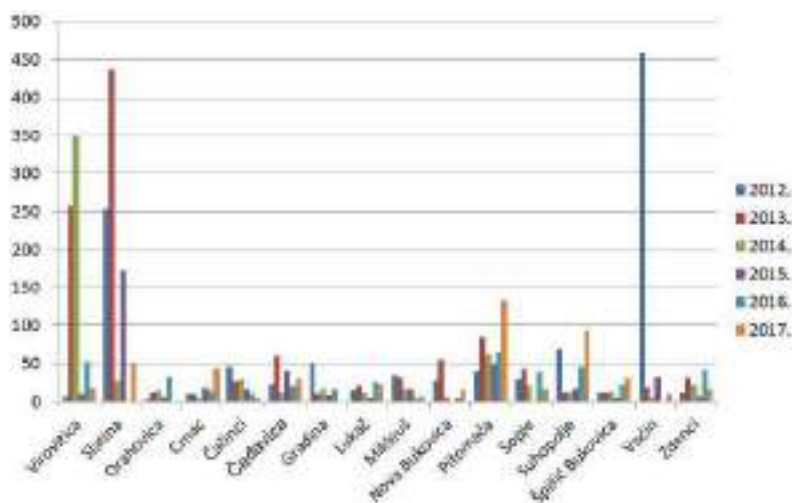
Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravске županije

Grafikon 22: Ukupna zastupljenost javne vodoopskrbne mreže u postotku po JLS zaključno s 2017. godinom

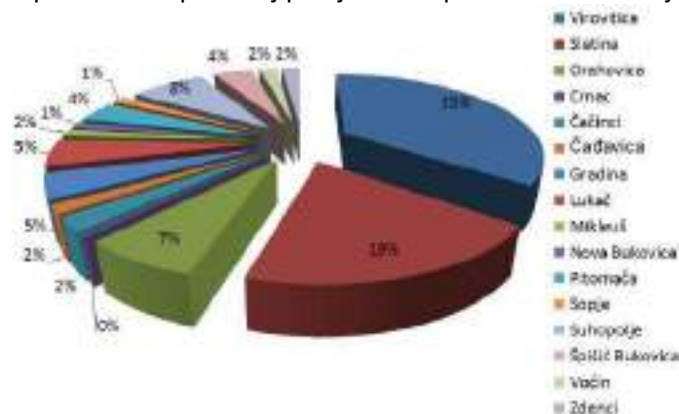
Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravске županije

Grafikon 23: Broj priključaka na sustav javne vodoopskrbne mreže po godinama od 2012. do 2017. godine

Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravске županije

Grafikon 24: Javna vodoopskrba - ukupan broj priključaka u postotku u JLS zaključno sa 2017. godinom

Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravске županije

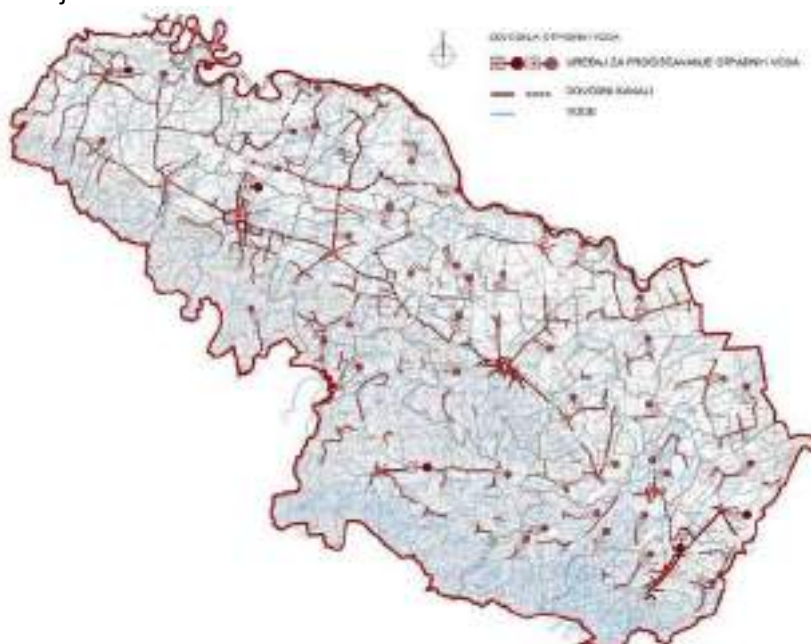
1.10.3. Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Stanje odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda ne zadovoljava sve potrebe stanovnika Virovitičko-podravске županije.

Javna odvodnja otpadnih voda je organizirana u gradovima i prigradskim naseljima, dok ruralni dijelovi i manja naselja uglavnom nemaju sustav javne odvodnje.

Uz postojeće sustave odvodnje u gradovima i prigradskim naseljima, trenutno je u tijeku ishođenje akata za građenje ili su započeti radovi na izgradnji sustava odvodnje na područjima općina Pitomača, Špišić Bukovica, Lukač, Suhopolje i Gradina, rekonstrukcije postojećeg sustava odvodnje Grada Slatine s prigradskim naseljima Medinci, Sladojevci, Kozice, Bakić, Markovo i Novi Senkovac te općine Zdenci i Čačinci.

Slika 11: Karta odvodnje

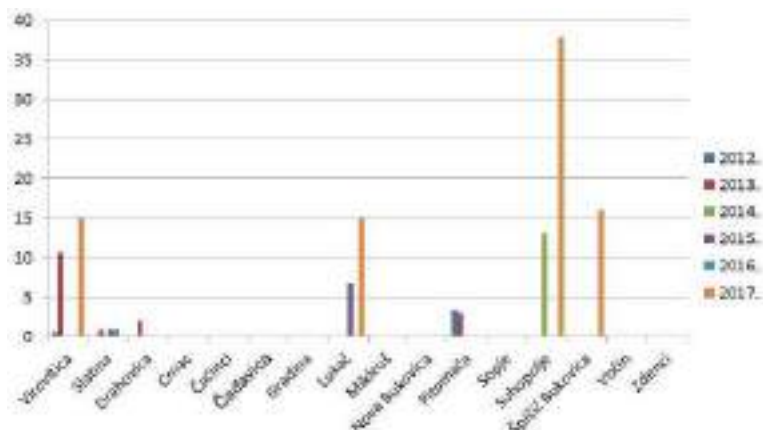
Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravске županije

Tablica 40: Mreža javne odvodnje

Grad/općina	postoji/ ne postoji	dužina mreže u KM izgrađena u godini		dužina izgrađene mreže u km -ukupno-		broj priključaka u godini		broj priključaka -ukupno-	
		2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.
		Virovitica	Postoji	-	15	-	160	31	15
Slatina	Postoji	1	-	78	78	27	-	3.130	3.130
Orahovica	Postoji	-	-	32	32	7	-	1.378	1.378
Crnac	Ne postoji	-	-	-	-	-	-	-	-
Čačinci	U izgradnji	-	-	-	-	-	-	-	-
Čađavica	U izgradnji	-	-	-	-	-	-	-	-
Gradina	U izgradnji	-	-	-	-	-	-	-	-
Lukač	Postoji	-	15	-	15	107	57	196	253
Mikleuš	Ne postoji	-	-	-	-	-	-	-	-
Nova Bukovica	U izgradnji	-	-	-	-	-	-	-	-
Pitomača	Postoji	-	-	18,24	18,24	35	45	787	832
Sopje	Ne postoji	-	-	-	-	-	-	-	-
Suhopolje	Postoji	-	38	-	38	-	64	168	232
Špišić Bukovica	U izgradnji	-	16	-	16	-	177	-	177
Voćin	Ne postoji	-	-	-	-	-	1	-	1
Zdenci	U izgradnji	-	-	-	-	-	-	-	-

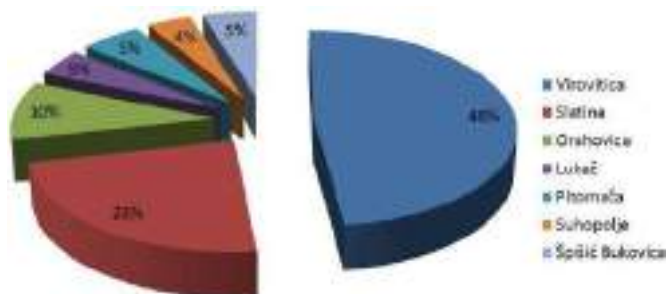
Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravske županije

Grafikon 25: Dužina mreže javne odvodnje u km izgrađena po godinama u JLS od 2012. do 2017. godine

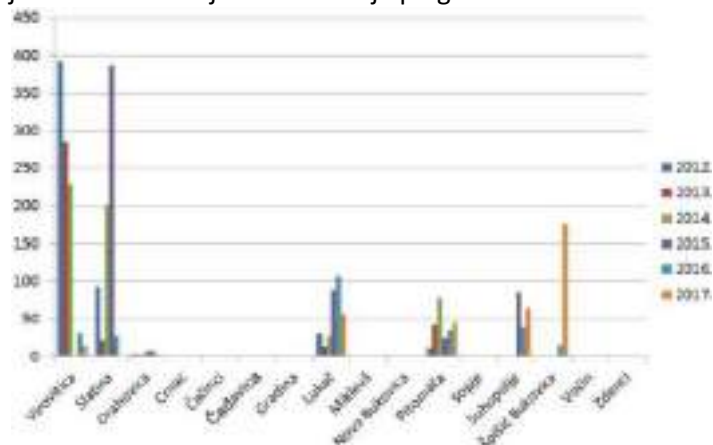
Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravske županije

Grafikon 26: Ukupna dužina izgrađene mreže javne odvodnje u postotku u JLS zaključno s 2017. godinom

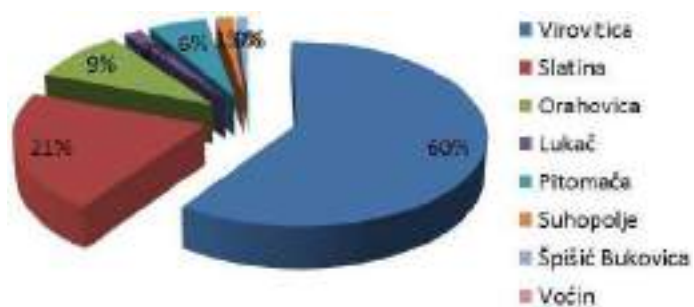
Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravske županije

Grafikon 27: Broj priključaka na sustav javne odvodnje po godinama u JLS od 2012. do 2017. godine

Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravske županije

Grafikon 28: Ukupan broj priključaka na sustav javne odvodnje u postotku u JLS zaključno s 2017. godinom

Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravske županije

1.10.4. Plinoopskrba

U okviru izrade prostornog plana Županije izrađena je studija plinoopskrbe za cijelu Virovitičko-podravsku županiju.

Na području Županije nalaze se vodovi visokotlačnog sustava veledistributera plina (50 bar), mjerno-redukcijske stanice (MRS-e) na tim vodovima, srednjetlačne (3 bar) i niskotlačne (100 mbar) distribucijske mreže u naseljima uz MRS-e. Područjem Županije prolaze magistralni plinovodi: magistralni plinovod Budrovac-Donji Miholjac DN 450/50, magistralni plinovod Virovitica-Kutina DN 500/50, magistralni plinovod MRS Koprivnica- MRS Suhopolje, DN 250/50, dionica PČ Virovitica-MRS Suhopolje, magistralni plinovod Pepelana-Suhopolje DN 150/50, magistralni plinovod Đurđenovac – Čačinci DN 100/50, te spojni plinovod BIS Otrovanec-MRS Pitomača, spojni plinovod BIS Bakić - MRS Podravska Slatina, spojni plinovod za MRS Sladojevci, spojni plinovod za MRS Đoltu, spojni plinovod za MRS Orahovicu.

Mjerno-redukcijske stanice su smještene u Pitomači, Đolti, Virovitici, Suhopolju, Sladojevcima, Slatini, Čađavici, Čačincima i Orahovici. Od navedenih MRS-a one u Đolti i Sladojevcima izvedene su za priključenje velikih industrijskih potrošača direktno na magistralnu mrežu veledistributera, dok je oko svih ostalih MRS-a postojeći razvod obuhvatio široku i javnu potrošnju.

Postojeći distribucijski razvodi većinom su koncipirani kao zaokruženi sustavi, bez mogućnosti proširenja na okolna naselja priključenjem na najbliže vodove, nego će se to morati ostvariti rekonstrukcijama ili (i) novim linijama na MRS-ama.

Problemi prostornog razvitka leže u distribucijskom raspletu. Brdski dio područja Županije je osim nerazvijenosti i malog broja potencijalnih korisnika problematičan i zbog izvođenja mreže, što će utjecati na cijenu takvih sustava.

1.10.5. Elektroopskrba

Virovitičko-podravska županija ima elektroenergetski potencijal rijeke Drave, no zbog neizgrađenosti hidroelektrane, cjelokupne elektroenergetske potrebe podmiruju se iz elektroenergetske mreže HEP. Elektroenergetska mreža sadržava objekte na prijenosnim i distribucijskim naponskim razinama.

Elektroenergetska mreža za prijenos električne energije sadržava samo objekte na 110 kV naponskoj razini i to:

- Trafostanice 110/35/10 kV: Virovitica i Slatina.
- Zračne 110 kV dalekovode: DV 110 kV TS Virovitica – TS Slatina-TS Našice i DV 110 kV Virovitica -Daruvar

Fizički pokazatelji o izgrađenosti prijenosne mreže na području Županije prikazani su u sljedećoj tablici:

Tablica 41: Izgrađenost prijenosne mreže

Naponska razina (kV)	Vrsta objekta	Jedinica mjere	Iznos
110	TS	kom	2
		MVA	120
	ZDV	km	71,8
	KDV	km	-

Izvor: HEP-Zagreb, Direkcija za upravljanje i prijenos

Distribucijska mreža obuhvaća sve distribucijske naponske razine i pokriva područje Županije.

Sljedeća prostorno-razvojna neravnoteža očituje se u izgrađenosti distribucijske mreže. Naime potrebe za električnom energijom svih naselja u sjevernim dijelovima Županije podmiruju se iz 10 kV mreže što do kraja planskog razdoblja neće u potpunosti zadovoljiti isporuku kvalitetne električne energije.

Cjelokupni razvitak uz povećanje potrošnje električne energije u kućanstvima uvjetovat će i dogradnju distribucijske mreže na svim naponskim razinama. Stoga se na 35 kV naponskoj razini planira poboljšati opskrba dijela naselja uz rijeku Dravu izgradnjom 35/0,4 kV trafostanice u blizini Rušana napajane iz pravca Virovitice i pravca Suhopolja, a snagu postojećih 35/10 kV trafostanica povećavati prema nastalim potrebama.

Županija nastoji povećati proizvodnju električne energije obnovljivim izvorima. Tako je izgrađen model Sunčane elektrane Medinci. Projektom se namjerava razviti jedinstveni model spajanja korištenja obnovljivih izvora energije u sinergiji sa poljoprivrednom proizvodnjom kao primjerom dobre prakse i temelj daljnjeg razvoja. Tijekom 2017. godine u pogon su puštena dva bioplinska postrojenja u Poduzetničkoj zoni Kućanica-Medinci čiji je finalni proizvod osim električne energije i toplinska energija, a 2018. godine kogeneracijsko postrojenje u zoni Trnovača u Slatini.

1.10.6. Elektroničke komunikacije/Širokopojasni internet

Elektronička komunikacijska infrastruktura i povezana oprema prema načinu postavljanja, dijeli se na elektroničku komunikacijsku infrastrukturu i povezanu opremu na postojećim građevinama (antenski prihvat) i elektroničku komunikacijsku infrastrukturu i povezanu opremu na samostojećim antenskim stupovima.

Ravnomjerna pokrivenost prostora elektroničko komunikacijskom infrastrukturom i drugom povezanom opremom izgradnjom nepokretne i mobilne mreže omogućiti će dostupnost širokopojasnog pristupa internetu. Širokopojasni pristup velikih brzina iznimno je važan za razvoj suvremenog gospodarstva, ali i ostvarenje društvenih koristi za različite korisničke skupine, kao: kućanstva, građane, usluge elektroničke javne uprave – e-uprava. U Virovitičko-podravskoj županiji je u tijeku izrada Planova razvoja širokopojasnog interneta općina, gradova i udruženja istih.

Elektroničke komunikacije u nepokretnoj mreži

Na području Županije djeluje Telekomunikacijski centar Virovitica koji putem AXE centrala u Virovitici i Slatini obnaša telekomunikacijski promet za cijelu Županiju. Izgradnjom mjesnih telefonskih mreža većeg kapaciteta od broja domaćinstava stvorena je dobra osnova da svako domaćinstvo i pravna osoba ima mogućnost postati korisnik telekomunikacijskih usluga.

Telefonski razvodi su uglavnom izvedeni podzemnim TK kabelima uvučenim u distributivnu telefonsku kanalizaciju DTK, kroz koju su provedeni i optički kabeli, kao i CATV mreža.

Elektronička komunikacijska infrastruktura u nepokretnoj mreži na području županije i dalje će se razvijati sukladno potrebama i razvoju tehnologije.

Elektroničke komunikacije u pokretnoj mreži

Za područje županije izrađen je "Zajednički plan razvoja pokretne komunikacijske infrastrukture". koji kroz mrežu građevina elektroničke pokretne komunikacije, omogućuje osiguravanje nužnih preduvjeta za izgradnju elektroničke komunikacijske infrastrukture, odnosno samostojećih antenskih stupova.

Na području županije nalazi se ukupno 56 baznih postaja na 48 lokacija, od toga 27 antenskih stupova u vlasništvu operatora javnih komunikacijskih mreža VIPnet, Tele2 i HT, (4) antenska stupa ostalih infrastrukturnih operatora i (17) antenska prihvata na postojećim objektima.³⁰

Na području županije određeno je 47 elektroničkih komunikacijskih zona namijenjenih izgradnji samostojećih antenskih stupova u svrhu planiranog razvoja elektroničke komunikacijske infrastrukture.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> – nije izgrađen potpun sustav odvodnje za područje VPŽ – nedovoljno uređaja za pročišćavanje otpadnih voda – nezadovoljavajući stupanj pročišćavanja otpadnih voda – mala zastupljenost plinskih priključaka u domaćinstvima u drugoj i trećoj grupi naselja – neiskorišten elektroenergetski potencijal rijeke Drave – elektroenergetski aspekt prostorno-razvojne neravnoteže zbog nepostojanja elektrana od Osijeka na istoku, Dubrave na zapadu te Siska na jugozapadu – potrebe za električnom energijom svih naselja u sjevernim dijelovima županije podmiruju se iz 10 kW mreže i 35kW mreže, što do kraja planskog razdoblja neće u potpunosti zadovoljiti isporuku kvalitetne električne energije	<ul style="list-style-type: none"> – razvitak vodoopskrbnog sustava i proširenje vodovodne mreže – graditi sustav za prikupljanje i transport otpadnih voda – graditi uređaje za pročišćavanje otpadne vode – povećati plinifikacijsku mrežu na području županije – izgradnja hidroelektrane – dogradnja distribucijske mreže na svim naponskim razinama – razvoj elektroničke komunikacijske infrastrukture sukladno razvoju tehnologije – razvoj sustava iskorištavanja obnovljivih izvora energije

³⁰ Izvor: HAKOM, Zagreb

1.11. Prometna infrastruktura

1.11.1. Prometni sustav

Područje Županije svojim prometno-zemljopisnim položajem predstavlja sastavni dio spoja Hrvatske prema europskim prometnim sustavima. U valorizaciji pogodnosti prostora Županije jedna od najznačajnijih prednosti pridaje se prometnoj ulozi područja pa u tom značaju prelazi okvire same Županije.

1.11.2. Cestovni promet

Na prostoru Županije nalaze se 849,5 km cesta sljedeće kategorizacije:

- državne ceste	188,2 km	(22,15%)
- županijske ceste	371,2 km	(43,69%)
- lokalne ceste	290,1 km	(34,16%)
Ukupno:	849,5 km	(100,00%)

Ratna razaranja donijela su nova oštećenja cestovne mreže i pratećih objekata. Osim oštećenja od ratnih djelovanja dio mreže pretrpio je velika oštećenja uslijed preusmjerenja cjelokupnog prometa za istočnu Hrvatsku na podravski koridor (dionica cestovnog pravca Virovitica – Slatina – Našice – Đakovo – Vinkovci).

U pogledu zaštite područja najizrazitiji problem je prolazak državnih cesta D-2 i D-5 gradskim središtem Virovitice koje je zaštićena urbanistička cjelina sa spomenicima graditeljske baštine te sa parkom–spomenikom parkovne arhitekture. Rezultat prethodno navedenog je vrlo loše stanje cestovne mreže na Županiji, kako u pogledu prometno-tehničkih elemenata, tako i u pogledu stanja kolničke konstrukcije. Općenito se može konstatirati da je cestovni prometni sustav nizinskog dijela Županije cjelovitiji i u boljem stanju od onog u brežnim područjima.

Poboljšanje stanja cestovne prometne infrastrukture Županije, a posebno pograničnog područja spada u glavne prioritete na razini Županije, kao i izgradnja segmenta državnih cestovnih pravaca (D-2 i D-5) čime će se cestovna prometna infrastruktura izmjestiti iz zaštićenih spomeničkih cjelina.

Prioriteti u izgradnji cesta su autocesta A-13 čvorište Vrbovec 2 (A-12) – Bjelovar – Virovitica – GP Terezino Polje te brze ceste D-2 (Ormož) – Otok Virje – Varaždin – Virovitica – Osijek – GP Ilok i D-5 Virovitica – Veliki Zdenci – granica BiH i priključni pravac Veliki Zdenci – Daruvar – Kutina.

Cestovni granični prijelazi prema Republici Mađarskoj na području Županije su: Terezino Polje (međunarodni I kategorije) i Sopje (pogranični).

Pješački promet uz većinu prometnica, osim u gradskim, prigradskim i nekim većim naseljima, nije osiguran, što otežava promet vozila i sigurnost pješaka. Isto tako nedovoljno je razvijena biciklistička infrastruktura koja bi služila za potrebe lokalnog stanovništva i za potrebe turizma, unatoč planiranoj mreži sa popratnom turističkom infrastrukturom.

1.11.3 Željeznički promet

Željeznički promet u sjeverozapadnoj Hrvatskoj ima vrlo dugu tradiciju i njegova je uloga u sveukupnom razvoju tog područja vrlo značajna za društveno-gospodarski razvoj. Prostorom Županije prolaze dvije trase željezničkih pruga:

- trasa željezničke pruge R202 od značaja za regionalni promet Varaždin – Koprivnica – Virovitica – Osijek – Dalj
- trasa željezničke pruge L205 od značaja za lokalni promet Banova Jaruga – Daruvar – Pčelić odvojnica (rasputnica)

Tablica 42: Dionice željezničkih pruga u Županiji

Naziv dionice željezničke pruge	Dužina (km)	Osovinski pritisak (t)	Dopušte- na brzina (km/h)	Željeznički kolodvori	Postaje stajališta	Napomena
Dalj-Varaždin dionica (Feričanci-Kloštar)	82,627	22,5	60-100 (40)	Zdenci- Orahovica Čačinci Slatina Cabuna Suhopolje Virovitica Špišić Bukovica Pitomača	Nova Bukovica Sladojevci Podravska Bistrica Pčelić Mikleuš Virovitica-Grad Vukosavljevica	Transportno otpremništvo - Mikleuš odvojnica (rasputnica)
Banova Jaruga- Pčelić (dionica (Pivnica-Pčelić)	10,39	16	40-60		Pivnica Pepelana Pčelić	Odvajanje od želj. od značaja za reg. promet R202 Dalj-Varaždin u rasputnici Pčelić

Izvor: HŽ Infrastruktura

Osiguranje pruga i kolodvora signalno-sigurnosnim uređajima je ili tehnološki zastarjelo ili ga uopće nema. Cestovni putni prijelazi u razini (CPR) poseban su problem na prugama i cestama sjeverozapadne Hrvatske.

1.11.4. Riječni promet

Sjevernim rubom prostora Županije prolazi tok rijeke Drave koji predstavlja granicu Županije, a ujedno i međudržavnu granicu između Republike Hrvatske i Republike Mađarske.

Na prostoru Županije plovidba na rijeci Dravi je u međudržavnom režimu plovidbe. Plovni put na rijeci Dravi u uvjetima prirodnog protoka svrstan je u tri plovidbene klase. Na prostoru Županije dužina plovnog puta iznosi 75 km, a svrstava se (prema ECE-u) u I klasu plovnog puta (u sklopu dionice D. Miholjac – Ždalice).

Redovita plovidba odvija se do Barcsa (157 r km), a uzvodno se plovi iznimno i to zbog eksploatacije šljunka iz dravskog korita.

Postojeća riječna pristaništa na rijeci Dravi su:

- pristanište za šljunak u Kapincima, r km 126 i
- pristanište u Terezinom Polju, r km 152.

1.11.5. Zračni promet

Na području Županije postoji 12 poljoprivrednih letjelišta. Raspadom velikih poljoprivrednih kombinata dalje korištenje letjelišta ovisit će o novom ustroju poljoprivrednih gospodarstava i njihovoj potrebi da koristi zrakoplovstvo u obradi zemljišta.

To se prvenstveno odnosi na zonu županijskog središta – grada Virovitice gdje postoje dva uzletišta Korija i Lukač te prostor između Korije i Virovitice (na lijevoj strani iz pravca Virovitice) kao i uzletišta Banov Brod (općina Pitomača) i Kućanica (Grad Slatina). Potrebno je prostor između Korije i Virovitice koji ispunjava prostorne i prirodne preduvjete osposobiti za športsku zračnu luku s travnatom uzletno-sletnom stazom i mogućnošću prihvata manjih putničkih zrakoplova (do 5.700 kg), dok je lokacija Banov Brod planirana za izgradnju športskog aerodroma.

Slika 12: Karta prometne infrastrukture

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravске županije

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> — slaba povezanost Županije s glavnim prometnim pravcima — loše stanje prometnica na području Županije — nepostojeći javni prijevoz putnika — neodgovarajući uvjeti pješačkog prometa — loše stanje postojećih željezničkih pruga i popratne infrastrukture i neulaganje u sanaciju — nekorištenje željezničkog transporta — slaba iskorištenost mogućnosti koje pruža riječni promet — neiskorištenost postojeće infrastrukture zračnog prometa — nedovoljno razvijena biciklistička infrastruktura u službi turizma 	<ul style="list-style-type: none"> — razvoj infrastrukture usmjeren na bolje povezivanje Županije s glavnim prometnim pravcima — sanacija postojećih prometnica i bolje održavanje postojeće prometne infrastrukture — izgradnja pješačkih nogostupa i sanacija postojećih — uspostava javnog prijevoza putnika sukladno potrebama — sanacija postojećih željezničkih pruga i popratne infrastrukture — intenziviranje upotrebe željezničkog transporta u putničke i gospodarske svrhe — analiza mogućnosti i potrebe za korištenjem riječnog prometa — prenamjena infrastrukture zračnog prometa u nove svrhe — razvoj biciklističkih staza i popratne turističke infrastrukture

1.12. Institucionalni kontekst

1.12.1. Institucionalni kontekst

Institucionalni okvir za upravljanje razvojem u Virovitičko-podravskoj županiji čine županija i jedinice lokalne samouprave (13 općina i 3 grada). Županija kroz svoje upravne odjele sudjeluje u izradi svih strateških dokumenata te kontinuirano pruža podršku svim zainteresiranima za ulaganja, pokretanje poslovanja i ostale aktivnosti kojima se želi potaknuti održiv društveno-gospodarski razvoj ovog kraja.

Županijska uprava sastoji se od sljedećih upravnih tijela: Tajništvo županije, Ured župana, Služba za javne financije, Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša, Upravni odjel za gospodarstvo, poljoprivredu i europske fondove, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu i Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb.

Institucije koje su podrška razvoju Županije su:

- HGK Županijska komora Virovitica (1994.)
- HOK Obrtnička komora Virovitičko-podravske županije
- Partnersko vijeće za područje Virovitičko-podravske županije
- VIDRA – Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije
- Poduzetnički inkubator Virovitičko-podravske županije
- Panonski drvni centar kompetencija
- Razvojna agencija VTA
- Gradska razvojna agencija Slatine
- Draft d.o.o. za poticanje gospodarskog razvoja, savjetovanje, zastupanje i turistička agencija
- Lokalno partnerstvo za zapošljavanje u Virovitičko-podravskoj županiji
- Lokalne akacijske grupe – LAG: LAG Virovitički prsten (VIP), LAG „Marinianis“, LAG „Papuk“

Usprkos nedostatku djelatnika za obujam poslova koje zahtijeva priprema i provedba projekata te priprema i provedba strateških dokumenata, navedene institucije i grupacije kao institucionalni okvir provedbe svojim radom djelotvornim i učinkovitim praćenjem i provedbom ovih dokumenata su čimbenik županijskog i lokalnog razvoja.

1.12.2. Međuregionalna i međunarodna suradnja

Poticanjem međunarodne i međuregionalne suradnje Županija nastoji doprinijeti razmjeni znanja i iskustava te primjera dobre prakse čime se pruža mogućnost predstavljanja vlastitih postignuća, stvaranja i razvijanja mreža, stvaranja preduvjeta za povezivanje gospodarstva, raznih zainteresiranih institucija i organizacija, stručnjaka i slično s ciljem gospodarskog i društvenog razvoja županije, te je stoga međunarodna i međuregionalna suradnja od iznimne važnosti za Županiju. Virovitičko-podravska županija je višegodišnjom provedbom međunarodnih aktivnosti ojačala vlastite institucionalne i administrativne kapacitete.

Županija je prepoznala važnost povezivanja, kako sa stranim državama i regijama, tako i sa hrvatskim županijama te JLS-ovima stoga već dugi niz godina snažno podupire i razvija suradnju s njima. Jedan od primjera odlične suradnje je Savjet za Slavoniju, Baranju i Srijem koji je svoju kulminaciju dosegno potpisivanjem Razvojnog sporazuma za područje Slavonije, Baranje i Srijema.

Suradnja se odvija kroz razne oblike razmjene iskustava te zajedničkog usklađivanja djelovanja županija, gradova i općina u odnosu na tijela državne vlasti, a posebno o pitanjima od značenja za razvoj, zajedničke inicijative i projekte.

Županija je aktivna u slijedećim međuregionalnim i regionalnim organizacijama:

- Hrvatska zajednica županija,
- PANNON EGTC-Pannon European Grouping for Territorial Cooperation
- Euroregionalna suradnja Dunav-Drava-Sava

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> – sporo provođenje razvojnih planova i programa što zbog komplicirane zakonske regulative, a što zbog ne postojanja dovoljne motiviranosti pojedinaca – nedostatak vlastitih sredstava za sufinanciranje projekata iz fondova EU-a – nedovoljan broj osoblja za provođenje strateških dokumenata (strategija)	<ul style="list-style-type: none"> – stvaranje dovoljnih ljudskih kapaciteta u potpornim institucijama (kroz edukaciju) – veća koordinacija i suradnja na svim razinama

2. REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJE STRATEGIJE

1. Uvodne informacije

Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, NN 147/2014, te njegovim izmjenama i dopunama NN 123/17, 118/18 (dalje u tekstu: Zakon) postavljen je temelj zakonodavnog, institucionalnog i strateškog okvira upravljanja politikom regionalnog razvoja. U skladu s člancima 47., 48. i 49. Zakona, propisana je obveza praćenja provedbe politike regionalnoga razvoja i njezinih učinaka na razvoj svih dijelova Republike Hrvatske te vrednovanje i izvještavanje o rezultatima provedbe politike regionalnog razvoja, u svrhu povećanja djelotvornosti, učinkovitosti i utjecaja na regionalni razvoj.

Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine (dalje u tekstu Strategija) su utvrđeni razvojni ciljevi usmjereni prema društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, smanjenju regionalnih razvojnih nejednakosti te jačanju razvojnog potencijala onih dijelova zemlje koji zaostaju u razvoju odnosno potpomognutih područja (određenih temeljem indeksa razvijenosti) te područja s razvojnim posebnostima kako bi postali što konkurentniji.

Strategijom su definirana tri strateška cilja politike regionalnoga razvoja:

- 1) Povećanje kvalitete života poticanjem održivog teritorijalnog razvoja
- 2) Povećanje konkurentnosti regionalnoga gospodarstva i zaposlenosti
- 3) Sustavno upravljanje regionalnim razvojem.

Sukladno čl.49. Zakona, županije podnose izvješće MRRFEU o rezultatima provedbe županijskih razvojnih strategija za prethodnu godinu. Orijentacija županijama u izvještavanju o svojim APP-ima jesu strateški ciljevi, prioriteti i mjere navedene u SRR RH 2020.

Virovitičko-podravska županija produljila je važenje Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije 2011.-2013. temeljem Odluke o produljenju važenja Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije 2011-2017. godine na razdoblje do donošenja nove Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije (KLASA: 302-02/18-02/01; URBROJ: 2189/1-03/04-18-2 od 1. ožujka 2018. godine).

Na temelju Prijedloga uputa za izradu i sadržaj izvještaja županija o provedbi ŽRS, Virovitičko-podravska županija je u suradnji s VIDRA-om – Agencijom za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije (dalje u tekstu: Razvojna agencija VIDRA) izradila izvještaj o provedbi razvojne strategije u 2017. godini.

Izvješće je izrađeno s ciljem sumarnog prikazivanja provedenih razvojnih mjera u 2017. godini pomoću kojih se žele postići strateški ciljevi i prioriteti razvoja utvrđenih u županijskoj razvojnoj strategiji i s ciljem izvještavanja o postignutim konkretnim rezultatima provedenih razvojnih mjera pomoću pokazatelja rezultata, čime se dokazuje postizanje strateških ciljeva i prioriteta razvoja.

Uz uvodne informacije, ovo izvješće sadrži opisni dio i tablice u prilogu, kojima se izvještava Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova europske unije.

Predmetno izvješće odnosi se na provedbu Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije za razdoblje od 2011. do 2013. godine koja je usvojena na sjednici Županijske skupštine

Virovitičko-podravške županije održanoj 15. lipnja 2011. godine (Sl. glasnik Virovitičko-podravške županije br. 3/11).

Organizacije odgovorne za provedbu ŽRS-a, odnosno mjera definiranih strategijom su Virovitičko-podravška županija kao tijelo regionalne samouprave, gradovi (3) i općine (13) na području Županije, Razvojna agencija VIDRA i druge potporne institucije i ustanove.

2. Izvješće o rezultatima provedbe ŽRS-a na razini strateških ciljeva, prioriteta, mjera i APP-a od strateškog značaja za razvoj županije u 2017. godini

U sklopu **Strateškog cilja 1 - Razvoj konkurentnog gospodarstva Virovitičko-podravške županije** zasnovanog na konkurentnoj poljoprivredi, poduzetništvu, izvoznoj industriji, zaštiti prirode i održivom turizmu u 2017. godini poduzete su sljedeće aktivnosti/programi/projekti u sklopu prioriteta i mjera: poljoprivredne manifestacije (izložbe, sajmovi, natjecanja...), sufinanciranje katastarskih izmjera, savjetovanja i edukacije o ruralnom razvoju, sufinanciranje razvojnih programa u poljoprivredi, zaštita izvornosti Slavenskog meda, alternativna proizvodnja jaja, institucionalna podrška razvoju poduzetništva, gospodarske manifestacije, subvencioniranje zakupa prostora i ostalih troškova poduzetnicima početnicima, Poduzetnička zona "Turbina 2" Slatina / projektiranje i izgradnja istočne i zapadne prometnice i javne rasvjete, izrada projektno-tehničke dokumentacije za Centar za kulturu zdravlja, Mreža inkubatora, dokumentacija za EU projekte, PDCK, Tourism 4 all, EV13 Gap, Epicuro, Dvorac Janković, Drava 4 Enjoy, LIFE+, Europe Direct, VIDRA-TEC, B-Light, NRS do 2030., I-DARE, dokumenti iz područja zaštite okoliša, Biciklom po Slavoniji i podravini, cikloturističko odmorište, opremanje, uređenje trgova, BIRD, 5 do 12 za Dvorac, COOP MDD, Drava Life, Old Drava Life, promidžba lovstva, uređenje Zavičajnog muzeja Slatina, uređenje TZ Slatina, uređenje POU Slatina, obnova kulturnih i sakralnih objekata, opremanje interpretacijskog centra Petra Preradovića u Grabrovnici, obnovljena rodna kuća Petra Preradovića u Grabrovnici, izgradnja građevine javne i društvene namjene, kulturna ustanova - Društveni dom, Dom udruga, adaptacija i dogradnja Društvenog doma u Turanovcu, adaptacija Društvenog doma u Kapela Dvoru, uređenje muzejskog depoa Zavičajnog muzeja Slatina.

Za navedeni cilj, a sukladno planu za razdoblje 2017.-2019. godine predviđeno je izdvajanje iz državnog proračuna u ukupnom iznosu od 9.445.645,00 HRK, dok je iz županijskog proračuna predviđeno 11.860.537,50 HRK. Iz lokalnog proračuna osigurat će se 2.410.134,05 HRK, a iz ostalih izvora 50.000,00 HRK. Rezervirano je 367.752.393,44 HRK iz EU sredstava. Ukupno je u sklopu Strateškog cilja 1 predviđeno 391.518.709,99 HRK za razdoblje 2017.-2019. godine.

U referentnoj 2017. godini, u sklopu mjera i prioriteta pod Strateškim ciljem 1, ostvareno je iz državnog proračuna 1.820.583,17 HRK, iz županijskog proračuna 1.905.779,74 HRK, iz lokalnog 1.462.653,49 HRK, dok je iz ostalih izvora izvršeno 50.518,26 HRK. Iz proračuna EU ostvareno je izvršenje u iznosu od 9.429.715,57 HRK. Ukupno je izvršeno u 2017. godini 14.669.250,23 HRK.

U sklopu **Strateškog Cilja 2 - Razvoj ljudskih potencijala u skladu s potrebama tržišta rada i panonske hrvatske** u 2017. godini poduzete su sljedeće aktivnosti/programi/projekti u sklopu prioriteta i mjera: Jačanje ljudskih resursa u funkciji tržišta rada Županije i Panonske Hrvatske kroz razvijanje edukacijske web platforma sa cjelovitim edukacijskim kurikulumom o samozapošljavanju namijenjenim osobama starijim od 45 godina, stvarani su uvjeti za prilagodbu školskih programa potrebama tržištu rada Županije kroz ulaganje u osnovno školstvo iznad zakonskog standarda

(održane edukacije iz korištenja BBC: micro:bit računala, sufinanciranje nabave udžbenika i školskog materijala, Osiguranjem školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva u VPŽ, projektima Odrastimo jednako i Korak u život jednakih mogućnosti II), ulaganjem u srednje školstvo iznad zakonskog standarda sufinanciranjem smještaja i prehrane učenika u učeničkim domovima, osiguranjem prijevoza učenika do srednjih škola, sudjelovanjem učenika na natjecanjima i školskim manifestacijama, provedbom projekata Erasmus+ INTERRACT, SEEING and READING THE VALUES, STILL, Budi STEMpatičan, Zaboravljene šumske voćkarice, Mikeški jestvenik, PuNIDA, In-In – integracija i inkluzija, Naučimo upravljati novcem da bi smo lakše upravljali budućnošću, stipendiranjem studenata, ulaganjem u zdravstvo kroz prevencijom o ovisnosti, zaštitom pučanstva od zaraznih bolesti, projektom za poboljšanje uvjeta za pružanje primarne zdravstvene zaštite u VPŽ i Domu zdravlja VPŽ, dogradnjom o opremanjem dnevnih bolnica Opće bolnice Virovitica, poticanjem socijalne zaštite građenjem i opremanjem dječjeg vrtića u Čeralijama, opremanjem fiksnom opremom i uređenjem okoliša dječjeg igrališta u dvorištu Dječjeg vrtića Jelenko, Humanitarnim paketom za Slavoniju I, uređenjem dječjih igrališta, izgradnjom društvenih domova u Pepelanama i Pčeliću, sanacijom zgrade mjesnog doma Vladimira Nazora u Slatini, osiguranjem pomoći za ogrjev, održavanjem radionica za osobe starije od 54 godine, projektom Darujmo vrijeme za dobra djela, izradom dokumentacije i osposobljavanjem za provedbu preventivnih mjera zaštite i spašavanja, uređenjem športskih objekata, sanacijom krovista na društvenom domu u Bukovačkom Antunovcu te održavanjem i sudjelovanje na kulturnim priredbama i manifestacija.

Za navedeni cilj, a sukladno planu za razdoblje 2017.-2019. godine predviđeno je izdvajanje iz državnog proračuna u ukupnom iznosu od 57.771.548,90 HRK, dok je iz županijskog proračuna predviđeno 31.842.353,26 HRK. Iz lokalnog proračuna osigurat će se 2.823.049,86 HRK, a iz EU sredstava rezervirano je 31.533.693,49 HRK. Ukupno je u sklopu Strateškog cilja 2 predviđeno 123.970.591,51 HRK za razdoblje 2017.-2019. godine.

U referentnoj 2017. godini, u sklopu mjera i prioriteta pod Strateškim ciljem 2, ostvareno je iz državnog proračuna 4.049.358,00 HRK, iz županijskog proračuna 9.621.103,77 HRK, iz lokalnog 1.915.640,07 HRK, dok je iz EU sredstava ostvareno izvršenje od 14.587.408,52 HRK. Ukupno je izvršeno u 2017. godini 30.173.510,36 HRK.

U sklopu **Strateškog Cilja 3 - Unapređenje kvalitete života, očuvanje okoliša, prirodnog, povijesnog i kulturnog nasljeđa** u 2017. godini poduzete su sljedeće aktivnosti/programi/projekti u sklopu prioriteta i mjera: razvijena je komunalna i prometna infrastruktura kroz Izgradnju nogostupa u Kolodvorskoj ulici u naselju Čađavica, izgradnjom nogostupa – pješačke staze u naselju Čađavački Lug, građenjem građevine javne namjene, rekonstrukcijom nerazvrstane ceste Sopje-Drava, modernizacijom nerazvrstanih cesta u Virovitici, izgradnjom pješačkog mosta u ulici Petra Preradovića, izgradnjom mosta ispred područne škole Rezovac, izvođenjem radova na asfaltiranju nerazvrstane ceste-Udatnyeve ulice u Voćinu, izgradnjom pješačke staze u ulici Josipa Martinca u Voćinu, sanacijom nerazvrstane ceste – Vinkovačke ulice u Voćinu, izgradnjom II. odvodnje i pročišćivanja otpadnih voda naselja Voćin, sanacijom nerazvrstane ceste u Boriku, izgradnjom ceste u Četekovcu, izgradnjom nogostupa u naselju Nova Bukovica, izgradnjom nerazvrstane ceste u naselju Suha Mlaka, izgradnjom nogostupa u Kolodvorskoj ulici u naselju Crnac, izgradnjom pješačke staze Radićeve ulice u naselju Crnac, sanacijom prilazne ceste do mjesnog groblja u Crncu, uređenjem novih pješačkih trgova, nogostupa i parkirališta u Slatini, rekonstrukciji ceste u Sunčanoj ulici u Slatini, rekonstrukcijom Strossmayerove ulice u Slatini, uređenjem glavnog gradskog trga u Orahovici, rekonstrukcijom pješačke staze u Ulici V. Nazora u Orahovici, uređenjem ugla F. Gavrančića i Trga pl.

Mihalovića, uređenjem dječjeg igrališta u parku, izgradnjom pješačkih staza na grobljima, izgradnjom pješačke staze u ulici B. Jaklića, uređenjem dijela ulice Kralja Zvonimira u Orahovici, unaprijeđen je sustav vodoopskrbe i odvodnje, te pročišćavanje otpadnih voda kroz poboljšanje vodokomunalne infrastrukture aglomeracija Virovitica – Faza 2, izgradnjom objekta za pripremu vode za piće vodocrpilišta Voćin-Sobunar, izgradnjom odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda kanalizacijskog sustava naselja Bokane-Ćeralije, sanitarno-fekalnom kanalizacijom naselja Čađavica, odvodnjom, poboljšanjem vodnokomunalne infrastrukture na području Aglomeracije Slatina, izgradnjom vodoopskrbnog sustava naselja Lukavac, Ivanbrijeg i Golenić, poboljšanjem energetske sigurnosti i povećanjem energetske učinkovitosti kroz projekte energetske učinkovitosti, rekonstrukcijom Doma kulture au Pitomači – Faza 1, postavljenjem učinkovitije rasvjete u Pitomači, energetskom obnovom društvenog doma u Starom Gracu, energetskom obnovom zgrade dječjeg vrtića, energetskom obnovom dječjeg vrtića Jelenko u Voćinu, obnovom Društvenog doma u Jasenašu, zamjenom žarulja JR LED rasvjetom, nabavom LED rasvjetnih tijela za potrebe proširenja javne rasvjete, energetskom obnovom zgrade društvenog doma i upravne zgrade Općine Crnac, izgradnjom i opremanjem sustavima navodnjavanja – navodnjavanje Kapinci-Vaška, navodnjavanje Novi Gradac, navodnjavanje Đolta, navodnjavanje Lukač, razvojem sustava gospodarenja otpadom – sanacijom i proširenjem odlagališta TUK, izgradnjom reciklažnog dvorišta u Pitomači, nabavom komunalne opreme, nabavom mobilnog reciklažnog dvorišta, gradnjom reciklažnog dvorišta i reciklažnog dvorišta građevinskog otpada, poticanjem izgradnje i korištenje OIE – postavljanjem stanice za iznajmljivanje e-bicikla, postavljanjem pametnog autobusnog stajališta, poboljšanjem i poticanjem daljnje zaštite prirodnih vrijednosti VPŽ - EPIcentar Sequoia Slatina - projektna dokumentacija za uređenje edukacijsko posjetiteljsko-interpretacijskog centra, vrednovanjem i promocijom zaštićenih prirodnih vrijednosti kroz obnovu dvorca Pejačević i Gradskog parka.

Za navedeni cilj, a sukladno planu za razdoblje 2017.-2019. godine predviđeno je izdvajanje iz državnog proračuna u ukupnom iznosu od 46.163.278,69 HRK, dok je iz županijskog proračuna predviđeno 71.102.856,22 HRK. Iz lokalnog proračuna osigurat će se 34.351.515,47 HRK, a iz EU sredstava rezervirano je 166.964.424,05 HRK. Javna poduzeća predviđaju da će izdvojiti 44.698.418,63 HRK. Ukupno je u sklopu Strateškog cilja 3 predviđeno 363.280.493,06 HRK za razdoblje 2017.-2019. godine.

U referentnoj 2017. godini, u sklopu mjera i prioriteta pod Strateškim ciljem 3, ostvareno je iz državnog proračuna 13.692.568,53 HRK, iz županijskog proračuna 5.100.324,09 HRK, iz lokalnog 10.272.376,04 HRK, dok je iz EU sredstava ostvareno izvršenje od 31.048.243,18 HRK. Javna poduzeća su imali izvršenje u iznosu od 2.799.862,74 HRK. Ukupno je izvršeno u 2017. godini 62.913.374,58 HRK.

3. Izvješće i obrazloženje za neprovedene aktivnosti, programe i projekte u 2017. godini predviđene u strateškim dokumentima za razdoblje 2017.-2019.

S obzirom da je Virovitičko-podravska županija produljila važenje Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije 2011.-2013. temeljem Odluke o produljenju važenja Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije 2011-2017. godine na razdoblje do donošenja nove Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije, sukladno tome Virovitičko-podravska županije je provela sve strateške aktivnosti i projekte te je uvrstila i nove koje odgovaraju trenutnom stanju i potrebama županije te pridonose ostvarenju strateških ciljeva regionalnog razvoja Republike Hrvatske.

4. Županija izvještava za 2017. godinu o svom doprinosu ostvarenju ciljeva, prioriteta i mjera na nacionalnoj razini navedenima u SRR RH 2020.

Kako je ranije i navedeno, Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine su utvrđeni razvojni ciljevi usmjereni prema društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, smanjenju regionalnih razvojnih nejednakosti te jačanju razvojnog potencijala onih dijelova zemlje koji zaostaju u razvoju odnosno potpomognutih područja (određenih temeljem indeksa razvijenosti) te područja s razvojnim posebnostima kako bi postali što konkurentniji. Strategijom su definirana tri strateška cilja politike regionalnoga razvoja:

1. Povećanje kvalitete života poticanjem održivog teritorijalnog razvoja
2. Povećanje konkurentnosti regionalnoga gospodarstva i zaposlenosti
3. Sustavno upravljanje regionalnim razvojem.

Virovitičko-podravska županija doprinijela je ostvarenju svih navedenih ciljeva provedbom svojih aktivnosti, mjera i projekata. Zbog svoga teritorijalnog smještaja, te slaboj prometnoj povezanosti, te s obzirom na činjenicu da je prema Zakonu o regionalnu razvoju Republike Virovitičko-podravska županija smješta u 1. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave, većina projekata i aktivnosti usmjerena je upravno na strateški cilj 1. Povećanje kvalitete života poticanjem održivog teritorijalnog razvoja kroz izgradnju komunalne i prometne infrastrukture. Također, uz dugu i bogatu tradiciju, te obilje prirodnih ljepota, dio projekata i aktivnosti usmjereni su upravo na očuvanju i vrednovanju kulture i prirodne baštine za buduće naraštaje.

Za ostvarivanje strateškog cilja 1. Povećanje kvalitete života poticanjem održivog teritorijalnog razvoja u 2017. godini, ostvareno je izdvajanje 19.562.509,70 HRK iz državnog proračuna, 16.015.519,91 HRK iz županijskog proračuna, 13.650.670,10 HRK iz lokalnog proračuna, 53.584.772,83 HRK iz EU pomoći, 2.799.862,74 HRK iz proračuna javnih poduzeća i 50.518,26 HRK iz ostalih izvora, iz čega proizlazi da je za ostvarivanje strateškog cilja 1. ukupno izvršeno 105.663.853,54 HRK.

Za ostvarivanje strateškog cilja 2. Povećanje konkurentnosti regionalnoga gospodarstva i zaposlenosti u 2017. godini, ostvareno je izdvajanje 611.687,70 HRK iz županijskog proračuna te 1.419.910,90 HRK iz EU pomoći, iz čega proizlazi da je za ostvarivanje strateškog cilja 2. ukupno izvršeno 2.031.598,60 HRK.

Za ostvarivanje strateškog cilja 3. Sustavno upravljanje regionalnim razvojem u 2017. godini, ostvareno je izdvajanje 60.683,54 HRK iz proračuna EU pomoći za razvoj Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine i provedbu programa LRP-a.

5. Zaključni osvrt na uvjete provedbe i očekivanja od središnje razine države

Tri su ključna izazova u provedbi ŽRS-a, koja se podudaraju s postavljenim strateškim ciljevima razvoja, a odnose se na razvoj konkurentnog gospodarstva i zaposlenosti, izgradnju ljudskih potencijala te očuvanje prirodne, povijesne i kulturne baštine.

Glavni problemi u razvoju povećanja konkurentnosti regionalnoga gospodarstva i zaposlenosti su tradicionalna poljoprivredna proizvodnja orijentirana na nisko rentabilne ratarske kulture, slaba poduzetnička klima, nepovezanost poljoprivrednika i poduzetnika, industrija niže i srednje tehnološke

razine, nesklonost inoviranju i modernizaciji. Nerazvijen socijalni kapital, neadekvatna znanja i vještine problemi su koje je potrebno riješiti kako bi se uspješno izgradili ljudski potencijali. Jačanjem svijesti o potrebi zaštite okoliša i očuvanju prirodne, povijesne i kulturne baštine te iskorištavanjem tih potencijala u turističke svrhe utjecalo bi na održivi razvoj i poboljšanje kvalitete života u Županiji.

3. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA

Potrebno je izdvojiti bitna obilježja utvrđena Analizom stanja koja predstavljaju osnovne snage, odnosno slabosti razvoja, i isto tako prepoznati osnovne razvojne prilike kao i prijetnje daljnjem gospodarskom i društvenom razvoju županije.

Drugim riječima, u SWOT analizi su utvrđene:

1. snage, kojih moramo biti svjesni i koristiti ih na najbolji mogući način
2. slabosti, o kojima treba voditi računa, te ih prevladati kad god je to moguće
3. prilike, potencijali koji dolaze izvan županije, koje treba iskoristiti i radi jačanja postojećih snaga i umanjivanja utvrđenih slabosti; te
4. prijetnje, koje dolaze izvan županije, o kojima također treba voditi računa, te ih nastojati umanjiti gdje i kad god je moguće, kako ne bi ugrožavale postojeće snage ili dodatno naglašavale prisutne slabosti.

Nalazi i podaci Analize stanja, kao i svi relevantni strateški dokumenti i planovi poslužili su kao osnova za izradu SWOT analize, tj. za definiranje osnovnih snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji koje obilježavaju Županiju.

Članovi Tematskih radnih skupina na sastancima/radionicama su postigli konsenzus oko osnovnih elemenata SWOT analize te izradili predloženu inačicu SWOT analize.

Kroz SWOT analizu vrednovane su sljedeće kategorije razvoja:

- Položaj i stanovništvo
- Obrazovanje
- Zdravstvo i socijalna skrb
- Kultura
- Civilno društvo
- Sport
- Gospodarstvo
- Poljoprivreda
- Turizam
- Stanje u prostoru i okolišu
- Prometna, komunalna i komunikacijska infrastruktura

Tablica 43: Sinteza društveno-ekonomskog razvoja Virovitičko-podravske županije kroz SWOT analizu

SNAGE	SLABOSTI
<p>Položaj i stanovništvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Povoljan geostrateški i geoprometni položaj <p>Obrazovanje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvijena mreža odgojno obrazovnih ustanova - Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici: usmjereno je obrazovanju stručnjaka orijentiranih praksi - Kontinuirano ulaganje u obrazovnu infrastrukturu iz EU projekata - Usklađenost srednjoškolskih programa sa sektorima poljoprivrede i drvoprerađivačke industrije <p>Zdravstvo i socijalna skrb</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ordinacije opće obiteljske medicine zastupljene u svim općinama - Dobra dostupnost svim stanovnicima Županije - Jednako dostupna zdravstvena zaštita za sve stanovnike Virovitičko-podravske županije u Zavodu za hitnu medicinu VPŽ - Visoki standardi u pružanju hitne medicinske skrbi akutno oboljelim i ozlijeđenim pacijentima na jednom mjestu - Broj medicinskog osoblja se neprestano povećava zahvaljujući programu Tehničke škole u Virovitici Medicinska sestra/ tehničar opće njege 	<p>Položaj i stanovništvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rijetko naseljena Županija - Kontinuirano opadanje broja stanovnika od 1953. godine - Depopulacija stanovništva u općinama na području županije u korist gradova - Negativan migracijski saldo - Negativan prirodni prirast - Smanjenje udjela mlađeg stanovništva (posebice najmlađeg) i povećanje udjela starijeg u ukupnom broju stanovništva Županije - Velike razlike u rasporedu stanovništva, posebice u brdsko-planinskom području što otežava daljnja ulaganja u povećanje komunalnog i stambenog standarda naselja <p>Obrazovanje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Manje visokoobrazovanih osoba od prosjeka u RH - Manjak predškolskih ustanova na broj stanovnika i manjak programa u predškolskim ustanovama - Konstantan pad broja učenika koji se upisuju i pohađaju škole - Slaba tehnička opremljenost škola i nedostatak odgovarajućih prostornih kapaciteta - Niži udio digitalno pismenog stanovništva starijeg od 10 godina naspram prosjeka RH - Nepostojanje uvjeta (prostora) za produženu nastavu u osnovnim škola (dnevni boravak) - Manjak ustanova za cjeloživotno obrazovanje s naglaskom na prekvalifikaciju - Nije razvijena mreža centara kompetencija (turizam, ugostiteljstvo, poljoprivrede i drvoprerađivačke industrije) - Nedovoljna uključenost obrazovnih ustanova u projekt e-škola <p>Zdravstvo i socijalna skrb</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak voditelja timova primarne zdravstvene zaštite - Manjak timova dentalne medicine - Nedostaje tim u općoj/obiteljskoj medicini, tim u zdravstvenoj zaštiti žena i tim u zdravstvenoj zaštiti predškolske djece - Ljekarne nisu dostupne u svim općinama županije - Manjak zaposlenih u Zavodu za javno zdravstvo (popunjenost 83,33%) - Nedovoljan broj ležaja u odjelima za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivnu medicinu - Broj ležaja na području Županije ne odgovara potrebama - U Općoj bolnici Virovitica liječnici vode brigu o broju pacijenata koji je veći od njihovih kapaciteta

Kultura

- Prepoznatljive kulturne institucije
- Raspoloživa infrastruktura i osviještenost Županije za očuvanjem materijalne kulturne baštine resursi na području VPŽ
- Visoki stupanj sponzoriranja kulturnih manifestacija
- Brojne udruge i društva na području kulture

Civilno društvo

- Velik broj registriranih različitih neprofitnih organizacija

Sport

- Raznolikost sportskih klubova i rekreativnih sportskih udruga te pojedinaca
- Sportska društva u okviru kojih se provode natjecanja u OŠ i SŠ od županijske, regionalne i državne razine.

Gospodarstvo

- Županija bilježi stalan porast zaposlenih u zadnje 2 godine
- Povećana vrijednost izvoza i smanjenje uvoza na području Županije
- Investicije u dugotrajnu imovinu u VPŽ u zadnjih pet godina imaju tendenciju rasta
- Djelovanje 4 poduzetničke potporne institucije na

- Starost vozila hitne službe i sanitetskog prijevoza
- Nefunkcionalnost, zastarjelost i prekapacitiranost odjela u Općoj bolnici Virovitica
- Zastarjela oprema i povećanje troškova za tekuće održavanje radi učestalih kvarova
- Nedovoljno razvijena palijativna skrb u VPŽ
- Nedovoljni kapaciteti za smještaj starijih i nemoćnih osoba i osoba s invaliditetom
- Nepostojanje specijaliziranog udomiteljstva
- Pomanjkanje socijalnih usluga za djecu s poteškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom

Kultura

- Mala izdvajanja iz proračuna JL(R)S za kulturu
- Nedovoljna turistička valorizacija kulturne baštine,
- Nedovoljna promocija kulturne baštine
- Nedovoljan stupanj očuvanja nematerijalne kulturne baštine
- Niska uključenost mladih u rad udruga i društava na području kulture
- Nerazvijenost kulturnih i kreativnih industrija

Civilno društvo

- Manja gustoća organizacija civilnog društva od prosjeka RH na broj stanovnika
- Nedostatnost financijskih sredstava za rad
- Nedovoljno aktivno uključene udruge za korištenje EU sredstava
- Nedovoljan broj aktivno uključenih članova
- Rijetko profesionalno zapošljavanje građana u udrugama

Sport

- Nedostatnost prostora i opremljenosti sportsko rekreacijskih dvorana
- Raspodjela termina korištenja sportskih terena i prostora
- Nedovoljno izdavanje za potrebne programe u sportu
- Nedovoljna valorizacija vrhunskih sportskih rezultata
- Nedostatak stručnog kadra (trenera i sudaca)

Gospodarstvo

- Slabiji porast zaposlenih u usporedbi s ostalim županijama s područja Kontinentalne Hrvatske unutar zadnje dvije godine
- Najveći broj nezaposlenih osoba u dobi iznad 50 godina starosti
- Ženska populacija čini većinu u registriranoj nezaposlenosti na području Županije

području Virovitičko-podravске županije koje obavljaju djelatnosti pripreme i provedbe projekata za male i srednje poduzetnike i poljoprivrednike čime doprinose njihovom povećanju konkurentnosti

- Više od polovine zemljišnih površina Županije na poljoprivredne površine što pogoduje razvoju poljoprivredne i proizvođačke djelatnosti
- Sustavi navodnjavanja u VPŽ pogoduju razvoju povrtlarskih i voćarskih kultura
- Povećanje prihoda gospodarskih subjekata
- Poduzetnički inkubator u Virovitici sa popunjenim kapacitetima te izgradnja dodatna tri inkubatora u Županiji

Turizam

- Turistički potencijal prirodne i kulturne baštine
- Prirodne vrijednosti kao glavni izvor potencijala za razvoj aktivnih oblika turizma
- Kontinuirano ulaganje u ljudske kapacitete koji su važna karika u nošenju turističke ponude
- Ulaganja u turističku infrastrukturu (posjetiteljski centri, smještajne jedinice)

Stanje u prostoru i okolišu

- Izuzetni prirodni prostori
- Homogenost klimatskih osobina
- Značajno hidrografsko čvorište u RH
- Kvaliteta zraka u VPŽ se nalazi u I. kategoriji razine onečišćenja
- 32% površine županije je pod šumama
- Postojanje geotermalne vode na području Virovitice, Slatine i Čađavice
- Zaštićeno 15 dijelova prirode u šest kategorija zaštite
- Ekološka mreža na području VPŽ pokriva prostor od 43.727 ha
- reciklažna dvorišta sukladno Zakonu

Prometna, komunalna i komunikacijska infrastruktura

- Ravnomjerno razvijene elektrotehničke komunikacije na cjelokupnom prostoru Županije

- Najveći udio nezaposlenih prema razini obrazovanja čine osobe srednje stručne spreme

- BDP u Virovitičko-podravskoj županiji je niži nego u ostalim županijama kontinentalnog dijela Hrvatske
- Mali broj poslovnih subjekata na području Županije u usporedbi s brojem poslovnih subjekata u Republici Hrvatskoj
- Prosječna neto plaća u VPŽ je manja nego u RH
- Mali broj aktivnih poduzeća i zadruga
- Aktivni obrti na području i broj zaposlenih u obrtništvu na području Županije imaju tendenciju opadanja
- Poljoprivredna proizvodnja fokusirana je na uzgoju konvencionalnih kultura, a ne na primjeni modernih tehnologija i bavljenju intenzivnom poljoprivredom
- Rascjepkanost i usitnjenost parcela
- Mala prosječna veličina poljoprivrednih gospodarstava što dovodi u pitanje njihovu konkurentnost i pozicioniranost na tržištu
- Nedostatak centara i infrastrukture za istraživanja, razvoj i inovacije

Turizam

- Nepostojanje receptivne turističke agencije utječe na manjak organizirane turističke ponude (aranžmana) za dolazak turista
- Iznimno nizak udio noćenja u Županiji u odnosu na RH
- Nedovoljan broj registriranih pružatelja smještaja za ravnomjeren razvoj turizma u Županiji
- Neumreženost turističkih proizvoda radi nedostatka receptivne turističke agencije

Stanje u prostoru i okolišu

- Nedovoljno razvijena vodoopskrbna mreža brdsko-planinskog područja
- Tri odlagališta komunalnog otpada u fazama sanacije i zatvaranje, četvrto je u pripremi dokumentacije za sanaciju

Prometna, komunalna i komunikacijska infrastruktura

- Zastarjela željeznička infrastruktura
- Od 16 JLS-a, 4 nema sustav odvodnje (26% površine)

<ul style="list-style-type: none"> - Kroz županiju prolaze dvije važne trase željezničkih pruga - Plovnost rijeke Drave cijelom dužinom - Kvalitetna i rasprostranjenost potpornih institucija - Razvoj novih projekata kao što je projekt "Poboljšanje vodnokomunalne infrastrukture aglomeracije Virovitica" - Elektroenergetski potencijal rijeke Drave 	<p>županije)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Loše stanje razvijenosti sekundarnih mreža prometnica - Nedovoljno razvijena plinopskrba i vodoopskrba utječe na slabiji razvoj gorskih predjela - Nedostaje sustav za pročišćavanje otpadnih i oborinskih voda - Nedovoljna izgrađenost distribucijske mreže u brdskim područjima i distribucijski rasplet plin-opskrba
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Položaj i stanovništvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podudaranje glavnih županijskih cestovnih pravaca s osnovnim hrvatskim i europskim prometnim koridorima <p>potencijal je za aktiviranje mikro lokacijskih i demografskih potencijala</p> <p>Obrazovanje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kontinuirano povećanje broja upisanih studenata iz područja izvan Županije u akademskim programima dostupnim u VPŽ - Uključivanje mladih iz Županije u obrazovne i znanstvene programe EU <p>Zdravstvo i socijalna skrb</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvoj socijalnih usluga i korištenje sredstava Europskog socijalnog fonda - Povećanje broja medicinskog osoblja u privlačenjem osoba iz drugih krajeva Hrvatske <p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sufinanciranje kroz fondove Europske unije i umrežavanje sa županijama/gradovima prijateljima <p>Civilno društvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mogućnost umrežavanja u organizacija civilnog društva iz VPŽ na nacionalnoj razini <p>Sport</p> <ul style="list-style-type: none"> - Popularizacija sporta na razini Hrvatske vrhunskim postignućima nacionalnih predstavnika pojedinaca i timova <p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poboljšanje gospodarskih prilika na razini RH - Korištenje EU fondova za razvoj malog gospodarstva - Korištenje EU fondova za pripremu i provedbu projekata ruralnog razvoja 	<p>Položaj i stanovništvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odlazak mladih privučenih mogućnošću lakšeg/boljeg zapošljavanja van županije <p>Obrazovanje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tromost Vlade za osuvremenjivanjem sustava obrazovanja i nacionalnog kurikulumu - Privlačenje mladih na školovanje van županije s malom vjerojatnošću povratka <p>Zdravstvo i socijalna skrb</p> <ul style="list-style-type: none"> - Broj zdravstveno osiguranih osoba je veći od procijenjenog broja stanovnika - Stopa rizika od siromaštva i socijalne isključenosti (VPŽ na 2. mjestu sa stopom od 33,4%, odmah iza Brodsko-posavske županije) <p>Kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> - Većim utjecajem popularne kulture i utjecajem društvenih mreža opada interes mladih za kulturne sadržaje <p>Civilno društvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatna podrška sa centralne razine <p>Sport</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nemogućnost napredovanja klubova u više razine natjecanja zbog visokih uvjeta i financijskih zahtjeva nacionalnih saveza <p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Globalizacija - rezultat koje je rastući trend uvoza poljoprivrednih proizvoda - Pogoršanje poduzetničke klime u Republici Hrvatskoj - Dugotrajne zakonske procedure i opsežna administracija

<p>Turizam</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvoj selektivnih oblika turizma u brojnim zaštićenim područjima prirode - Rastući interes za gastronomske i enološke ponude - Suradnja s drugim turističkim regijama - Dostupnost EU fondova za ulaganja u razvoj kontinentalnog turizma <p>Stanje u prostoru i okolišu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zakon o održivom gospodarenju otpadom <p>Prometna, komunalna i komunikacijska infrastruktura</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja autocesta A12 Bjelovar-Virovitica-GP Terezino Polje - Ravnomjerna rasprostranjenost elektrotehničke komunikacije stvara priliku za ravnomjerni gospodarski rast - Unaprjeđenjem željezničke infrastrukture i prometa može se povećati mobilnost građana - Plovnost rijeke Drave u dužini od 72km kao prilika za razvoj riječnog turizma - Elektroenergetski potencijal rijeke Drave 	<p>Turizam</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ograničavajući zakonski propisi za razvoj ruralnog turizma - Konkurentnost okolnih regija <p>Stanje u prostoru i okolišu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pojava ekstremnih vremenskih uvjeta kao posljedica klimatskih promjena - Zbog pogodnih uvjeta (elektroenergetski potencijal) za izgradnju hidroelektrane na rijeci Dravi, raste prijetnja za narušavanje ekosustava, odnosno prirodnih bogatstva rijeke koji su osnova za zaštitu Regionalnog parka Mura-Drava i Rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav - Nepostojanje Centra za gospodarenje otpadom - Zagađenje okoliša zbog razvoja industrije - Nepostojanje zakonske obveze mjerenja kvalitete zraka na lokalnoj razini <p>Prometna, komunalna i komunikacijska infrastruktura</p> <ul style="list-style-type: none"> - Limitirana financijska sredstva
--	--

Virovitičko-podravska županija svojim prirodnim posebnostima i gospodarskim djelatnostima ima preduvjete za stvaranje novih ali i razvoj postojećih potencijala u gospodarstvu. Neki od tih potencijala su:

- zahvaljujući aktivnim sportskim udrugama te bogatoj prirodnoj baštini postoji potencijal za razvoj aktivnih oblika turizma;
- izlazak iz recesije (rast broja zaposlenika u VPŽ od 2014. godine, pad broja nezaposlenih osoba u zadnjih 5 godina);
- dostatan broj poduzetničkih zona na području Virovitičko-podravske županije;
- povoljna klima i nizinsko-brežuljkasti prostor što je od velike važnosti za poljoprivrednu djelatnost koja je od strateške važnosti za Virovitičko-podravsku županiju;
- povećanje prerađivačkih kapaciteta poljoprivrednih proizvoda.

4. STRATEŠKI OKVIR

4.1 Vizija

Županija sutra - vizija 2020. godine

Krajnje ciljeve Strategije razvoja sažeto izražava vizija budućega sveukupnog društvenog i gospodarskog stanja u Županiji. Imajući u vidu nalaz temeljne analize, prepoznate potencijale Županije, njene slabosti i okolnosti u kojima se ostvaruju razvojni ciljevi, Županijsko partnerstvo smatra da je Županiji primjereno je do kraja 2020. ostvarenje sljedeće vizije.

Vizija:

Virovitičko-podravska županija svoje ključne gospodarske djelatnosti temelji na razvoju i primjeni novih tehnologija i inovacija, održivo upravlja prirodnom i kulturnom baštinom, a po kvaliteti života poželjna je za život građana svih generacija.

4.2. Ciljevi

Ciljevi razvoja Virovitičko-podravske županije su:

1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva Virovitičko-podravske županije
2. Očuvanje okoliša i održivo upravljanje prostorom i resursima
3. Unaprjeđenje kvalitete života i razvoj ljudskih resursa

RB	CILJ	RB	PRIORITET	RB	MJERA		
1.	Povećanje konkurentnosti gospodarstva Virovitičko-podravске županije	1.1.	Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti	1.1.1.	Razvoj prerađivačke industrije		
				1.1.2.	Održivi razvoj poljoprivrede, šumarstva te ostalih gospodarskih grana u ruralnom prostoru		
		1.2.	Jačanje istraživanja i razvoja, primjene novih tehnologija i inovacija	1.2.1.	Primjene novih tehnologija te ulaganja u istraživanje i razvoj i poslovne procese		
				1.2.2.	Ulaganje u istraživačke, inovacijske i tehnološke infrastrukture i kapacitete (centri kompetencija, tehnološko-istraživački centri, parkovi i sl.) i poduzetničke potporne institucije		
		1.3.	Jačanje učinkovitog upravljanja regionalnim razvojem	1.3.1.	Ulaganje u ljudske potencijale i tehnologije javnih vlasti i ostalih dionika		
				1.3.2.	Racionalizacija upravljanja javnom imovinom u funkciji gospodarskog i društvenog razvoja		
		1.4.	Unaprjeđenje poslovnog okruženja za razvoj malog i srednjeg poduzetništva	1.4.1.	Jačanje potporne infrastrukture za osnivanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva		
				1.4.2.	Obrazovanje za male i srednje poduzetnike		
				1.4.3.	Umrežavanja u gospodarstvu		
		2.	Očuvanje okoliša i održivo upravljanje prostorom i resursima	2.1.	Očuvanje okoliša i prirodnih vrijednosti te održivo upravljanje prostorom	2.1.1.	Zaštita prirode i okoliša
						2.1.2.	Upravljanje obranom i zaštitom od elementarnih nepogoda i povećanje razine spremnosti za odgovor na krizne događaje
				2.2.	Stvaranje uvjeta za razvoj održivog turizma u ruralnim prostorima	2.2.1.	Razvoj selektivnih oblika turizma
2.2.2.	Izgradnja i poboljšanje ukupnih turističkih kapaciteta						
2.2.3.	Obnova i zaštita povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog naslijeđa						
3.	Unaprjeđenje kvalitete života i razvoj ljudskih resursa			3.1.	Poboljšanje infrastrukturnih sustava	3.1.1.	Održivo gospodarenje otpadom
		3.1.2.	Izgradnja, obnova i održavanje sustava vodovoda i odvodnje				
		3.1.3.	Izgradnja, obnova i održavanje energetskih potencijala				
		3.1.4.	Izgradnja, obnova i održavanje prometne infrastrukture				
		3.1.5.	Razvoj širokopojasnog pristupa internetu				
		3.2.	Jačanje društvenih djelatnosti	3.2.1.	Razvoj sustava obrazovanja i osnivanje centara kompetencija u strukovnom obrazovanju		
				3.2.2.	Jačanje suradnje obrazovnog sektora s gospodarstvenicima		
				3.2.3.	Razvoj zdravstvene i socijalne skrbi na regionalnoj razini		
				3.2.4.	Razvoj kulture		
				3.2.5.	Razvoj sporta i rekreacije		
3.2.6.	Povećanje zapošljivosti						
3.2.7.	Razvoj civilnog društva i društvenog poduzetništva						

Cilj 1. Povećanje konkurentnosti gospodarstva Virovitičko-podravske županije

Relevantnost

Gospodarstvo Županije po Regionalnom indeksu konkurentnosti iz 2013. godine zauzima 18. mjesto, a po indeksu razvijenosti 21. mjesto, i zauzima zadnja mjesta među hrvatskim županijama. U Virovitičko-podravskoj županiji je slabiji porast zaposlenih u usporedbi s ostalim županijama s područja Kontinentalne Hrvatske i BDP je niži nego u ostalim županijama kontinentalnog dijela Hrvatske. Zabilježen je i mali broj poslovnih subjekata na području Županije u usporedbi s brojem poslovnih subjekata u Republici Hrvatskoj te aktivni obrti na području i broj zaposlenih u obrtništvu na području Županije imaju tendenciju opadanja.

Gospodarski razvoj i rast temelje se prije svega na prerađivačkoj industriji, poljoprivredi i turizmu. Nezaposlenost je posebno izražena među mladima, a među ranjive skupine u tom smislu ulaze i starije osobe. Poduzetnička aktivnost slabija je u ruralnom području nego u ostatku županije, a programi poticanja poduzetništva nisu dovoljni o čemu svjedoče i nepopunjeni kapaciteti poduzetničkih zona i nedostatan broj poduzetničkih potpornih institucija.

Ovim ciljem određene su sastavnice konkurentnosti koje su ključne za razvoj gospodarstava Županije, a koje treba poboljšati kako bi Županija smanjila zaostajanje za ostalim županijama Republike Hrvatske.

Očekivani načini ostvarenja

Ostvarenje cilja će pridonijeti smanjivanju i rješavanju utvrđenih razvojnih problema koji koče razvoj gospodarstva i razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti, jačanje istraživanja i razvoja, primjenu novih tehnologija i inovacija, jačanje učinkovitog upravljanja regionalnim razvojem te unapređenje poslovnog okruženja za razvoj malog i srednjeg poduzetništva.

Dosljednost

Cilj 1. usklađen je s ciljevima ključnih strateških dokumenata na nacionalnoj te regionalnoj i lokalnoj razini:

Dokumenti nacionalne razine relevantni za ovaj cilj:

- Strategija regionalnog razvoja RH za razdoblje do kraja 2020. (nacrt) (strateški cilj 1. Povećanje kvalitete življenja poticanjem održivog teritorijalnog razvoja, strateški cilj 2. Povećanje konkurentnosti regionalnog gospodarstva i zaposlenosti)
- Energetska strategija (tri temeljna cilja: sigurnost opskrbe energijom, konkurentnost energetskog sustava, održivost energetskog razvoja)
- Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020. (opći cilj: povećanje konkurentnosti malog gospodarstva u Hrvatskoj)
- Industrijska strategija Republike Hrvatske za razdoblje do 2020. kojom se potiče jačanje konkurentnosti poduzetnika u industrijskim djelatnostima

- Program ruralnog razvoja Hrvatske 2014.–2020., čiji je opći cilj razvoj poljoprivrede i ruralnog prostora
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske
- Strategija poduzetništva Republike Hrvatske 2013.–2020., čiji je opći cilj povećanje konkurentnosti malog gospodarstva
- Industrijska strategija Republike Hrvatske za razdoblje do 2020. kojom se potiče jačanje konkurentnosti poduzetnika u industrijskim djelatnostima
- Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.–2020. (OPKK), posebno njegove prioritetne osi 3 Poslovna konkurentnost, Prioritetna os 4 – Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije, 7 – Povezanost i mobilnost, 9 – Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje
- Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.–2020. (OPULJP), posebno prioritetna os 3 – Obrazovanje i cjeloživotno učenje

Na regionalnoj razini cilj se uklapa u ciljeve i prioritete sadržane u:

- Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjena za područje Virovitičko-podravске županije za razdoblje 2017.-2020. godine

Na lokalnoj razini cilj je komplementaran s ciljevima sadržanim u:

- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe „Virovitički prsten“ do kraja 2020.
- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe „Marinianis“ do kraja 2020.
- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe „Papuk“ do kraja 2020.
- Razvojne strategije JLS-a (gradova i općina) do kraja 2020.

Pokazatelji učinka

Cilj	Pokazatelj učinka			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(6)	(7)	(8)	(9)
Povećan stupanj razvijenosti	Prosječna vrijednost indeksa razvijenosti	%	Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više osnovnih društveno-ekonomskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave	90	2018.	95	2020.	5 godina	MRRFEU, Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti
Povećan regionalni indeks konkurentnosti	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK)	broj	Regionalna konkurentnost mjeri se pomoću kvantitativnih (statističkih podindeksa) i kvalitativnih podataka (anketni podindeksa) o poslovnom sektoru (poduzeća) i poslovnom okruženju	18	2013.	16	2020.	3 godine	JLS, Nacionalno vijeće za konkurentnost

Razvojni prioritet 1.1. Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti

Cilj

Osnove gospodarskog razvoja Virovitičko-podravske županije čine poljoprivreda (proizvodnja šećerne repe, duhana i ljekovitog bilja) i prerađivačka industrija (drveno-prerađivačka, prehrambena, industrija nemetala). Prirodne ljepote Županije predispozicija su razvoja turizma. Realizacija ovog prioriteta treba povećati i konkurentnost tih ključnih djelatnosti prvenstveno intenzivnijim korištenjem i razvojem znanja, tehnologije i inovacija. Ruralna područja postaju sve manje atraktivna za život, što je posljedica neadekvatne poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja i uzrok propadanja sve više poljoprivrednih gospodarstava. Mjere ovog prioriteta trebaju osigurati razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava jer predstavljaju okosnicu modela održive i socijalne poljoprivrede s obzirom na depopulaciju, osobito iseljavanje mladih ljudi iz ruralnih područja te jačati diverzifikaciju lokalnih gospodarstava razvojem nepoljoprivrednih djelatnosti.

Opravdanje

Analiza gospodarstava Županije pokazala je niz razvojnih problema i razvojnih potreba u ključnim djelatnostima. Zajedničko je tim djelatnostima da ne ulažu dovoljno u istraživanje i razvoj, u tehnološki razvoj i inovacije, da nedovoljno koriste razvojne resurse i potencijale. Analiza je također pokazala koja su specifična razvojna ograničenja za pojedine djelatnosti.

Opis

Prioritet se ostvaruje kroz dvije mjere u sklopu kojih su utvrđene aktivnosti i projekti za provedbu. Mjere su: razvoj prerađivačke industrije i održivi razvoj poljoprivrede, šumarstva te ostalih gospodarskih grana u ruralnom prostoru.

Mjere

Mjera 1.1.1. Razvoj prerađivačke industrije

Popis indikativnih aktivnosti

- analiza razvojnih potreba prerađivačke industrije
- podupiranje pripreme razvojnih projekata za korištenje fondova EU-a i drugih izvora, posebno za male i srednje poduzetnike
- razvoj ljudskih resursa u skladu s razvojnim potrebama ključnih grana prerađivačke industrije povezivanjem poduzeća, obrazovnih ustanova i tržišta rada putem programa županijskog Gospodarsko-socijalnog vijeća te Lokalnog partnerstva za zapošljavanje Virovitičko-podravske županije
- stvaranje povoljnih uvjeta na županijskoj i lokalnoj razini za privlačenje investicija u prerađivačku industriju (pravovremena priprema prostorno-planske dokumentacije; razvoj poslovnih zona; smanjenje administrativnih prepreka i pomoć pri njihovom rješavanju)
- podrška razvoju finalnih dobara višeg stupnja prerade i usluga dodane vrijednosti

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.1.1. Razvoj prerađivačke industrije

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Osobe zaposlene u prerađivačkoj	Broj osoba 2018. indeks	Povećanje konkurentnosti prerađivačke industrije IŽ-a	115	2020.	Godišnje	Državni zavod za statistiku

industriji	100				
Izvoz prerađivačke industrije	Vrijednost izvoza 2015. indeks 100		115		RIK

Mjera 1.1.2. Održivi razvoj poljoprivrede, šumarstva te ostalih gospodarskih grana u ruralnom prostoru

Popis indikativnih aktivnosti

- poticanje primjene modernih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji
- provedba okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta te poticanje osnivanja poljoprivrednih i socijalnih zadruga i drugih oblika povezivanja poljoprivrednih proizvođača
- podrška i povećanje konkurentnosti obiteljskih poljoprivrednih gospodarstvima i razvoju nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima
- priprema i izgradnja infrastrukture za preradu i skladištenje poljoprivrednih prehrambenih i nedravnih šumskih proizvoda u ruralnom prostoru
- osiguranje potpore mladim poljoprivrednicima
- poticanje sustava izravne prodaje poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
- podupiranje izgradnje i ustroja razvojnih centara na području Županije korištenjem sredstava iz fondova EU-a uz podršku aktivnostima LAG-ova
- Sustavna provedba programa uzgoja, promocija, zaštita i brendiranje poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i drugih proizvoda ruralnog područja, s posebnim naglaskom na proizvode tradicijske poljoprivrede i proizvode autohtonih pasmina i biljnih sorata
- izrada i primjena sustava modelnih šuma u upravljanju šumskim površinama
- izrada studija i provedbenih planova razvoja lovstva i očuvanja biološke raznolikosti
- poticanje razvoja ekološke poljoprivrede, stvaranje uvjeta za sustavno zbrinjavanje gnoja, te prilagodba sektora Nitratnoj direktivi
- poticanje proizvodnje energije iz alternativnih izvora (biomase)
- provedba edukacije o održivom korištenju i mogućnostima korištenja nedravnih šumskih proizvoda
- poticanje umrežavanja dionika u poljoprivredi sa turističkim sektorom
- poticanje umrežavanja s inozemnim organizacijama vezanim uz poljoprivredu
- jačanje strukovnog, cjeloživotnog i specijalističkog obrazovanja u skladu s potrebama gospodarskih grana u ruralnom prostoru
- poticanje i povezivanje poslovnog, znanstveno-istraživačkog i javnog sektora u svrhu prenošenja znanja i iskustava, uvođenje novih tehnologija i komercijalizaciju proizvoda, inovacija i znanja

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.1.2. Održivi razvoj poljoprivrede, šumarstva te ostalih gospodarskih grana u ruralnom prostoru

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Poljoprivrednici uključeni u obrazovne programe	Broj poljoprivrednika 2018. indeks 100	Dugoročni gospodarski razvoj poljoprivrede, šumarstva i ostalih gospodarskih grana u ruralnom prostoru u skladu sa prirodnim potencijalima, nacionalnim potrebama, te zajedničkom europskom politikom.	110	2020.	Godišnje	VPŽ Ministarstvo poljoprivrede
OPG	Broj OPG-ova 2018. indeks 100		120			
Razvojni centri	Broj razvojnih centara 2018. indeks 100		200	2020.	Na određeni period	VPŽ
Navodnjavanje	Površina u ha	Navodnjavanjem poljoprivrednih površina omogućit će se povoljni uvjeti za razvoj povrtlarskih i voćarskih kultura	1600	2020.	Na određeni period	VPŽ

Razvojni prioritet 1.2. Jačanje istraživanja i razvoja, primjene novih tehnologija i inovacija

Cilj

Prioritetom se želi postići napredak u izvrsnosti u području znanstveno istraživačkog rada, pridonijeti sustavnoj potpori i razvoju znanstveno istraživačke djelatnosti centrima izvrsnosti i centrima kompetencije, za razvoj i istraživanje tehnologija i inovacija, eksperimentalnog razvoja, primijenjenog istraživanja, korištenja rezultata i krajnje komercijalizacije u svrhu poticanja razvoja inovacijskog potencijala gospodarstva.

Nadalje, navedenim prioritetom se želi postići suradnja poslovnog sektora, industrije i obrazovnih institucija, u svrhu poticanja ulaganja u istraživačku infrastrukturu, istraživanja i razvoj.

Opravdanje

Ključni čimbenici za suvremeni razvoj i konkurentnost gospodarstva su poticanje inovacija, ulaganje u istraživanje razvoj i primjena novih tehnologija. Provedbom ovog prioriteta te pripadajućih mjera izravno se doprinosi ostvarenju specifičnog cilja 1. Povećanje konkurentnosti Virovitičko-podravske županije.

Opis

Prioritet ima 2 mjere podupiranje primjene novih tehnologija te ulaganja u istraživanje i razvoj i poslovne procese, osnaživanje istraživačke, inovacijske i tehnološke infrastrukture i kapaciteta (centri kompetencija, tehnološko-istraživački centri, parkovi i sl.) i poduzetničke potporne institucije.

Mjere

Mjera 1.2.1. Primjene novih tehnologija te ulaganja u istraživanje i razvoj i poslovne procese

Popis indikativnih aktivnosti

- poticanje domaćih i stranih ulaganja u primjenu novih tehnologija u istraživanje i razvoj i poslovne procese radi stvaranja novih proizvoda i usluga;
- poticanje i povećanje aktivnosti istraživanja tehnološkog razvoja i inovacija poslovnog sektora radi razvoja tržišno konkurentnih novih proizvoda, usluga i tehnologija;
- jačanje informacijskih i komunikacijskih tehnologija
- uvođenje naprednih materijala i naprednih proizvodnih tehnologija u industriji;
- poticanje i jačanje inovacijskog okruženja za mala i srednje velika poduzeća;
- poticanje industrijskog i eksperimentalnog razvoja te komercijalizacije inovacija putem savjetovanja, pomoć pri administrativnim obvezama i subvencije cijena;
- pružanje pomoći malim i srednjim poduzetnicima putem edukacija stručnog usavršavanja i korištenja sredstva iz nacionalnih, regionalnih natječaja i fondova EU-a;
- poticanje eko-inovacija u poduzetništvu;

Pokazatelji ishoda za mjeru 1.2.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ulaganja poduzeća i	Projekti ulaganja	Osiguranje jačanja	10	2020.	godišnje	Financijska

JL(R)S-a u istraživanje i razvoj		konkurentnosti gospodarstva i drugih sektora primjenom novih tehnologija i naprednih materijala, proširenjem tehnoloških kapaciteta uz pametnu specijalizaciju				agencija
Investicije u novu dugotrajnu imovinu MSP-ova	Investicije / ukupni prihod - poboljšanje ranga u odnosu na 2015. prema drugim županijama	Omogućivanje razvoja ključnih sektora gospodarstva poticanjem ulaganja	5	2020.	godišnje	Financijska agencija

Mjera 1.2.2. Ulaganje u istraživačke, inovacijske i tehnološke infrastrukture i kapacitete (centri kompetencija, tehnološko-istraživački centri, parkovi i sl.) i poduzetničke potporne institucije

Popis indikativnih aktivnosti

- podupiranje uspostave, izgradnje i opremanja Tehnološkog inovacijskog centra u Virovitici;
- podupiranje uspostave, izgradnje i opremanje centra kompetencije za obrazovanje u STEM-području;
- podupiranje uspostave, izgradnje instituta za poljoprivredu i turizam;
- podupiranje uspostave, izgradnje i opremanja znanstveno tehnoloških parkova;
- podupiranje uspostave, izgradnja i opremanje centra za biotehnološka istraživanja i razvoj;
- podupiranje uspostave, izgradnje i opremanje centara izvrsnosti;
- podupiranje, uspostave, izgradnje znanstveno istraživačke industrije;
- jačanje inovacijskog potencijala gospodarstva privlačenjem investicija;
- podupiranje razmjena znanja i iskustva između znanstveno-istraživačkog sektora i poslovnog javnog sektora;
- jačanje veze znanstvenog i poslovnog sektora putem potpora osnivanju ureda za transfer tehnologije;
- revitalizacija i jačanje postojeće infrastrukture kroz mogućnost dodatne izgradnje, opremanja i modernizacije;
- edukacija i jačanje ljudskih resursa za inovacije i istraživanje i razvoj;
- sustavno podupiranje znanosti i inovacija;
- rekonstrukcija, izgradnja i opremanje poduzetničkih potpornih institucija.

Pokazatelji ishoda za mjeru 1.2.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Zaposleni u istraživanju i razvoju	Povećanje udjela u ukupnom broju zaposlenih	Osnaživanje suradnje poslovnog i znanstvenoistraživačkog sektora radi intenziviranja gospodarskog razvoja i povećanja konkurentnosti gospodarstva VPŽ	5%	2020.	godišnje	Financijska agencija

Razvojni prioritet 1.3. Jačanje učinkovitog upravljanja regionalnim razvojem

Cilj

Cilj prioriteta je ostvarivanje poboljšanja institucionalnih kapaciteta u sustavu javne uprave i veća učinkovitost pružanja usluga građanima na području Virovitičko-podravske županije, veća efikasnost upravljanja javnom imovinom i prihodima te uključenost građana u proces pripreme i provedbe razvojnih planova i programa i projekata što predstavlja jedno od osnovnih načela partnerstva suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora.

Cilj je također ostvariti poboljšanje u pripremi i prijavi projekata za apliciranje na fondove EU i druge programe međunarodne suradnje kao i za provedbu projekata.

Opravdanje

Virovitičko-podravska županija usvojila je gotovo sve strateške planove i programe značajne za regionalni i lokalni razvoj Županije, a djelotvorno i učinkovito praćenje provedbe predstavlja čimbenik razvoja Županije.

Ustanovljena je potreba za angažiranjem sve većeg broja stručnog kadra na razini jedinica lokalne samouprave i gospodarstva te njihovo međusobno umrežavanje, povećanje učinkovitosti javne uprave, smanjivanje materijalnih troškova rada uprave održavanja zgrada i povećanja funkcionalnosti javnih prostora. Također, nedovoljna je informiranost građana o ključnim politikama razvoja, reformama, a time i uključenost građana i ključnih dionika (jedinica lokalne samouprave, znanstvenih institucija, udruga poslodavaca, sindikata, političkih stranaka, civilnog sektora i drugih ciljanih skupina) u proces donošenja odluka.

Opis

Prioritet se ostvaruje provedbom dviju planiranih mjera: poboljšanje institucionalnih kapaciteta javnih vlasti i ostalih dionika i učinkovita javna administracija, racionalizacija upravljanja javnom imovinom.

Mjere

Mjera 1.3.1. Ulaganje u ljudske potencijale i tehnologije javnih vlasti i ostalih dionika

Popis indikativnih aktivnosti:

- jačanje kadrovskih kapaciteta za djelotvorno i učinkovito planiranje, provođenje i praćenje provedbe strateških razvojnih programa projekata
- uspostava učinkovite koordinacije upravnih tijela VPŽ i JLS-a, razvojnih agencija, ustanova i organizacija civilnog društva u pripremi, planiranju, provedbi i praćenju te vrednovanju svih razvojnih strateških dokumenata na području VPŽ
- poticanje međusektorske, međuzupanijske i međuregionalne suradnje i promicanje primjera dobre prakse
- jačanje sposobnosti uprave za poboljšanje poslovne klime, za razvoj poduzetništva i privlačenje izravnih ulaganja

Pokazatelji ishoda za mjeru 1.3.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Edukacije djelatnika u javnoj upravi	Broj organiziranih edukacija godišnje	Kvalitetnije obavljanje javnih poslova i	10	2020.	godišnje	VPŽ

		pružanje javnih usluga				
Izrada i provedba strateških dokumenata na području VPŽ	Broj izrađenih strateških dokumenata	Izrada strateških dokumenata i provedba značajnih za razvoj VPŽ	3	2020.	godišnje	JLS-ovi, potporne poduzetničke institucije

Mjera 1.3.2. Racionalizacija upravljanja javnom imovinom u funkciji gospodarskog i društvenog razvoja.

Popis indikativnih aktivnosti:

- unapređenje načina upravljanja imovinom i provedba aktivnosti za stavljanje u funkciju imovine u javnom vlasništvu
- staviti u funkciju gospodarskog i društvenog razvoja sve napuštene objekte i poduzetničke zone uz valorizaciju
- provoditi promociju i marketing aktivnosti poslovnih zona za privlačenje novonastalih mikro i malih poduzeća
- stvaranje pretpostavki za kvalitetnije upravljanje zemljišnim resursima (uređenje katastra, usklađenje katastra sa zemljišnim knjigama, izrada izmjena i dopuna prostornog plana sukladno potrebi i sl.)

Pokazatelji ishoda za mjeru 1.3.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Usklađenje katastra i gruntovnice	Broj usklađenih katastarskih čestica	Efikasnije i racionalnije upravljanje imovinom usklađenjem podataka katastra i gruntovnice	1	2020.	Godišnje	VPŽ, katastar i gruntovnica
Obnovljeni javni objekti, infrastruktura površine u vlasništvu JLS-ova	Broj završenih projekata	Efikasnije i racionalnije upravljanje imovinom u vlasništvu JLS-a	5	2020.	godišnje	VPŽ, JLS-ovi, institucije u vlasništvu VPŽ /JLS-ova

Razvojni prioritet 1.4. : Unaprjeđenje poslovnog okruženja za razvoj malog i srednjeg poduzetništva

Cilj

Cilj je povećanje konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva i jačanje poduzetničkog potencijala putem stvaranja povoljnih poslovnih uvjeta za financiranje i razvoj poslovanja, povoljne poslovne klime za osnutak i razvoj poslovnih subjekata, korištenje i poticanje prednosti umrežavanja, osiguranje kvalitetnog obrazovanja, poticanje razvoja, stvaranje baze poslovne informacije (baza podataka o poduzećima), kontinuiranog povećanja izvoza, te osigurati malom i srednjem poduzetništvu olakšan pristup financijskim instrumentima i ostalim načinima financiranja.

Opravdanje

Županijski udio u broju aktivnih poslovnih subjekata u RH izrazito je nizak i iznosi svega 0,89%. Iako je od 2013. godine zabilježen rast broja poslovnih subjekata, u 2017. godini je zabilježen pad. Za unaprjeđenje konkurentnosti, rasta i postizanja dobrih poslovnih rezultata potrebno je osigurati poticajno i dobro poslovno okruženje. Međutim, investicijske aktivnosti su izrazito niske, a slijedom toga niža su ulaganja u infrastrukturu, opremu i mehanizaciju. Nepovoljnoj ocjeni poslovnog okruženja svakako se pridružuje nepovoljno poslovno okruženje, financijsko tržište.

Opis

Prioritet se ostvaruje provedbom 3 mjere kojim se potiče razvoj malog i srednjeg poduzetništva, a obuhvaćaju: jačanje potporne infrastrukture za osnivanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva, obrazovanje za male i srednje poduzetnike, poticanje umrežavanje u gospodarstvu.

Mjere

Mjera 1.4.1. Jačanje potporne infrastrukture za osnivanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva

Popis indikativnih aktivnosti:

- poboljšanje provedbe postojećih i razvoj novih financijskih instrumenata za potporu malom i srednjem poduzetništvu;
- opremanje poduzetničkih zona i poduzetničkih potpornih institucija za pružanje potpore poduzetnicima,
- potpora novim poduzećima koje uvode novu tehnologiju
- jačanje kapaciteta poduzetničkih potpornih institucija (razvojne agencije, centri LAG-ovi i dr.) kroz unaprjeđenje kapaciteta djelatnika, umrežavanje, korištenje dobre prakse i dr;
- poboljšanje kvalitete u pružanju usluga potpornih organizacija, razvojem novih usluga te ujednačavanje dostupnosti i kvalitete usluga poduzetnicima
- pružanje stručne i savjetodavne pomoći za razvoj poduzetništva;
- poticanje samozapošljavanja i putem osnivanje novih poduzeća.

Pokazatelji ishoda za mjeru 1.4.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

Poslovni subjekti korisnika poduzetničke infrastrukture	Broj poslovnih subjekata	Omogućivanje povoljnog okruženja za osnutak i razvoj poduzeća radi poticanja razvoja poduzetništva i stvaranja preduvjeta za ulaganje u gospodarstvo	20	2020.	Godišnje	MINGO RA VIDRA
Ulaganja u razvoj poduzetničke infrastrukture	Broj ulaganja	Omogućivanje povoljnog okruženja za osnutak i razvoj poduzeća radi poticanja razvoja poduzetništva i stvaranja preduvjeta za ulaganje u gospodarstvo	10	2020.	godišnje	MINGO RA VIDRA

Mjera 1.4.2. Obrazovanje za male i srednje poduzetnike

Popis indikativnih aktivnosti:

- analiza postojećih programa edukacija i potreba malih i srednjih poduzetnika i ciljnih programa obrazovanja za poduzetništvo;
- priprema i provedba novih inovativnih programa obrazovanja za poduzetništvo kroz edukaciju i obrazovanje malih i srednjih poduzetnika za razvoj novih ideja, inovacija i investicija;
- poticanje i stvaranje uvjeta za edukaciju i usavršavanje kroz primjere dobre prakse, te razmjenu iskustva s drugim malim i srednjim poduzetnicima u EU;
- provedba programa međunarodne razmijene mladih poduzetnika s ciljem stjecanja dodatnog obrazovanja;
- potpora za strukovno obrazovanje i osposobljavanje te aktivnost stjecanja vještina;
- edukacija malih i srednjih poduzetnika za korištenje različitih financijskih instrumenata javne politike na regionalnoj i nacionalnoj razini;
- podizanje poduzetničke svijesti s ciljem promocije ulaganja u inovativna poduzetništva;
- unaprjeđivanje upravljačkih sposobnosti malog i srednjeg poduzetništva vezano uz strateško planiranje i inovacije;
- pružanje pomoći prilikom pisanja i razvoja poslovne ideje i poslovnog planiranja;
- unaprjeđenje i izgradnja računalno-komunikacijske infrastrukture i programa podrške, poticanje korištenja e-usluga u poslovanju i poduzetničkom obrazovanju, korištenjem naprednih informacijskih tehnologija;
- potpora za povećanje zapošljavanja, stručnu i poduzetničku izobrazbu prekvalifikaciju i dokvalifikaciju.

Pokazatelji ishoda za mjeru 1.4.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Poduzetnici koji su završili obrazovne programe	Broj poduzetnika	Povećanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika	50	2020.	Godišnje	VPŽ RA VIDRA

Mjera 1.4.3. Umrežavanja u gospodarstvu

Popis indikativnih aktivnosti:

- stvaranje uvijete za povezivanje malih i srednjih poduzetnika u svrhu zajedničkog nastupa na tržištu;
- poticanje uključivanje u međunarodne programe poduzetništva, razmjene iskustva, primjeri dobre prakse i poticanje prekogranične suradnje;
- razvoja klastera – podupiranje suradnje predstavnika vlasti, poduzeća, jedinica lokalne samouprave, sindikata, financijskih institucija, obrazovnih institucija te drugih organizacija;
- edukacija i osposobljavanje malih i srednjih poduzetnika za formiranje klastera;

- poticanje stvaranje mreže inovativnih i malih i srednjih poduzeća kao što su start-upovi, znanstveno – tehnološki parkovi, inkubatori, poslovne potporne organizacije, regionalnih razvojnih agencija, istraživačkih centara, sveučilišta i konzultanata;
- potpora za sudjelovanje na međunarodnim sajmovima i specijaliziranim izložbama u zemlji i inozemstvu.

Pokazatelji ishoda za mjeru 1.4.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Međunarodni sajmovi	Broj sajmova	Održani sajmovi u Županiji međunarodnog karaktera	5	2020.	Godišnja	HGK
Prijavljeni projekti financirani iz sredstava EU u partnerstvu dva ili više gospodarstvenika	Broj prijavljenih projekata	Broj prijavljenih projekata u partnerstvu više gospodarstvenika i kojima se potiču partnerski odnosi lokalno, regionalno i međunarodno	10	2020.	Godišnje	RA VIDRA

Cilj 2. Očuvanje okoliša i održivo upravljanje prostorom i resursima

Relevantnost

U području zaštite prirode i okoliša glavni razvojni problemi odnosno razvojna ograničenja Virovitičko-podravske županije su nedostatan razvoj vodoopskrbnog sustava brdsko-planinskog područja Županije, nedovoljno iskorištenje riječnog resursa za navodnjavanje poljoprivrednih površina i plovnosti Drave te neiskorištenost mineralno- termalnih i geotermičkih resursa. Usprkos značajnim valoriziranim prirodnim i kulturnim vrijednostima, glavna ograničenja odnosno razvojni problemi su u području turizma, primjerice, neumreženost turističkih proizvoda zbog nedostatka receptivne turističke agencije, nedovoljan broj registriranih pružatelja smještaja za ravnomjeran razvoj turizma u Županiji te iznimno nizak udio noćenja u Županiji u odnosu na RH.

Očekivani način ostvarenja

Cilj će se ostvariti prioritetnim aktivnostima očuvanja prirodnih vrijednosti i krajobrazne raznolikosti, održivim upravljanjem prostora kao i stvaranjem uvjeta za razvoj ruralnog prostora i održivog turizma. Konkretno, radi se o mjerama zaštite prirode i krajobrazne raznolikosti, ulaganjem u čistoću zraka, vode i tla, povećanju energetske učinkovitosti i korištenju alternativnih izvora energije, a kao odgovor na moguće krizne događaje radit će se na izgradnji sustava obrane i zaštite od elementarnih nepogoda i kriznih situacija.

Cilj je i kontinuirano poticati razvoj selektivnih oblika turizma, izgradnje i poboljšanje ukupnih turističkih kapaciteta obnova te će se nastaviti sa zaštitom i valorizacijom povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog naslijeđa.

Dosljednost

Cilj 2. usklađen je sa sljedećim dokumentima na razini EU:

- Europa 2020. – Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast
- Sedmi akcijski program zaštite okoliša Europske unije do 2020. godine (2013.-2020.)
- Strategija održivog razvitka Europske unije (2009.)
- Akcijski plan za kulturu u razdoblju 2015.–2018.

Na nacionalnoj razini komplementaran je s ciljevima i prioritetnim osima u dokumentima:

- Uredba o Ekološkoj mreži NATURA 2000 iz 2013. godine
- Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (opći cilj: povećanje atraktivnosti i konkurentnosti hrvatskog turizma do 2020. godine)
- Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.–2020. (OPKK), posebno njegove prioritetne osi: prioritetna os 4 – Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije; prioritetna os 5 - Klimatske promjene i upravljanje rizicima; prioritetna os 6 – Zaštita okoliša i održivost resursa;
- Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.–2015.
- Strateški plan Ministarstva kulture RH 2016.–2018.

- Strategija održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine (2009)
- Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine (2017.)
- Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske (2008.)

Na regionalnoj razini cilj se uklapa u ciljeve i prioritete sadržane u:

- Master plan turizma Virovitičko- podravske županije (2009.-.2019.)
- Akcijski plan energetske učinkovitosti Virovitičko- podravske županije za razdoblje 2016.- 2018. godine

Na lokalnoj razini cilj je komplementaran s ciljevima sadržanim u:

- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe Virovitički prsten do kraja 2020.
- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe Marinianis do kraja 2020.
- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe Papuk do kraja 2020.

Pokazatelji učinka

Cilj	Pokazatelj učinka			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(6)	(7)	(8)	(9)
Povećati i ulaganja u zaštićena prirodna područja	Ulaganje u zaštitu prirode i krajobrazne raznolikosti na zaštićenim područjima	Postotak povećanja	Povećanim financijskim ulaganjem pridonijet će se očuvanju zaštićenih područja	15%	2018.	5%	2020.	godišnje	JUZPV VPŽ

Razvojni prioritet 2.1. Očuvanje okoliša i prirodnih vrijednosti te održivo upravljanje prostorom

Cilj

Cilj ovog prioriteta je očuvati glavne razvojne resurse i očuvati prirodna bogatstva Virovitičko-podravske županije, prevencija elementarnih nepogoda te učinkovito odgovoriti na krizne događaje

Opravdanje

Analizom stanja prirodni potencijali svrstani su među prioritetne razvojne resurse Virovitičko-podravske županije kao temelje razvitka više sektora: turizma, poljoprivrede i proizvodnje. Stoga je potrebno dodatno ulaganje u zaštitu i čistoću okoliša, zaštićena područja prirode i njihova promocija.

Potrebno je povećati razinu spremnosti za odgovor na krizne događaje ulaganjem u ljudske, logističke i infrastrukturne kapacitete za potrage i spašavanje te razinu spremnosti za prevenciju i odgovor elementarnim nepogodama ulaganjem u infrastrukture zaštite.

Opis

Prioritet 2.1. okosnica je očuvanja kvalitete prirodnih bogatstava i krajobrazne raznolikosti. To će se postići njihovim održivim upravljanjem te spremnošću u kriznim situacijama

Prioritet će se ostvariti provođenjem sljedećih mjera: zaštitom prirode i krajobrazne raznolikosti, jačanjem kapaciteta za upravljanje rizicima i povećanjem razine spremnosti za odgovor na krizne događaje. Trajnost rezultata osigurat će se radom na povećanju svijesti lokalne zajednice o važnosti očuvanja prirodne baštine.

Mjere

Mjera 2.1.1. Zaštita prirode i okoliša

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- Program zaštite okoliša
- Ulaganje u zaštićena područja prirode
- Ulaganje u zaštitu okoliša
- Donošenje planova upravljanja zaštićenim dijelovima prirode
- Promidžba zaštite okoliša i zaštićenih dijelova prirode
- Povećanje svijesti lokalne zajednice o važnosti održivog razvoja

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.1.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Sačuvati održivu bioraznolikost sa ciljanim biljnim i životinjskim	Doneseni planovi upravljanja zaštićenim područjem	Kroz planove propisati mjere očuvanja zaštićenih područja, biljnih i životinjskih vrsta	4	2020.	Na određeni period	Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom na području

vrstama						županije, VPŽ
Ulaganja u zaštićena područja prirode	HRK	Financijska ulaganja u promicanje i izgradnju infrastrukture u zaštićenim područjima (vidikovci, informacijski panoji, poučne staze, obnova i revitalizacija zaštićenih dijelova i sl.)	50.000.000,00 HRK	2020.	Na određeni period	Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom na području županije, VPŽ
Program zaštite okoliša (sadrži Program zaštite zraka Program praćenja kvalitete voda i Program praćenja kvalitete tla)	Maksimalno dozvoljene koncentracije onečišćujućih tvari (MDK)	Kontrolirati razine onečišćenja zraka, vode i tla putem dostavljenih podataka u bazu ROO od strane onečišćivača (službena baza verificiranih podataka)	Održati razinu ispod vrijednosti MDK	2020.	godišnja	ROO, nadležni upravni odjel VPŽ

Mjera 2.1.2. Upravljanje obranom i zaštitom od elementarnih nepogoda i povećanje razine spremnosti za odgovor na krizne događaje

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- graditi sustave za prikupljanje i transport otpadnih voda u slučaju poplava
- Obrana od poplava izgradnjom sustava akumulacijskih jezera i retencija na području VPŽ
- Poboljšati sustave zaštite od poplava, suša, požara i tuča
- Jačati ljudske, infrastrukturne i logističke kapacitete za spašavanje i potrage
- Jačati svijest stanovništva o važnosti pripravnosti na krizne događaje

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.1.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Povećanje broja ljudskih, infrastrukturnih i logističkih kapaciteta za spašavanje i potrage	Broj organizacija	Organizacije sa povećanim ulaganjima u jačanje kapaciteta za upravljanje rizicima i povećanje razine spremnosti za odgovor na krizne događaje	5	2020.	godišnje	VPŽ

Razvojni prioritet 2.2. Stvaranje uvjeta za razvoj održivog turizma u ruralnim prostorima

Cilj

Cilj razvojnog prioriteta 2.2. je unaprijediti kvalitetu života ruralnog područja kroz razvoj održivog turizma.

Poseban se naglasak stavlja na selektivne oblike turizma, poticanje izgradnje i poboljšanje ukupnih turističkih kapaciteta, obnova, zaštita i brendiranje povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog nasljeđa.

Težnja je gospodarska obnova ruralnog područja kroz turizam te i posljedično zaustavljanje iseljavanja stanovništva.

Opravdanje

Razvoj održivog turizma stvorio bi preduvjete za ostanak i blagostanje stanovništva u ruralni prostorima, obzirom na propadanje tradicionalnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva i posljedično bi se direktno utjecalo na očuvanje prirodne baštine.

Problemi s kojima se turizam u Županiji susreće su iznimno nizak udio noćenja u Županiji, nedovoljan broj registriranih pružatelja smještaja za ravnomjeran razvoj turizma u Županiji, neumreženost turističkih proizvoda zbog nedostatka receptivne turističke agencije, nepostojanje receptivne turističke agencije utječe na manjak organizirane turističke ponude (aranžmana) za dolazak turista.

Opis

Prioritet će se ostvariti provedbom mjera kojima se potiče razvoj selektivnih odnosno specifičnih oblika turizma kao što su ruralni turizam (agroturizam, eko turizam, aktivni turizam/boravak u prirodi: cikloturizam, promatranje ptica (*birdwatching i birding*), planinarenje, trail running, jahanje, pješačenje; riječni turizam (ribolovni), zdravstveni turizam, obrazovni turizam (istraživačko-edukativni turizam za učenike, studente i znanstvenike), lovni turizam, kulturni turizam, hodočasnički (vjerski) turizam i sl. Potiče se i razvoj selektivnih oblika turizma u brojnim zaštićenim područjima prirode. Kroz mjeru razvoja selektivnog turizma omogućit će se direktno povezivanje poljoprivredne proizvodnje i turističke ponude. Sve ovo omogućit će opstanak i razvoj ruralnog područja.

Poticanjem izgradnje i poboljšanje ukupnih turističkih kapaciteta nastojat će se produžiti boravak turista, razviti gastronomska i enološka ponuda te suradnja s drugim turističkim regijama kako bi se podigla razina kvalitete usluge. Razvojem receptivne turističke agencije organizirat će se dolasci turista te objediniti različite turističke proizvode u jedinstvenu turističku ponudu.

Obnovom, zaštitom i brendiranjem povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog nasljeđa stvorit će se turistički potencijali prirodne i kulturne baštine radi ostvarenja većeg broja dolazaka turista. Zahvaljujući aktivnim sportskim udrugama te bogatoj prirodnoj baštini poticat će se razvoj aktivnih oblika turizma. Razvit će se prepoznatljiv turistički proizvod, brend županije.

Mjera 2.2.1. Razvoj selektivnih oblika turizma

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- poticanje razvoja i unapređenja kulturnog turizma
- poticanje razvoja ruralnog turizma - eko turizma i agroturizma
- poticanje razvoja i unaprjeđenje aktivnog turizma / boravak u prirodi: cikloturizam, promatranje ptica (birdwatching i birding), planinarenje, trail running, jahanje, pješačenje; riječni turizam (ribolovni), sportski turizam te ostali oblici aktivnog turizma
- poticanje razvoja i unaprjeđenje obrazovnog turizma (istraživačko-edukativnog turizma za učenike, studente i znanstvenike)
- povećanje broja turističkih sadržaja
- poticanje razvoja i unaprjeđenje lovnog turizma
- poticanje razvoja i unaprjeđenje hodočasničkog (vjerskog) turizma
- poticanje razvoja zdravstvenog turizma u Županiji
- razvijanje turističke ponude u zaštićenim prirodnim područjima Županije
- poticanje povezivanja poljoprivredne proizvodnje i turističke ponude (suradnja s poljoprivrednim proizvođačima na području županije)

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.2.1

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Povećanje broja turističkih sadržaja	Broj ulaganja u turističke kapacitete i sadržaje	Stvaranje uvjeta za razvoj ruralnog prostora i održivog turizma	10	2020.	godišnje	Turističke zajednice, JLS

Mjera 2.2.2. Izgradnja i poboljšanje ukupnih turističkih kapaciteta

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- unaprijediti i povećati turističke kapacitete (smještaj) na području županije
- povećati i unaprijediti etno i gastro ponudu
- poticanje suradnje s drugim turističkim regijama s ciljem povećanja kvalitete usluge
- razvoj receptivne turističke agencije
- objedinjavanje različitih turističkih proizvoda u jedinstvenu turističku ponudu
- poticanje izgradnje i unaprjeđenje posjetiteljskih, sportsko-rekreacijskih, kulturnih, turističko-rekreativnih, edukativnih, zdravstvenih, vjerskih te ostalih centara povezanih s turizmom
- revalorizacija i revitalizacija arheoloških nalazišta na području županije
- ulaganje u obnovu kulturne i prirodne baštine kako bi se zaustavilo njihovo propadanje na području županije te korištenje u turističke svrhe;
- jačanje ljudskih, infrastrukturnih i logističkih kapaciteta u turizmu na području županije

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.2.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Broj ulaganja u izgradnju ili unapređivanje turističkih kapaciteta	Broj ulaganja	Stvaranje uvjeta za razvoj ruralnog prostora i održivog turizma	10	2020.	godišnje	Turističke zajednice, JLS
Ukupno noćenja turista	Postotni porast	Stvaranje uvjeta za razvoj ruralnog prostora i održivog turizma	15%	2020.	godišnje	Turističke zajednice, E-visitor

Mjera 2.2.3. Obnova i zaštita povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog naslijeđa

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- poticati razvoj prepoznatljivog turističkog proizvoda (brenda) županije
- razvoj turističkih proizvoda utemeljenim na tradicionalnim vrijednostima
- povećanje opsega i kvalitete istraživanja i dokumentiranja kulturnih dobara
- unapređenje sustava praćenja i vrednovanja već započetih i novih projekata zaštite i očuvanja kulturnih dobara
- obnova objekata od iznimne kulturne vrijednosti
- provedba obrazovnih aktivnosti za lokalne i regionalne vlasti o korisnosti kulturne i prirodne baštine i njezinom održivom korištenju za razvoj lokalne zajednice
- uključivanje programa za održivo korištenje kulturne i prirodne baštine Županije u srednjoškolske i visokoškolske obrazovne programe
- provedba marketinških aktivnosti na nacionalnoj i međunarodnoj razini s ciljem povećanja turističke prepoznatljivosti Županije utemeljenoj na specifičnim obilježjima turističkog proizvoda (brenda) Županije

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.2.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Broj ulaganja u projekte <i>Obnove, zaštite i brendiranja povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog naslijeđa</i>	Broj ulaganja	Stvaranje uvjeta za razvoj ruralnog prostora i održivog turizma	8	2020.	godišnje	Turističke zajednice

Cilj 3. Unaprjeđenje kvalitete života i razvoj ljudskih resursa

Relevantnost

Ovaj cilj definiran je temeljem razvojnih problema i potreba u Virovitičko-podravskoj županiji u području komunalne, prometne, energetske, elektroničko-informacijske i ostale infrastrukture, na temelju razvojnih problema u sustavu obrazovanja, centara kompetencija u obrazovanju te u segmentima ključnim za kvalitetu života koji čine zdravstvo i socijalna skrb, kulturu, sport i rekreaciju, civilno društvo, društveno poduzetništvo i povećanje zapošljivosti.

U području infrastrukture glavni razvojni problemi su na području ulaganja u sanaciju postojećih odlagališta odnosno uspostavu planiranog regionalnog odnosno županijskog centra za gospodarenje otpadom odnosno u konačnici održivo gospodarenje otpadom po načelu kružnog gospodarstva, nepostojanje sustava odvodnje u nekoliko jedinica lokalne samouprave, nepostojanja dovoljno sustava za pročišćavanje otpadnih i oborinskih voda, nedovoljno razvijena plinoopskrba i vodoopskrba koja utječe na slabiji razvoj gorskih predjela, slaba izgrađenost distribucijske mreže i distribucijski rasplet plin-opskrba, nedovoljne financijske mogućnosti za izgradnju elektrane. Zastarjela željeznička infrastruktura te loše stanje cestovnih prometnica uzrokuju nedovoljna povezanost dijelova županije i povezanost županije sa ostalim dijelovima RH. Zbog neujednačene razvijenosti pojedinih dijelova županije potrebno je unaprijediti ostalu infrastrukturu prema potrebama lokalne i regionalne zajednice te napose vodeći računa o podršci prema područjima s razvojnim posebnostima.

U području obrazovanja među glavnim razvojnim problemima u Županiji su: dvostruko manji udio visokoobrazovanih osoba od prosjeka u Kontinentalnoj Hrvatskoj i Republici Hrvatskoj, manjak predškolskih ustanova, slaba tehnička opremljenost škola, niska digitalna pismenost stanovništva i nedovoljna uključenost obrazovnih ustanova u projekt e-škola, nepostojanje uvjeta za produženu nastavu. Nepostojanje centara kompetencija u obrazovanju kao pružatelja relevantnih praktičnih vještina učenicima u strukovnom obrazovanju je problem koji uzrokuje otežan ulazak na tržište rada.

U području zdravstva i socijalne skrbi glavni su razvojni problemi Županije: nedostatak zdravstvenih kadrova u svim područjima zdravstva, nedostatak timova zdravstvene zaštite, nedostupnost ljekarni u svim jedinicama lokalne samouprave u županiji, nedovoljan broj ležajeva u Općoj bolnici Virovitica, veći broj postelja po jednom doktoru od prosjeka Republike Hrvatske, nedostatak i/ili dotrajalost prostora, opreme i vozila zdravstvenih i socijalnih ustanova, nedostatak vlastitog prostora za parkiranje vozila i obavljanje djelatnosti ustanove. Također, nedovoljno je razvijena palijativna skrb u VPŽ, a kapaciteti za smještaj starijih i nemoćnih osoba i osoba s invaliditetom su nedovoljni. Prosjek stanovnika koji u Županiji koriste minimalne zajamčene naknade je veći od prosjeka RH, ne postoji dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, kao ni dom za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju, te ne postoji smještaj za posebno ugrožene skupine kao što su žrtve obiteljskog nasilja i beskućnici.

U području kulture glavni razvojni problemi su mala izdvajanja iz proračuna JL(R)S za kulturu, što u konačnici uzrokuje i nedovoljnu valorizaciju kulturne baštine od strane građana Županije i nedovoljnu promociju kulturne baštine.

U području sporta i rekreacije glavni razvojni problemi su nedovoljno izdvajanje za programe potreba u sportu. Loše stanje izgrađenosti sportske infrastrukture, nedovoljna valorizacija vrhunskih sportskih rezultata.

U području civilnog društva glavni razvojni problemi su manje neprofitnih organizacija na broj stanovnika od prosjeka RH, nedostatnost financijskih sredstava za rad, nedovoljno uključene udruge za korištenje EU sredstava, nedovoljan broj aktivnih članova u udrugama, rijetko profesionalno zapošljavanje u udrugama.

U području zapošljivosti niska razina zapošljivosti populacije je sa završenom srednjom školom, najveći udio nezaposlenih je dobi iznad 50 godina, neto plaća je za 15-20% manja od prosjeka RH, ženska populacija čini većinu u registriranoj nezaposlenosti na području Županije.

Očekivani način ostvarenja

Ovaj cilj ostvarit će se smanjivanjem i rješavanjem utvrđenih razvojnih problema nizom povezanih mjera koje se odnose na razvoj infrastrukture, razvoj sustava odgoja, obrazovanja, osnivanjem centara kompetencija u obrazovanju, poboljšanjem poboljšanje sustava zdravstva i socijalne skrbi, razvoja kulture, sporta i rekreacije, razvoja civilnog društva i društvenog poduzetništva i povećanja zapošljivosti.

Dosljednost

Cilj 3. uklapa se u ciljeve svih relevantnih strateških dokumenata na razini EU-a te nacionalnoj i županijskoj razini.

Dokumenti na razini EU:

- Rast zapošljavanja i unapređenje kvalitete sustava socijalne skrbi među ključnim su ciljevima krovne strategije Europa 2020. u sklopu koje su usvojene tri ključne Predvodničke inicijative vezane za zapošljavanje i socijalnu uključenost (Youth on the move. An agenda for new skills and jobs, European Platform against poverty and social exclusion). Osnova provedbe zdravstvene politike na području EU-a i okosnica oblikovanja nacionalnih politika zdravstvene skrbi i zaštite sadržana je u dokumentu Together for Health (2007.-2020.)

Nacionalne razine relevantni za ovaj cilj:

- Operativni program Konkurentnost i kohezija (2014.–2020), prioritetna os 4-Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije; prioritetna os 7-Povezanost i mobilnost; prioritetna os 8 - Socijalno uključivanje i zdravlje; prioritetna os 9 - Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje
- Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali (2014.–2020.), tematski cilj 08 – Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage, tematski cilj 09 – Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svih oblika diskriminacije, kao i investicijski prioritete sadržani unutar tog tematskog cilja, tematski cilj 10 – Ulaganje u obrazovanje, izobrazbu i strukovno osposobljavanje te cjeloživotno učenje
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije 2014.-2020.(misija: osigurati kvalitetno obrazovanje dostupno svima i pod jednakim uvjetima, u skladu sa sposobnostima svakog korisnika sustava)

- Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020. (strateški razvojni pravci: 1. Poboljšanje povezanosti i kontinuiteta u zdravstvu, 2. Ujednačavanje i poboljšanje kvalitete zdravstvene zaštite, 3. Povećanje učinkovitosti i djelotvornosti zdravstvenog sustava, 4. Povećanje dostupnosti zdravstvene zaštite, 5. Poboljšanje pokazatelja zdravlja)
- Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti Republike Hrvatske (2014.–2020.) u kojoj je svoje utemeljenje našla potreba jačanja društvenog poduzetništva za doprinos smanjenju nezaposlenosti, društvenoj koheziji i jačanju ukupne kvalitete života u Županiji.
- Promicanje društvene kohezije i uključivanja ranjivih društvenih skupina u društveno-gospodarski život u fokusu je nacionalnih strategija kao što su Strategija društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj (2015.– 2020.),
- Strategija za razvoj društvenog poduzetništva 2015.–2020. kojom su identificirani pozitivni učinci društvenog poduzetništva u jačanju konkurentnosti cjelokupnog gospodarstva Hrvatske.
- Strategija prometnog razvoja RH (2017.-2030.) (NN 84/17)
- Strategija upravljanja vodama za razdoblje od 2008. do 2038. (2008.)
- Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2022. godine (2017.)
- Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske 2017.-2030. godine (2017.)

Na regionalnoj razini cilj se uklapa u ciljeve i prioritete sadržane u :

- Županijskoj razvojnoj strategiji 2011-2013. čije je trajanje produljeno do donošenja nove Županijske razvojne strategije za razdoblje do kraja 2020. godine
- Prostorni plan Virovitičko-podravске županije - V. izmjene i dopune

Na lokalnoj razini cilj je komplementaran s ciljevima sadržanim u:

- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe „VIP“ do kraja 2020.
- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe „Marinianis“ do kraja 2020.
- Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe „Papuk“ do kraja 2020.
- Razvojne strategije JLS-a (gradova i općina) do kraja 2020. godine

Pokazatelji učinka

Cilj	Pokazatelj učinka			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(6)	(7)	(8)	(9)
Unaprjeđenje kvalitete života i razvoj ljudskih resursa	Pokazatelj konkurentnosti za komunalnu infrastrukturu (RIK)*	Rang prema drugim županijama	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK) 2013.	18	2018.	17	2020.	trogodišnje	RIK*
	Obrazovanje - udio osoba s visokim obrazovanjem	Rang prema drugim županijama i prosjeku RH	Regionalni indeks konkurentnosti (RIK) 2013.	18	2018.	17	2020.	trogodišnje	RIK
	Dostupnost liječnika	Broj liječnika na 1000 stanovnika	Unaprjeđenje sustava zdravstvene zaštite putem jednake dostupnosti visokokvalitetnim uslugama svim korisnicima	0,29	2018.	0,5	2020.	trogodišnje	VPŽ

*Regionalni indeks konkurentnosti

Razvojni prioritet 3.1. Poboljšanje infrastrukturnih sustava

Cilji

Povezanost dionika neophodnih za razvoj Županije jedan je od ključnih prioriteta. Cilj je razvitak infrastrukture i unapređenje kvalitete infrastrukturnih sustava kroz izgradnju, rekonstrukciju i modernizaciju sustava održivog gospodarenja otpadom, održiv, integriran, suvremen i učinkovit sustav javne vodoopskrbe, javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda. Prioritet podrazumijeva osiguranje snažnog i održivog sustava opskrbe električnom energijom i plinom. Jedan od ključnih prioriteta je razvitak i obnova cestovne i željezničke infrastrukture. Unaprjeđenje infrastrukture podrazumijeva i veću pokrivenost Županije javnim prijevozom. Jedan od prioriteta je i osiguravanje infrastrukture za visoku kakvoću usluge širokopojasnog pristupa internetu kao i visoku pokrivenost signalom.

Poseban naglasak ovog prioriteta je na rješavanju problematike infrastrukture u ruralnim područjima Županije.

Opravdanje

Analiza stanja pokazuje kako su infrastrukturne promjene prijeka nužnost. U mnogim dijelovima Županije, posebno ruralnim, potrebna su osnovna poboljšanja infrastrukturnih sustava poput izgradnje sustava odvodnje, vodoopskrbe, izgradnja i obnova cesta te nogostupa.

Od 16 JLS-a, 4 nema sustav odvodnje što čini 26% površine Županije. Sustav odvodnje kućanskih i industrijskih otpadnih voda je nedostatan te sustav pročišćavanja otpadnih voda nije usklađen sa suvremenim okolišnim standardima te je također nedostatan.

Nedovoljno je razvijena plinoopskrba i vodoopskrba što utječe na slabiji razvoj gorskih predjela Županije.

Na području Virovitičko- podravske županije postoje tri odlagališta komunalnog otpada koja su u fazi sanacije do uspostave regionalnog/županijskog centra za gospodarenje otpadom. Potrebna je i izgradnja građevina za gospodarenje otpadom kao dio cjelovitog i učinkovitog sustava održivog gospodarenja otpadom po načelu kružnog gospodarstva sukladno Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske 2017. – 2022. godine.

Nedovoljno razvijena infrastruktura jedan je od uzroka i poplava na području Županije, koje ugrožavaju okoliš te uzrokuju štete gospodarstvu i poljoprivredi.

Energetska obnova zgrada javnog sektora doprinosi energetske učinkovitosti, no postoji još mnogo prostora za napredak u privatnom sektoru te u energetske obnovi stambenih zgrada. Posebno je izražena potreba za ulaganje u alternativne izvore energije, čime bi se ojačala energetska neovisnost Županije. Alternativni izvori energije prepoznati u Županiji za koje je potrebno izgraditi infrastrukturu za bolje iskorištavanje su svjetlost, geotermalni izvori te iskoristive otpadne sirovine za upotrebu u energetici i gospodarstvu. Analiza stanja pokazala je loše stanje razvijenosti sekundarnih mreža prometnica te zastarjelu željezničku infrastrukturu. Cestovna mreža ne zadovoljava sigurnosne i tehničke uvjete, poput odgovarajuće javne rasvjete, dok je Županija suočena sa kontinuiranim smanjenjem udjela dostupnih željezničkih veza. Kao posljedica toga je postupna prometna izolacija Županije.

Trend smanjenja broja stanovnika u Županiji je u kontinuitetu od 1953. godine. Sve veći broj stanovnika napušta ruralne krajeve i migrira prema većim gradskim središtima, a posebno mladi. Razlog tome je i zastarjela mrežna i optička infrastruktura koja s vremenom postaje nužnost za uspješno poslovanje. Ovaj prioritet, kao i drugi, ima za cilj osigurati i stvoriti klimu za ostanak mladih i ostatak radno sposobnog stanovništva.

Opis

Poboljšanje infrastrukturnih sustava ostvarit će se provedbom sljedećih mjera: razvojem infrastrukture prema potrebama lokalne i regionalne zajednice i pružanjem podrške područjima s razvojnim posebnostima, osobito ruralnim te demografski ugroženim.

Mjere

Mjera 3.1.1. Održivo gospodarenje otpadom

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- izrada projektne dokumentacije za izgradnju građevina za gospodarenje otpadom na području županije
- izgradnja građevina za gospodarenje otpadom na području županije
- izgradnja reciklažnog centra sa sortirnicom i kompostanom
- nabava opreme za održivo gospodarenje otpadom
- sanacija, proširenje, zatvaranje odlagališta komunalnih odlagališta
- promocija recikliranja i odvajanja otpada
- održivo gospodarenje elektronskim otpadom

Pokazatelji ishoda za Prioritet/Mjeru 3.1.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Poboljšanje sustava održivog gospodarenja otpadom	Broj izgrađenih građevina za gospodarenje otpadom	Izgradnja i sanacija postojećih odlagališta te izgradnja ostalih građevina za gospodarenje otpadom	10	2020.	Na određeni period	VPŽ, JLS, Komunalna poduzeća

Mjera 3.1.2. Izgradnja, obnova, i održavanje sustava vodovoda i odvodnje

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- rekonstrukcija i izgradnja sustava javne odvodnje
- rekonstrukcija i izgradnja sustava javne vodoopskrbe
- izgradnja, rekonstrukcija sustava odvodnje oborinskih voda
- izgradnja pročišćivača otpadnih voda gdje se pokaže potrebnim
- izgradnja toplovodne mreže u općini Voćin
- izgradnja, rekonstrukcija, sanacija cjevovoda i spojnih cjevovoda

Pokazatelji ishoda za Prioritet/Mjeru 3.1.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Mjere unaprjeđenja i ulaganja u razvoj sustava javne vodoopskrbe i odvodnje	km	Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže, sustava javne odvodnje i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda te radovi održavanja kanala i ostalih vodnih površina	400	2020.	Na određeni period	VPŽ, Komunalne tvrtke, JLS, Hrvatske vode
Gospodarenje vodama	Broj lokacija	Izgradnja retencija i akumulacija	5	2020.	Na određeni period	VPŽ, JLS, Hrvatske vode

Mjera 3.1.3. Izgradnja, obnova i održavanje energetske potencijala

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- izgradnja dodatnih plinskih sustava
- rekonstrukcija postojeće/ izgradnja nove distribucijske mreže sa pratećim objektima i uređajima
- dogradnja distribucijske mreže elektroopskrbe i plinoopskrbe na svim naponskim razinama
- izgradnja solarnih elektrana na tlu i na javnim objektima i solarnih kolektora
- proizvodnja energije od prikupljenog otpada
- poticanje i provođenje mjera energetske učinkovitosti u javnim i stambenim zgradama te javne rasvjete (ekološki prihvatljive)
- korištenje alternativnih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti
- izgradnja kogeneracijskih postrojenja

Pokazatelji ishoda za Prioritet/Mjeru 3.1.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Dogradnja distribucijske mreže elektroopskrbe	km	Rekonstrukcija postojeće/ izgradnja nove distribucijske mreže sa pratećim objektima i uređajima	30 km mreže 10 trafostanica	2020.	Na određeni period	VPŽ, Hrvatska elektroprivreda
Broj intervencija s povećanom energetskom učinkovitošću	Broj intervencija	Povećanje energetske učinkovitosti i korištenje alternativnih izvora energije	30	2020.	Na određeni period	Ustanove na području županije, JLS

Mjera 3.1.4. Izgradnja, obnova i održavanje prometne infrastrukture

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- rekonstrukcija, izgradnja i modernizacija prometnica na području županije
- uspostava i razvijanje međumjesnog putničkog prijevoza (autobus i željeznica)
- razvoj sigurnosne cestovne i željezničke infrastrukture
- izgradnja, rekonstrukcija pristupnih cesta javnim institucijama i poduzetničkim zonama
- projektiranje, izgradnja, obnova nogostupa i mostova gdje je potrebno
- izgradnja i uređivanje biciklističkih staza i ruta
- izgradnja, obnova autobusnih i željezničkih kolodvora i stajališta
- izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete

Pokazatelji ishoda za Prioritet/Mjeru 3.1.4.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Izgradnja, rekonstrukcija i obnova prometnica i javnih površina	Km/km ²	Poboljšanje, rekonstrukcija i izgradnja prometne infrastrukture i javnih površina u cilju osiguravanja veće sigurnosti u prometu	400	2020.	Na određeni period	VPŽ, JLS, Županijska uprava za ceste

Mjera 3.1.5. Razvoj širokopojsnog pristupa internetu

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

- razvoj i izgradnja širokopojsnog internetskog područja
- razvoj elektroničke komunikacijske infrastrukture sukladno razvoju tehnologije

Pokazatelji ishoda za Prioritet/Mjeru 3.1.5.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Razvoj širokopojsnog pristupa internetu	Broj JLS	Razvoj i izgradnja potpornog sustava pristupa širokopojsnom internetu	16	2020.	godišnje	VPŽ, JLS

Razvojni prioritet 3.2. Jačanje društvenih djelatnosti

Cili

Omogućit će se izgradnja, dogradnja, obnova postojećih i izgradnja novih školskih i predškolskih objekata, jaslica te podizanje kapaciteta, modernizacija i razvoj usluga odgojno-obrazovnog rada u vrtićima, školama i učeničkim i studentskim domovima, Tehnološko-inovacijski centar, edukacijski centri, sveučilišni centar, stipendirat će se deficitarna zanimanja, izgraditi centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju. Provedbom prioriteta osnovat će se i centri kompetencija u strukovnom obrazovanju.

Prioritetom 3.2. potaknut će se razvoj zdravstvenih i socijalnih usluga u Županiji, njihova kvaliteta, efikasnost i dostupnost te pridonijeti smanjenju siromaštva i socijalne isključenosti ranjivih skupina građana, povećati broj stručno osposobljenog zdravstvenog kadra i kadra u socijalnoj skrbi, modernizirati i unaprijediti oprema, prostori te rad i upravljanje u zdravstvenim i socijalnim ustanovama. Izgradit će se socijalni stanovi, domovi za starije i nemoćne, županijski dom za umirovljenike te smještajni kapaciteti za osobe sa invaliditetom.

Provedbom prioriteta poticat će se razvoj kulture, korištenje prirodne i kulturne baštine kao razvojni potencijal turizma i kulture. Izgradit će se kulturni centri glazbe i plesa, centri kulture, kongresno-kulturni centri, adaptirat će se i opremiti knjižnice i muzeji, stvorit će se dodatne usluge u muzejima, dograđivati i opremiti kazališta i kina, rekonstruirati objekti kulturne baštine.

Naglasak u okviru razvojnog prioriteta bit će na poticanju razvoja sporta kod mladih kojim će se potaknuti izgradnja, dogradnja ili rekonstrukcija sportskih objekata za sportsko rekreativne namjene, sportskih centara, gradnja turističko-ribolovnog rekreacijskog centra, izgradnja i uređenje dječjih igrališta, biciklističkih staza, adrenalinskih parkova, razvoj novih sportsko-rekreacijskih sadržaja (bazen, kuglana, scate park, atletske staze, teniski, nogometni i drugi tereni).

Realizacija prioriteta će omogućiti rast zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba i ostalih osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada putem jačanja sposobnosti za zapošljavanje/samozapošljavanje.

Opravdanje

Obrazovna struktura stanovništva Virovitičko-podravske županije pokazuje kako je potrebno ulaganje u obrazovanje kako bi povećali udio visokoobrazovanih osoba u Županiji, a srednjoškolsko strukovno obrazovanje potrebno je poboljšati osnivanjem centara kompetencija kako bi učenici unaprijedili znanja, vještine i kompetencije radne snage s ciljem i usvojili relevantne praktične vještine učenicima u strukovnom obrazovanju. Također, potrebno je stipendirati deficitarna zanimanja kako bi im povećali mogućnosti za ulazak na tržište rada. Razina informatičke pismenosti Županije je ispod prosjeka RH te je potrebno ulaganje u prostor, opremu, sustav obrazovanja i nove usluge u obrazovnim institucijama. Potrebno je povećati broja ustanova za predškolski odgoj.

U zdravstvenom sustavu Županije javljaju se manjkovi stručnih kadrova i timova u primarnoj zdravstvenoj zaštiti nepostojanje ili dotrajnost opreme, nedovoljan broj ležaja u Općoj bolnici Virovitica, starost vozila hitne službe i sanitetskog prijevoza, nedovoljno razvijena palijativna skrb u Županiji, nedovoljni kapaciteti za smještaj starijih i nemoćnih osoba i osoba s invaliditetom, nepostojanje specijaliziranog udomiteljstva, pomanjkanje socijalnih usluga za djecu s poteškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom.

Analiza stanja u Županiji upozorila je na niz problema vezanih uz nezaposlenost. Jedan je od uočenih problema nedovoljna integracija mladih nezaposlenih osoba na tržištu rada, poglavito nezaposlenih mladih osoba bez iskustva.

Virovitičko-podravska županija broji mnogo različitih neprofitnih organizacija. Najviše ih djeluje na području sporta. Udruge u svom djelovanju nailaze na problem nedovoljnih financijskih sredstava, opreme, obrazovanja, savjetovanja, profesionalnog djelovanja u udrugama te prostorom za djelovanje.

Opis

Osnivanjem centara kompetencija podići će se kvaliteta strukovnog obrazovanja s ciljem povećanja zapošljavanja učenika, ali i mogućnost daljnjeg obrazovanja.

Aktivnosti i projekti koji će se provesti kroz prioritet poboljšat će učinkovitost, dostupnost i održivost zdravstvenih i socijalnih usluga, njihovu kvalitetu, te će povećati ulaganja u provedbu programa i promocije zdravlja, socijalnog blagostanja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti, povećanja ulaganja u provedbu programa socijalnog uključivanja marginaliziranih skupina.

Prioritet 3.2. svojom će provedbom poboljšati uvjete za razvoj kulture, unaprjeđenje rada ustanova u kulturi te poboljšati korištenje kulturne, tradicijske i prirodne baštine u kulturne i gospodarske svrhe.

Razvojnim prioritetom doprinijet će se umrežavanju udruga, razvijanju volonterstva, povećanju broja aktivnih članova koji će svojim angažmanom poticati i ravnopravno sudjelovati u izgradnji demokratskog, otvorenog, uključivog, bogatog i socijalno pravednog, održivog te ekološki osviještenog društva.

Provedbom prioriteta doprinijet će se unaprjeđenju kvalitete života i razvoju ljudskih resursa kroz izgradnju i opremanje objekata sportske infrastrukture, poticanje vrhunskih rezultata u sportskim natjecanjima i motiviranje šire populacije na sport i rekreaciju.

Ovim prioritetom potiče se stvaranje uvjeta za uključivanje dugotrajno nezaposlenih osoba na tržište rada i povećanje zapošljivosti nezaposlenih skupina u nepovoljnom položaju, jačanje sposobnosti samozapošljavanja, posebno nezaposlenih osoba i unaprjeđenje mobilnosti na tržištu rada.

Mjere

Mjera 3.2.1. Razvoj sustava obrazovanja i osnivanje centara kompetencija u strukovnom obrazovanju

Popis indikativnih aktivnosti:

- osiguravanje odgovarajućih prostornih uvjeta za rad odgojno-obrazovnih institucija
- povećanje broja predškolskih ustanova ulaganjem u izgradnju i infrastrukturu
- povećanje programa u predškolskoj skupini
- poboljšanje tehničke opremljenosti škola ulaganjem u informatičku opremu
- ulaganja u smještajne kapacitete za učenike srednjih škola
- proširenje kapaciteta za održavanje produžene nastave ulaganjem u prostor i osoblje
- stvaranje poticajnog okruženja i promociju za obrazovanjem u obrtnička zanimanja
- informiranje korisnika mjera o deficitarnim zanimanjima; jačanje marketinške promocije deficitarnih zanimanja i organizacija sajmova poslova i sličnih događanja
- povećanje broja ustanova za cjeloživotno obrazovanje s naglaskom na prekvalifikaciju
- uspostava centara kompetencija u strukovnom obrazovanju
- jačanje suradnje davatelja stipendija radi ostvarivanja sinergije na području stipendiranja, osobito deficitarnih djelatnosti
- razvoj i uspostava sustava za praćenje ustanova i institucija za obrazovanje odraslih
- jačanje prilagodljivosti radnika, cjeloživotno obrazovanje
- poboljšanje dostupnosti školovanja i osposobljavanja za sve ciljane skupine
- rekonstrukcija, obnova i adaptacija te opremanje institucija za obrazovanje odraslih u ciljanim sektorima za osiguranje modernog i visokokvalitetnog obrazovanja i osposobljavanja te provođenje praktične nastave
- jačanje sustavne suradnje i umrežavanje županijskih upravnih, obrazovnih, nevladinih i drugih razvojnih institucija u promicanju cjeloživotnog učenja
- razvoj integriranih web i mobilnih aplikacija radi informiranja o mogućnostima obrazovanja

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.2.1.

Definicija	Pokazatelj ostvarenja		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ulaganja u opremu osnovnih i srednjih škola za visoko kvalitetno obrazovanje i osposobljavanje	Vrijednost ulaganja u opremu u školama 2015. indeks 100	Povećanje stručnih znanja i vještina učenika i stanovništva radi povećanja njihove prilagodbe suvremenim gospodarskim zahtjevima te podizanja konkurentnosti gospodarstva Županije	200	2020.	Godišnje	VPŽ
Ulaganja u infrastrukturu odgojno-obrazovnog sustava	Broj ulaganja	Izgradnja, obnova infrastrukture odgojno-obrazovnih ustanova u Županiji	30	2020.	Godišnje	VPŽ

Mjera 3.2.2. Jačanje suradnje obrazovnog sektora s gospodarstvenicima

Popis indikativnih aktivnosti:

- potenciranje inovativnih modela mentorstva s ciljem što kvalitetnije pripreme i prilagodbe radne snage za tržište rada
- otvaranje novih radnih mjesta, pružanje boljih uvjeta rada, omogućavanje veće dostupnosti za rad i osiguravanje veće plaće djelatnicima
- potenciranje uspostave sustava rada s darovitom djecom i učenicima; razvoj ustanova i ljudskih resursa koji potiču i omogućavaju cjelovit intelektualni te socio-emocionalni razvoj darovitih učenika kroz omogućavanje rane identifikacije darovitih u odgojno-obrazovnim ustanovama, njihovo individualizirano poučavanje i učenje tako da ono odgovara njihovim sklonostima, sposobnostima i interesima
- poboljšanje komunikacije između dionika tržišta rada, usklađivanje potreba gospodarstvenika s obrazovnim sustavom
- uvođenje poticaja za gospodarske subjekte koji ulažu u cjeloživotno učenje i kontinuirano obrazovanje kadrova

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.2.2.

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ugovaranje i financiranje projekata/programa suradnje odgojno-obrazovnih institucija i privatnog sektora	Broj ugovorenih i realiziranih projekata/programa	Povećanje stručnih znanja i vještina učenika radi povećanja njihove prilagodbe suvremenim gospodarskim zahtjevima te podizanja konkurentnosti gospodarstva Županije	4	2020.	Godišnje	VPŽ

Mjera 3.2.3. Razvoj zdravstvene i socijalne skrbi na regionalnoj razini

Popis indikativnih aktivnosti:

- osnaživanje mreže timova primarne i sekundarne zdravstvene zaštite
- izgradnja zgrade Zavoda za hitnu medicinu u krugu Opće bolnice Virovitica
- ulaganje u suvremenu medicinsku opremu
- povećanje kvalitete postojećih usluga i uvođenje novih dijagnostičkih pretraga
- promocija zdravog načina života
- rekonstrukcija i opremanje ambulanti Bušetina, Čađavica, Slatina
- povećanje broja zdravstvenih kadrova – liječnika specijalista i subspecijalista
- edukacija kadrova za rad na novim tehnologijama
- povećanje broja ležajeva u bolnici
- jačanje i razvoj zdravstvenog odgoja i zdravstveno prosvječivanje stanovništva i međusektorske suradnje o području unapređenju zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti
- stvaranje društvene klime i okoliša koji promiče i podupire zdravlje
- poticanje razvoja nedovoljno razvijenih aktivnosti iz područja unapređenja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti
- poticanje razvoja specijaliziranog udomiteljstva
- provedba aktivnosti radi prevencije institucionalizacije ranjivih skupina
- povećanje institucijskih kapaciteta za starije i nemoćne osobe te osobe s invaliditetom
- poticanje prelaska s institucionalne skrbi na skrb u zajednici putem poboljšane socijalne infrastrukture za sve ranjive skupine
- razvoj programa socijalne politike Županije

- educiranje i osiguranje stručnog kadra u socijalnoj skrbi
- izgradnja, opremanje i prilagodba objekata socijalne skrbi
- izgradnja, obnova mrtvačnica i kuća oproštaja
- poticanje funkcionalnog povezivanja i međusektorske suradnje dionika u sektoru socijalne skrbi
- potenciranje razvoja programa i projekata za djecu s teškoćama u razvoju

Pokazatelji ishoda za mjeru 3.2.3:

Definicija	Pokazatelj ostvarenja		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ugovaranje i financiranje projekata/programa u skladu sa županijskim prioritetima	Broj ugovorenih i realiziranih projekata/programa	Unapređenje zdravstvenih i socijalnih usluga u Županiji	2	2020.	Godišnje	VPŽ
Dogradnja/opremanje /izgradnja domova za starije i nemoćne osobe	Broj dograđenih/opremljenih/izgrađenih domova za starije i nemoćne osobe	Unapređenje sustava socijalne skrbi u VPŽ	2	2020.	Godišnje	VPŽ
Planiranje razvoja socijalnih usluga/programa za sve korisničke skupine	Broj provedenih planova razvoja socijalnih usluga/programa za starije osobe i osobe s invaliditetom		5	2020.	Godišnje	VPŽ

Mjera 3.2.4. Razvoj kulture

Popis indikativnih aktivnosti:

- razvoj turizma temeljen na kulturnoj baštini
- obnova i rekonstrukcija kulturnih znamenitosti i kulturne baštine
- bolja promocija kulturne baštine
- izgradnja, obnova i opremanje kulturnih centara i domova kulture
- prenamjena i revitalizacija objekata u županiji u kreativne centre
- osnivanje adaptacije, dogradnje i opremanje knjižnica
- adaptacije, dogradnje i opremanje muzeja i proširenje njihovih usluga
- dogradnja i opremanje kazališta i kina
- informatizacija i opremanja mreže kulturnih ustanova
- jačanje ljudskih kapaciteta u kulturnim i kreativnim industrijama
- podupiranje kulturnih manifestacija
- prepoznavanje, vrednovanje i poticanje izvrsnosti kulturnog i umjetničkog stvaralaštva
- kreiranje i provedba programa približavanja umjetnosti i kulture djeci i mladima

Pokazatelji ishoda za mjeru 3.2.4:

Definicija	Pokazatelj ostvarenja		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

Obnovljeni/izgrađeni objekti kulturne baštine	Broj objekata	Obnova/izgradnja kulturne infrastrukture	3	2020.	Godišnje	VPŽ
Kulturne manifestacije i programi na području županije	Broj manifestacija/programa	Valoriziranje kulturnih znamenitosti i baštine putem kulturnih manifestacija i programa	15	2020.	Godišnje	JLS, VPŽ

Mjera 3.2.5. Razvoj sporta i rekreacije

Popis indikativnih aktivnosti:

- ulaganje u prostor i opremu sportsko rekreacijskih dvorana/centara
- ulaganja u školske sportske saveze
- povećanje i racionalizacija termina za treninge u postojećim i novosagrađenim prostorima
- veća valorizacija vrhunskih sportskih rezultata
- izgradnja tribina na nogometnim igralištima
- izgradnja, uređenje i obnova dječjih igrališta
- izgradnja i rekonstrukcije sportskih dvorana/domova/centara
- izgradnja sportsko-rekreacijskih centara
- izgradnja bazena
- rekonstrukcija nadstrešnica u multifunkcionalnu građevinu za sportske i druge sadržaje
- izgradnja *scate* parka
- izgradnja i obnova sportskih dvorana u sklopu škola
- izgradnja adrenalinskog parka
- izgradnja atletskih staza
- izgradnja, uređenje i opremanje biciklističkih staza
- izgradnja navodnjavanja i rasvjete na sportskim igralištima grada Virovitice
- poticati igraonice u vrtićima
- ojačati rad sa predškolskim uzrastima u klubovima
- razvoj sportsko rekreacijskih sadržaja (kuglana, teniski i drugi tereni)
- povećanje broja sportsko-rekreativnih manifestacija
- detektiranje, stimuliranje i motiviranje darovite djece

Pokazatelji ishoda za mjeru 3.2.5:

Pokazatelj ostvarenja			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Uređene sportske dvorane	Broj objekata	Unapređenje sportske i rekreacijske infrastrukture radi unapređenja zdravstvenog stanja stanovništva	5	2020.	Godišnje	VPŽ
Broj izgrađenih objekata sportsko-rekreativne infrastrukture	Broj objekata		7	2020.	Godišnje	VPŽ
Broj uređenih dječjih igrališta	Broj igrališta		10	2020.	Godišnje	VPŽ
Učenci uključeni u sportska natjecanja	Postotak djece u OŠ i SŠ	Uključivanje učenika u sportske aktivnosti	40%	2020.	Godišnje	Športska zajednica VPŽ

Mjera 3.2.6. Povećanje zapošljivosti

Popis indikativnih aktivnosti:

- podizanje razine motiviranosti mladih, dugotrajno nezaposlenih osoba i ostalih skupina u nepovoljnom položaju za uključivanje na tržište rada;
- sufinanciranje zapošljavanja mladih, dugotrajno nezaposlenih osoba, osoba s invaliditetom i ostalih skupine u nepovoljnom položaju na tržištu rada
- uključivanje korisnika mladih, dugotrajno nezaposlenih osoba, osoba s invaliditetom i ostalih skupine u nepovoljnom položaju na tržištu rada u programe osposobljavanja, usavršavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, stručne seminare i radionice
- osiguravanje jednakosti u pristupu tržištu rada i socijalnog uključivanja, osobito za osobe s posebnim potrebama
- pružanje podrške kampanjama podizanja svijesti povećanja zapošljivosti osoba u nepovoljnom položaju
- podizanje kapaciteta za apliciranje projekata vezanih na aktivnosti mjere na Europski socijalni fond s ciljem olakšavanja provedbe mjere
- podrška samozapošljavanju
- priprema i provedba ciljanih obrazovnih programa za samozapošljavanje

Pokazatelji ishoda za mjeru 3.2.6:

Definicija	Pokazatelj ostvarenja		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Dugotrajno nezaposlene osobe koje su našle zaposlenje	Broj dugotrajno nezaposlenih osoba	Uključivanje na tržište rada mladih i dugotrajno nezaposlenih osoba te ostalih osoba u nepovoljnom položaju na tržište rada	100	2020.	Godišnje	VPŽ
Osobe koje su se same zaposlile	Broj osoba	Održivo samozapošljavanje nezaposlenih osoba radi sprečavanja siromaštva i socijalne isključenosti	10	2020.	Godišnje	VPŽ, HZZ

Mjera 3.2.7. Razvoj civilnog društva i društvenog poduzetništva

Popis indikativnih aktivnosti:

- veća financijska, savjetodavna, edukativna i tehnička podrška organizacijama civilnog društva
- sufinanciranje i predfinanciranje projekata financiranih sredstvima Europske unije
- osnaživanje udruga za rad s projektima i osiguravanje likvidnosti za financijsko praćenje projekata
- prenamjena i revitalizacija objekata u županiji (posebno društvenih domova) za potrebe korištenja udruga
- osnivanje centara mladih/centara
- poticanje aktiviranja stanovništva u udrugama
- poticanje umrežavanja udruga
- stimuliranje razvoja društvenog poduzetništva u županiji

Pokazatelji ishoda za mjeru 3.2.7:

Definicija	Pokazatelj ostvarenja		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Povećanje potpora udrugama za sufinanciranje i predfinanciranje projekata	Vrijednost potpora u HRK	Ojačani kapaciteti udruga i visoka kvaliteta njihova djelovanja	240.000,00	2020.	Godišnje	VPŽ

Izgrađeni/obnovljeni prostori društvene namjene	Broj objekata	Ojačani kapaciteti udruga i visoka kvaliteta njihova djelovanja	48	2020.	Godišnje	JLS
---	---------------	---	----	-------	----------	-----

5. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA TERITORIJALNOM I URBANOM RAZVOJU

5.1. Prostorna politika županije

Na razini Županije izrađen je niz planova koji se bave teritorijalnim razvojem:

- Master plan turizma Virovitičko-podravske županije za razdoblje 2009. – 2019. godine
- Prostorni plan Virovitičko-podravske županije („Službeni glasnik“ Virovitičko – podravske županije broj 7A/00., 1/04., 5/07., 1/10., 2/12., 4/12 .– pročišćeni tekst, 2/13., 3/13 – pročišćene Odredbe, VI. Izmjene i dopune prostornog plana Virovitičko-podravske županije u izradi u trenutku izrade Strategije)
- Prostorni planovi uređenja grada (PPUG):
  - PPUG Virovitica (donesen 21.12.2005., Sl. vjesnik 14/05., te II. Izmjene i dopune PPUG Virovitica)
  - PPUG Slatina (donesen 26.09.2006., Sl. glasnik 6/06., te I. Izmjene i dopune PPUG Slatina (donesene 17.03.2015., Sl. glasnik 1/15.)
  - PPUG Orahovica (donesen 17.07.2007., Sl. glasnik 4/07., te II. Izmjene i dopune PPUG Orahovica)
- Generalni urbanistički plan (GUP):
  - GUP Virovitica (donesen 21.12.2005., Sl. vjesnik 14/05., te III. Izmjene i dopune GUP-a Virovitice (donesene 15.04.2016., Sl. vjesnik 3/16.)
- Urbanistički i detaljni planovi uređenja (UPU i DPU):
  - Svi gradovi (Virovitica, Slatina i Orahovica) imaju usvojene UPU i DPU
- Prostorni plan uređenja općina (PPUO):
  - Sve općine (Crnac, Čačinci, Čađavica, Gradina, Lukač, Mikleuš, Nova Bukovica, Pitomača, Sopje, Suhopolje, Špišić Bukovica, Voćin i Zdenci) imaju usvojen prostorni plan uređenja općine
- Urbanistički plan uređenja (UPU):
  - 12 općina ima usvojen urbanistički plan uređenja (Crnac, Čačinci, Čađavica, Gradina, Mikleuš, Nova Bukovica, Pitomača, Sopje, Suhopolje, Špišić Bukovica, Voćin i Zdenci)
- Detaljni plan uređenja (DPU):
  - 5 općina ima usvojen detaljni plan uređenja (Lukač, Pitomača, Sopje, Suhopolje, Špišić Bukovica)

Na lokalnoj razini, problematiku teritorijalnog razvoja dijelom su razmatrali prijašnji PUR-ovi gradova i općina, a sada nove razvojne strategije jedinica lokalne samouprave, kao i lokalne razvojne strategije LAG-ova na području Županije.

Brigu o prostornom uređenju prostora Županije vodi Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravske županije koji organizira i koordinira obavljanje stručnih poslova u svrhu ostvarivanja prostornih uvjeta za društveni i gospodarski razvitak, zaštitu okoliša, racionalno korištenje povijesnih i prirodnih dobara na načelima dugoročnog, trajnog, integralnog i multidisciplinarnog pristupa prostoru.

Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske propisano je da Prostorni plan Županije preuzima sustav središnjih naselja u kojima je prikazana disperzija svih središta od razine lokalnog do regionalnog.

Tijekom vremena u županijskom prostoru formirani su centri - nositelji razvitka i različitih funkcija koji su se međusobno povezivali jačim ili slabijim intenzitetom, ovisno o terenskim, prometnim, teritorijalno-političkim i drugim uvjetima i mogućnostima. Na području Županije trenutno se nalazi 188 naselja razmještenih na prostoru 16 općina/gradova.

Osnovni centri i nositelji razvitka Virovitičko-podravске županije su gradovi.

U sustavu središnjih naselja Županije izdvajaju se Virovitica kao županijsko središte i grad s najvećim stupnjem razvijenosti središnjih i gospodarskih sadržaja i Slatina kao drugi grad po veličini i razvijenosti. Zbog izduženog oblika Županije i prostornog položaja Virovitice i Slatine, karakteristična je gravitacijska usmjerenost zapadnog dijela Županije prema Virovitici, a istočnog dijela prema Slatini, što pogoduje ravnomjernijem razvoju prostora Županije i izbjegavanju velike koncentracije stanovništva i djelatnosti u samo jedno izrazito naglašeno središte.

Nakon Virovitice i Slatine, u sustavu središnjih naselja slijede Orahovica i Pitomača kao područna središta smještena rubno u odnosu na županijski prostor, a karakterizira ih veliko gravitacijsko područje Orahovice i malo gravitacijsko područje Pitomače.

Na kartografskom prikazu 42-08 prikazano je 750 postojećih i potencijalnih razvojnih žarišta-središta, prema sljedećim kriterijima uključivanja: 1. svih naselja s više od 1.000 stanovnika 2. svih općinskih središta i 3. svih naselja koja se nalaze u središtu područja s $r=3$ km, a imaju više od 1.500 stanovnika. Stupnjevanje naselja ovdje nije izvršeno, a osim prije navedenih devet središnjih naselja označena su i sva općinska središta te naselje Milanovac.

Tablica 44: Razvojna žarišta u Virovitičko-podravskoj županiji

Tip žarišta	Broj žarišta	Napomena
Z1 ($r = 4,5\text{km}$)10-30.000 st.	1	županijsko središte, regionalno središte
Z1 ($r = 4,5\text{km}$)10-30.000 st.	1	manje regionalno središte
Z2 ($r = 3,5\text{km}$)5-10.000 st.	1	manje razvojno središte područno središte
Z3 ($r = 2,5\text{km}$) 3-5.000 st.	2	malo razvojno središte područno središte
Z4 ($r = 2,5\text{km}$)1-5.000 st.	11	malo razvojno središte lokalno središte inicijalno razvojno središte

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravске županije

Tablica 45: Podaci o osnovnim tipovima žarišta u Županiji

Tip žarišta	Centralno naselje	Broj naselja u kružnom području
Z1 ($r = 4,5\text{km}$) 10-30.000 st.	Virovitica	6
Z2 ($r = 3,5\text{km}$) 5-10.000 st.	Slatina	5
Z2 ($r = 3,5\text{km}$) 5-10.000 st.	Pitomača	2
Z3	Orahovica	3

(r = 2,5km) 3-5.000 st.	Suhopolje	4
Z4	Čačinci	3
(r = 2,5km) 1-5.000 st.	Gradina	5
	Mikleuš	2
	Nova Bukovica	2
	Špišić Bukovica	1
	Voćin	3
	Zdenci	3

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravске županije

Popis naselja u kružnom području pojedinog centralnog naselja:

- Virovitica (r = 4,5 km): Čemernica, Milanovac, Podgorje, Požari, Rezovac i Sveti Đurađ,
- Slatina (r = 4,5 km): Bakić, Ivanbrijeg, Kozice, Markovo, Medinci i Sladojevci,
- Pitomača (r = 3,5 km): Kladare i Otrovanec,
- Orahovica (r = 2,5 km): Donja Pištana, Duzluk i Nova Jošava,
- Suhopolje (r = 2,5 km): Borova, Bukova, Orešac i Pčelić.

Sukladno tome, kao i opredjeljenju da općinska središta trebaju generirati razvoj svojih općina, Prostornim planom Županije uključena su u sustav središnjih naselja i sva općinska središta i to u kategoriju Inicijalno razvojno središte (lokalno središte-nerazvijeno).

Milanovac nije uključen u sustav središnjih naselja jer se radi o prigradskom naselju Virovitice koje nema svoje gravitacijsko područje.

Svrstavanjem i manjih općinskih središta u kategoriju inicijalnih razvojnih žarišta nastoji se sukladno opredjeljenjima iz Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske osnovati lokalna razvojna središta kao uporišta policentrično razvijenoj mreži naselja.

Prostornim planom Županije preuzima se sustav središnjih naselja utvrđen Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske.

Kategorija regionalnog središta (srednje razvojno) utvrđena je za županijsko središte Viroviticu zbog njenog gospodarskog značenja, brojnosti središnjih funkcija, broja stanovnika i prometnog položaja na križanju podravskog prometnog koridora i transverzalnog pravca sjever-jug. U odnosu na izduženi prostor Županije smještena je izvan središnjeg područja što otežava vezu s istočnim dijelovima Županije.

Kategorija manjeg regionalnog središta (manje razvojno - slabije razvijenosti) utvrđena je za grad Slatinu zbog njenog gospodarskog značenja, brojnosti središnjih funkcija, broja stanovnika i prostornog položaja na spoju prometnih koridora iz smjera Donjeg Miholjca i Našica.

Kategorija područnog središta (malo razvojno) utvrđena je za naselja Orahovicu, Pitomaču, Suhopolje i Čačince zbog njihovog gospodarskog značenja, brojnosti središnjih funkcija, prostornog položaja na podravskom prometnom koridoru i stimuliranja njihovog razvoja kojim bi utjecali i na razvoj okolnih područja.

Kategorija lokalnog središta (inicijalno razvojno) utvrđena je za naselja Crnac, Čađavica, Špišić Bukovica, Gradina, Lukač, Mikleuš, Nova Bukovica, Sopje, Zdenci i Voćin, zbog brojnosti središnjih i

gospodarskih sadržaja, prostornog položaja i veličine. U svim naseljima potrebno je osim razvitka društvenih djelatnosti pojačano poticati razvitak gospodarstva kako bi ista mogla generirati razvitak okolnog prostora.

Virovitičko-podravska županija ima ukupno 190 naselja od kojih su samo Virovitica naselje i Slatina naselje s preko 10.000 stanovnika, a od ostalih naselja Orahovica i Pitomača, prelaze 5.000 stanovnika.

Grupa gradova i naselja iznad 1.000 stanovnika (3 grada i 8 naselja) tvori osnovnu demografsku i razvojnu mrežu Županije, a gradovi čine okosnicu te mreže. Ovi gradovi i naselja relativno su dobro raspoređeni na području Županije i za njih se predlaže rezerviranje prostora za proširenje.

Prilikom osiguravanja prostora za razvoj i širenje ovih gradova i naselja (u prostornim planovima gradova i općina) treba uvažavati sve iznesene kriterije, smjernice i mjere u pogledu racionalnog gospodarenja prostorom i zaštite prostora.

Uvažavajući projekcije i planske postavke prema kojima bi u Županiji trebalo težiti uspostavi mreže gradova srednje veličine, Prostornim planom se naznačuje mogućnost formiranja gradskih urbanih zona objedinjavanjem svih kontaktnih prostora za razvoj naselja koja su se već međusobno spojila.

Grupa naselja preko 500 do 1.000 stanovnika (29 naselja) vrlo dobro nadopunjuje mrežu osnovnih naselja Županije. S obzirom na njihovu ulogu u sadašnjim i budućim demografskim i razvojnim procesima u Županiji te razmještenosti u prostoru, tim je naseljima potrebno omogućiti daljnji razvitak te se i za njih (uz prethodnu provjeru) predlaže rezerviranje prostora za proširenje.

Za optimalno koncipiranje policentričnog razvoja bilo bi poželjno da se naselja Slatina, Orahovica i Pitomača dižu na tu razinu, a Voćin i ostala općinska središta prema 5.000 stanovnika. Bez obzira što ova naselja bilježe stalnu ekspanziju, teško je očekivati približavanje navedenom cilju bez forsiranog razvoja uz potporu Države. I u takvim bi uvjetima ovaj kompleksan proces trebalo pratiti i kontrolirati sustavom odgovarajućih mjera, da se ne dogodi pretjerano pražnjenje pograničnog i ruralnog prostora, mada se ono realno i dalje treba očekivati.

Težnja za dobro strukturiranim policentričnim sustavom naselja u sadašnjim demografskim okolnostima nedvojbeno znači postupnu i dugoročnu, ali dobro kontroliranu preraspodjelu stanovništva u Županiji.

5.2. Politika županije prema gradovima

Jedan od osnovnih ciljeva razvitka naselja na području Županije je njihov održivi razvoj koji podrazumijeva daljnji razvitak gradova, ali isto tako i seoskih naselja koja su u dosadašnjem razvitku bila zapostavljena i na čiji račun su se razvijala gradska područja. U tom smislu osobit značaj imaju razvoj i urbanizacija općinskih središta koja trebaju postati nositelji razvoja na područjima svojih općina.

Na području Županije trenutačno status grada imaju Virovitica, Slatina i Orahovica, a Pitomača se, prema Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske, nalazi u kategoriji "manji gradovi i naselja s gradskim obilježjima."

Virovitica kao centralno naselje i sjedište Županije spada u grupu većih gradova kao važnije nacionalno središte. Nalazi se na značajnom prometnom raskrižju i kao razvojno središte šireg

područja opterećena je svim problemima koji iz toga proizlaze. Virovitica je i kulturno i prosvjetno središte i sjedište upravnih, zdravstvenih i drugih sadržaja društvene infrastrukture. Virovitica je i gospodarsko središte regije.

Ljepota i očuvanost povijesne jezgre svrstava Viroviticu u skupinu povijesnih gradova koji s posebnim senzibilitetom moraju voditi brigu o svojem razvoju. Sve navedeno zahtijeva posebno odgovoran pristup u odabiru koncepta budućeg razvoja i uređenja prostora, a s tim u svezi i infrastrukturnog opremanja. Procjenjuje se da bi bilo realno težiti takvoj demografskoj projekciji i kompoziciji funkcija u prostoru koja bi dosegla veličinu od oko 30.000 stanovnika na sada okvirno planiranom građevinskom području. U inače dobro strukturiranoj mreži važnijih naselja Županije uočava se nedostatak gradova srednje veličine (7-15.000 stanovnika) koji bi mogli samostalno generirati vlastiti razvoj i razvoj gravitacijskog područja.

Globalna je ocjena da se sada gradovi nalaze barem na jednom razvojnom stupnju niže nego što to pokazuje i otkriva njihovo formalno mjesto u hijerarhiji centara. Za prvu grupu gradova navedeno je da jače poticanje razvoja treba ostvariti selektivnim razvitkom jednog broja manjih gradova kako bi prerasli u skupinu gradova srednjih veličina, ali nije navedeno koje gradove treba selektivno razvijati. U Virovitičko-podravskoj županiji uvjete za prerastanje u skupinu gradova srednjih veličina ima samo Virovitica. Za skupinu manjih gradova (između 2.000 i 10.000 stanovnika) Strategijom se određuje da bi trebali postati nositelji svekolikog razvitka svojih gravitacijskih ruralnih područja, a u Virovitičko-podravskoj županiji to su Orahovica i Pitomača.

U razvoju gradova cilj je postizanje polifunkcionalne strukture i izbjegavanje specijalizacije vezane uz mali broj djelatnosti. Kod Virovitice i Slatine značajno je postizanje takvog razvitka koji bi omogućavao stvaranje uravnoteženog ekološkog okoliša na njihovim područjima.

U svim naseljima cilj je optimalno korištenje prostora i povećanje gustoće naseljenosti (u gradovima sa sadašnjih 1,15 st/ha na 1,0 st/ha, a u ostalim naseljima sa sadašnjih 0,32 st/ha na 0,6 st/ha), zaštita i očuvanje prirodne i graditeljske baštine unutar naselja kao i očuvanje povijesne matrice naselja.

Vidljivo je da se na području Županije odvija proces urbanizacije (karakterističan za cijelu Hrvatsku) koji je praćen pojačanim rastom gradova Virovitice i Slatine i smanjivanjem broja stanovnika u seoskim naseljima. Osim toga i za Županiju u cjelini karakteristično je smanjenje broja stanovnika u razdoblju od 1961. godine do danas, što znači da osim toga što se jedan dio stanovništva Županije preseljava unutar samog područja Županije, drugi dio odlazi iz Županije u druge dijelove Hrvatske ili u inozemstvo.

5.3. Politika Županije prema područjima s razvojnim posebnostima

Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske definirana su problemska područja, tj. područja s ograničenjima u razvoju. U Virovitičko-podravskoj županiji to su pogranična područja uz hrvatsko-mađarsku granicu i ruralni prostori i sela, osobito u brežnim predjelima Županije. S obzirom da su ova područja od strateškog značaja za Republiku Hrvatsku, ali i za Virovitičko-podravsku županiju, Prostornim planom definiraju se u njima žarišta razvoja koja predstavljaju smjerove nužnih ulaganja i prostornog uređenja, tj. prostore forsiranog planskog razvoja na županijskoj razini.

Žarišta razvoja uz granične prijelaze ne karakterizira velik broj stanovnika, već značajan strateški položaj i interes države, Županije i lokalne sredine za intenzivnijim razvojem gospodarstva, tj. pogranične privrede.

U ruralnim brežnim područjima teško je eksplicitno definirati žarišta razvitka, jer su tu naselja raštrkana i usitnjena. Zbog svoje slabije povezanosti u prošlosti ova naselja nisu uspjela prerasti u značajnija središta. S obzirom na strateški stav o revitalizaciji sela i naselja u brežnim područjima, ova naselja se na Županijskoj razini mogu predložiti kao potencijalna žarišta razvoja, tj. područja nužnih ulaganja i ubrzanog razvoja.

Naselja s manje od 500 stanovnika, a pogotovo naselja s manje od 200 stanovnika pretežito se nalaze u mozaiku šumskih i poljoprivrednih površina. Već izgrađene i kultivirane površine potrebno je zadržati kao dio opće slike naselja ili predjela, ali u pravilu ne dozvoliti proširenje građevinskih područja te ograničiti namjenu (odrediti zone za izgradnju kuća za odmor i sl.).

U ratom razrušenim ili oštećenim naseljima cilj je što hitnija obnova i povratak stanovništva, a u svim depopulacijskim područjima cilj je njihova revitalizacija i ublažavanje depopulacijskih procesa. U takvom sustavu formira se mreža naselja i uspostavlja se struktura gradova i gradskih naselja s funkcijama rada i stanovanja kao temeljnim funkcijama.

Smatra se da postojeći rezervat građevinskih područja više nego zadovoljava buduće potrebe (niski postotak izgrađenosti) pa ga je potrebno kroz općinske i gradske planove objektivno valorizirati i racionalizirati, naročito za mala naselja koja gube stanovništvo. Pojedinačne objekte i manje grupe kuća izvan građevinskog područja moguće je samo obnavljati.

6. PROVEDBA

Strategija će se realizirati putem provedbe niza konkretnih projekata, gdje je poseban naglasak na projektima od strateške važnosti i koji će poduprijeti ostvarenje definiranih mjera, prioriteta i ciljeva u predviđenom razdoblju do kraja 2020. godine. Uspješnost provedbe svih predviđenih projekata, a time i mjera, prioriteta i ciljeva osigurat će se izrađenim Akcijskim planom za razdoblje do kraja 2020. godine. Njime je ostvarena poveznica ŽRS i svih očekivanih izvora financiranja njezine provedbe (npr. sredstva javnih proračuna, fondovi EU-a, javno-privatna partnerstva i dr.).

U financijskom okviru unutar ovog dokumenta daje se razrada planiranja sredstava s naznakom izvora sredstava minimalno na razini ciljeva za cjelokupno razdoblje ŽRS. Informacija o alokaciji sastoji se od procjene sredstava, koja se očekuju iz državnog proračuna, uključujući EU fondove (npr. planirana alokacija za regiju), županijskog proračuna i lokalnih proračuna (procjena na osnovi udjela rashoda za razvojne aktivnosti u proračunu unazad 3 godine te projekcija za sljedeće godine). U ŽRS-u naveden je samo indikativni financijski okvir za razdoblje trajanja ŽRS-a, koji je za prve tri godine ŽRS-a detaljno razrađen u Akcijskom planu. Akcijski plan predstavlja zaseban provedbeni dokument za trogodišnje razdoblje u svrhu povezivanja s proračunom, a on je osnova za izradu Plana razvojnih programa koji Županija donosi sukladno Zakonu o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15).

6.1. Financijski okvir za provedbu strategije

Akcijski plan temelj je iz kojeg je izveden financijski okvir za provedbu ŽRS, a omogućuje cjelovit pregled, strukturu te razradu svih aktivnosti, programa i projekata potrebnih za provedbu ŽRS-a u trogodišnjem razdoblju. Financijskim okvirom daje se sažet uvid u financijsku vrijednost i izvore financiranja ciljeva, prioriteta i mjera za realizaciju ŽRS.

Ukupna procijenjena vrijednost ŽRS do kraja 2020. godine iznosi 5,27 milijardi HRK. Najveću financijsku vrijednost ima *Cilj 3. Unaprjeđenje kvalitete života i razvoj ljudskih resursa*, na koji će se utrošiti 86,4% ukupno procijenjenih sredstava potrebnih za realizaciju Strategije, a ostatak sredstava uložiti će se u ostvarenje ostalih strateških ciljeva, u *Cilj 2. Očuvanje okoliša i održivo upravljanje prostorom i resursima* 10,3%, a *Cilj 1. Povećanje konkurentnosti Virovitičko-podravske županije* 3,41%.

Budući da je Akcijski plan podloga za sustavnu kontrolu i nadzor provedbe, u procesu izrade Akcijskog plana ŽRS-a, kao i prilikom njegovog godišnjeg usklađivanja, ključna je suradnja Županije s JLS, te svim ostalim potencijalnim izvorima financiranja provedbe ŽRS-a.

6.2. Provedbeni mehanizmi

Prilikom izrade i provedbe strategije uključuje se velik broj institucija, organizacija i drugih dionika iz Virovitičko-podravske županije, ali i institucija državne uprave koje djeluju na nacionalnoj razini, a važne su za provedbu županijskih i lokalnih razvojnih projekata. To su:

- Županijska skupština
- Partnersko vijeće za područje Virovitičko-podravske županije
- županijska uprava
- jedinice lokalne samouprave
- javne ustanove i ministarstva
- privatni sektor
- civilni sektor (OCD)

- VIDRA - Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravске županije
- ex-ante (BDO consulting) i ex-post evaluator
- radni timovi

Izrada ŽRS VPŽ za razdoblje do kraja 2020. godine.

Izradi Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravске županije za razdoblje do kraja 2020., pristupilo se u prvoj polovini 2015. godine. U srpnju 2015. godine izabran je ex-ante evaluator čiji je zadatak praćenje i vrednovanje izrade ŽRS. Nakon izmjene predsjednika, zamjenika i članova Partnerskog vijeća, u rujnu 2017. godine, sastav Partnerskog vijeća prošao je kroz zadnju izmjenu članova tijekom izrade Strategije te su u studenom 2017. godine započele konkretne aktivnosti na izradi ŽRS, uz doprinos formiranih radnih timova, potpomognutih stručnom pomoći upravnih odjela Županije te Razvojne agencije VIDRA. Proces donošenja ŽRS je u sljedećem: radni timovi zajedno sa županijskim upravnim odjelima pripremaju podatke iz svojih domena djelovanja te sve to dostavljaju koordinatoru na izradi strategije koji onda sukladno Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe oblikuje nacрте pojedinih sastavnica strategije i, uz konzultacije s ex-ante evaluatorom, prosljeđuje savjetodavnom tijelu, Partnerskom vijeću za područje Virovitičko-podravске županije koje ga nadopunjuje, predlaže promjene za poboljšanje te naposljetku odobrava kao konačne nacрте dijelova dokumenta. Konačni nacrt strateškog dokumenta, Županijske razvojne strategije usvaja Županijska skupština na prijedlog župana i Partnerskog vijeća za područje Virovitičko-podravске županije kao savjetodavnog tijela. Izrada ŽRS predstavlja jedinstven proces organiziran kao niz logičkih koraka, pri čemu svaki prethodni korak uvodi ili određuje elemente ključne za poduzimanje sljedećeg koraka.

Provedba ŽRS VPŽ za razdoblje do kraja 2020. godine

U svrhu provedbe ŽRS-a, Županija donosi Akcijski plan za provedbu ŽRS-a koji omogućuje pregled zadaća potrebnih za provedbu ŽRS-a, njihove izvršitelje i financijska sredstva.

Županijska razvojna strategija Virovitičko-podravске županije u provedbenom smislu sastoji se od niza razrađenih projekata s razvojnim učincima koji se mogu dokazati, odnosno Akcijskog plana s konkretnim projektnim aktivnostima. Najznačajniji dionici u provedbi ŽRS su:

Županijska skupština

Županijska skupština je predstavničko tijelo županije koje donosi akte u okviru djelokruga jedinice područne (regionalne) samouprave te obavlja druge poslove u skladu sa zakonom i statutom jedinice područne (regionalne) samouprave. Županijska skupština usvaja Županijsku razvojnu strategiju te prati provođenje u njoj zadanih mjera, ciljeva i programa, o čemu izvještava nadležno ministarstvo na godišnjoj bazi. Putem izvješća prati i rezultate provedbe ŽRS-a nakon roka provedbe.

Županijska uprava

Županijsku upravu čine Ured župana i upravni odjeli Županije. Dosadašnja suradnja VIDRA-e-Agencije za regionalni razvoj Virovitičko-podravске županije i upravnih odjela kao vertikalna i horizontalna suradnja u provedbi razvojnih strategija, programa i realizaciji razvojnih projekata dobra su osnova za djelotvornu i učinkovitu izradu i provedbu ŽRS-a VPŽ.

Partnersko vijeće za područje Virovitičko-podravске županije

Partnersko vijeće osnovano je u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju i njegovim izmjenama i dopunama (NN 147/2014., 123/17, 118/18) te Uredbom o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskog vijeća (NN 103/2015). Partnersko vijeće županije osniva se kao savjetodavno tijelo.

Županijsko partnerstvo osnovano je radi sudjelovanja u donošenju Županijske razvojne strategije, utvrđivanja prioriteta razvoja na svom području, predlaganja strateških projekata važnih za razvoj jedinica područne (regionalne) samouprave te njihove provedbe i praćenja. Osniva se i djeluje sukladno načelu partnerstva i suradnje, vodeći računa o zastupljenosti različitih dionika razvoja s područja jedinice područne (regionalne) samouprave i zastupljenosti interesa većine stanovništva u jedinici područne (regionalne) samouprave. Broji 27 redovnih članova i 27 zamjenika članova. Administrativne i stručne poslove za potrebe rada županijskog partnerstva obavlja regionalni koordinator za jedinicu područne (regionalne) samouprave, VIDRA - Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije.

Jedinice lokalne samouprave

Jedinice lokalne samouprave glavni su nositelji pokretanja i provođenja razvoja na svom području, a onda tako u cjelini i na županijskom. Kroz svoje članove u Partnerskom vijeću za područje Virovitičko-podravske županije aktivno sudjeluju u izradi i provedbi Županijske razvojne strategije. Predlažu razvojne projekte sa svog područja za upis u registar razvojnih projekata i Akcijski plan. Nositelji su projekata koji su uvršteni u Akcijski plan te će ih direktno provoditi, o čemu će najmanje jednom godišnje izvještavati Razvojnu agenciju VIDRA za potrebe izrade Izvješća o provedbi ŽRS.

VIDRA - Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije

VIDRA - Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije osnovana je 23. lipnja 2008. godine kao javna ustanova, proračunski korisnik Virovitičko-podravske županije. Sukladno Izmjenama i dopunama Zakona o regionalnom razvoju (NN 123/17), kojim su regionalnim koordinatorima dodijeljene javne ovlasti, donesena je Odluka o osnivanju VIDRA-e - Agencije za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije dana 1. ožujka 2018. godine.

Razvojna agencija VIDRA, uz postojeće upravne odjele Virovitičko-podravske županije i Partnersko vijeće VPŽ koordinira provedbu ŽRS te priprema godišnja izvješća o rezultatima provedbe ŽRS, o čemu izvještava nadležno Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i to najkasnije do 31. srpnja tekuće godine za prethodnu godinu.

Sukladno Zakonu, Regionalni koordinatori obavljaju sljedeće poslove javnih ovlasti:

- izrađuju županijske razvojne strategije i druge strateške i razvojne dokumente;
- provjeravaju usklađenost dokumenata strateškog planiranja razvoja županije s hijerarhijski višim dokumentima;
- pružaju stručnu pomoć u pripremi i provedbi programa potpore i razvojnih projekata javnopravnih tijela i javnih ustanova s područja svoje županije;
- provode županijske razvojne programe;
- provode programe Ministarstva i drugih središnjih tijela državne uprave koji se odnose na ravnomjerniji regionalni razvoj;
- upisuju razvojne projekte od značaja za razvoj županije u središnji elektronički registar razvojnih projekata te koordiniraju upis ostalih javnih tijela u središnji elektronički registar razvojnih projekata;
- obavljaju stručne i savjetodavne poslove u vezi s provedbom županijske razvojne strategije i ostalih strateških, razvojnih i provedbenih dokumenata za područje županije te izvještavaju osnivače i Ministarstvo o njihovoj provedbi;
- surađuju s Ministarstvom i svim ostalim relevantnim dionicima na poslovima strateškog planiranja i upravljanja razvojem za područje županije te usklađuju djelovanje jedinica lokalne samouprave s područja županije vezano uz regionalni razvoj;

– obavljaju administrativne i stručne poslove za potrebe županijskog partnerstva te sudjeluju u radu partnerskih vijeća.

Organizacije civilnog društva (OCD)

Organizacije civilnog društva u konstantnom i neposrednom radu sa ciljanim skupinama u društvu imaju važnu ulogu, ne samo u projektima čiji su inicijatori i nositelji, nego i u svim drugim županijskim projektima. Svojim iskustvom rada sa građanima te u pripremi i provedbi projekata vrijedan su izvor informacija i suradnici. Kroz svoje članove u Županijskom partnerskom vijeću aktivno sudjeluju u izradi i provedbi Županijske razvojne strategije. Nositelji su projekata koji su uvršteni u Akcijski plan te podnose izvještaje o provedbi ŽRS prema potrebi.

Javne ustanove

Javne ustanove imaju važnu ulogu u pripremi, izradi i provedbi ŽRS VPŽ (ustanove koje se financiraju iz državnog proračuna i proračuna regionalne samouprave). Svojim organizacijskim kapacitetima i djelokrugom rada te institucije imaju vrlo važnu ulogu u razvijanju i promoviranju suradnje na razvojnim projektima jer omogućuju osnaživanje i uključivanje samih korisnika u njihovu provedbu. Sudjeluju u radu Partnerskog vijeća. Nositelji su projekata koji su uvršteni u Akcijski plan te podnose izvještaje o provedbi ŽRS prema potrebi.

Privatni sektor

Privatni je sektor glavni pokretač rasta i razvoja i otvaranja novih radnih mjesta. Prijavljuje svoje projekte u Bazu županijskih projekata te Akcijski plan. Sudjeluje u prijavi svojih projekata na natječaje fondova EU-a te realizacijom tih projekata povećava svoju konkurentnost te doprinosi realizaciji ciljeva i prioriteta ŽRS-a. Kroz svoje članove u Županijskom partnerskom vijeću aktivno sudjeluju u izradi i provedbi Županijske razvojne strategije. Izvještavat će razvojnu agenciju VIDRA za potrebe izrade Izvješća o provedbi ŽRS.

Nadležna ministarstva

Predstavljaju najviše tehničke hijerarhijske instance uključene u pripremu i provedbu ŽRS. Upravljaju procesom kroz osnovne smjernice i regulativnu podršku, osobito Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

Ex-ante i ex-post evaluator

Zakon o regionalnom razvoju (NN 147/14, 123/17, 118/18) propisuje da se svaki strateški dokument (strategija razvoja županije osobito) kao provedbena politika regionalnog razvoja sustavno prati i vrednuje radi povećavanja djelotvornosti, učinkovitosti i utjecaja na regionalni razvoj. Praćenje i vrednovanje provodi se u fazi izrade dokumenta (ex-ante postupak) te u fazi provedbe (ex-post postupak). Ocjenjivač praćenja i vrednovanja (ex-ante evaluator) na izradi ŽRS-a VPŽ za razdoblje do kraja 2020. godine je BDO Savjetovanje d.o.o. iz Zagreba. Ocjenjivač praćenja i vrednovanja za fazu provedbe (ex-post postupak) bit će izabran u fazi provedbe ŽRS.

Tablica 46: Pregled ključnih dionika u provedbi ŽRS-a

Institucija/organizacija	Pregled trenutnih djelovanja	Uloga i odgovornosti u implementaciji ŽRS	Vremenski okvir/potrebni resursi
Županijska skupština	Izabrano zastupničko i izvršno tijelo Županije	Usvaja konačnu verziju ŽRS, prati provedbu, ocjenjuje rezultate nakon provedbe.	Usvajanje ŽRS. Godišnje prati provedbu ŽRS-a. Ocjenjuje i usvaja rezultate nakon provedbe ŽRS-a.
Županijska uprava	Sadrže kapacitete, urede, opremu te pruža potporu i surađuje u izradi programskih dokumenata. Čine je ured župana i upravni odjeli.	Pružaju potporu i suradnju na implementaciji ŽRS-a, odnosno Akcijskom planu.	Rade na praćenju implementacije ŽRS. Ima dostane kapacitete za praćenje ŽRS-a do kraja 2020. godine.
Partnersko vijeće VPŽ (PV VPŽ)	Osnovano 2016. Djeluje prema zakonskim osnovama, sastaje se prema potrebi, radi i djeluje na principima partnerstva, broji 27 članova i 27 zamjenika članova.	Upravlja i koordinira procesom provedbe ŽRS-a, odnosno akcijskog plana: -održava redovito dva puta sjednice tijekom provedbe ŽRS radi razmatranja određenih dokumenata u provedbi	Prati provedbu ŽRS-a i Akcijskog plana do kraja 2020. godine kroz aktivnosti: -praćenje provedbe ŽRS-a -praćenje izrade Izvješća o provedbi ŽRS-a (godišnje) -praćenje izrade Izvješća o provedbi ŽRS-a (prije isteka ukupnog razdoblja provedbe) ŽRS-a -praćenje izrade Izvješća o rezultatima provedbe ŽRS-a.
Jedinice lokalne samouprave	Pokretači razvoja na svom području. Prijavljuju svoje projekte u registar razvojnih projekata u sklopu informacijskog sustava strateškog planiranja. Provode svoje projekte i na taj način doprinose rezultatima ciljeva i prioriteta ŽRS-a.	Preko svojih članova u Partnerskom vijeću VPŽ prate provedbu ŽRS-a i rezultate nakon provedbe ŽRS-a. Provode svoje projekte i na taj način doprinose rezultatima ciljeva i prioriteta ŽRS-a.	Prate provedbu i rezultate ŽRS-a preko članova u Partnerskom vijeću.
VIDRA - Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije	Izrađuje ŽRS, pruža tehničku pomoć, educira i informira dionike, izrađuje Izvješća o rezultatima provedbe strategije.	Prati provedbu ŽRS-a, ažurira elektroničku bazu projekata, priprema i provodi projekte te pruža tehničku pomoć u implementaciji ŽRS-a,	Prati implementaciju ŽRS-a i Akcijskog plana do kraja 2020. godine. Ima dostatne ljudske kapacitete za izradu i praćenje provedbe

		odnosno Akcijskog plana. Izrađuje Izvješća o provedbi ŽRS-a.	strateških dokumenata.
Civilni sektor (OCD)	Posjeduju iskustvo u procjeni potreba zajednice i planiranju projekata te privlačenju dodatnih sredstava u regiju.	Sudjeluje aktivno u radu partnerstva te priprema projektne prijedloge kroz koje će se ostvariti prioriteti ŽRS.	Radi na praćenju ŽRS-a kroz članstvo u PV, odnosno Akcijskog plana do kraja 2020. godine ili direktno u provođenju svojih projekata.
Javne ustanove	Imaju jake organizacijske i druge kapacitete, ali tek prikupljaju iskustvo u pripremi i implementaciji projekata.	Sudjeluju aktivno u radu partnerstva te priprema projektne prijedloge kroz koje će se ostvariti prioriteti ŽRS-a.	Aktivno prate implementaciju ŽRS-a i Akcijskog plana do kraja 2020. godine. Posjeduju značajne resurse, ali koji se trebaju dodatno staviti u funkciju implementacije ŽRS-a.
Privatni sektor	Trenutno ulaže kada se za to ukaže prilika. Potrebno veće uključivanje gospodarskih subjekata u ruralnom razvoju.	Sudjeluje aktivno u radu partnerstva te priprema i svoje projektne prijedloge kroz koje će se ostvariti ciljevi i prioriteti ŽRS-a.	Aktivno sudjeluje na implementaciji ŽRS-a, odnosno Akcijskog plana do kraja 2020. Posjeduju značajne resurse, ali koji se trebaju dodatno staviti u funkciju implementacije ŽRS-a.
Nadležna ministarstva	Predstavljaju najviše tehničke hijerarhijske instance uključene u pripremu ŽRS-a.	Putem godišnjih Izvješća prate provedbu ŽRS-a.	Aktivno prate provedbu ŽRS-a, odnosno Akcijskog plana do kraja 2020. godine. Posjeduju značajne resurse koji će i dalje biti u funkciji implementacije ŽRS-a.
Ex-post evaluator	Ocjenjivač strateških dokumenata u njihovoj provedbi (ex-post evaluator) ima dostatan broj osoblja obučenih za praćenje i vrednovanje strateških dokumenata.	Provodi postupak vrednovanja tijekom provedbe.	Provedba vrednovanja tijekom provedbe (nakon dvije do tri godine provedbe ŽRS-a). Provedba vrednovanja nakon provedbe – Izvješće (nakon isteka ukupnog razdoblja provedbe). Imaju dostatan broj osoblja za vrednovanje.

6.3. Popis strateških projekata Županije

Rb	Naziv projekta	Numerički kod u ŽRS-u*	Nositelj projekta	Ukupna vrijednost projekta u HRK	Lokacija projekta	Izvori financiranja projekta (godina n)					
						Državni proračun	Županijski proračun	Lokalni proračun	Pomoći Europske unije	Javna poduzeća	Ostali izvori
Komunalna infrastruktura											
1.	Rekonstrukcija državne ceste D2 Suhopolje-Sladojevci	3.1.4.	Hrvatske ceste	50.000.000,00	Suhopolje - Sladojevci					50.000.000,00	50.000.000,00
2.	Brza cesta projekt povezivanja Svete Helene preko Bjelovara do Virovitice i granice Republike Mađarske	3.1.4.	Virovitica	900.000.000,00	Virovitica	135.000.000,00		765.000.000,00			900.000.000,00
3.	Modernizacija željezničke pruge Koprivnica - Osijek	3.1.4.	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture/Grad Virovitica	960.000.000,00	Virovitica	660.000.000,00			300.000.000,00		960.000.000,00
Poljoprivreda											
4.	Navodnjavanje Lukač	1.1.2.	Virovitičko - podravsko županija	57.000.000,00	Lukač		400.000,00		55.000.000,00	1.600.000,00	57.000.000,00
5.	Navodnjavanje druga faza Kapinci - Vaška	1.1.2.	Virovitičko - podravsko županija	27.000.000,00	Kapinci - Vaška		400.000,00		25.000.000,00	1.600.000,00	27.000.000,00
Komunikacijska infrastruktura											
6.	Razvoj širokopoljnog pristupa internetu na području cijele Virovitičko-podravsko županije	3.1.5.	Grad, Općine i partneri	233.000.000,00	Grad i općine		22.950.000,00	166.050.000,00		24.000.000,00	233.000.000,00
Zdravstvena infrastruktura											
7.	Centar za kulturu zdravlja Cabuna	3.2.3.	Virovitičko - podravsko županija	56.490.193,67	Cabuna						56.490.193,67
Znanstveno-istraživačka infrastruktura											
8.	Tehnološko inovacijski centar (TIC) Virovitica	1.2.2.	Virovitičko - podravsko županija	17.571.604,21	Virovitica		3.000.000,00	17.000.000,00			20.000.000,00

9.	Centar za istraživanje i razvoj u mljekarstvu	1.2.2.	Virovitičko - podravska županija	35.550.661,58	Virovitica	35.550.661,58		35.550.661,58
Turistička infrastruktura								
10	Turističko-rekreacijski centar . Orahovica	2.2.2. 2.2.3.	Grad Orahovica	70.000.000,00	Orahovic a	10.500.000,00	59.500.000,00	70.000.000,00
Gospodarska infrastruktura								
11	Rekonstrukcija nadstrešnica u . multifunkcionalnu građevinu za potrebe poljoprivrednih i gospodarskih manifestacija	1.4.3.	Virovitičko - podravska županija	16.500.000,00	Virovitica	16.500.000,00		16.500.000,00

7. PRAĆENJE I VREDNOVANJE STRATEGIJE

7.1. Uspostava sustava praćenja i vrednovanja

Praćenje provedbe politike regionalnog razvoja određeno je Zakonom o regionalnom razvoju i njegovim izmjenama i dopunama (NN br.147/2014.,123/17,118/18), člankom 49. u kojem se navodi da Županija podnosi Ministarstvu godišnje izvješće o rezultatima provedbe županijske razvojne strategije najkasnije do 31. srpnja tekuće godine za prethodnu godinu. Temeljem spomenutog Zakona, čl. 48., županijske razvojne strategije (ŽRS) kao osnovni planski dokumenti politike regionalnog razvoja podliježu postupku vrednovanja tijekom izrade i provedbe te nakon provedbe. Osnova za realizaciju vrednovanja je Pravilnik o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja. U Pravilniku su navedeni i dodatni kriteriji koje će uputno koristiti tijekom vrednovanja županijske razvojne strategije. Praćenje provedbe Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravске županije za razdoblje do kraja 2020. godine odvijat će se na godišnjoj osnovi, slijedom propisanog zakonskog postupka.

Županija će pripremiti izvještaj o provedbi akcijskog plana u dijelu u kojem je nadležna za pokretanje, praćenje te financiranje projekata i programa, te će pratiti stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva, prioriteta i mjera, ostvarene rezultate i razvojne utjecaje, djelotvornost (efektivnost) i učinkovitost (efikasnost) u korištenju financijskih sredstava te ostvarenje u skladu s utvrđenim financijskim okvirom, kvalitetu i doprinos ključnih partnera, razvojnih dionika i zainteresiranih strana realizaciji ŽRS, kvalitetu upravljanja i organizaciju provedbe ŽRS, te vidljivost ŽRS u javnosti Županije kao i u JLS na području Županije.

Praćenje provedbe ŽRS-a VPŽ obavljat će se trajno tijekom cijelog razdoblja koje obuhvaća ŽRS, a nužno je barem jednom godišnje izvijestiti Partnersko vijeće o rezultatima provedbe ŽRS. Prethodno vrednovanje provodilo se tijekom izrade ŽRS-a. Izvještaj o prethodnom vrednovanju sastavni je dio ŽRS. Vrednovanje u tijeku izrade strategije provodi se s namjerom da se u prvom redu podigne kvaliteta izrađenog strateškog dokumenta, u skladu s osnovnim načelima prethodnog vrednovanja, osnovnim i dodatnim kriterijima, a slijedom propisanog u spomenutom Pravilniku MRRFEU-a. Prethodno vrednovanje slijedilo je izradu ŽRS-a Županije. Vrednovanje je bilo usmjereno prvenstveno na analizu snaga, slabosti i razvojnog potencijala te je pružilo prethodnu prosudbu o tome jesu li razvojna pitanja ispravno utvrđena, jesu li predložena strategija i ciljevi relevantni, je li vidljiva usklađenost u odnosu na nadređene politike i smjernice, jesu li očekivani učinci realni i sl. Vrednovanje tijekom provedbe ŽRS-a odgovara na pitanje što funkcionira, a što ne kako bi se provele korektivne mjere odnosno poduzeli neophodni koraci koji pridonose uspješnoj realizaciji ŽRS-a u skladu sa zacrtanim ciljevima i prioritetima. Vrednovanje nakon provedbe provodit će se nakon završetka provedbe Županijske razvojne strategije te će sažeto ocijeniti cjelokupni utjecaj/činak planskog dokumenta, odnosno njegovu djelotvornost i učinkovitost.

8. ŽUPANIJSKO PARTNERSTVO

Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske te njegove izmjene i dopune (NN 147/14, 123/17, 118/18), u članku 13. definira da županijsku razvojnu strategiju donosi jedinica područne (regionalne) samouprave u skladu s načelom partnerstva i suradnje nakon prethodno pribavljenog mišljenja partnerskog vijeća za područje županije, uzimajući u obzir potrebu osiguranja ravnomjernog razvoja svih dijelova županije. Temeljem Uredbe o osnivanju, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća (NN 103/15), a sukladno načelu ravnomjerne zastupljenosti različitih dionika razvoja s ovog područja Župan donosi Odluku o imenovanju Partnerskog vijeća za područje Virovitičko-podravske županije (PV VPŽ).

Partnersko vijeće za područje Virovitičko-podravske županije je savjetodavno tijelo putem kojeg se osigurava ostvarenje načela partnerstva u pripremi i praćenju provedbe planskih dokumenata politike regionalnog razvoja, u pripremi izvješća o napretku u provedbi tih dokumenata te u njihovom vrednovanju. U radu PV VPŽ sudjeluje 27 članova i njihovih zamjena, predstavnika VPŽ, gradova i općina s područja VPŽ, regionalnog koordinatora za područje Virovitičko-podravske županije, visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja te istraživačkih centara, gospodarskih i socijalnih partnera te organizacija civilnog društva s područja VPŽ. Administrativne i stručne poslove za potrebe rada PV VPŽ obavlja VIDRA - Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije, kao regionalni koordinator za jedinicu područne (regionalne) samouprave.

Partnersko vijeće za područje Virovitičko-podravske županije čine predstavnici institucija ili organizacija kako slijedi:

- predstavnici VPŽ i Razvojne agencije VIDRA;
- predstavnici grada Virovitice;
- predstavnici lokalne samouprave;
- predstavnici visokoškolskih ustanova;
- predstavnici odgojno-obrazovnih ustanova i pružatelja obrazovnih usluga, usluga osposobljavanja i istraživačkih centara;
- gospodarski i socijalni partneri;
- predstavnici civilnog društva.

Župan svojom Odlukom i prema prijedlogu imenovanja regionalnog koordinatora, imenuje radne skupine za izradu ŽRS VPŽ iz redova djelatnika VIDRA-e - Agencije za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije, predstavnika županijskih upravnih odjela, te predstavnika ostalih ključnih dionika razvoja Županije.

Odlukom se imenuje 5 radnih skupina:

- a) Radna skupina za gospodarstvo, ruralni razvoj i turizam;
- b) Radna skupina za društvenu infrastrukturu;
- c) Radna skupina za zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu;
- d) Radna skupina za infrastrukturu, zaštitu okoliša i prostora;
- e) Radna skupina za civilno društvo i institucionalni okvir upravljanja razvojem.

Radna skupina sudjeluje u svim fazama izrade ŽRS VPŽ, odnosno pri izradi analize stanja i SWOT analize, definiranju razvojnih potencijala i potreba, utvrđivanju vizije i ciljeva, prioriteta i mjera kao i pri praćenju provedbe ŽRS VPŽ.

9. HORIZONTALNA NAČELA

Horizontalna načela imaju za cilj osigurati dodanu vrijednost pozitivnom učinku odabranih ciljeva, prioriteta i mjera u ŽRS-u VPŽ. Provedba mjera ŽRS-a, dakle identificiranje, priprema i provedba razvojnih projekata i programa, zasnovat će se na sljedećim temeljnim horizontalnim načelima:

- Jednake mogućnosti za sve društvene skupine;
- Održivi razvoj i zaštita okoliša i prirode;
- Dobro upravljanje, uključujući i suradnju gospodarskog, javnog i civilnog sektora.

Načelo *jednakih mogućnosti za sve društvene skupine* inzistira na izbjegavanju svakog oblika socijalne isključenosti i nejednakog postupanja.

Usuglašenost s načelom *jednakih mogućnosti za sve društvene skupine* vidljiva je iz ravnopravne i pravodobne uključenosti predstavnika svih društvenih skupina i svih sektora već u izradi analize stanja te kasnijim fazama izrade.

U smislu ovog načela, ravnopravnost spolova očitovala se u poštivanju istog tretmana i jednakih mogućnosti, a prema istom su principu izbjegnuti i ostali oblici diskriminacije, uključujući one na osnovi rase, etničkog podrijetla, vjere, invaliditeta ili dobi. Sastav radnih timova te Partnerskog vijeća najbolje dokazuje ovo načelo.

Prilikom predlaganja i izrade ciljeva, prioriteta i mjera osobito se vodilo računa o definiranju aktivnosti i mjera kojima će se pratiti doprinos ŽRS-a s obzirom na načelo *jednakih mogućnosti za sve društvene skupine* i to u socijalnoj uključenosti kroz mjere:

- 1.3.1. Ulaganje u ljudske potencijale i tehnologije javnih vlasti i ostalih dionika
- 1.4.2. Obrazovanje za male i srednje poduzetnike
- 3.2.1. Razvoj sustava obrazovanja i osnivanje centara kompetencija u strukovnom obrazovanju
- 3.2.2. Jačanje suradnje obrazovnog sektora s gospodarstvenicima
- 3.2.3. Razvoj zdravstvene i socijalne skrbi na regionalnoj razini
- 3.2.6. Povećanje zapošljivosti

Načelo *održivog razvoja i zaštite okoliša i prirode* podrazumijeva zaštitu okoliša, učinkovitu uporabu resursa, ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, bioraznolikost, otpornost na krizne situacije i sprječavanje rizika te istovremeno izbjegavanje ugrožavanja okoliša i nepovratnog gubitka neobnovljivih prirodnih potencijala.

U izradi ciljeva, prioriteta i mjera o ovom načelu posebice se vodilo računa u vidu ekološke održivosti, što uključuje zaštitu okoliša, učinkovito korištenje resursa, kružnu ekonomiju, bioraznolikost, izbjegavanje ugrožavanja okoliša te je to posebice naglašeno u sljedećim mjerama:

- 1.1.2. Održivi razvoj poljoprivrede, šumarstva te ostalih gospodarskih grana u ruralnom prostoru
- 2.1.1. Zaštita prirode
- 2.1.2. Upravljanje obranom i zaštitom od elementarnih nepogoda i povećanje razine spremnosti za odgovor na krizne događaje
- 3.1.1. Održivo gospodarenje otpadom

➤ 3.1.3. Izgradnja, obnova i održavanje energetske potencijala

Načelo *dobrog upravljanja, uključujući i suradnju gospodarskog, javnog i civilnog sektora* podrazumijeva participativan pristup. Sudjelovanje javnog, gospodarskog i sektora civilnog društva, osnova je gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije Županije te očuvanja i razvoja njezina identiteta.

Jedan od preduvjeta za održiv i uključiv gospodarski, socijalni, kulturni i ekološki razvoj jest korištenje domaćeg znanja i svekolikih postojećih kapaciteta na nekom području te razvoj snažnog partnerstva koje uključuje lokalno stanovništvo, civilno društvo, gospodarski sektor i različite razine javne vlasti. Takva partnerska suradnja i pristup osnova su za iznalaženje zajedničkih i usuglašenih rješenja, dostizanje općeprihvaćenih i održivih rezultata te razvoj osjećaja pripadnosti zajednici i vlasništva nad razvojnim procesima.

Načelo *dobrog upravljanja, uključujući i suradnju gospodarskog, javnog i civilnog sektora* integrirano je u definirane indikativne aktivnosti kroz sljedeće mjere:

- 1.1.2. Održivi razvoj poljoprivrede, šumarstva te ostalih gospodarskih grana u ruralnom prostoru
- 1.4.3. Umrežavanja u gospodarstvu
- 2.2.3. Obnova i zaštita povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog naslijeđa
- 3.2.1. Razvoj sustava obrazovanja i osnivanje centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju
- 3.2.7. Razvoj civilnog društva i društvenog poduzetništva

U procesu provedbe ŽRS-a, u svim prioritetima i mjerama primjena spomenutih horizontalnih načela odražavat će se u postupcima prijave i odabira projekata. Naglasak će se staviti na projekte koji promiču jednake mogućnosti u svim aspektima, nemaju štetan utjecaj na okoliš, pridonose održivom razvoju i potiču suradnju gospodarskog, javnog i civilnog sektora.

Kod planiranja, provedbe i odabira infrastrukturnih projekata te projekata usmjerenih na razvoj novih proizvoda i usluga, stjecanje novih znanja i vještina, posebna će se pažnja posvetiti osiguranju dostupnosti za osobe s invaliditetom. U procesu odabira projekata prioritet će se, također, davati onima koji pridonose kreiranju zelenih radnih mjesta, podržavaju kružnu ekonomiju i promiču zelenu javnu nabavu. U procesu praćenja provedbe ŽRS-a, primjena horizontalnih načela pratit će se u izvješćima o napretku pojedinih projekata i izvješćima o napretku provedbe. Poštujući načelo partnerstva i promičući participativan pristup razvoju, predstavnici relevantnih institucija te organizacija civilnog društva te zastupaju interese različitih skupina, bit će uključeni u praćenje poštovanja horizontalnih načela tijekom provedbe ŽRS-a putem sudjelovanja u radu Partnerskog vijeća.

10. IZVJEŠĆE O PROVEDENOM PRETHODNOM VREDNOVANJU

Prethodno vrednovanje Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine

10.1. Uvod

U svrhu realizacije prethodnog vrednovanja Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine, Virovitičko-podravska županija je angažirala BDO Savjetovanje d.o.o. iz Zagreba. Vrednovanje je realizirano u skladu sa pristupom i metodologijom koja je propisana *Pravilnikom o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja* ("Narodne novine" broj 121/15) kao i *Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe* (2015.).

Proces vrednovanja je pratio pojedine faze izrade Strategije te su uslijedile isporuke rezultata nakon pojedine faze u izradi Strategije – analize stanja, SWOT analize i analize razvojnih potreba i potencijala, strateškog dijela (vizija, ciljevi, prioriteti i mjere) te provedbenih poglavlja Strategije.

Proces prethodnog vrednovanja započeo je u trenutku kada je Izrađivač Strategije imao izrađen prvi Nacrt analize stanja te prvi prijedlog izrađene SWOT analize, tijekom 2017. godine. Proces je pratio pojedine faze izrade Strategije te su uslijedile slijedeće isporuke rezultata prethodnog vrednovanja: Sažetak vrednovanja Analize stanja i SWOT analize te analize razvojnih potreba i potencijala; Vrednovanje analize stanja (dodatni komentari); Vrednovanje cjelovitog Nacrta Strategije; Direktni unos ex ante komentara (uključujući redakcijske) u zadnji Nacrt Strategije, te Izvješće o prethodnom vrednovanju Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine, 30. studeni 2018. godine.

10.2. Metodološki pristup u realizaciji prethodnog vrednovanja

Ključni elementi primijenjenog pristupa u prethodnom vrednovanju Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije bili su:

- Vrednovanje Strategije u pojedinim fazama njezine izrade, temeljem uvažavanja kako obveznih tako i dodatnih kriterija vrednovanja;
- Uvažavanje pristupa i ključnih načela vrednovanja, u skladu sa *Pravilnikom* MRRFEU te dobrom praksom Europske unije,
- Kontinuirana i intenzivna suradnja Izrađivača Strategije i izvršitelja vrednovanja (evaluatora).

Evaluatori su ocjenjivali kvalitetu zaprimljenih nacrtu Strategije temeljem primjene sljedećih obveznih kriterija vrednovanja:

- važnosti (relevantnosti) - temelje li se ciljevi i prioriteti Strategije na stvarnim razvojnim potrebama i potencijalima, odnosno do koje mjere su ciljevi opravdani u odnosu na potrebe;
- djelotvornosti (efektivnosti) - u kolikoj se mjeri očekuje ostvarenje ciljeva Strategije;
- usklađenosti (koherentnosti) - unutarnja i vanjska usklađenost Strategije, odnosno, interventna logika Strategije.

Sam proces vrednovanja odvijao se u tri faze:

- analize stanja (osnovne i SWOT analize)
- strateškog okvira razvoja Virovitičko-podravske županije - vizije, ciljeva, razvojnih prioriteta i mjera
- provedbenih mehanizama Strategije (financijski i institucionalni okvir, uključujući Akcijski plan, strateški projekti, horizontalna načela i dr.)

Prilikom provedbe prethodnog vrednovanja, posebna pažnja se posvetila ocjeni usklađenosti Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije s ključnim nacionalnim strateškim razvojnim programima.

U razdoblju između spomenutih isporuka, evaluatori su kontinuirano surađivali s Izrađivačem strategije, slali neformalne komentare, usmeno i na internim radnim sastancima raspravljali probleme i nedoumice, sugerirali rješenja, te predlagali promjene na pojedinačne radne nacрте koje su zapimali. Svrha takvog pristupa bila je dodatno unapređenje razumijevanja procesa, znanja i vještina i strateškog programiranja i procesa vrednovanja strateškog plana kod Izrađivača Strategije. Evaluatori su mišljenja da ovakav pristup prilikom provedbe procesa evaluacije može biti koristan ključnim dionicima u županiji tijekom same provedbe Strategije.

Usljed vrlo ograničenog vremena koje je Izrađivaču bilo na raspolaganju za izradu Strategije, proces vrednovanja odvijao se vrlo fleksibilno. Primjerice, podrazumijevao je često vraćanje na evaluacijska pitanja koja su uzeta u obzir u prethodnoj fazi vrednovanja Strategije, ovisno o fazi gotovosti priloga koji je zaprimljen od strane Izrađivača.

10.3. Ocjena analize stanja, SWOT analize i analize razvojnih potreba i potencijala

10.3.1. Analiza stanja

Prilikom vrednovanja ove, prve faze u izradi Strategije, korišteni su sljedeći kriteriji: važnost (relevantnost); u manjoj mjeri usklađenost/koherentnost (u odsustvu skraćene analize stanja koja je zaprimljena naknadno) te kriterij - jasnoća (sažete, precizne i konkretne formulacije).

Pri tome su se koristila prvenstveno sljedećih evaluacijskih pitanja:

- Prepoznaje li analiza stanja ključna razvojna ograničenja?
- Temelji li se analiza na mjerodavnim izvorima podataka te jesu li podaci u analizi stanja interpretirani na adekvatan način?
- Je li analiza stanja interpretirana s obzirom na zapažene trendove u županiji ali i na nacionalnoj razini?

Evaluatori su dobili na uvid vrlo ekstenzivnu analizu stanja te su predložili da se temeljem tog dokumenta načini sažetija analiza stanja, koja prioritetno sadrži ocjene stanja kao i osvrt na novije razvojne teme značajne za gospodarski i društveni razvoj županije.

Kako bi se postigla maksimalna unutrašnja usklađenost dokumenta, osigurala potrebna konzistentnost ali i jasnoća, tijekom procesa evaluacije evaluatori su se vraćali na ocjenu analize stanja iz razloga kako bi osigurali neophodnu usklađenost svih dijelova dokumenta, a, gledajući unatrag, poglavito usklađenost mjera u odnosu na SWOT analizu i analizu razvojnih potreba i

potencijala kao i njihovu usklađenost sa ključnim problemima navedenim u analizi stanja. Time se je osigurala opravdanost Strategije.

Vrednovanje je potvrdilo da su svi ključni problemi i potrebe vidljivo istaknuti te jasno argumentirani u svim poglavljima analize. Kao sastavni dio analize stanja omogućuju preglednost i sažeti prikaz pojedinog poglavlja na koje se odnose uz naglašene probleme i potrebe, koji su i suštinski dijelovi pojedinog poglavlja.

Izrađivaču strategije upućene su konkretne smjernice u svrhu olakšavanja radikalnog sažimanja analize stanja i unapređenja njenog sadržaja na način da se osigura da se osigura izbjegavanje općenitih konstatacija te postizanja sažetih i jasnih ocjena stanja reflektira isključivo probleme i potrebe koji su ključni za njen daljnji razvoj, što je u konačnici i postignuto.

Evaluatori su uz izdvojene pismene komentare i preporuke ali i direktnim unosom sugestija za izmjene u samom nacrtu analize stanja nastojali učinkovito podržati Izrađivača. Temeljem komentara i sugestija evaluatora, analiza stanja je dorađivana tijekom daljnjeg rada na finalizaciji. Zadnja dva finalna nacrti zadovoljili su kriterije evaluacije i rezultat je opširan, pročišćen, koherentan i relevantan dokument.

10.3.2. SWOT analiza

Prilikom vrednovanja naslovljene analize, evaluatori su poglavito koristili sljedeća evaluacijska pitanja:

- Identificira li SWOT analiza potencijale ključne za razvoj županije, prepoznaje li sve bitne snage i slabosti te prilike i prijetnje?
- Je li moguće SWOT analizu nadopuniti dodatnim ključnim elementima?

Evaluatori su posebnu pažnju posvetili detektiranju krivo pozicioniranih SWOT elemenata, korigiranju generalizacija, dosljednosti sa analizom stanja te sugeriranju nadopuna SWOT analize dodatnim ključnim elementima.

Ocjena SWOT analize uz korištenje evaluacijskih kriterija i pitanja potvrdila je da su prepoznate ključne slabosti i snage kao i vanjske prilike i prijetnje za daljnji razvoj županije. Primjenom kriterija relevantnosti, konzistentnosti i jasnoće, evaluatori su dali niz sugestija za poboljšanje ali i spomenuto sažimanje ekstenzivnog opisa SWOT analize.

Pri evaluaciji SWOT analize, posebna pažnja je bila usmjerena na ključne elemente koje SWOT sadrži ili nedostaju. U tu svrhu, vrednovanje je bilo usmjereno i na provjeru odražava li SWOT analiza u dovoljnoj mjeri novije razvojne teme koje su značajne za daljnji društveno gospodarski razvoj županije (kružna ekonomija, kulturna i kreativna industrija, jačanje socijalnih inovacija i socijalnog poduzetništva, zeleni gradovi). Izrađivač strategije je prihvatio sugestije evaluatora te su sve spomenute teme inkorporirane i u SWOT analizi. One su se poglavito odnosile na polaganje posebne pažnje o usklađenosti SWOT analize u odnosu na analizu stanja, prilikom njenog bitnog sažimanja te u odnosu na tablice razvojnih problema i potreba. Zaključno, evaluatori su ocijenili da je SWOT analiza u potpunosti usklađena sa analizom stanja.

10.3.3. Ocjena definiranih strateških ciljeva, prioriteta i mjera

Tijekom procesa vrednovanja ove faze u izradi Strategije, koja se odnosila na definirane strateške ciljeve, prioritete i mjere, korišteni su u prvom redu kriteriji:

- relevantnosti,
- unutarnje i vanjske usklađenosti (koherentnosti),
- komplementarnosti i
- konzistentnosti.

U postupku vrednovanja i u skladu sa ranije navedenim kriterijima, bilo je potrebno stalno vraćanje na sadržaj analize stanja te SWOT analize. U ovu je svrhu korišteno i sljedeće evaluacijsko pitanje:

- Jesu li snage i slabosti u SWOT analizi temeljene na konkretnim podacima obrazloženim u analizi stanja te da li su prilike i prijetnje utemeljene na stvarnim eksternim trendovima i okolnostima u kontekstu kojih će se Strategija provoditi?

Kako bi ocijenili relevantnost ciljeva, prioriteta i mjera, evaluatori su prvenstveno koristili sljedeća evaluacijska pitanja:

- Je li način na koji su ciljevi, prioriteti i mjere strukturirani u skladu s prepoznatim razvojnim potrebama i razvojnim mogućnostima?
- Jesu li u definiranju ciljeva, prioriteta i mjera vidljivi naglasci na ključnim snagama i slabostima utvrđenim SWOT analizom?
- Predstavljaju li predloženi ciljevi, prioriteti i mjere optimalan način da se u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste i jačaju prepoznate snage te iskoriste sve prepoznate prilike, nastojeći da se istovremeno umanje slabosti kao i moguće prepoznate prijetnje u svim segmentima razvoja županije?

Relevantnost Strategije u postupku vrednovanja ocijenjena je i kroz odgovore na sljedeća pitanja:

- Temelje li se predloženi ciljevi, prioriteti i mjere na analizi stanja?
- Jesu li mjere definirane na odgovarajući način?

U ovoj su se fazi vrednovanja evaluatori osvrnuli i na predloženu viziju razvoja koju su ocijenili vrlo primjerenom s aspekta razvojnog potencijala županije, sveobuhvatnom, uključujućom i štoviše, optimističnom.

Vrednovanje je potvrdilo da su ciljevi jednostavni, mjerljivi, realni i komplementarni. Oni tvore povezanu cjelinu u pogledu namjeravanih ishoda, onoga što se razvojem Županije u razdoblju do kraja 2020. godine, ali i u dužem vremenskom razdoblju želi postići.

Logika ciljeva, prioriteta i mjera dobro je strukturirana, s dobrom hijerarhijom i međusobnom povezanosti. Evaluatori su predložili Izrađivaču manje izmjene u formuliranju ciljeva, prioriteta i mjera, kako bi bili što jasniji i preciznije iskazani. Imajući u vidu objektivnu činjenicu da se Strategija ipak trasira poglavito za razdoblje do kraja 2020. godine, unatoč činjenici što se ujedno razmatra razvoj županije i u znatno dužem vremenskom razdoblju, izrađivač se odlučio aktivnosti rasporediti u

već broj mjera, čime se je postigao veći stupanj operacionalizacije Strategije. Strategija u konačnici sadrži tri strateška cilja, 8 prioriteta i 26 mjera, što evaluatori smatraju opravdanim.

Unutrašnja usklađenost mjera u odnosu na analizu stanja, SWOT analizu i analizu razvojnih potreba i potencijala, a kojoj su evaluatori posvetili posebnu pozornost je u svakom pogledu postignuta.

Iz perspektive vertikalne interventne logike, sva tri definirana strateška cilja, te prioriteta i mjere koji slijede u okviru svakog cilja smatraju se relevantnima, kako s aspekta rješavanja ključnih razvojnih problema županije, tako i s aspekta korištenja njenih razvojnih potencijala. Iz definiranih ciljeva, prioriteta i mjera vidljivi su naglasci na ključnim slabostima, ali i snagama iz SWOT analize. Primjerice, ključne slabosti, kao što je nekonkurentno poduzetništvo i gospodarstvo rješavat će se kroz realizaciju cilja broj 1 - Povećanje konkurentnosti gospodarstva Virovitičko-podravske županije. Isto tako, identificirane slabosti kao što su to neujednačena razvijenost pojedinih dijelova županije, nizak stupanj obrazovanja pojedinih dijelova društva, dugotrajna nezaposlenost, nedostatna infrastruktura u školstvu, zdravstvu i socijalnoj skrbi te nedovoljno razvijene aktivnosti vezano za razvoj kulture, športa i civilnog društva, trebale bi se bitno ublažiti provedbom planiranih mjera u okviru cilja 3 – Unaprjeđenje kvalitete života i razvoj ljudskih resursa. Iste, snažne poveznice, vidimo između svih drugih slabosti i prijetnji iz SWOT analize u odnosu na predložene mjere. Vidljivo je da su u Strategiji prepoznati svi najznačajniji razvojni potencijali i o njima se i te kako vodilo računa prilikom predlaganja, primjerice, svih prioriteta u okviru drugog strateškog cilja - Očuvanje okoliša i održivo upravljanje prostorom i resursima.

Ciljevi, prioriteta i mjere su stručno opisani. Relevantnost i očekivani način ostvarenja ciljeva, kao i ciljevi i opravdanost prioriteta su razumljivo obrazloženi. Isto tako, dobro su opisane i mjere, tj. aktivnosti koje one obuhvaćaju, iako malo detaljniji kod nekih mjera. Ovakav konzistentno i operativno iskazan prikaz strateškog dijela Strategije odlična je osnova za provedbu mjera.

Temeljem obrazloženog, vidljivo je da će uspješna realizacija mjera doprinijeti umanjivanju utvrđenih problema/slabosti identificiranih u analizi stanja i SWOT analizi. Spomenuto samo dodatno potvrđuje da je postignuta dobra unutrašnja vertikalna usklađenost/koherentnost i komplementarnost Županijske razvojne strategije, a što je izuzetno značajno za njezinu djelotvornu provedbu.

Kao primjer vrlo uočljive komplementarnosti prioriteta unutar istog cilja Strategije vrijedi istaknuti slijedeće: 1.1. - Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti; 1.2. – Jačanje istraživanja i razvoja, primjene novih tehnologija i inovacija; 1.3. – Jačanje učinkovitog upravljanja regionalnim razvojem; 1.4. – Unapređenje poslovnog okruženja za razvoj malog i srednjeg poduzetništva, u okviru prvog cilja.

Na komplementarnost intervencija evaluatori su gledali kako s aspekta same Strategije, tj. razmatrajući mjere u okviru pojedinih ciljeva Strategije, tako i u odnosu na druge javne politike, a što se razmatralo uz usporedno korištenje kriterija vanjske usklađenosti mjera Strategije s mjerama, prioritetima i ciljevima ključnih nacionalnih strateških dokumenata.

Evaluatori su uočili da je odmah razvidna naglašena međusobna komplementarnost većine mjera u okviru svakog od tri pojedinačna strateška cilja. Tako je primjerice naročito vidljiva snažna komplementarnost mjera u okviru prvog strateškog cilja – Povećanje konkurentnosti gospodarstva VPŽ, a poglavito ona između mjera u okviru prioriteta 1.1. – Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti te mjere 1.1.1. – Razvoj prerađivačke industrije i 1.1.2. – Održivi razvoj poljoprivrede, šumarstva te ostalih gospodarskih grana u ruralnom prostoru.

Vrednovanje je također potvrdilo da su zacrtane mjere u okviru različitih strateških ciljeva Strategije međusobno vidljivo komplementarne s odmah razvidnim efektom međusobnog osnaživanja, kako između prioriteta i mjera u okviru istog cilja tako i između mjera različitih ciljeva. Spomenuta komplementarnost mjera u okviru različitih ciljeva lako je uočljiva, primjerice, između mjere 1.2.2. – Ulaganje u istraživačke, inovacijske i tehnološke infrastrukture i kapacitete (centri kompetencija, tehnološko-istraživački centri, parkovi i sl.) i poduzetničke potporne institucije iz prvog cilja sa mjerom 2.2.2. – Izgradnja i poboljšanje ukupnih turističkih kapaciteta iz drugog cilja te mjere 3.2.2. – Jačanje suradnje obrazovnog sektora sa gospodarstvenicima iz trećeg cilja.

Također, lako je uočljiv sinergijski efekt mjera 1.4.2. - Obrazovanje za male i srednje poduzetnike iz prvog cilja sa mjerama 3.2.1. - Razvoj sustava i osnivanje centara kompetencija u strukovnom obrazovanju i 3.2.2. – Jačanje suradnje obrazovnog sektora s gospodarstvenicima iz trećeg cilja. Uočljivih komplementarnosti ima još mnogo a što je izuzetno značajno s obzirom na dalekosežnu važnost efekta međusobnog osnaživanja/podržavanja mjera. Djelotvorna provedba Strategije će u svakom pogledu biti olakšana u situaciji kada je ovakva komplementarnost do ove mjere naglašena.

Kada se sagleda u cjelini, strateški dio Strategije – vizija, ciljevi, razvojni prioriteti i mjere je kvalitetno izrađen te tvori vrlo mjerodavnu i argumentiranu osnovu za predlaganje i provedbu mnoštva projekata iz svih segmenata razvoja značajnih za Županiju.

Evaluatori su također izvršili procjenu usklađenosti strateškog dijela Strategije sa vanjskim, odnosno nacionalnim važećim strategijama kako slijedi: Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do 2020. godine; Strategija zaštite okoliša Republike Hrvatske; Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine; Energetska strategija; Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020.; Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije; Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020.; te Strategija razvoja javne uprave za razdoblje 2015.-2020.

Ocjena Strategije korištenjem kriterija vanjske usklađenost se u svakom pogledu pokazala zadovoljavajućom.

10.4. Ocjena provedbenih mehanizama i izrađenog financijskog okvira

Prilikom ocjene ove faze izrade Strategije evaluatori su koristili kriterije:

- a) djelotvornosti (efektivnosti) i
- b) učinkovitosti (efikasnosti).

Vrednovana su provedbena poglavlja te kvaliteta sastava i rada partnerstva i procesa konzultacija.

Ključno je evaluacijsko pitanje prilikom ocjene djelotvornosti bilo procijeniti u kojoj je mjeri vjerojatno da će se utvrđeni strateški ciljevi ostvariti putem provedbenih mehanizama i raspoloživih financijskih resursa. S druge strane, u svrhu ocjene učinkovitosti (efikasnosti) Strategije, ključna evaluacijska pitanja na koja je bilo potrebno odgovoriti bila su sljedeća:

- Je li institucionalni sustav za provedbu Strategije kvalitetno osposobljen i adekvatan?
- Jesu li financijski i ljudski resursi predviđeni za provedbu Strategije jasno identificirani i dovoljni za provedbu?

Evaluatorski tim u vrijeme pisanja Prethodnog izvještaja nije imao na raspolaganju u potpunosti dovršen Akcijski plan. Međutim, nacrt je bio na raspolaganju, te su bili razvidni i svi projekti i

aktivnosti koje su bile predložene na razini Županije. Evaluatori su napomenuli Izrađivaču da je broj pristiglih projektnih prijedloga izuzetno obiman i oni prikazuju realne potrebe Županije, poglavito infrastrukturne. Strateški odabrani projekti su bili dobro i suštinski definirani prema kojima je razvidno u kojem će smjeru razvoj županije ići do kraja 2020. godine.

Za sada je svakako moguće pretpostaviti da će se predloženim mjerama Strategije postići očekivana razina ostvarivanja tri strateška cilja i utjecaj na sveukupni razvoj u Županiji te da će istovremeno unaprijediti upravljanje razvojem Županije.

Evaluatori su zaključili da su provedbena poglavlja dobro odrađena. Institucionalni sustav za provedbu Strategije dobro je obrazložen te su utvrđeni osnovni resursi predviđeni za provedbu Strategije.

U ovoj fazi izrade Strategije evaluatori su ocijenili i kvalitetu sastava i rada partnerstva i procesa konzultacija a prvenstveno su bili usredotočeni na ocjenu jesu li u proces konzultacija na adekvatan način uključeni svi relevantni dionici iz Županije, uključujući i civilno društvo. Suradnja Izrađivača sa članovima Partnerskog vijeća odvijala se na svakodnevnoj razini, točnije sa dionicima iz relevantnih područja i u realnom vremenu, otvorenim kanalima komunikacije. Značaj ovakvog pristupa je poglavito bio značajan u fazi kada se krenulo prema predlaganju i strateških i ostalih razvojnih projekata, značajnih za daljnji razvoj Županije. Ovakav je pristup ujedno i ključna pretpostavka za djelotvornu provedu Strategije.

Strategija sadrži indikativan financijski okvir te pruža informacije o sredstvima potrebnima za realizaciju strateških ciljeva. Financijski okvir zasniva se na projektima Akcijskog plana i realnim potrebama županije.

Ono što je, međutim, od presudnog značaja su odgovarajući stručni kapaciteti koji su potrebni za realizaciju ciljeva, prioriteta i mjera Strategije, tj. provedbu planiranih projekata. U ovom će smislu poglavito biti značajna djelotvorna realizacija prioriteta 1.3. – Jačanje učinkovitog upravljanja regionalnim razvojem te svakako mjere 1.4.1. - Jačanje potporne infrastrukture za osnivanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva, prvog strateškog cilja Strategije.

10.5. Zaključak

Suradnja evaluatorskog tima i Izrađivača Strategije bila je kontinuirana, interaktivna, vrlo konstruktivna i bliska te je uključivala niz izrazito sadržajnih rasprava što je olakšalo postizanje ciljeva vrednovanja. Izrađivač Strategije je sve ključne sugestije evaluatora prihvatio i ugradio u finalni Nacrt Strategije.

Temeljem provedenog postupka prethodnog vrednovanja evaluatori ocjenjuju da Strategija odgovara svrsi i ciljevima koji se njome žele postići, da je izrađena u skladu s metodama i standardima strateškog planiranja te da predstavlja dobar instrument/alat za provedbu županijske razvojne politike ne samo do kraja 2020. godine već i u bitno dugoročnijem razdoblju.

Izrađivač Strategije u sve dijelove Strategije ugradio je novije razvojne teme koje su vrlo važne za daljnji razvoj, kako Županije, tako i Slavonije i Podravine. Sve prethodno obrazloženo, kao evaluatori,

smatramo neophodnom i vrlo značajnom pretpostavkom za uspješnu provedbu Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravске županije za razdoblje do kraja 2020. godine.

11. SUDIONICI NA IZRADI ŽRS VPŽ DO KRAJA 2020. GODINE

1. Glavni županijski tim	2. Nositelj izrade ŽRS-a
1. Igor Andrović, župan VPŽ 2. Marijo Klement, zamjenik župana 3. Darko Žužak, zamjenik župana 4. Igor Pavković, zamjenik župana 5. Miran Janečić, predsjednik Županijske skupštine	Upravni odjel za gospodarstvo, poljoprivredu i europske fondove VPŽ Bojan Mijok, pročelnik
3. Partnersko vijeće Virovitičko-podravске županije	
I. Iz reda predstavnika Virovitičko-podravске županije i VIDRA-e-Agencije za regionalni razvoj Virovitičko-podravске županije	II. Iz reda predstavnika Grada Virovitice kao grada sjedišta Županije
1. Igor Andrović, član 2. Marijo Klement, zamjenik člana 3. Emina Kovač, članica 4. Anita Rastija, zamjenica članice	1. Ivica Kirin, član 2. Tihana Harmund, zamjenica člana
III. Iz reda predstavnika jedinica lokalne samouprave sa područja Virovitičko-podravске županije	IV. Iz reda visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja te istraživačkih centara
1. Željko Grgačić, član 2. Danijel Petković, zamjenik člana 3. Mirko Mališ, član 4. Marija Vreš, zamjenica člana 5. Denis Ostrošić, član 6. Sanja Bošnjak, zamjenica člana 7. Ana-Marija Petin, članica 8. Irela Strabić, zamjenica članice 9. Mirko Rončević, član 10. Danijel Jozić, zamjenik člana 11. Siniša Horvat, član 12. Ivana Topić, zamjenica člana	1. Dejan Tubić, član 2. Miroslav Venus, zamjenik člana 3. Josip Ivoš, član 4. Zorislav Milković, zamjenik člana 5. Ksenija Vujanović-Juras, članica 6. Saša Topić, zamjenik članice 7. Danijela Fabric Fabijanac, članica 8. Senka Leskovar Hercigonja, zamjenica članice
V. Iz reda predstavnika gospodarskih i socijalnih partnera sa područja Virovitičko-podravске županije	VI. Iz reda organizacija civilnog društva s područja Virovitičko-podravске županije
1. Damir Marenić, član 2. Miran Janečić, zamjenik člana 3. Tomislav Durmić, član 4. Slavko Mađerić, zamjenik člana 5. Željko Vrbos, član 6. Slavko Švraka, zamjenik člana 7. Ivan Gojević, član 8. Branko Karamarković, zamjenik člana 9. Ivica Horvat, član 10. Igor Tomljanović, zamjenik člana 11. Zlatko Pleša, član 12. Denis Nemčević, zamjenik člana 13. Hrvoje Javorović, član 14. Željko Palković, zamjenik člana 15. Nenad Sabljak, član 16. Ksenija Plantak, zamjenica člana 17. Zdravko Šarić, član 18. Božidar Jeremić, zamjenik člana	1. Desa Kolesarić, članica 2. Đurđa Šimatović, zamjenica članice 3. Sanja Sudar, članica 4. Borna Đurđević, zamjenik članice 5. Stjepan Voščak, član 6. Ivan Kučan, zamjenik člana 7. Kristijan Ivan Strusa, član 8. Lahorka Weiss, zamjenica člana 9. Diana Zelenka, članica 10. Nedjeljka Županić, zamjenica članice

---

4. Radne skupine za izradu ŽRS VPŽ - voditelji

---

1. Gospodarstvo, ruralni razvoj i turizam Neda Martić, zamjenica ravnateljice, VIDRA – Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije	4. Infrastruktura, zaštita okoliša i prostor Zorica Hegeđušić, voditeljica skupine, Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša VPŽ
2. Društvena infrastruktura mr. sc. Vesna Šerepac, voditeljica skupine, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu VPŽ	5. Civilno društvo i institucionalni okvir upravljanja razvojem Jasna Abramović, voditeljica skupine, Ured župana VPŽ
3. Zdravstvena i socijalna infrastruktura Melita Sirovica, voditeljica skupine, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb VPŽ	

---

5. Regionalni koordinator

VIDRA-Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije

Koordinacijski tim:

Emina Kovač, ravnateljica

Željka Vuković, zamjenica ravnateljice

Nataša Katalinić, voditeljica Odjela za regionalni razvoj i strateško planiranje

Anita Rastija, voditeljica Odjela za pripremu programa i projekata

Mateja Cah, viša savjetnica u Odjelu za provedbu programa i projekata

Kristina Kucljak, stručna suradnica u Odjelu za provedbu programa i projekata

Danijel Bosanac, viši stručni suradnik u Odjelu za provedbu programa i projekata

Andreja Andrašić, stručna suradnica u Odjelu za pripremu programa i projekata

---

---

6. Ex-ante evaluator

BDO Savjetovanje d.o.o. - Zagreb

---

7. Ministarstva RH

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije

DODATAK 1.

Rezultati konzultacija s partnerskim vijećem za područje Županije

Partnersko vijeće za područje Virovitičko-podravске županije konstituirano je 2017. godine.

Zakon o regionalnom razvoju u članku 27. propisuje osnivanje županijskog partnerstva, odnosno partnerskog vijeća. Županijsko partnerstvo osniva se radi sudjelovanja u donošenju županijske razvojne strategije, utvrđivanja prioriteta razvoja na svom području, predlaganja strateških projekata važnih za razvoj jedinica područne (regionalne) samouprave te njihove provedbe i praćenja.

Način osnivanja i rada te zadatci Županijskog partnerskog vijeća propisani su Uredbom o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskog vijeća (NN 103/15).

U radu partnerskog vijeća za područje županije sudjeluju predstavnici:

- regionalne (područne) samouprave i regionalnih koordinatora;
- grada sjedišta županije;
- manjih gradova i općina s područja županije;
- visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja te istraživačkih centara;
- gospodarskih i socijalnih partnera s područja županije;
- organizacija civilnog društva s područja županije.

Partnersko vijeće prije svega djeluje kao savjetodavno tijelo, s ciljem utvrđivanja zajedničkih prioriteta na razini jedinice područne (regionalne) samouprave, predlaganja strateških projekata, te obavljanja drugih poslova u skladu sa Zakonom i Uredbom. Tijelo odgovorno za pripremu planskog dokumenta uključuje u svoj rad Partnersko vijeće i to prilikom analize i identifikacije potreba razvoja, određivanja i odabira prioriteta i s njima povezanih ciljeva, dodjeljivanja sredstava, utvrđivanja pokazatelja ostvarenja planskog dokumenta, provedbe horizontalnih načela, a predstavnike Partnerskog vijeća uključuje i u odbor za praćenje provedbe planskog dokumenta.

Partnersko vijeće za područje Virovitičko-podravске županije broji 27 članova i 27 zamjenika članova.

Administrativne i stručne poslove za potrebe rada Partnerskog vijeća obavlja regionalni koordinator za jedinicu regionalne (područne) samouprave, VIDRA - Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravске županije. Razvojna agencija VIDRA ima zadatak izvještavati Partnersko vijeće o obvezama donošenja i provođenja Županijske razvojne strategije, te se aktivno uključiti u izradu i provedbu njenih ključnih dijelova o kojima će posebice ovisiti prihvaćanje i kandidiranje potencijalnih projektnih prijedloga prema izvorima financiranja.

Pripreme za izradu nove županijske razvojne strategije počele su već 2015. godine pa je izrada odgođena do 2017. godine odnosno do donošenja i usvajanja nacionalne strategije. Zaključkom župana Virovitičko-podravске županije od studenoga 2017. godine započinje izrada nove Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravске županije za razdoblje do kraja 2020. godine.

Svi dijelovi Strategije nastali su kroz diskusije, prijedloge i prijedloge nacrtu Partnerskog vijeća koje ono donosi na svojim sjednicama u razdoblju od mjeseca veljače 2017. godine do mjeseca veljače 2019. godine, te putem javnog savjetovanja pred samu završnu verziju Strategije. Aktivnosti oko izrade Županijske razvojne strategije bilježene su u zapisnicima sa svake pojedine sjednice partnerstva iz kojih navodimo relevantne informacije poredane po kronološkom redosljedu održavanja sjednica:

1. Konstituirajuća sjednica Partnerskog vijeća (dalje u tekstu PV) za područje Virovitičko-podravske županije – 16. veljače 2016. godine
  - a. Donesen je Poslovnik o radu Partnerskog vijeća za područje Virovitičko-podravske županije;
  - b. Izabrani su predsjednik te zamjenik predsjednika PV;
  - c. Utvrđeni su prijedlozi za članove i zamjenike članova PV;
  - d. Predstavljen je proces izrade Županijske razvojne strategije.
2. Sjednica Partnerskog vijeća za područje Virovitičko-podravske županije – 26. rujna 2017. godine
  - a. Očitovanje članova PV na prethodno dostavljen nacrt Analize stanja;
  - b. Predstavljani su nova SWOT analiza te CILJ i VIZIJA;
  - c. Članovi PV su dali svoje sugestije i prijedloge za daljnju izradu ŽRS koji su nakon razmatranja kasnije i usvojeni.
3. Sjednica Partnerskog vijeća za područje Virovitičko-podravske županije – 11. veljače 2019. godine
  - a. Predstavljen je prijedlog nacrtu ŽRS za razdoblje do kraja 2020. godine kao i Akcijski plan za provedbu ŽRS te Komunikacijska strategija za provedbu ŽRS;
  - b. Članovi PV su iznijeli svoje sugestije i prijedloge koji su nakon razmatranja i usvojeni;
  - c. Naknadno je revidiran Akcijski plan za provedbu ŽRS prema ažuriranim podacima o provedenim i planiranim projektima na području Županije.

Nakon održane 3. Sjednice Partnerskog vijeća za područje Virovitičko-podravske županije, završeno je prikupljanje i obrada velikog broja statističkih podataka i kreiranja strateškog okvira razvoja naše Županije te je, sukladno Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, objavljen na javnu raspravu Nacrt prijedloga Županijske razvojne strategije Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine s posebnim provedbenim dokumentima – nacrtom Akcijskog plana i nacrtom Komunikacijske strategije. Javno savjetovanje trajalo je od 1. do 30. ožujka 2019. godine i izravno je zaprimljen samo jedan upit prema Izrađivaču. Istovremeno s javnom raspravom koju je objavio Regionalni koordinatorka na svojim službenim internetskim stranicama, trajala je i javna rasprava o prijedlogu nacrtu Županijske razvojne strategije i Strateške procjene utjecaja na okoliš koju je objavio nositelj izrade Virovitičko-podravska županija. Dana 25. ožujka 2019. godine održano je javno izlaganje navedenih dokumenata.

Nakon javnog savjetovanja i revidiranja samog teksta Županijske razvojne strategije za razdoblje do kraja 2020. godine, sukladno pristiglim sugestijama i komentarima zainteresirane javnosti, konačan prijedlog nacrtu prije usvajanja na Županijskoj skupštini predstavljen je na 4. Sjednica Partnerskog

vijeća za područje Virovitičko-podravske županije dana 2. svibnja 2019. godine, nakon čega je uslijedilo usvajanje od strane Županijske skupštine.

DODATAK 2.

Strateška procjena utjecaja na okoliš

Napomena: izrađena je posebna knjiga i sastavni je dio ove Strategije.